Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

colonna
30230
1c.8.1 fi.678

853

Digitized by Google

103853

FABI COLVMNAE LYNCEI ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟΣ

CVI ACCESSIT

VITA FABI

ET LYNCEORVM NOTITIA

ADNOTATIONESQVE IN ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟΝ

IANO PLANCO ARIMINENSI

AVCTORE

ET IN SENENSI ACADEMIA ANATOMES PVBLICO PROFESSORE.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE · LYON · 1894

EX BIBLIOTHECA J. RICHARD D.M.

Annier. LYON

FLORENTIAE. CIƆIƆCCXLIIII.
I. P. Aere, & Typis Petri Caietani Viviani.
Superiorum Facultate.

Digitized by Google

Digitized by Google

FABI COLVMNAE
LYNCEI
VITA
IANO PLANCO AVCTORE.

BIBLIOTHECA J. RICHARD

* * * * *
* * * * *

FAbius Columna e Nobiliſſima Columnarum Gente Patria Neapolitanus Genere Romanus fuit. Patrem enim habuit Hieronymum Columnam Eruditum Hominem, cuius exſtant edita, & a ſe collecta Q. Ennii fragmenta. Is Genus ſuum a Pompeio Columna Cardinali ducebat, obiitque circa finem decimiſexti Saeculi quinquagenario maior Neapoli, ubi perpetuo vixerat, ſepultuſque eſt ad Virginis ab Angelo Annunciatae in Peregrinae Familiae Sacello, ut ex Titulo ad eius Tumulum apparet. Ex Artemiſia e Nobiliſſima Frangipanorum Familia treis Filios reliquit; Ioannem

a nem

nem nempe, cui Ennii fragmenta dicavit. Pompeium, qui in Romana Curia fuit Antiſtes, & Fabium de quo Vitam & Geſta ſcribimus. Quo vero anno natus ſit Fabius noſter clare non conſtat, ſed quum in Epiſtola Apologetica ad Quatramium dicat Φυτοβάσανον primum, egregiumque Opus ſuum XXV. annos vix natus edidiſſe, & id Neapoli editum ſi anno Chriſti CIↃIↃXCII. liquido apparet ipſum circa annum CIↃIↃLXVII. natum fuiſſe. Latinis Graeciſque Litteris apprime in Adoleſcentia operam dediſſe Patre impenſe eas ſuadente ex eruditis eius Libris cognoſcimus. Muſicae item fuit Studioſus, & in ea excellens Artifex exſtitit, qui Sambucam Lynceam, ut infra videbimus, adinvenit, editoque Libro explicavit. Matheſi quoque operam dediſſe, Opticae praecipue, teſtatur Ioannes Faber in Adnotationibus in Recchum. Id enim per quam veroſimile eſt; Nam Muſices Scientia ſine Matheſi non poteſt conſiſtere; Item Pingendi, ſeu recte Delineandi Ars, qua Fabius, ut videbimus ſatis bene inbutus informatuſque erat, aliqua Geometriae, & Optices Scientia indiget. Verum ut Nobilibus peculiare eſt praecipue Romano, Pontificioque Iuris Studio addictus fuit, atque in Vtroque Togam, ſeu Lauream, ut aiunt ſumſit, ut ipſe bis, atque tertium contra Quatramium teſtatur. Verum quum adhuc Adoleſcens eſſet frequenter Comitiali Morbo corripi: Quare ut tanto morbo mederetur, quem Herculeum Veteres, & Ἐπιληπτικὸν vocarunt, quod extrema Vi Aegros invadat & capiat, ut acri erat ingenio non Vulgareis Medicos, & Trita Remedia adhibere, ſed ipſos Primos Graecos Medicinae Parenteis Hippocratem nempe, Theophraſtum, Dioſcoridem, Galenum conſulere, atque e Graeco ipſorum Fonte Remedia quaerere, eaque cum Vulgaribus, quae in Seplaſiariorum Officinis exſtant comparare. Verum hoc Studio compertum habuit Graecorum Medicinam a Vulgari multum differre propter Herbarum, ſeu Simplicium, ut aiunt ignorationem; Cognovitque Latinos Interpetres inter ſe multum diſſidere, ut Plantas a Theophraſto, & Dioſcoride deſcriptas determinarent. Graeci enim illi Auctores Herbas perpauculis Notulis, vel per Aſſimilationem tantum deſcripſerunt, quippe qui de Rebus in Graecia notiſſimis diſſerebant. Sed quum Graeca Lingua poſtea periierit, & una omnium Bonarum Litterarum Studium, ingens Confuſio inter Eruditos poſt renatas

Lit-

Digitized by Google

Litteras oborta eſt, quaenam Herba eſſet haec vel illa, quae a Theophraſto, vel a Dioſcoride proponeretur, quae conciſis, & mutilis illis Deſcriptionibus continebatur, ut Interpetres frequenter diverſas, & omnino inter ſe diſtanteis Herbas pro illa Theophraſti, vel Dioſcoridis adducant. Quare Fabius ut huic malo, & ſuo, ſi poſſet mederetur, Herbas Theophraſti, vel Dioſcoridis, Pliniique itidem, qui ſunt veluti veteris Rei Herbariae Cardines ad quamdam Trutinam revocare, & expendere, Commentariaque ſcribere praeſertim in Dioſcoridem univerſum. Hoc Studio factum eſt quidem, ut acutus Botanicus evaderet, & ut Comitiali Morbo quadam Herba [1], Valeriana ſcilicet, ſanaretur. Verum ut erat Homo Acutus, & Pius; non tantum huic Herbae tribuere videtur, nam in Praefatione Phytobaſani mentionem nullam de Valeriana facit, ſed tantum D. O. M. Auxilio, & B. V. Matris Interceſſione ſanatum fuiſſe ait, & in Ecphraſi dicit Virginem in Andria Apuliae Parathalaſſiam Devotionis cauſſa inviſiſſe [2]; Et quum denique acrem Diſceptationem de Valeriana cum Quatramio [3] habuiſſet, ne verbum quidem de hac praeclara Valerianae virtute facit.

Huius Botanices ſui Studii, ſeu Trutinae Specimen egregium dedit primum ſtatim in ipſamet Adoleſcentia, aetate ſcilicet XXV. annorum, eo ipſo Libro, quem modo memoravimus, eumque Φυτοβάσανον appellavit, quod quaſi in eo velut ad Βάσανον, ſeu Torturam quamdam Plantae Recentiorum ponerentur, ut genuinae Veterum probarentur, & ſpuriae reiicerentur; Et in Calce huius Libri Appendicem quamdam adiecit, in qua Plantae aliae cum aliquot Piſcibus eadem ratione deſcribuntur. Vt vero melius has Res, quae longo ſtudio, oculis & animo conceperat in Chartis effingeret, pingendi, ſeu delineandi Artem didicit, ut Scalptores ad Archetypos ſuos reſpicientes non ſimulate fucateque ſed ad vivum Res in Aereas Tabulas exprimerent. Ipſe enim fatetur de ſe delineandi artem noſcere, qui in Obſervationibus Aquatilium, & Terreſtrium (Cap. XVI.) aſſerit Ferdinando Imperato Rerum Naturalium Periti ſſimo Caeciliam Serpentem, quem in ſua Naturali Hiſtoria edidit, amicitiae cauſſa delineaſſe. Sunt aliqui, qui aſſerunt, quibus aſſentiri vide-

a 2 tur

(1) *Vide Cap. Vltim. huius Libri, & Adnotationes noſtras* XXII.

(2) *De Purpura pag.* 23.

(3) *Ecphr. I. p.* 210.

tur Boerhaavius, Fabium & ipſam ſcalpendi, ſeu in Aes incidendi Artem calluiſſe, ut Plantas Animaliaque primum a ſe delineata in Aereas Tabulas etiam exprimeret, & ita ab Eo expreſſa fuiſſe ea omnia, quae in Phytobaſano, in duplici Ecphraſi, ac denique in Libris eius omnibus Aereis Figuris continentur. Verum pace horum dicam, quamvis Fabius ſcalpendi Artem non omnino ignorarit, ut Typographus monet in Praefatione primae Ecphraſεως ſuae, tamen ipſa numquam uſum fuiſſe. Ipſe enim Fabius in Epiſtola ad Lectorem eiuſdem primae Ecphraſεως fatetur Commentarium, ſeu Epitomen in Dioſcoridem univerſum non edere, non tantum propter varias curas, quibus diſtrahebatur, ſed etiam propter immodicas Typorum expenſas, & Volumen illud primum Ecphraſεως mole quidem non immenſum, triennio tamen latuiſſe impreſſum Iconibus vacuum ait. Si igitur Fabius ſcalpendi Artem probe calluiſſet, ut Icones ex ſe in Aes exprimeret, de immodicis expenſis quaeſtus non fuiſſet, neque tamdiu ea de cauſſa Libri ſui impreſſi figurarum defectu inediti latuiſſent, ut revera latuit ipſomet Fabio teſte Ecphraſis eius prima.

Poſt editum Phytobaſanum, quum a Martio Columna Romano Zagarolae Principe in Aequicolos Iudex creatus eſſet, & iis in Locis Proprincipis honore fungeretur, ut Lites Finium regundorum inter illos Populos, ut ait dirimeret, patuit ipſi illis in Locis montanis, & umbroſis, campus ampliſſimus, ut Herbas varias, eaſque ſingulareis, quae ibi ſponte proveniunt, ſcrutaretur, & quum mox ſedem in Apulia ipſa ſibi fixiſſet, & praeſertim Cirinolae, & Campoclari varias ibi & minus cognitas Plantas inſpexit, collegit, delineavit, atque in Ecphraſim illam Primam, ſeu Plantarum minus Cognitarum Expoſitionem tranſtulit. Et quum Apulia Provincia ad Superum Mare late pateat Piſceis varios minus notos, & Conchas eodem pacto deſcripſit, & in Calce Libri, ut in Phytobaſano fecerat, adiecit. Huic Appendici Aquatilium, & Terreſtrium Titulum fecit. Librum hunc univerſum dicavit Martio Columnae Zagarolae Principi, quemadmodum Phytobaſanum M. Antonio Columnae Cardinali dicaverat. Columnarum enim Romanorum, utpote genere Maiorum ſuorum, addictiſſimus fuerat Fabius noſter, ab iiſque, ut mos eſt Familiae illius

illius Nobiliſſimae liberaliter exceptus, & beneficiis cumulatus. Ecphraſis haec Prima una cum Appendice Aquatilium & Terreſtrium edita fuit Romae circa annum 1606. tamen impreſſa Iconibus vacua uſque ad annum 1610. latuit, quo tempore in publicam lucem prodiit, ſed paucis admodum Exemplaribus.

Per ea tempora quum Lynceorum Academia Nobiliſſimo Federico Caeſio Principe Romano multorum Oppidorum Domino inſtituta fuiſſet, & hoc conſilio, ut Mathematicae praeſertim Diſciplinae, Phyſica, & Naturalis Hiſtoria promoveretur; inter primos Academicos Fabius noſter eſt cooptatus, primuſque, ut arbitror Lyncei nomen in Libris publicae protulit. Lynceus igitur factus, ut hoc nomine demereri ſibi non videretur, Lynceis oculis tunc ipſam Naturam perſcrutari, Veterum Servitia deponere, & Res ipſas in ſe ipſis, non in Libris tantum, ut factum plerumque fuerat a Phyſicis antea, inveſtigare. Quare adhibitis acutioribus illis Perſpicillis, ſeu Microſcopiis, quae Principis Caeſii & aliorum Lynceorum Opera tunc primum in magnum Phyſices adiumentum reperta fuerant, ut in Lynceorum Notitia videbimus, Plantas ipſas earumque Flores, Fructus, & Semina; Animalium Viſcera; Animalcula, & Animalculorum Membra contemplari, exactiuſque delineare; Hortatu denique ſuaſuque eiusdem Principis Caeſii Ecphaſin Secundam minus Cognitarum Plantarum curis ſecundis atque inde melioribus cogitare; Hunc Librum Romae edidit anno CIↃIↃCXVI., & Odoardo Farneſio Cardinali nuncupavit. In hac Secunda Ecphraſi Plantae acutius examinantur, & ex Flore, & ex Semine dignoſcenda Plantarum Genera dicit, quod uſque ad illud tempus dictum, factumve fuerat a nemine, ne a Dioſcoride quidem, ut ipſe ait. Quare multa Plantarum Genera contrahit, & ad alia refert, & ut quaedam exempli cauſſa adducam: Cymbalariam ad Linariam Hederae folio revocat. Florem Adonis, & Chelidonium minus ad Ranunculos. Halimum ad Atriplicem, & ſimilia, quod factum optime probatur a Tourneſortio noſtrae aetatis Botanicorum Principe in Inſtitutionibus ſuis, & ad eadem ipſa Genera referuntur, quae a Fabio noſtro relata fuerant. Quare praeiviſſe Tourneſortio Columnam dicemus, Facemque ipſi praetuliſſe, Tourneſortio ipſo non repugnante, quin immo candide in Praefatione

ne

Digitized by Google

ne Inſtitutionum ſuarum Methodum ſuam Claſſeis, & Genera Plantarum ſecundum Flores & Fructus diſtribuendi Fabio Columnae, & Andreae Caeſalpino Acutiſſimis Italis noſtris primum deberi fatenti. Imo Tournefortius verba adducit Fabii, quae hanc Doctrinam confirmant, ipſumque aſſerit primum poſt Graecos Florum folia Petali nomine donaſse, ut a Plantae foliis diſtinguerentur, quod nomen Graeco Fonte detortum a Recentioribus omnibus, nedum a Tournefortio, receptum, vulgatumque fuit. Huic Libro duplicem veluti Appendicem addidit elegantiſſimam, doctiſſimamque utramque, quarum altera eſt de Purpura, de Gloſsopetris altera; in prima multa acute & erudite de Veterum Purpura diſputat, Animal ipſum ſuccum illud gerens, quo Veterum Veſtes inficiebantur adducit, & una cum eo varia Muricum, Turbinum, Concharum, & aliorum Teſtaceorum Genera. Appendicem hanc primam, ſeu de Purpura Libellum dicavit Cardinali Iacobo Sanneſio, qui Rei Herbariae, & Naturali Hiſtoriae favebat, Hortumque Botanicum Romae habebat, cui Praefectus erat Marinus Bonamicus. In eo Horto Hyacinthus rariſſimus celebratur, quem Fabius Hyacinthum Sanneſium appellavit. Libellum de Purpura avide exceperunt non ſolum Rei Naturalis Studioſi, ſed Eruditi quicumque, quo factum eſt ut ſeorſim recuſus ſit Kiliae in inferiori Saxonia Anno 1674. Cura & Adnotationibus Io: Danielis Maioris Medici Germani, qui hunc Librum Epiſcopo Lubecenſi Norvvagiae &c. Principi dicavit.

Secunda Appendix continet Tractatum, ſeu Diſsertationem de Gloſsopetris, qua oſtendit Melitenſes illas Linguas Serpentinas non eſse Lapideas, ſed Oſseas, & Lamiarum denteis eſse. Item in ea Diſsertatione multa acute diſputat de aliis Rebus Marinis, Terreſtribuſque, quae in Montibus reperiuntur, ſpeciemque Teſtaceorum, Oſſium, & Lapidum Figuratorum exhibent, eaſque Res probat exuvias eſse vel Animalium Marinorum, vel revera Oſsa Terreſtrium Animalium eſse, vel denique Marinas Plantas Lapideas, & non Luſus Naturae, ut Philoſophi Vulgares plerumque opinabantur. Quare in hac Re praeiviſſe quoque videtur Recentioribus, qui quamplurimis editis Libris Hanc Naturalis Hiſtoriae Provinciam amplificarunt, & Veterum credulam ſimplicitatem ſolidiſſimis rationibus, & experimentis redarguerunt.

Se-

Digitized by Google

Secundus Ecphraſeως Liber una cum Appendicibus impreſſus eſt Romae anno 1616. quo tempore recuſa etiam fuit Ecphraſis Prima una cum Obſervationibus Aquatilium & Terreſtrium. In Prima Ecphraſi (Pag 210.) reperitur Apologetica Epiſtola ſatis longa ad F. Evangeliſtam Quatramium Theologiae Doctorem, & Ferrariae Ducis Rei Herbariae Profeſſorem de Phu Dioſcoridis veriore, quod in Phytobaſano aſſeruerat, in qua Epiſtola multa acute docte & erudite contra Adverſarium ſuum diſputat, ex eaque diſputatione diſcimus, ut vidimus eum eſſe I. V. Doctorem, & Neapoli quando Phytobaſanum conſcripſit numquam exceſſiſſe, aetatemque xxv. Annorum attigiſſe.

Per ea tempora quum Neapoli anno ſuperiori mortuus eſſet Io: Baptiſta Porta egregius Philoſophus Mechanicae & Docimaſticae Philoſophiae Inſtaurator Primus & Lynceorum Academiae Pro Princeps, in ea Colonia, quae Neapoli erat, Fabius noſter a Caeſio Principe Portae ſuffectus eſt: quo munere functus eſt ſemper Neapoli Fabius, quo ad Hiſpaniarum Regis iuſſu Academia univerſa illeic ſuppreſſa fuerit.

Neapolim igitur reverſus, & Principis Lynceorum vices gerens anno 1618. Sambucam Lynceam vernacula Lingua conſcripſit, cui in fine Tractarulum de Organo Hydraulico Heronis addidit, Librumque Neapoli edidit, & Paullo V. Pont. Max. dicavit. Sambuca Lyncea Inſtrumentum eſt Pentecontachordon, ſcilicet L. Chordis conſtans, cuius figuram affert Fabius, deſcriptionem, notaſque muſicas, & haec omnia tribus Libris explicantur.

Quum Federicus Caeſius curaret, ut Hernandi Mexicana Naturae Hiſtoria Regis Hiſpaniarum iuſſu deſcripta, & a Nardo Antonio Recho Medico Monte Corvinate contracta ederetur, & per Lynceos ſuos adnotationibus illuſtraretur, Fabius ut ei morem gereret operam ſuam ipſe quoque ſtreaue conlocavit, & datis primum duabus Epiſtolis ad Io: Fabrum Doctorem Medicum Romanum, & Summi Pontificis ab Herbariis Recchi Adnotatorem Eruditiſſimum, in quibus de Zibethico Animali Fabius multa diſſerit duabus appoſitis de hac Fera Iconibus; Quibus non contentus in fine Voluminis Adnotationes copioſas in univerſum Librum Recchi addidit, quae a Pagina 847. uſque ad Paginam 899. continentur. Hae Adnotationes, Obſer-

Obſervationeſque multa continent dictu acuta de Scientia Botanica, ibique ſaepenumero hanc Scientiam plus in Florum, & Fructuum notitia contineri, quam in Foliis, Caule, & Radicibus, multo minus in aliis Rebus, quae ſunt Plantis extrinſecae. Quamquam & diſcrimina Plantarum a Foliis, a Caule, a Radicibus, & a Rebus quibuſcumque extrinſecis ita minute in iſtis Obſervationibus recenſet, ut cuivis Rei Herbariae Scriptori Methodum aliquam ex his conficere volenti praeiviſſe videatur. Sed quod caput eſt XIII. Iconas Plantarum novarum, & unam Caprae cuiusdam Sylveſtris adiungit inter quas ut Caeſium Principem, & Lynceorum Moecenatem egregium coleret, Plantam Caeſiam a Caeſiorum nomine inſignivit. Item ut gratificaretur Franciſco Cardinali Barbarino Florem quemdam huius Purpurati cognomine inſignivit. Scriptae ſunt hae Adnotationes anno 1628. quo anno Liber Recchi una cum reliquis Lynceis Commentatoribus prodire debuerat, ſed per ea tempora fato functus Caeſius Liber ad multos annos ineditus latuit, donec anno 1651. ope Equitis Caſſiani Putei, & Franciſci Stelluti Lynceorum ſuperſtitum ederetur. His Fabii Adnotationibus praefixam obſervavi duplicem Dedicationem. Libro enim, qui Arimini in Publica Bibliotheca adſervatur Epiſtola Fabii Dedicatoria eſt ad Federicum Caeſium, dataque eſt Neapoli Kalendis Iuniis anno 1628. At in eo qui adſervatur Senis in Publica Auguſtinianorum Bibliotheca, eodem anno eodemque die data eſt alia Dedicatoria Epiſtola ad Franciſcum Cardinalem Barbarinum Vrbani VIII. Pont. Max. ex Fratre Filium. Quare apparet binas Dedicationes hunc Columnae Librum habuiſſe, alteram, quae praefixa eſſet iis Libris qui Romae, & circa hanc Vrbem vulgarentur, alteram, quae iis Libris apponeretur, qui tunc in remotiores Provincias mitterentur. Demulcendus fortaſſe tunc erat Purpuratus ille, & reliqui Romanae Curiae Proceres, qui in Lynceos non ita bene videbantur animati, cuius Rei argumento eſſe non exiguo poterit, vel ſummi Thuſci Lyncei calamitas, cui non multo poſt oborta eſt. Apud Thomam Perellium Virum Doctiſſimum, Amicum noſtrum, & in Piſana Academia Mathematices, & Aſtronomiae Profeſſorem exſtat Recchi Liber, cui in Adnotationibus Columnae praefixa eſt utraque Dedicatio iiſdem paginarum numeris.

Poſt-

Digitized by Google

Poſtquam Fabius haſce Adnotationes conſcripſerat Litteris Vitam obiiſſe credendum eſt, quamquam Vitae Naturali penitus mortuus non fuerit, ſed Octuagenario maior Vitam uſque ad dimidium decimiſeptimi Saeculi protraxerit. Poſt enim id tempus nil umquam ab eo ſcriptum reperitur. Et quaerenti mihi quo nam in Loco poſt ea tempora vixerit, quid egerit, ubi denique ſupremum diem obiierit, ſepultuſque fuerit, poſt longam inquiſitionem allatum eſt extremis Vitae annis longo ſtudio, diuturniſque laboribus velut fractum, & fortaſſe Comitiali Morbo iterum conreptum, factum denique eſſe ut Ἀναλφάβητος prorſus evaderet, ut eum vivere nemo amplius noſceret. Verum nonne ſatis is vixiſſe Reipublicae videbitur qui per XL. fere annos tanto ſtudio, tantiſque laboribus in multiplici Doctrina Humano Generi profuit? Dum veram illam Vitam viveret Amicos Litteratos plurimos coluit, & praeſertim Botanicae, & Hiſtoriae Naturalis Studioſos, inter quos Caſparum Bauhinum, Carolum Cluſium ſummos Botanicos, quorum meminit in Libris ſuis, & viciſſima memoratur ab ipſis, & Ferdinandum Imperatum, & Io: Baptiſtam Portam Doctiſſimos Homines Populareis ſuos; Alterum quidem, ut vidimus, egregium Philoſophum Mechanicae & Docimaſticae Philoſophiae Primum Inſtauratorem, Alterum vero Hiſtoriae Naturalis poſt Plinium, & Aelianum, Primum Auctorem. Amicum quoque habuit Gregorium Regienſem Cappuccinum illorum temporum egregium Botanicum, qui paſſim in ſummis Bauhinorum, & Columnae noſtri Libris memoratur. M. item Aurelius Severinus Fabio Columnae Amicus fuit ſingularis, eumque in Libro de Vipera vocat Praeceptorem ſuum Venerandum. Vir enim ingenio miti, & ad contemplandam explicandamque Naturam nato omnibus Rei Naturalis Studioſis amicus erat, nemini infenſus. Quare paſſim a Scriptoribus eius aetatis laudatur, & multo magis ab iis noſtrae; Librique eius ſummo precio expetuntur. Vnicam Controverſiam habuit cum Quatramio illo Ferrarienſi tenui Viro, ut apparet: Soluſque Tobias Aldinus Caeſenas Farneſiani Horti Romae Cuſtos, eo in Libro de Horto illo aliqua in Fabium noſtrum protulit, quod Is Matthiolum, ut Vulgares non veneraretur, & Matthioli fraudes deteſtaretur, ſuppoſitiaſque eius Plantas non admitteret. Paſſim enim Fabius in Libris ſuis

Digitized by Google

Matthiolum male accipit, at praeſertim in Praefatione Primae Ecphraſεως, ubi ſic de eo habet: „ Sed quam indigne Pi-
„ cturis illis artificioſe mutilis nos atque ſeipſum deceperit
„ pudet referre; Candidiores quidem in hac Parte Tranſal-
„ pinos fateri cogimur, Verioreſque Icones doctiſſimis eorum
„ Commentariis appoſuiſſe Clariſſimos Viros Rembertum Do-
„ donaeum, Lobellium & alios, quorum labore, ac doctrina
„ magis, ac magis Medicina illuſtrata videtur; Horum Le-
„ ctione, maximeque doctiſſimis Cluſii Obſervationibus nos hi-
„ ſce Studiis profeciſſe fatemur. Sed non deſunt alii, inter
„ quos Doctiſſimus Caſpar Bauhinus, eiuſque Frater, quorum
„ induſtria, & Labore Dioſcoridis Volumen clarius eſt reddi-
„ tus; & ex noſtris Ferdinandus Imperatus nemini poſthaben-
„ dus &c. „ En Columnam noſtrum qui poſthabito verboſo, vulgari, & deceptore Matthiolo, Dodonaeum, Lobellium, Cluſium, Bauhinos Fratres, Imperatum ſollertiſſimos optimoſque Botanicos proponit, quippe demum apud Poſteros, Recentioreſque Summorum Doctorum loco ſemper fuerunt habiti, & habentur. Bonus vero ille Tobias Aldinus, vel melius Petrus Caſtellus, qui per ipſum loquebatur (Aldini enim Liber Caſtello vulgo accenſetur) Matthioli deſertam Cauſſam ſuſcepit, & aliqua pro Matthiolo in Columnam adtulit; Necquicquam, quoniam modo nemo ſanus erudituſque eum amplius defendit, & probat. Quare Aldini accuſationi Reſponſum nullum fecit Fabius, vel quod mortem illam paullo poſt obiierit, vel quod ſupervacaneum arbitraretur huiuſmodi Adverſario reſpondere, qui malam deſertamque cauſſam defendendam tam imperite ſuſceperat.

IANI

Digitized by Google

EX BIBLIOTHECA J. RICHARD D. R.
Amier
LYON

IANI PLANCI

LYNCEORVM NOTITIA.

LYnceorum Notitiam, ſeu Commentaria ſcripturus eam rationem ſequar, quam Martinus Fogelius Hamburgenſis ſibi propoſuerat. Is enim teſte Morhoſio in Parteis duas Lynceorum Hiſtoriam dividebat, quarum altera quidem de Academia generatim Commentaria continebat, altera vero Notitiam, & Geſta Academicorum ſingulorum complectebatur. Abſolutum pene Fogelii Librum teſtatur idem Auctor, atque in eo eſſe, ut is quamprimum ederetur. Verum per Humaniſſimum Virum Tetricum Zimmermannium Nobilem Livonienſem Amicum noſtrum, qui ſex abheinc annis Hamburgi morabatur diligenter perquirenti mihi, ut apud Fogelii haeredes eam Hiſtoriam quaereret, reſpondit Vir Nobiliſſimus ab Erudito Viro de Spreckel-

ſen Hamburgenſi accepiſſe Schedas omneis Fogelii poſt eius obitum magni Leibnitii opera in Guelferbytanam Bibliothecam adlatas fuiſſe, & paullo poſt ipſe Zimmermannius quum Guelferbyti eſſet, Schedas omneis, quae ad Lynceorum Hiſtoriam pertinebant, quae duodecim faſciculis continebantur ex ſplendidiſſima illa Bibliotheca exſcripſit, & ad me humaniter miſit Vir Nobiliſſimus, quibus acceptis cognovi non vera a Morhoſio praedicari de abſoluta pene Fogelii Lynceorum Hiſtoria, neque de eius Ordine. Schedae enim illae ab Enumeratione Academicorum ſingillatim, ab eorum Immaginibus, & a Rebus aliis Particularibus ordiuntur; deinde Res Academiae ita confuſe deſcribunt; itaque mancae ſunt, ut per quam mutila conſtaret Hiſtoria ex his Schedis tantum. Quare niſi Amici, & Libri pleniorem notitiam illius Academiae mihi ſuppeditaſſent ieiuna prorſus exſtitiſſet haec mea qualiſcumque de Lynceis Tractatio. Fateor tamen adiumentum non modicum Schedas illas mihi attuliſſe, praeſertim iis in Rebus quae arcanae ſunt, & Fogelius ab Amicis, a Magliabecchio praeſertim, acceperat.

Vt igitur Notitias Coetus illius egregii enarrare excordiar ab eius Auctore, ſeu Inſtitutore Primo incipiam, quo penitus Res univerſa contineri videtur. Is itaque fuit Federicus Federici Caeſii, & Olympiadis Vrſinae Filius, Romanus, Vir Nobiliſſimus. Is ut Romanae Nobilitatis Principes Viri modo ſolent, multorum Oppidorum erat Dominus, ſeu Regulus, quorum Dominatus, ſeu parva Regna, Feuda modo dicuntur, quod aliquo pacto, vel Imperatoris Rom., vel Pontificis Max., vel aliorum maiorum Regum ſint Vectigales, & Titulo vel Principis, vel Ducis, vel Marchionis, vel Comitis, vel Baronis, Dynaſtae huiuſmodi inſigniuntur. Federicus igitur Caeſius Federici Filius Angeli Nepos Princeps Primus S. Angeli & S. Poli, & Marchio II. Montis Coelii Baro Romanus anno aetatis ſuae duodevigeſimo, anno ſcilicet Chriſti CIↃIↃCIII. Lynceorum Academiam inſtituit. Huius Inſtitutionis varia exſtant Publica Monumenta Aere & Gemmis inſculpta, quamquam in his annus primae Inſtitutionis ſemper reticeatur. Florentiae enim apud Eruditiſſimum Baronem Philippum Stoſchium, qui egregium Antiquitatis, & omnimodae Eruditionis poſſidet Cimelium tria Numiſmata vidimus, quae ſingula ab una parte imaginem Federici Caeſii Capite Capillato, ſed nudo exhibent

cum

cum Protome Ducali Paludamento induta. Quibus Numiſmatis ſequentes circumpoſitae ſunt Litterae: FED. CÆSIVS. LYNC. PRINC. ET. INST. P. I. S. A. S. P. M. II. M. CÆL. B. R. Quare Litterae ſic facile explicantur: *Federicus Caeſius Lynceorum Princeps & Inſtitutor. Princeps Primus Sancti Angeli Sancti Poli Marchio Secundus & Montis Caelii. Baro Romanus.* In averſa Parte unum Numiſma Palladem Galeatam habet Haſtam dextera tenentem, cui circumtortus eſt Serpens, & in laeva Scutum gerit, in quo exſculpta eſt Albor coronata ſupra ſex Manticulos infixa; Ad Pedes in dextra Parte eſt Canis ſedens, & in laeva Noctua ſuper Lucernam, & Flos duplex cum foliis, qui Hyacinthus vel Tulipa videtur, & circumpoſitae Litterae ſunt: CÆSIA · PALLAS. In altero Numiſmate haec omnia reperiuntur, verum Scutum eſt nudum, deeſt Canis a dexteris, & Flos magnus a ſiniſtris, ſed in dextera Parte parvulus Flos adeſt. In alio Numiſmate in averſa Parte eſt Lynx gradiens intra Coronam Civicam poſita, & Litterae circum hae ſunt: LYNCEIS · INSTITVTIS. Item apud eumdem Baronem Stoſchium Signum exſtat in Plumbo, cuius Signi ἀποσφράγισμα eſt Lynx gradiens intra Coronam Civicam, cui deſuper adeſt Marchionis Diadema, & circumpoſitae Litterae hae ſunt: FED · CÆSIO · P · MAR · II · M · CÆL · INSTITVT · LYNCEORVM · PHILOSOPH · CONSESSVS. Quarum Litterarum ex dictis facilis cuivis eſt explicatio. Item in Academia Columbinorum, quae Florentiae eſt in Pazziorum Aedibus Anuli Smaragdini Signum vidi, cuius Signi ἀποσφράγισμα eſt Lynx, cui deſuper ſunt hae Litterae: T · MOL · LYNC · ſcilicet *Theophilus Molitor Lynceus*, & infra: F · CÆSI · I · P · *Federicus*, ſcilicet, *Caeſius Primus Princeps*. Item Anulum ipſum Lynceum Galilaei Florentiae apud Equitem Scalandronum reperiri audivi. Federicus igitur Caeſius, ut ex his Numiſmatis, & Gemmis, & ex variis Lynceorum, & aliorum Libris apparet fuit Lynceorum Inſtitutor, & non Angelus ut ſcripſit Erythraeus in ſua Pinacotheca, errore fortaſſe deceptus, quod S. Angeli diceretur Dynaſta, vel potius quod eius Patruus qui inter Rom. Purpuratos erat adſcriptus, qui Cardinales dicuntur Angelus appellaretur, ut & Angelus eſt eius Avus, fraterque quoque eius, ut opinor, germanus, Angelus appellabatur, qui Arimini Epiſcopus fuit. Vir

ſin-

Digitized by Google

ſingulari Pietate, & Doctrina conſpicuus, ut ex eius editis Synodis apparet, quippe ſaepe ad Populum ſacras conciones per ſe habebat, ut Maiores mei, qui illas audierunt mihi referre ſolebant. Is creatus eſt Arimini Epiſcopus anno 1627. obiitque Venetiis anno 1646. Legatus Pontificis Max. ad eam Remp., ſed eius Cineres Ariminum fuerunt translati, & in Cathedrali Eccleſia ſervantur, ut ex Marmoreo Titulo illis appoſito apparet.

Leges huius Academiae, ſeu Coetus, Conſeſſuſque Philoſophici, ut ab ipſomet Caeſio dicitur, quamquam temporum iniuria ad nos non pervenerint, vel quia adhuc in aliqua Bibliotheca, aut Tabulario lateant, tamen ut ex variis Lynceorum Libris colligimus eae erant, ut Matheſis, ut Phyſica, & ut Hiſtoria Naturae primario coleretur, & id totum non vulgari ratione, in Libris ſcilicet tantum, & in nudis Speculationibus, ut per umbratileis Philoſophos, & pene barbaros uſque ad ea tempora factum fuerat, ſed Lynceis Oculis, & in Rebus ipſis. Quare Lyncem Caeſius Academicis ſuis imitandam propoſuit, quae inter Animalia quaecumque acutius videre dicitur. Ex his apparet poſt renatas Litteras hanc Lynceorum Academiam, Coetum, ſeu Conſeſſum Primum Doctorum Hominum fuiſſe, qui Matheſin, qui Pyhſicam, qui Hiſtoriam Naturae, qui uno verbo Scientias univerſas colerent, & hinc Lynceorum Coetus Prima Scientiarum Academia eſt dicenda. Innumerae enim praeſertim per Italiam Academiae reperiebantur, ſed in iis Res tantum Poëticae colebantur, in quibus nulla ſolida utilitas, ſed tantum puerilis delectatio. Per Italos igitur noſtros primum renata eſt ſolida Philoſophandi Ratio, & per eos eſt aucta; Per Conſeſſum nempe a Caeſio inſtitutum, in quo cum primis locum tenuit Galilaeus, Lucas Valerius, Porta, Fabius Columna, Stellutus, aliique, quos modo non vacat enumerare, per quos & Mathematicae Diſciplinae, & Phyſica univerſa excitata, & amplificata fuit; Quemadmodum & in Italia noſtra, praeſertim per Thuſcos ſapientiſsimos per Petrarcham nempe, & per Boccatium, & per Mediceae Gentis Proceres Latinae Litterae, & Graecae, ſolidaque Eloquentia, & Eruditio renatae erant. Quare Italia, ut magnorum Ingeniorum, ita bonarum Litterarum prima Altrix, & Mater fuit, & merito dici poteſt.

Vt

Digitized by Google

Vt vero melius munus ſuum perſequerentur Lyncei Caeſius non tantum appoſito Lyncis exemplo, ut eos excitaret, ſed Lege lata, ut quiſque eorum pro Re nata, & Viribus aliquid ſcriberet, & in publicam lucem efferret, quod humanam ſcientiam amplificaret, & humano Generi prodeſſet, quod ut probe exſequerentur mutuis officiis, ſtudiis, & laboribus invicem ſe adiuvare tenebantur, & Obſervationes, aliaque Studia inter ſe conferre, non tantum ſtatis diebus quibus apud ſe in ſuas Aedes convenirent (conveniebant enim inter ſe interdum, ut ex Fogelianis Schedis cognovi contra ac ſcripſerunt aliqui qui Lynceos nullas certas Sedes habuiſſe dixerunt) Sed alia in loca, licet quam maxime ab Vrbe Roma diſſita, ubi primum Academia inſtituta fuerat. Atque ut Academici aliquo publico honore gauderent, poſtquam initiati fuerant eos Diplomate cum adpoſito Signo, quod ſupra memoravimus, & aureo Anulo ornabat, cui concluſus erat Smaragdus in quo Lynx, & Academici, Eiuſque nomen erat inſculptum. Eos denique poſtquam in hoc Collegium erant cooptati, & recepti donis cumulare, blando alloquio ad ſtudia cohortari, & in edendis Libris adiuvare non deſinebat.

Verum quum pauci Homines reperiantur, qui Scientias, ſolidamque Doctrinam colant, pauci itidem fuerunt Lyncei Academici; non enim quiſque vulgaris Doctrinae Homo recipiebatur, ſed Eruditus tantum, & ſolide Doctus, quare non ſolum ii, qui in Vrbe Roma morarentur recepti ſunt, ſed quicumque acris ingenii Vir, qui in aliis Vrbibus, & longinquis Regionibus reperiretur. Inter primos Externos, qui recepti fuerant adnumeratus eſt Io: Baptiſta Porta Neapolitanus Philoſophus inſignis, & qui Mechanicae, & Experimentalis Philoſophiae Inſtitutor Primus dici poteſt. Is ob eius ingentia merita in Philoſophiam univerſam inter primos Lynceos ſenex a Caeſio eſt cooptatus; & quum Lynceorum Academiae Colonia Neapolim eſſet deducenda Porta ab ipſomet Caeſio Lynceorum Princeps eſt creatus qui viceis eius ibi gereret, & quamquam Senex eſſet, ut diximus, attamen duo Volumina Lyncei nomine conſcripſit, & utrumque Principi noſtro dicavit appoſita in utroque Laudatoria Epiſtola, quae Laudes, & Merita Federici Caeſii complectitur. Horum Librorum alter eſt de Diſtillatione, de Aëris Tranſmutationibus alter. Quum Academia Lyncea Neapoli primum Radices egerit, eaſque firmiſſimas propter Neapoli-

ta-

tanorum ſublime ingenium; Portae enim tunc adiunctus fuerat Fabius Columna Naturalis Hiſtoriae apprime doctus, & in Mathematicis Diſciplinis peritus, Caeſius cogitabat Domum ibi conſtituere, in qua eſſet Hortus pro Scientia Herbaria, & Bibliotheca, in quam Domum Lyncei convenirent, praſertim quum Porta ſponderet, ſi domus haec emeretur fore ut ipſe univerſam eius Bibliothecam, quae multa Voluminum millia continebat Teſtamento legaret. Permultae apud Fogelium exſtant in Schedis Epiſtolae, in quibus de Emtione Domus huius Philoſophicae agitur, & pecuniam iam miſſam Neapolim narrant, quae Argentarii tamen dolo malo periit, & res infecta manſit. Poſt Portae obitum in Neapolitana Lynceorum Academia ſucceſſit Fabius Columna, qui viceis Principis credibile eſt geſſiſſe, donec ea Hiſpaniarum Regis iuſſu diſsoluta fuerit. Hoc enim pacto ex M. Aurelio Severino Fogelii Schedae Lynceorum Academiam Neapoli diſſolutam aſſerunt, at neque qua de cauſſa, nec quo tempore id acciderit referunt.

Sed ut ad Studia Federici Caeſii revertamur, Is non tantum verbis, & donis Lynceos ſuos ad ſcribendum, quod in humani generis utilitatem reperiſſent, invitabat; ſed exemplo ſuo, qui ſcribendi finem nullum faciebat, quam maxime excitabat. Conſcripſerat enim Codicem ingentem, quem Naturae Theatrum appellavit, ex quo varia Volumina depromſit, quae vel eo Vivo edita ſunt, vel poſt eius mortem. Quae Vivus ipſe edidit, ſunt Apiarium, ubi Mellis fabrica, ceteraque Apum artificioſa Opera deſcribuntur. Liber de Coelo in quo probare contendebat vel ex S. S. P. P. Auctoritate Coelum eſſe fluidum. Librum item aiunt edidiſſe, cui titulus erat Prodigiorum omnium Phyſica Expoſitio. Et quum Aquaeſpartae creatus fuerit Dux I., quod Oppidum in Tudertina Ditione eſt, & ibi copia ingens Ligni Foſſilis detecta fuerit, & hoc foſſilis genus, quum aliquid metallici in ſe habere ipſi videretur, Metallophyton appellavit, analogia deducta a Lithophytis, & Ceratophytis, quae Plantarum Genera aliquid in ſe Lapidoſi, vel Cornei habeant; Librumque cui Metallophyton nomen fecerat, conſcripſit, & Vrbano VIII. Pont. Max. dicavit. Notamus heic obiter circa hunc Librum & Gryſeam Ambram inter Metallophyta Ipſum recenſuiſſe. Verum nec Gryſea Ambra Metallophyum eſt: neque Metallophyton dici poteſt Lignum ſuum foſſile. Prima enim

eſt

Digitized by Google

eſt genus Bituminis; Alterum vero genuinum eſt Ligni genus, quod in aliis Montibus reperitur, eo vel ab univerſali Cataclyſmo delatum, ut plerique hodie cum Woodwardo arbitrantur, vel alia magna Orbis Terrarum Revolutione. Poſt eius mortem a Stelluto Tabulae eius Phytoſophicae editae ſunt, quas male Philoſophicas Erythraeus, & Morhofius appellarunt; Ex eius Larario, ut Stellutus loquitur, depromtae ſunt, & in Calce Libri Recchi adiectae. Codex ille ingens, ſeu Naturae Theatrum non tantum Res Naturaleis complectebatur, ſed per multae Obſervationes in eo erant, quae ad Mores, & ad Rei tum Publicae, tum Familiaris adminiſtrationem pertinerent. Haec omnia inedita una cum iis, quae ad Phyſicam ſpectabant, relicta ſunt.

Verum Opus ingens quod ipſe Vivens molitus eſt, & cui Vivo parum abfuit quin ederetur, eſt Liber Franciſci Hernandi in Mexicana Vrbe Medici Primarii, quo Libro Auctor Regis Hiſpaniarum iuſſu materiam medicam & Phyſicam univerſam ex toto Mexicano Regno conquiſierat. Huius Libri ſeu ingentes Hernandi Obſervationes, quae in eo Libro continebantur a Nardo Antonio Reccho Montecorvinate, & in Hiſpania Medico eodem Rege iubente contractae fuerunt, & in decem Libros digeſtae. Quum igitur Federicus Caeſius a M. Ant. Petilio Recchi Sororis Filio Exemplar huius Libri accepiſſet, ſtatim de ſuo incidendas curavit Plantas omneis, & Animalia, quae in decem illis Libris continebantur; Et hos Libros variis Lynceis ſuis inluſtrandos dedit; Quorum Inluſtrator, ſeu Commentator Primus fuit Io: Terrentius Lynceus Conſtantienſis, qui adnotationes varias loco vario his Libris adpoſuit, & Plantas multas Poſtremis Paginis adiecit. Is erat Vir acutus & probus, qui poſteaquam eas adnotationes conſcripſerat in vaſtiſſimum Sinarum Regnum ſeceſſit, & Hyathimi prope Sutchenum in ipſa Sinarum remotiſſima Regione ſedem ſuam conlocavit. Ipſe vocatur a Fabio Columna in Adnotationibus, quas ipſe quoque in Recchum fecerat, Collega ſuus Lynceus, & Vir omni doctrina ornatiſſimus, ac Naturalium Rerum ſtudioſiſſimus. Is ad Io: Fabrum Lynceum, & Recchi Adnotatorem alterum ex ipſa Hyathimo Sinarum Vrbe Epiſtolam conſcripſit de variis Rebus Naturalibus, quae relata eſt inter eiusdem Ioannis Fabri Commentaria (Pag. 556.) Quod in Sinarum Re-

c gnum

Digitized by Google

gnum ſeceſſerit ſuſpicantur aliqui ipſum in Loyolitarum caſtra tranſiiſſe, nomenque ſuum Ordini illi ſplendidiſſimo dediſſe. Tunc enim fere Loyolitae ſoli in illas Regiones ſecedebant; Fabius enim Columna, vel eius Typographus ad Lectorem in Ecphraſi II. ſic de Lynceis ait. „ In hoc autem Stadio Philoſophico tam „ ſuaviter decurrunt, ut ex continua Rerum Naturalium „ contemplatione, & magni illius naturae Libri lectione ali- „ qui horum adeo ex admiratione verſus Philoſophiam accenſi, „ & ex Philoſophia verſus Creatorem amore ſuccenſi fuerint, „ ut etiam religioſam vitam amplecti voluerint, quo nempe „ maiore, eaque, qua fieri poteſt perfectione in hoc Mundo „ poſt divinas meditationes ſublunarium rerum contemplationi „ vacarent „. Verum quicquid ſit de genere Vitae, quam ſibi elegerit Lynceus Terrentius, ex ſuis Adnotationibus, & ex data eius Epiſtola apparet ipſum Virum acutum exſtitiſſe. Acute enim Primus recte diſputavit Opii vim frigidae non eſſe naturae, ſed calidiſſimae inſtar Spiritus Vini; & dolet Europaeos metu huius ſuppoſititiae frigiditatis Opio interdum abſtineri, & ſic, ut optime ait, Plureis ex noſtris ad Orcum mitti, qui Opio, Datura, & Mandragora, ceteriſque Narcoticis ſanari potuiſſent, vel dolores ſaltem ingentes iis deliniri; Confirmatque Obſervatione ipſiuſmet Fabri Opium frigidae non eſſe naturae, quod is in Lethargo invenerit Membranas Cerebri inflammatas.

Secundus Recchi Inluſtrator fuit Ioannes Faber modo memoratus Lynceus & ipſe Patria Bambergenſis Medicus Romanus, & Vrbani VIII. Pont. Max. ab Herbario. Is ſcripſit Adnotationes ampliſſimas in Recchum, multaque adiecit de ſuo, praeſertim ad Animalia; Dicavitque has ſuas Adnotationes, Additioneſque Franciſco Card. Barberino Vrbani VIII. ex fratre filio. Opus ſuum complevit ipſis Kalendis Ianuariis anni ſolemnis ut ipſe loquitur 1625. Dedicatoriaque eius Epiſtola data eſt e Muſeo ſuo ad Pantheon Agrippae. Hae Fabri Expoſitiones ampliſſimae ſunt, ut diximus, & multa ad Hiſtoriam Lynceorum continent, multaque ad Rem Medicam, Anatomicam Phyſicamque, quae Scientiae Lynceorum induſtria tunc primum promovebantur, atque in maiorem dignitatem per ipſos in dies veniebant. Fuerat enim Faber acutus & ipſe vereque Lynceus, & Andreae Caeſalpini ſummi Philoſophi, &

Me-

Digitized by Google

Medici, Anatomici, & Botanici Hiſtoriaeque Naturae Periti Diſcipulus. Amicos multos, Lynceos praeſertim, coluit, quorum Inventa, Obſervationes, & praeclara Geſta in haec Commentaria congeſſit, ut & Lynceorum, eorumque Actorum Hiſtoria ex his confici poſſe videatur. Praeter Lynceos alios quoque Doctos Homines coluit in Rebus Phyſicis praeſertim & Anatomicis exercitatos; Inter quos maxime commemorandus venit Iulius Mancinus Ilcinenſis Vrbani VIII. Pont. Maximi Archiater, qui de Vrbe Senarum, & de univerſa Senenſi Provincia valde eſt promeritus, quum Teſtamento ex Aſſe XXIIII. Senenſeis Adoleſcenteis Haeredes reliquerit, ut per VII. vel per V. annos ſinguli perpetuo alerentur, ut Philoſophiae, Medicinae, vel Iuris Scientiae operam darent. Is a Fabro dicitur Anatomicus inſignis. Praeter Mancinum coluit & Angelum Colium Senenſem, qui ipſi Philoſophus, & Mathematicus dicitur, & Medicus ſtrenuus, Sociuſque ſuus in Anatomicis, quo cum centena Hominum Cadavera ſimul diſſecuiſſe occaſione Sectionis Mulieris Hydrophobae, ait. Item Amicus fuit M. Antonii Vlmi Medici Bononienſis, acutiſſimi qui, ut refert, vocare ſolebat Ariſtotelem Hominem feliciſſimum, qui tot Sectatores habuerit, qui in eius verba clauſis oculis imprudenter iurarent, damnareque ſolebat Poſterorum deſidiam, qui Ariſtotelis verbis acquieſcerent, ut ne latum quidem unguem, ut aiunt, ſocordia quadam ab ipſo diſcederent. Coluit denique Franciſcum Gualdum Equitem Ariminenſem, qui Romae Muſeum Antiquitatis, & Rerum Naturalium poſſidebat, cuius meminit occaſione Crocodili, qui apud ipſum ſervabatur. Huius Romae variis in locis viſuntur Antiquitatis publica Monumenta, quae ipſe conlocavit, Populoque Rom. donavit. Fabri Liber explicit, ut ipſe ait, e Muſeo ſuo ad Minervam a. d. XVII. Kal. Martias anno CIƆIƆXXVIII. aetatis ſuae anno LIII. Adnotationes Fabri Paginis CCCLXXIX. continentur doctis quidem & eruditis, & ſeorſim quoque ab aliis Commentatoribus editae reperiuntur.

Poſt Fabri Expoſitiones veniunt illae Fabii Columnae Lyncei eximii, qui ut morem gereret Federico Caeſio Principi non ſolum Adnotationes in Recchum ſcripſit, quae LII. Paginis, & XIV. Tabulis continentur, ſed ut in eius Vita diximus, Ecphraſim II. Plantarum minus cognitarum conſcripſit, & vulgavit.

Hac Fabii adnotationes duplicem Inſcriptionem, ſeu duplicem Dedicatoriam Epiſtolam habent eodemet anno & die datam; Altera enim eſt ad Cardinalem Franciſcum Barberinum; altera vero ad Caeſium Principem, cuius rei ratio legi poteſt in Fabii Vita. Verum quicquid ſit de biformi hac Dedicatione, ex innumeris aliis Fabii Locis apparet ipſum Caeſio Principi addictiſſimum fuiſſe, qui Plantam in his Adnotationibus Caeſiam ipſi dicaverit, in eaque deſcribenda effuſiſſimus fuit in Caeſii Laudes. Adnotationes Fabii doctae admodum ſunt, & univerſam Scientiam Botanicam tum Florum & Fructuum contemplatione, quibus ipſa potiſſimum continetur, tum Foliorum, Caulium, Caudicum, & Radicum, ceterarumque Partium Plantarum indagine, ut Rationes variae, ſeu Methodi ex his confici poſſint ad Plantas in varias Claſſeis, & Genera diſponendas, ut in Fabii Vita diximus.

Poſt Fabii doctas has Adnotationes Librum Recchi claudunt ipſius Federici Caeſii Principis Tabulae Phytoſophicae, quas imperite nonnulli Philoſophicas appellarunt. Hae ſunt veluti Inſtitutiones Plantarum per Tabulas digeſtae, ut mos erat illis temporibus res ad Scientias pertinenteis digerere. Hae mancae ſunt in fine; editae enim ſunt diu poſt eius mortem Franciſci Stelluti praeſertim Opera Lyncei doctiſſimi, Caeſiique Principis familiaris amantiſſimi, qui has Tabulas e Larario ipſo Caeſii, ut loquitur, digeſſit, & Epiſtola Dedicatoria ad Rodericum Mendozzam Legatum Extraordinarium Regis Hiſpaniarum ad Innocentium X. Pont. Max. anno CIϽIϽCLI. data, luctu, & querimoniis Stellutus Caeſium ſuum proſequitur. In his Tabulis Federico Caeſio aliis Titulis ille Aquaeſpartae Ducis additus fuit, ut & in aliis Poſterioribus Lynceorum Libris factum fuerat. Aquaeſpartae enim Dynaſtia Caeſio in fine eius Vitae obvenit, in eaque etiam modo, ut accepimus, adſunt in Principis Aedibus Picturae variae a Caeſio poſitae, quibus & Graecorum Sapientum Gnomis, variiſque Emblematibus Lynceorum Academia deſcribitur, inluſtratur, Academiaeque Lynceae ſtudia enarrantur; Lynxque ipſa cur propoſita ſit exponitur. In hanc enim Aquaeſpartianam Aedem ruſticandi cauſſa Autumnali tempore venire ſolebat Caeſius, & ſecum ſemper Lynceos ſuos aliquot adducere, inter quos in primis Stellutum. Ruſticationis huius exemplum ſingulare in Vita Virginii Caeſarini Lyncei a Favorito, & a Riquio conſcripta habemus, quod munifi-

ficen-

Digitized by Google

ficentiae, & magnitudinis animi Caeſii noſtri ſempiternum erit monumentum. Praeſul enim ille Lynceus, & Vrbani VIII. P. M. a Cubiculo, quum adſiduo ſtudio, & labore morbum quemdam diuturnum contraxiſſet, quem Tabem dixeris, qua ut curaretur, quum Roma diſceſſiſſet, ut Bononiam peteret, opinione & fama Medicorum Bononienſium permotus; Bononiae enim medendi ars ſemper floruit; Verum in itinere obviam factus ei Federicus Caeſius ultra progredi non ſinit, & in Oppidum ſuum Aquaeſpartae adducit. Ibique ut Sanitatis recuperandae deſiderio, ne privaretur Claudium Achillinum Philoſophum Bononienſem, & Poetam ea tempeſtate univerſae Galliae Ciſalpinae opinione nemini ſecundum, & Petrum Poterium egregium Medicum, atque in Rebus Chymicis apprime verſatum, quibus Virginius addictiſſimus erat & ipſe, advocari Bononia magnis ſumtibus iuſſit, & per duos menſeis Aquaeſpartae, ut Amico, & Lynceo ſuo Caeſarino frueretur, aluit; Quo factum eſt, ut multum morbus ei remitteret, ut ſanus plane factus videretur, atque in primis Vocem, quam Vlcere in faucibus pene amiſerat recuperaret, qua laetus, ut Poeta erat egregius Carmen elegiacum de recuperata Voce edidit, in quo, & gratus Caeſio Principi ſe oſtendit, & in fine apoſtrophe ad Galilaeum Lynceum & ipſum ſummum Mathematicum reperitur. Non ſolum Medicos, Poetas, & Philoſophos Bononienſes accerſivit Caeſius in Amici gratiam, ſed alios quoque doctos homines, inter quos Riquius Belga Ioannem Ciampolum Florentinum, & Hadrianum Canalem memorat. His officiis magnifice Lynceos ſuos proſequebatur Caeſius; & Romae tum erudiendi, tum oblectandi animi cauſſa Hortum Botanicum rariorum Plantarum inſtruxit, & Bibliothecam, & Muſeum, quibus Lyncei tamquam Rebus propriis ad eorum ſtudia utebantur. Bibliotheca vero Lynceorum aucta fuit Libris Virginii Caeſarini, qui quum non multo poſt morbus ei recrudeſceret, mortem obivit, & beneficii memor Librorum ſuorum uſum Caeſio, Lynceorumque Bibliothecae teſtamento reliquit. Bibliothecae Lynceorum Praefectus erat Iuſtus Riquius Lynceus Belga Canonicus Gandavenſis, qui Virginii Caeſarini Vitam conſcripſit. De Horto Caeſii Botanico, & de Muſeo teſtimonium habemus apud Terrentium in Recchi Commentario, ubi inter rariores Plantas Papaver Spinoſum memorat. Et quum in Civitel-

tella Caeſia Oppido ſuo magnam vim Herbae Scorzonerae Hiſpanicae ſimilem abundè provenire comperiſſet, quae tunc pro magno Antidoto ad malignas febreis praedicabatur, ut & hodie vulgo, ex ea Aquam multam exſtillari iuſſit in publicam ſalutem. Quumque per ea tempora rumor de Teleſcopii uſu, cuius fabrica penes Batavos erat, percrebuiſſet. Caeſius ipſe per ſe ex Theoria, quam ex Libris Portae de Perſpicillis acceperat Teleſcopia, & Microſcopia confecit, eaque multis Romae Magnatibus, & Studioſis Viris dono dedit; Primuſque has voces Teleſcopii, & Microſcopii e Graeco Fonte detortas invenit, ut Inſtrumenta illa nominaret, & Primus item uſus eſt Microſcopio ad arcana terreſtria, & proquinquiora detegenda, ut Galilaeus, qui per ea tempora, ſcilicet anno CIↃIↃCXI. Lynceus creatus fuerat, uſus erat ad Caeleſtia & remotiora aperienda. Obſervavit in primis Caeſius Semina minutiſſima in Filicum genere, praeſertim in Polypodio; Et quia huiuſmodi Plantae Flores, & Semen in Tergo Foliorum gerunt Tergifoetas appellavit. Poſt Caeſium primus Microſcopio maxime uſus eſt Stellutus, ut apparet praeſertim in Anatome, & Deſcriptione Apum, quam Vrbano VIII. Pon. Max. dicavit, in qua Apum Partes, & Membra minutiſſima Microſcopio aucta pulcherrimis Aeneis Tabulis exprimuntur. Item Curculionis Animalis minimi forma eadem Arte apud ipſum in Perſii Expoſitione effingitur. Per Italos igitur noſtros, eoſque Lynceos primum Microſcopii patuit uſus, iſque optimus, quo deinde tot Naturae Arcana per alios, qui eos imitati ſunt nota fuere. Per Io: item Baptiſtam Portam Lynceum inventa eſt eo tempore Machina ſimpliciſſima quidem, ſed admirabilis *Sclopetus Pneumaticus* dicta, qua aëre compreſſo Globuli eodem pene impetu iaciuntur, ac accenſo Pyrio Pulvere in Metallicis fiſtulis. Machina haec tunc maxime vulgata fuit a Vincentio Vincentii Vrbinate, qui eam venalem reddiderat; de eaque poſt Portam explicationem dedit Io: Faber Lynceus in Commentario illo Mexicanarum Rerum, ſeu melius dicas in Penu illo omnimodae Scientiae, & Eruditionis, ubi id totum per condenſatum Aërem ſapienter fieri oſtendit, & acute reprobat Ariſtoetlem, qui Aëris condenſatione Aquam gigni perperam arbitrabatur. Aëris igitur Condenſatio primum per Lynceos patuit, eiuſque vires aliquo pacto, quae per eius Elaterium deinde fuerunt expli-

Digitized by Google

plicatae. Item per Lynceos Generatio ex Putri primum expungi coepit, ut apparet ex Fabro, qui in eodem Commentario de Oſtreis & Conchis Margaritiferis loquens, eas non ut vulgus, ſed ex Ovis foecundatis oriri arbitratur. Quod in Oſtreis & Conchis innuit Faber, id Redius, Malpighiuſque Lyncei re ſi non nomine & ipſi perſequuti ſunt in Animantibus cunctis, & putrem illam Veterum geneſim omnino profligarunt. Tacebo quid per Teleſcopium praeſtitum ſit a Lynceis, & praeſertim a Galilaeo, qui ſi non illius Inſtrumenti Primus Auctor, at ipſum ita perfecit, & propagavit, ut eo nomine vulgo etiam inſigniatur. Eodem fere anno quo Galilaeus inter Lynceos adſcriptus fuit, & Stellas Mediceas circa Iovem, & Venerem falcatam, & maculas in ſole detexit, Saturnumque ſuo Anulo velut Tricorporeum vulgavit, quibus inventis nomen eius donec Terrarum Moles ſtabit immortale manebit, & quiſque in ſaniori Philoſophia eruditus merita eius celebrabit, quibus non tantum Aſtronomia, Phyſica, ſed Geographia & Nautica, Artes Humano Generi utiliſſimae ſuaviſſimaeque amplificatae ſunt. Galilaeus enim non ſolum nomine ſed re vera Lynceus exſtitit, qui ſuos Libros hoc titulo inſigniri voluit omneis, quique ceteris Lynceis amiciſſimus fuit, praeſertim Federico Caeſio Lynceorum Principi, ad quem plureis Litteras de Rebus Aſtronomicis ſcripſit, quae inter illas a Buliſone collectas editae inveniuntur.

Ex his praeclaris Lynceorum Inventis, Meritiſque in Genus Humanum apparet quam inique quidam fuerint erga ipſos, & praeſertim qui erga eorum Principem erant infenſi; Quorum cum primis agmen ducit Auguſtinus Favoritus, qui Virginii Caeſarini Lyncei Vitam ſcripſit, ſtilo quidem eleganti, & nitido, at ubique Lynceos carpit, & perſtringit. Ait enim de Lynceis, & praeſertim de Caeſio, & de Galilaeo eos ſe gloriari quaſi e Caelo veram germanamque Philoſophiam devocaſſe, eoſque Experimentis conari, ut Veterem omnem Philoſophiam, Ariſtotelis in primis everterent. Vocat propterea Virginium Caeſarinum quod ad Lynceos tranſierit, Veteris Militiae Deſertor, & Transfuga, & de Lynceorum Principe Fed. Caeſio, Viro Sapientiſſimo, dicere non erubeſcit ipſum potius Litterarum fuiſſe amatorem, quam peritum, quo mortuo Lynceos, qui ut ait, nullas certas Sedes conveniendi habebant, ſed

tan-

tantum ſplendore quodam, & Anuli myſterio eorum Diſciplina continebatur, diſperſos fuiſſe, ut illius Academiae, vix tenuis Aura ad Poſteros pervenerit. Sic Morhofius ridet Lynceos, quod Qualitates occultas Peripateticorum exploſerint, & Demonſtratiunculas, ut ait, ex Perſpicillis ſubrogaverint, & ex Mechanica Particularum Figura depromtas. Iuſtus Riquius Belga Lynceus in Vita Virginii Caeſarini ait, aliquos etiam ipſum Lyncei nomen ſubamare vellicaſſe, quaſi Typhum quemdam redolens, & caſtigatae modeſtiae excedens. Verum Lynceorum Obtrectatores, & Invidi ſilere coacti ſunt tot egregiis, ut vidimus, in Philoſophia Repertis, quibus Humanum Genus, velut totidem Beneficiis cumulatum fuit, ut meritas pro iis grates impar reddere videatur, praeſertim Federico Auctori, & tantorum Bonorum Promotori; Neque Lyncei nomen quempiam offendet, qui ſi, ut vidimus, conſiderabit, eos hoc nomine praecipue appellari, quod Lyncem acute videntem Animal in rimandis Naturae Arcanis ſectarentur, & non Talpam, vulgareiſque quasdam alias hebetes Beſtias imitarentur, quae acie oculorum quamminime utuntur; Praeſertim quum Lyncei non tantum oculorum, quam Mentis acie uterentur.

Verum ut a Lynceis generatim ad eos ſingillatim deveniamus, & in primis ad Federicum Caeſium eorum Principem, quo univerſa pene Lynceorum Academia continetur. Is non tantum Philoſophica Vita contentus, ut Doctis Hominibus prodeſſet, & eſſet gratus, ſed etiam in Republica Coetuque Hominum verſatus eſt; Quare ut eſſet Bonus Civis, Familiaeque ſuae Nobiliſſimae Propagator, quam ab antiqua Gente Romana Caeſia deducebat: ut apparet e Libro magnifice Bononiae anno CIↃIↃLXXXII. edito de Priſca Caeſiorum Gente Io: Baptiſta Fonteio Auctore, & Iulio Iacobonio Additore ad Donatum Caeſium Cardinalem, & Bononiae Legatum; Vxorem duxit Artemiſiam Columnam, qua ſine Liberis fato functa, Iſabellam Salviatam ſecundis Nuptiis deſponſavit, ex qua unicam filiam ſuſcepit, quae Paullo SforTiae nupſit. Varia item itinera fecit, & in Schedis Fogelianis memoratur ipſe Neapolim primum iviſſe ſecum comitem ducens Nobilem Senenſem ex Orlandina familia Virum optimi ingenii, & ſpectatae eruditionis, & Franciſcum Stellutum. Neapoli Io: Baptiſtae Portae Bibliothecam, & Ferdinandi Imperati inviſit Muſeum. Devotio-

tionis cauſſa ter viſitavit Nobile Lauretanum in Picoeno Fanum, Virginemque illam Parathalaſſiam. In Primo Laureti Religioſo Itinere, qui ei contigit anno CIↃIↃCVIII. ſecum adduxit Anaſtaſium de Filiis Lynceum, & Monachum quemdam ex Ordine Franciſcanorum, qui amicus erat Patri Matrique eius, & Franciſcum Mataluccium Tudertinum, & Ioannem Picolinum a Secretis. Reliqua duo Religioſa Itinera una cum Iſabella Salviata Secunda eius Vxore ſuſcepit, eos comitante ſemper Franciſco Mataluccio, & nobili alio Tudertino ex Cittadina Gente. In his tribus Lauretanis Itineribus ſemper liberaliter Fabriani exceptus fuit a Franciſco Stelluto Lynceo, & Io: Baptiſta Stelluto Franciſci Fratre viro erudito & ipſo.

Verum in florenti adhuc aetate morbo acuto, & pene repentino conreptus mortem obiit Federicus Caeſius anno CIↃIↃCXXX. aetatis ſuae XLV. inteſtatus unicam Filiam reliquens; Sed maiorem ſui deſiderium reliquit ob ingentia merita in Litteras, & in Litteratos Homines. Eo mortuo Academia quoque Lynceorum, quae per XXVII. annos floruerat, conſeneſcere coepit; nam qui eam aleret, animaretque non reperiebatur; Imo quum per ea tempora Neapoli Auctoritate Regia fuerit, teſtante Severino, ut vidimus, eius maior Colonia ſuppreſſa; Et ſequenti anno, quum magno Thuſco Lynceo luctuoſa illa calamitas obvenerit, parum abfuit, quin ipſa penitus exſtincta fuerit. At non exſtincta penitus fuit. Nam Franciſci Cardinalis Barberini tutela, qui Lynceis nomen dederat & ipſe, ſuſtentata aliquo pacto fuit, & Lynceorum nomen uſque ad dimidium Saeculi Decimiſeptimi in eorum Libris celebratum, ut apparet ex Libro Franciſci Stelluti de Ligno Foſſili, qui editus fuit Romae anno CIↃIↃCXXXVII. & eidem Purpurato dicatus. Sic ex editione Hiſtoriae Mexicanae cum Lynceorum Commentariis, quae univerſa eodem Stelluto curante circa annum tantum CIↃIↃCLI. abſoluta lucem vidit.

Hactenus Hiſtoriam, Notitiamve Academiae Lynceorum, & Vitam Federici Caeſii, qua potiſſimum Academia illa continebatur, perſequuti ſumus, nunc reliquum eſt, ut ad Notitiam Academicorum ſingulorum deſcendamus; Quod antequam facio παρέργω loco dicam, praeter illa maiora Lynceorum Studia, & praeter praeclara illorum Inventa, in Fogelianis Schedis memorari, immo deſcribi Arcanum quoddam Lynceorum

Alphabetum quo eorum myſteria inter ſe communicarent. Alphabetum illud XIX. Characteribus, ſeu Litteris conſtabat; Compoſitum enim erat ex ſeptem Planetarum, & ex duodecim Zodiaci Notis; Verum quamquam fortaſſe ab aliquo Lynceo excogitatum fuerit Alphabetum illud, tamen credibile eſt neminem eorum eo uſum fuiſſe, quum in eorum Libris ne veſtigium quidem huius Alphabeti relictum ſit, neque in Annulis, neque in Signis, neque in Caeſii de Lynceis Numiſmatis, quae retulimus. In Libris enim, in Annulis, in Signis, ac denique in Numiſmatis ſemper Litterae Latinae cernuntur. Novae enim Litterae nullam utilitatem afferunt Studioſis, immo novum, & maximum incommodum creant. Optandum ſane eſſet, ut Alphabeta univerſa, & Linguae variae Hominum penitus delerentur, unico tantum Alphabeto, unicaque Lingua relictis, quibus ſolis Homines inter ſe ſcriberent, & loquerentur, quibuſque expeditius res ipſas contemplarentur, ſublato longo Linguarum, & diverſarum Litterarum Studio, & tedio, quibus Scientia Humana, dum in his moramur, retardatur, & interdum penitus obtunditur, & deficit. In Fogelianis Schedis memoratur etiam a Lynceis ſuſceptum negotium cum Legato Imperatoris Rom. ut is eſſet eorum Academiae Defenſor; Inſuper in illis Schedis aliquae Epiſtolae Portae ad Caeſium leguntur, quibus cognoſcimus in animo ipſi fuiſſe, ut Academici Lyncei, quemadmodum in Academiam cooptati, Annulo, & Publico Diplomate ſeu Matricula donabantur, ita quadam ſolemni Veſte decorarentur, ut eorum Coetus eſſet quaſi quidam Equeſtris Ordo Sacer, qui non Armis, ſed Litteris Humano Generi prodeſſent, Homineſque ab erroribus, qui ipſis magis infeſti ſunt, quam Barbari, liberarent. Verum ut apparet, hoc Portae faſtoſum cogitatum a reliquis Sociis non fuit receptum, ſed tantum contenti ſunt privatis eorum Studiis ſine faſtu mutuo inter ſe adiuvari, ut eorum Inſtitutum ferebat, & unâ aliquid vere ſolidum in publicam utilitatem proferre.

LYN-

Digitized by Google

LYNCEORVM
CATALOGVS.

I.

FEdericus Caeſius Academiae Inſtitutor, & Princeps perpetuus, cuius Vitam, & Geſta in Generali Lynceorum Notitia perſequuti ſumus. Heic ſummatim de eo notamus Academiam Anno CIƆIƆCIII. Aetatis ſuae XVIII. inſtituiſſe; Mortuum vero eſſe Anno CIƆIƆCXXX. Aetatis ſuae XLV. Praeclara eius Geſta, praeter Academiae Inſtitutionem, ſunt varia Opera edita, ut Apiarium, de Metallophytis, de Caelo, de Prodigiis, Tabulae Phytoſophicae; Et per multa alia inedita, quae in magno eius Codice continebantur Theatro Naturae appellato. Suis impenſis item curavit, ut varii Lynceorum Libri ederentur, & praeſertim Hiſtoria, ſeu Theſaurus Rerum Mexicanarum, Auctoribus Hernando, & Reccho, & Commentatoribus Lynceis ſuis Terrentio, Fabro, & Columna. Teleſcopium, Microſcopiumque vel invenit, vel inter primos eorum uſum propagavit, eaque his nominibus donavit. Bibliothecam in Lyncdorum uſum habuit utilem magis, quam copioſam, quae aucta fuit Bibliotheca Virginii Caeſarini. Muſeum item habuit Rerum Naturalium eodem ingenio ac Bibliotheca inſtructum. Item Hortum Botanicum Rariorum Plantarum refertum. Bibliothecae praefecit Iuſtum Riquium Belgam Canonicum Gandavenſem Lynceum, & Horto Botanico Io: Baptiſtam Wintherium Bavarum Medicum ſuum: Ex Lanciſio in Tractatu de Fungis ad Lud. Ferdinandum Marſilium apparet Federicum Caeſium curaſſe ut Plantae depingerentur, praeſertim Fungi. Ait enim Lanciſius in privata Clementis XI. Pont. Max. Bibliotheca plureis Codices reperiri cum Caeſii Inſignibus ubi Fungi depicti erant varii, ut Aquaeſpartae, Caeſiae, & in aliis Caeſiorum Oppidis nati. Vxorem primum habuit Artemiſiam Columnam, qua mortua Iſabellam

Salviatam duxit, ex qua Olympiadem filiam unicam ſuſcepit, quae Paullo Sfortiae nupſit.

II.

Ioannem Baptiſtam Portam egregium Philoſophum Neapolitanum poſt Caeſium inter Lynceos primum nominamus. Is enim inter primos nomen ſuum Academiae Lynceae dedit, & paullo poſt eiusdem Academiae Neapoli fuit Propagator, ut Pro Princeps illius Coloniae a Caeſio crearetur. Antea plurimos Libros varii argumenti, doctos quidem, & curioſos ediderat, per quos tamen, ut per illos Cardani Mediolanenſis eiusdem ingenii Viri, Docimaſtica, & Mechanica Philoſophia inſtaurari coepit. Heic tantum memoramus duos, quos, poſteaquam Academicus Lynceus fuerat creatus edidit; Vtrumque Federico Caeſio Lynceorum Principi dicavit; Et in Praefatione utriuſque Laudes & Merita Principis illius Munificentiſſimi eſt perſequutus. Primus eſt de Diſtillatione Romae editus anno CIƆIƆCVIII Secundo de Aëris Tranſmutationibus Titulum fecit, in quo de iis, quae ex Aëre, vel in Aëre oriuntur agit. Is editus eſt itidem Romae anno CIƆIƆCXIV. Typis Iacobi Maſcardi, qui Typographus Lynceorum videtur fuiſſe, ut ex Editione variorum Librorum Lynceorum apparebit. Sequenti anno obiit Aetatis ſuae LXX. Natus enim erat anno Chriſti CIƆIƆXLV. In Muſeo Eruditiſſimi Baronis Stoſchii reperitur Numiſma in honorem Io: Baptiſtae Portae percuſſum cum Portae Protome Paludamento Caeſii ſimili ornata, quod fortaſſe Lynceorum erat publica Veſtis, quam Porta excogitaverat, cuius in generali Lynceorum Notitia meminimus. Circumpoſitae Litterae hae ſunt. IOAN. BAPT. PORTA · LYNCEVS · NEAPOL·. In averſa Numiſmatis Parte adeſt Vir Nudus capillis paſſis, cui ex vertice capitis prodit Ignis. Dextra globum tenet, & Siniſtra Cornu Abundantiae inverſum. Vir iſte prodiiſſe videtur ex Rupe quae a tergo eſt patefactis duabus valvis, quae in ea ſunt. Epigraphe circumpoſita NATVRA · RECLVSA.

Fa-

Digitized by Google

III.

Fabius Columna Hieronymi Filius Patria Neapolitanus genere Romanus, cuius Vitam ſeorſim ſcripſimus. Is poſt Portam inter primos Lynceos adnumeratus eſt, Portaeque in Proprincipatu Coloniae Lynceae Neapoli ſucceſſit. Antequam Lynceus crearetur edidit Neapoli Phytobaſanum Anno CIƆIƆXCII. Lynceus creatus, & Lyncei Titulo, edidit Romae apud Maſcardum anno CIƆIƆCVI. Ecphraſim ſuam Primam Stirpium minus cognitarum cum Appendice, quae Obſervationes continet de Aquatilibus: Opus hoc una cum Ecphraſi II. & cum duabus aliis Appendicibus, altera de Purpura, de Gloſſopetris altera edidit iterum Romae apud eumdem Maſcardum anno CIƆIƆCXVI. Paullus Bocconus meminit huius Diſsertationis Fabii de Gloſſopetris in eo Libro quem gallice variis Epiſtolis conſcripſit, cui Titulus eſt: *Obſervationes Naturales*. Vocatque ibi inepte Epiſtola ultima (pag. 319.) Fabium Columnam Academicum Lynceum, quod valde acutus Homo fuerit, clariuſque viderit in inquirendis cauſſis naturalibus. Ignoravit enim Bocconus Siculus, & Fabii pene Popularis Romae, & Neapoli Lynceorum fuiſſe Caeſianam Academiam. Sambucam Lynceam Vernacula Lingua edidit Neapoli anno CIƆIƆCXVIII. Typis Conſtantini Vitalis. Commentaria, ſeu Adnotationes in Recchum ſcripſit Anno CIƆIƆCXXVIII. eaque an magis Franciſco Cardinali Barberino, an Federico Caeſio dicaverit ambigitur; Vtrique enim poſtat Epiſtola Dedicatoria illis Adnotationibus praefixa, eodem anno, & eodem die ſcripta, ut diximus in eius Vita, & in Lynceorum Notitia. Commentaria Columnae in Recchum prodire debuerant anno memorato; Verum non prodierunt niſi anno CIƆIƆCLI. Romae Typis Maſcardi una cum Opere univerſo Franciſci Stelluti Lyncei Cura. Poſt eum annum nil aliud ſcriptum reliquit Fabius, quamquam in Dioſcoridem univerſum Commentaria abſolutiſſima meditatus fuerat, & Opera alia varia, & quamquam octuagenario maior uſque ad dimidium Seculi XVII. Vitam protraxerit. Verum Comitiali Morbo fortaſſe iterum correptus, quo in Adoleſcentia laboraverat, & propter quem Studia Rei Herbariae ſuſceperat ἀναλφάβητος Senex prorſus factus eſt.

Lu-

Digitized by Google

IV.

Lucas Valerius ſublimis Mathematicus a Galilaeo in Libris ſuis laudatus. Is eodem ipſo anno, quo Academia Lynceorum inſtituta fuit Romae edidit Librum de Centro Gravitatis ſolidorum & anno CIƆIƆCVI. de Quadratura Parabolae. Per plureis annos publice docuit Mathematicas Diſciplinas in Academia Romana. Obiit Romae, ut in eius Elogio ait Erythraeus, apud Margaritham Sarrocchiam Poetriam, cuius fuerat Contubernalis perpetuus, & reliquit Haeredem ex Aſſe Ioannem Latinum Margarithae Sarrocchiae neceſſitudine coniunctum.

V.

Galilaeus Galilaeus Florentinus primum in Piſano Gymnaſio, mox in Patavino, denique iterum in Piſano Mathematicarum Diſciplinarum Profeſſor. Is nomen dedit Academiae Lynceae anno CIƆIƆCXI. Teſte Viviano in eius Vita. Lynceorum & Federici Caeſii fuit Amantiſſimus, ut apparet, tum ex Epiſtolis, quae ad Caeſium ſcripſit, quae a Buliſone referuntur, tum quod Lyncei nomen Libris ſuis perpetuo addiderit. Quare inter primos Lynceos merito adnumerandus eſt. Libros, & Geſta Galilaei, ut & Merita eius in Philoſophia nihil attinet heic referre, quum haec magis nota ſint, quam heic a me poſſint enarrari. Obiit Galilaeus anno CIƆIƆCXLI. Aetatis ſuae LXXVIII. Sepultus eſt Florentiae in S. Crucis Templo. Cui e regione Sepulcri Michaelis Angeli Bonarotae Tumulus erectus fuit noſtris temporibus, Statuis Marmoreis adpoſitis, Philoſophia nempe & Aſtronomia lugentibus, ut in illo Bonarotae Architectura, & Pingendi Ars lugent. Verum melior fortaſſe oppoſita imitatio fuiſſet, ſi Aſtronomia & Phyſica laetae ad Galilaei effigiem exſultaſſent. Per eum enim hae Scientiae novam Vitam acceperunt, & in novam maioremque dignitatem venerunt.

VI.

Marius Guiduccius Florentinus Galilaei Diſcipulus Academicus Lynceus acutiſſimus. Is quum Tractatum de Cometis edi-

Digitized by Google

ediḋiſſet Florentiae anno cIↃIↃCXIX. Typis Petri Cecconelli ad Stellas Mediceas, contra hunc Tractatum ſcripſit quidam obvelato Lotharii Sarſi Singenſani nomine Librum, cui titulum Libram Aſtronomicam fecit. Huic Libro reſpondit Galilaeus egregio Tractatu, cui Trutinae, vulgo *Saggiatore* nomen fecit. In Epiſtola, quam Guiduccius Federico Caeſio ſcripſit, & quae relata eſt inter illas a Buliſone collectas, vocat Sarſium Adverſarium ſuum, Bovem pinguem Salonenſem. Salonenſis enim revera erat, & Craſſi nomine fictus ille Sarſius Singenſanus, Et Salone eius Patria Straboni dicitur ferendis Bobus idonea. Praeter hunc de Cometis Tractatum exſtat Guiduccii Oratio pro Liberatione a Peſte edita Florentiae anno cIↃIↃCXXX. & cIↃIↃCXXXII. Typis Rondinelli.

VII.

Franciſcus Stellutus Fabrianenſis Academicus Lynceus, & Academiae Lynceae a Caeſio Procurator creatus. Is praeter Legum Doctrinam in Mathematicis, in Hiſtoria Naturae, & in Poeſi erat verſatiſſimus, Valerio, Clavio, & Magino Amiciſſimus, & a Galilaeo valde aeſtimatus, ut notat Faber in Commentariis Recchi. Ipſi Fabro Hiſtoriam narravit de Leone cicurato, & Fabriano per Epiſtolam anno cIↃIↃCXXV. Onocrotali Hiſtoriam ſcripſit, quae ab ipſo Fabro relata ſunt in eadem Recchi Commentaria. Anno cIↃIↃCXXX. Stellutus Romae apud Maſcardum edidit Perſium Latinum Poetam Verſibus Etruſcis a ſe converſum cum Adnotationibus ſuis eruditiſſimis. Hunc Librum dicavit Franciſco Cardinali Barberino Vrbani VIII. Pont. Max. Fratris Filio. In eo Libro variis in Locis de Federico Caeſio, de Gente Caeſia, ac de Academia Lyncea multa praedicat. Item multa in Adnotationibus intermiſcet, quae ad Hiſtoriam Naturae faciunt; Et praeſertim Lyncis ad vivum imaginem affert, quae Academiae Lynceae erat Stemma; Duas enim Lynces vivas, ſeu Lupos Cervarios, ut vocant, miſerat Cardinalis Franciſcus Barberinus Caeſio in Aprutinis Montibus captas. Item in eo Libro Apum varias imagines, & earum Partium, quae Primus optimis Microſcopiis tunc a Lynceis repertis exponit, & in Tabula Aerea variis figuris, nitidiſſimis quidem exprimit. Denique alio in Loco Curculionis Figuram

Digitized by Google

ram in aerea Tabula eodem Inſtrumento auctam adducit. Anno CIƆIƆCXXXVII. Romae eodem Maſcardo Typographo Tractatum edidit de Ligno Foſſili cum XII. Tabulis Aereis in folio, in quarum ultima aliqua Hammonis Cornua referuntur. De hoc Ligno, quod in Ditione Tudertina praecipue reperitur, & in Aquaeſpartae Territorio, quod ſub Caeſii Dominatu erat, Caeſius ipſe generatim egerat in Tractatu de Metallophytis. Verum ſpeciatim poſt eius obitum egit Stellutus hoc Tractatu. Vterque tamen iis in Locis Terrâ gigni arbitrati ſunt, ſed perperam. Lignum revera eſt, licet interdum eius Fibrae lapidifico, vel metallico ſucco ſint imbutae, ut λιθοδένδρον, & ξυλοσίδηρον referant. Neque obſtat, quod Caudices huius Ligni Foſſilis immenſae molis interdum reperiantur, quales Terra in noſtris Regionibus modo nulla producit. In Lucenſi enim Ditione inter Statum Montis cuiusdam nuper repertus fuit Caudex Ligni Foſſilis cuius diameter erat VII. Vlnarum Lucenſium, ut mihi retulit Chriſtophorus Martinus Saxengothanus Vir Humaniſſimus, & in Hiſtoria Naturae doctus, qui Lucae mihi fruſtulum eiusdem Ligni oſtendit, quod ad Ciaracandanum maximam Arborem Americae referebat. Nam vel huiuſmodi Arbores ex America ipſa deferri potuerunt, ſi vera ſint, quae de Cataclyſmo, & de ingenti tunc Orbis Terrarum Diſſolutione, Revolutioneque narrant Woodwardi Diſcipuli. Vel in noſtris Regionibus olim immenſae illius molis naſci Arbores poterant, ſi cogitemus Italiam quondam barbaram per plura Saecula fuiſſe; Regioneſque eius omneis Arboribus tunc plane fuiſſe conſitas, ut olim erat America ipſa, in qua tales ingentes Arbores ab Hiſpanis repertae ſunt. Verum quicquid ſit de modo quo concluſum fuerit Lignum illud in Montium Stratis, certiſſimum eſt ipſum eſſe vere Lignum, quaemadmodum ſunt verae marinae Teſtae Cornua illa Hammonis, & omnia Marino-Foſſilia, quae in Montibus reperiuntur, ut ego quoque oſtendi poſt alios in Libro de Conchis minus notis, & Primus de Cornubus Hammonis, & Orthoceratitis, quae ultima foſſilia primus oſtenderat Amicus noſter Breynius Gedanenſis, & nativa deinde Ego in Hadriatico Mari reperi. Heic obiter noto Belemnitas quae olim Lyncurius Lapis etiam dicebatur, quod ex Lyncis Vrina in Terra oriri crederetur, ab eodem Breynio, & Erhrbarto Memmingenſi Amicis noſtris inter Orthoceratitas referri.

Qua-

Quare diligentia Recentiorum Scriptorum de Hiſtoria Naturae hoc Arcanum nuper detectum. Circa dimidium XVII. Saeculi Stellutus una cum Equite Caſsiano Puteo curavit, ut abſoluta Mexicana Naturalis Recchi Hiſtoria prodiret, quae a Caeſio magnis ſumtibus fuerat inchoata, & a Lynceis ſuis optimis Commentariis inluſtrata, quaeque per XX. & amplius annos ſubpreſſa latuit. Caeſio enim Vivo, & Mortuo gratus fuit Stellutus; Nam Vivum ter ipſum hoſpitio excepit Fabriani, & Neapolim eius gratia bis petiit; Primum una cum ipſomet Caeſio, qui laxandi animi cauſſa Neapolitanum iter ſusceperat. Atque iterum Solus, ut Domum pro Lynceis Caeſio procuraret; Et Mortuo in Libris eum ubique extollit. Stellutus Fratrem habuit Ioannem Baptiſtam Hominem eruditum & ipſum, Caeſii familiarem, qui ter una cum Fratre Fabriani liberaliter eum, ut dixi, hoſpitio excepit.

VIII.

Ioannes Terrentius Conſtantienſis; De eo plura diximus in Hiſtoria generali Lynceorum, ubi de Caeſio. Is primus inter Lynceos Librum de Hiſtoria Mexicana Nardi Antonii Recchi Adnotationibus ſuis inluſtravit, multiſque Plantis amplificavit. Aliqui ſuſpicantur ipſum Loyolitis nomen dediſſe, quum poſtea in Sinarum Regnum ſeceſſerit, & ex Hyathimo in Provincia Sutchena illius Regionis Epiſtolam ad Fabrum, ut vidimus, ſcripſerit. Verum quicquid ſit de hac re, certum eſt ipſum fuiſſe Hominem acutiſſimum, qui inter cetera primus contra Antiquos dixit Opii Vim eſſe calidiſſimam inſtar Spiritus Vini, doletque ex animo Europaeos metu huius ſuppoſititiae caliditatis Opio interdum abſtineri, & ſic interdum perire, aut doloribus ingentibus excruciari, ſecus ac ſentiunt Aſiae, & Africae Populi, qui magno levamine Opio ad plureis Morbos depellendos, levandoſque prudenter utuntur.

IX.

Ioannes Faber Bambergenſis Medicus Romanus, & Horti Pontificii Praefectus, Secundus inter Lynceos Librorum Recchi Inluſtrator. Is a Paullo V. Pont. Max. Neapolim miſſus

 fuit,

fuit, ut Hortum Vaticanum rarioribus Plantis locupletaret; qua occaſione Muſeum Imperati inviſit, & Aegopylas obſervavit. Amiciſſimus fuit Lynceorum omnium Galilaei praeſertim; Amicus item fuit Chriſtophori Clavii Popularis ſuis. Is praeter Rem Herbariam noſcebat optime Anatomen, ut apparet ex Diſſectione Vituli Monſtroſi Bicipitis, quam Romae coram Ciampolo Lynceo, coram Iulio Mancino Archiatro Pontificio, & coram fere univerſo Romano Lyceo oſtendit, cuius Diſſectionis Hiſtoriam in Commentaria ad Recchum retulit adiectis Figuris, ubi exquiſitam Ventriculorum Ruminantium affert Structuram, quare Peyero praeiviſſe videtur, qui ſuper hoc argumento late ſcripſit, & ex Fabro multa delibaſſe videtur. Commentaria longe ampliſſima Faber in Animalia Librorum Recchi conſcripſit, quae tot Notitiis tum ad Hiſtoriam generatim Naturae, tum ad Rem Herbariam, tum ad Docimaſticam Philoſophiam, tum ad Anatomen, tum denique ad Lynceorum Hiſtoriam conſperſit, ut Theſaurus ingens harum Rerum Liber iſte Commentariorum Fabri videatur. Commentaria haec edita una reperiuntur cum Libris & aliorum Lynceorum, ſeorſim etiam prodierunt anno CIϽIϽCXXVIII. Romae Typis Maſcardi Franciſco Cardinali Barberino dicata. Vt ex iis aliqua delibemus, & ut ipſe qua fuerit ingenii acie praeditus appareat, haec pauca ſubiungimus. Is Primus, ut vidimus in generali Lynceorum Notitia Generationem ex putri in Oſtreis & Conchis expunxit, & ex Ovis foecundatis oriri dixit. Anatome praeter ea, quae diximus de Ruminantibus Lepores examinavit an Androgynae eſſent. Plura heic de Androgynis habet. Lupum diſſecuit, ut contra Ariſtotelem, & Plinium oſtenderet Colli Vertebras Luporum eſſe mobileis. In Anatome denique ita ſollers fuit, ut plura Cadaverum centena una cum Angelo Colio Senenſi Medico, Philoſopho, & Mathematico diſſecuiſſe dicat. In Hiſtoria Naturali ridet Matthiolum (*pag.* 682.) quod Onocrotalum Etruriae Indigenam fecerit, & impenſius eum ut nimium credulum ridet (*pag.* 704.) quod Aethiopidis Herbae tactu clauſtra omnia aperiri affirmarit. Faber denique in iis ad Recchum Commentariis, qui quadringentis fere paginis in folio continentur, ubique gratus, & amicus Lynceis fuit, qui laudibus eos fere omneis cumulat, & eorum praeclara Geſta, & Inventa memorat, ut in iis Academiae

Digitized by Google

miae illius perfecta Hiſtoria ſparſim contineri videatur, ex quibus multa in Schedas ſuas tranſtulit Fogelius, & nos quoque multa delibavimus, ut apparet, ad rem noſtram. Praeter haec Commentaria in Recchi Libros, ſcripſit Librum in imagines Virorum Illuſtrium Fulvii Vrſini, teſte Leone Allatio, ediditque hunc Librum Antverpiae in Officina Plantiniana anno CIƆIƆCVI. Item ſcripſit Librum de Nardo adverſus Scaligerum, quem Romae edidit eodem anno CIƆIƆCVI.

X.

Alexander Adimarius Florentinus Academicus Lynceus, ut ipſe ſe inſcribit in Titulo Verſionis Pindari, quem Carminibus Italicis reddidit, & Adnotationibus quamplurimis inluſtravit. Editus eſt hic Liber ab Adimario Piſis anno CIƆIƆCXXXI. in Quarto. Dicavitque ipſum Franciſco Cardinali Barberino Vrbani VIII. Fratris Filio. Occaſione Lyncei, quem Pindarus Ode X. Nemeae memorat, quem acutius videre quocumque mortali praedicat, meminit & Adimarius Lynceorum Academiae, eoſque Pindarico ſtilo velut totidem Soles concelebrat, ac inter eos praeſertim Galilaeum, Stellutum, Guiduccium. Federicum quoque Lynceorum Auctorem laudibus proſequitur, & Salviatae Vxoris Neceſſarios, quibus dicit integram Lynceorum Academiam confici potuiſſe, propter magnam eorum ingenii vim, & nominis celebritatem.

XI.

Virginius Caeſarinus Iuliani Civitatis Novae Ducis Filius, & Liviae Virginii Vrſini Filiae, natus eſt anno CIƆIƆXCV. Is univerſas bonas Litteras coluit, ac in primis in Latina Poeſi fuit excellens. Lynceis nomen dedit a prima Adoleſcentia, ut optima Philoſophia plenius, uberiuſque informaretur, quam antea Parmae e turbido Peripateticorum Fonte deguſtaverat. Familiariſſime uſus eſt Caeſio, ut vidimus in generali Lynceorum Notitia, & reliquis Lynceis; dictus fuit propterea Veteris Philoſophiae Deſertor ab Auguſtino Favorito, qui eius Vitam eleganter ſcripſit. Praeter Lynceos coluit Bellarminum Cardinalem, qui Caeſarinum vocare ſolebat Picum alterum

Digitized by Google

Mirandulanum, quique Auctor fuit, ut Numiſma in eius honorem cuderetur, in quo Ioannis Pici, & Virginii ſimul ſunt exculptae Imagines, & in averſa Parte duae Phoenices cernuntur cum Epigraphe ALTERA · ROMA · Bellarminus item Auctor ipſi fuerat, ut adverſus Mathematicos, ſcilicet adverſus Aſtrologos, & Genethliacos ſcriberet, ut Picum imitaretur, item ſuaſit ipſi, ut de Animorum Immortalitate Librum ſcriberet, quem non perfecit, quemadmodum non perfecit quoque Librum alium de Rerum Natura, quem verſibus Lucretiano ſtilo inchoaverat. Amicos item habuit Caeſarinus Caſparum Scioppium Virum Eruditum, & Acutum, & Vulgaris Cloacinae Grammaticae Everſorem, & Franciſcum Diotallevium Ariminenſem, cuius Erythraeus Elogium texuit in Pinacotheca ſua. Duorum Summorum Pontificum fuit a Cubiculo, Gregorii nempe XV. & Vrbani VIII. a quo inter Cardinales relatus fuiſſet, niſi immatura morte optimam Pontificis voluntatem antevertiſſet. Creavit tamen Vrbanus Cardinalem Alexandrum Virginii Fratrem, profitens ſe potius Virginii memoriae, quam Alexandri promeritis illum honorem tribuere. Obiit Anno cIↄIↄxxiv. Kal. April. Statua ei poſita fuit in Aedibus Capitolinis, & laudatus in Roſtris ab Auguſtino Maſcardo, & deinde ab Alexandro Gotthifredo Patritio Rom. Soc. Ieſu. Cogitaverat enim Caeſarinus Ordini illi Splendidiſſimo nomen dare, & moriens Ignatiana Veſte efferri iuſſit. Vſum eius Bibliothecae Federico Caeſio Teſtamento legavit in maiorem Lynceorum commodum & utilitatem. Novem eius Elegiae exſtant Typis exaratae, quarum duae poſtremae, ad Ciampolum una, ad Cinthium Clementem Archiatrum Pontificium altera Lynceum utrumque ſunt Scriptae. In fine primae eſt Apoſtrophe ad Galilaeum in eius Laudem. Vitam Virginii Caeſarini praeter Favoritum, qui Lynceis erat infenſus, ſcripſit & Iuſtus Riquius Belga Canonicus Gandavenſis Lynceus & ipſe, & Lynceorum a Bibliotheca, quos conſulere oportet, qui pleniorem Notitiam deſiderat.

XII.

Ioannes Ciampolus Florentinus Gregorii XV. Pont. Max. ab Epiſtulis ad Principes, Poeta & ipſe, qui varia Carmina

Ita-

Digitized by Google

Italica Lingua, ſed Emphatico Stilo, ut mos illius aetatis ferebat, ſcripſit. Quaedam etiam reliquit Proſa Oratione, & praeſertim Librum de Pontifice Max. eligendo Romae editum Anno cIↃIↃCXXIV. A Fabro (*pag.* 505. & 506.) dicitur non ſolum in Hiſtoria Sacra & Prophana exercitatiſſimus, ſed Philoſophiae reconditioris, & Matheſeos purioris ſtudioſus. Ab Vrbano VIII. Pont. Max. cui fuerat a Cubiculo miſſus Aeſim in Picoeno Praetor, ubi mortuus eſt, ut teſtatur Erythraeus in Pinacotheca, qui aſſerit eum affirmare ſolitum ſe multa in Philoſophia inveniſſe, quae Ariſtoteli fuerant ignota.

XIII.

M. Velſerus II.Vir Reip. Auguſtanae Vir Doctiſſimus & Probus, Pontificiae, ſeu Catholicae Religionis apud ſuos Adſertor ſingularis. A Fabro (*pag.* 711.) dicitur Sapientiſſimus Vrbi, & Orbi notiſſimus, ut Rei Litterariae velut III.Vir illo Saeculo dominaretur. Amicus Galilaei fuit, & Fabii Columnae, quorum Alter varias ad eum Epiſtolas de Maculis Solaribus ſcripſit, quae inter eius Opera edita reperiuntur; Alter vero ei texuit encomium in Praefatione Ecphraſεως ſuae ſecundae. Auſpiciis M. Velſeri, & Ioſephi Scaligeri prodiit Volumen illud ingens Iani Gruteri Inſcriptiones continens ex Vniverſo Orbe conlectas. De ipſo ſcripſit in Theatro Virorum Inluſtrium Freherus, & Melchior Adamus in Vitis I. C. Germanorum.

XIV.

Cinthius Clementius, cuius in Notitia generali meminimus. Is quamquam inter Lynceos a Fabro non memoretur; Tamen a Favorito dicitur eidem Sectae addictus, & inſignis ea aetate Medicus, a quo initiatus fuerat Virginius Caeſarinus, & praeſertim in Chymicis, quibus Ariſtotelis Philoſophia convelli putaret. A Iuſto Riquio Archiater Romanus vocatur. Ad eum occaſione recuperatae Vocis Elegiam ſcripſit Virginius Caeſarinus.

Digitized by Google

XV.

Ioannes Demiſianus Cephalleničnſis Vir Graece & Latine Doctus, Platonicae Philoſophiae, & Sacrarum Litterarum Adſertor, & ob id Romanis Proceribus gratus. Is Sciurum cicuratum Principi Caeſio, & Salviatae Vxori donavit, ut Faber refert (*pag.* 584.) qui Comitiali Morbo laborabat, ut Cuniculi laborare ſolent, praeſertim poſt Coitum eodem Fabro obſervante. Demiſiani extat longum Graecum Epigramma in laudem Io: Baptiſtae Portae Libris eius de Aëris Tranſmutationibus praefixum. De Demiſiano texuit Elogium Erythraeus in Pinacotheca ſua, ubi dicitur magnus Peregrinator, & Chymicus, ut ſocius Roſeae Crucis crederetur. Obiit Pariſiis Legatus Ducis Mantuae.

XVI.

Theophilus Molitor Haſſus Profeſſor Ingolſtadienſis deſignatus (*Terrent. pag.* 114.) Is a Fabro dicitur Rerum Naturalium diligentiſſimus Indagator, & praeſertim Animalium. Is obſervavit, ſi Canes Carnes a Lupis relictas comedant naturam inducere Lupinam. In Avium perſcrutanda Natura dicitur ab eodem Fabro non Auritus, ſed Oculatus Teſtis, fuitque in eo perſpicaciſſimus, ut ſeptem Picorum genera diſtingueret. Fabro retulit Mergos ſemper in Aquis degere, & in Lacubus nidificare inter Iuncos, & Typhas. Obſervavit Cuculum implumem in Salice vetuſta latitantem. Sic Galilaei Frater, ut refert eodem loco Faber obſervarat in Germania Hirundines in Stagnis latitare, & a Piſcatoribus interdum Rete capi. Ex Carinthia miſit ad Fabrum Lyncem, & ab eodem Fabro dicitur Herbarum Studio addictiſſimus. Mortuus tamen erat, quando Faber Expoſitiones ſuas in Recchum ſcribebat. Anuli Lyncei Theophili Molitoris extat Χειρσφράγισμα Florentiae in Columborum Academia.

XVII.

Antonius Perſius a Fabro memoratur (*pag.* 473.) occaſione Teleſcopii, cui id nomen fecerat Caeſius, & quod ei inter primos

Digitized by Google

mos oſtendit. Stellatus in Praefatione Tabularum Phytoſophicarum Caeſii vocat eum Pertium.

XVIII.

Caſſianus Puteus Eques Divi Stephani Fabro dicitur amicitia pervetuſta ſibi coniunctiſſimus, bonarum, & amoeniorum Litterarum, Philoſophiae praecipue, Chymicae, & Antiquitatis apprime doctus. Laudatur idem ab eodem una cum Fratre eius Germano Carolo Antonio, ut diligentiſſimi in Animalium natura enucleanda, qui propterea Romae Aveis raras ex univerſo Orbe conquiſitas habebant; Qua occaſione memorat & Aviarium Io: Petri Olivae I. V. D. eorum familiaris. Muſei Puteani meminit Faber occaſione Capitis Canis Carchariae cum quatuor ordinibus Dentium, quod Lamiae iuvenculae eſſe arbitratur, quum generatim ſex dentium ordines huiuſmodi Lamiae poſſideant, & eas quandoque ita immaneis eſſe, ut captae Maſſiliae Niceae Hominem loricatum, teſte Rondeletio intra earum Ventriculum contineant; Immo retulit mihi P. Dominicus Roſſetus Auguſtinianus, & Senis Studiorum eius Ordinis Regens Nicenus ſervari adhuc Niceae Maſſiliae in Templo M. Obſervantium Cimellae huiuſmodi Canem, qui Hominem loricatum intra eius Ventriculum habuerat: Quare Canem Carchariae fuiſſe apparet, qui Ionam deglutire poterat, qui Maris Mediterranei eſt indigena, & non Balaena aliqua Maris Hyperborei, quae licet maior mole, gula tamen eſt anguſtiſſima. Saepe a Fabro memoratur Eques Caſſianus Puteus variarum praeſertim Avium occaſione. Carolus Datus Florentinus laudavit in funere Equitem hunc Caſſianum Puteum Lynceum luculenta Oratione, quae edita fuit Florentiae anno CIƆIƆCLXIV. Ex hac Oratione diſcimus Academicum hunc origine fuiſſe Taurinenſem, & Caroli Antonii Putei Archiepiſcopi Piſani Fratris Filium. In ea Oratione multa de Lynceis habentur, & ſimul Caſſianum curaſſe, ut Recchi Liber cum Lynceorum Commentarius poſt Caeſii mortem tandem ederetur.

XIX.

Iuſtus Riquius Belga Canonicus Gandavenſis Civis Romanus Principi Caeſio a Bibliotheca. Is, ut vidimus, ſcripſit Vitam

tam

Digitized by Google

tam Virginii Caeſarini Lyncei, quae edita fuit Patavi anno cIↃIↃCXXIX. Eum onorifice memorat Faber (*pag.* 646. & 647.) occaſione Suis Albanae Marmoreae, in quam Riquius Epigramma conſcripſit. Dicit Faber Riquium ipſi coniunctum eſſe amicitia ab annis iam ſedecim, & inter ipſos magnum Epiſtolarum Commercium interceſſiſſe, quarum Epiſtolarum Exempla proſtare in Centuriis Epiſtolicis Riquii, quae ediderat.

XX.

Praeſenti Articulo memoramus aliquot celebreis Viros, qui in Schedis Fogelianis inter Lynceos adſcribuntur, vel quod reipſa Lyncei eſſent, vel quod de Lynceis optimi eſſent meriti. Quorum tamen certo nobis non conſtat, an revera in Lynceorum album eſſent relati, inter quos in primis venit Franciſcus Cardinalis Barberinus Vrbani VIII. Fratris Filius, cui Lyncei plurimos Libros dicarunt, ut Academiae Lynceae praeſertim poſt obitum Caeſii Patronus quodammodo videatur.

Ioannes Heckius qui ſcripſit de nova Stella: Heckius vocatur a Lanciſio in Epiſtola de Fungis ad Lud. Ferdinandum Marſilium magnus ſui aevi Medicus, & Botanicus.

Angelus Colius Senenſis Medicus & Anatomicus inſignis, qui obiit aetate LXXIV. annorum, quum facie vix L. teſte Erythraeo oſtenderet.

Iulius Mancinus Ilicinenſis Archiater Pontificius de univerſa Senenſi Civitate, & Provincia optime meritus, Philoſophus, & Anatomicus Illuſtris, ut vidimus.

Ioannes Baptiſta Wintherius Bavarus Caeſii Medicus, & Horti ſui Botanici Cuſtos.

Franciſcus Gualdus Ariminenſis Eques S. Stephani, Vrbani VIII. P. M. Familiaris, qui Muſeum Antiquitatis, & Rerum Naturalium poſſidebat.

Franciſcus Diotallevius Patritius Ariminenſis, cuius elogium non minus quam Vrbis Arimini texuit Erythreus, ſic eius occaſione de ea praefatur: Nobilis totaque Italia Celebris Ariminenſis Civitas, nullique Aemiliae Vrbium ſplendore & claritate inferior &c.

Franciſcus Battaglinus Ariminenſis qui edidit Romae anno

Digitized by Google

no 1629. Librum, cui titulum fecerat Heraclitum Humanae Vitae miſerias lugentem.

Nicolaus Antonius Stelliola, qui ab aliquibus creditur Auctor Muſei Imperati, ſeu ſaltem Adiutor in eo edendo, quum Imperatus ſimplex Seplaſiarius eſſet, & illarum Rerum nudus Collector, Stelliola Portae, & Columnae erat amicus. Scripſit Librum de Teleſcopio.

M. Aurelius Severinus Vir facundus inſignis Philoſophus, Medicus, & Chirurgus Neapolitanus, qui vocat Fabium Columnam Lynceum Praeceptorem ſuum venerandum in Libro de Vipera occaſione Dorycnii (legendum Doronici) quo una Caneis necarunt.

A Severino Veslingius inſignis Anatomicus, & Botanicus in Gymnaſio Patavino Lynceus vocatur.

Ioannes Baptiſta Capuccilus Thurius Coriolanenſis Medicus inſignis, ad quem Thomas Cornelius Quintum Progymnaſma inſcripſit.

Philippus Salviatus. Philippus Pandolphinus. Ioſephus Nerius Porius. Phileſius Porta. Didacus & Angelus de Filiis. Vincentius Mirabella. Hi omnes inter Lynceos in Schedis Fogellanis recenſentur.

Digitized by Google

FABI COLVMNÆ

PRÆFATIO.

PLantarum cognitionem, rerumque aliarum naturalium apud priſcos, tum neotericos celebrem fuiſſe, ac ſummo honore habitam, quippe quæ proſit, atque delectet, non a Philoſophis tantum, ſed etiam ab Regibus, veteres teſtantur hiſtoriæ. Nec me cognitionis illarum utilitatem hoc loco afferre neceſſarium videtur, cum & qui Medicorum induſtria aliquando uſus ſit, cognitam habeat. Ac equidem teſtis eſſe poſſum, atque affirmare, nihil hominibus corporis incolumitatem præſtare poſſe, niſi huius rei ſcientiae uſum: quo animalia quæque rationis expertia a natura edocta, nedum homines, a morborum periculis ſe tuentur, atque contra ea firma evadunt. Noſcunt enim ipſa quæ ſibi ſalutaria ſunt. Nos autem niſi ab aliquo edocti ſimus, aliorumque experimento, haud ea ſcire potuiſſemus. Hoc autem humani generis eſt peccatum, quo non modo quæ vitæ ſubſidia ſunt, ſed & ſalutis remedia labore conſequi oportet. Quid enim vitam hanc vivere prodeſſet, ſi morbis quotidie illam afficientibus vexaremur? βίος enim ἄβιος eſſet. Morborum ſane frequens invaſio, qua ceteris ſtudiis me abdicare eo tempore oportuit, Epilepſia præſertim, a quo Dei Optimi Maximi miſeratione, beatæque Virginis matris interceſſione evaſi, in hæc mentem adduxit meam. Hac enim de cauſa Hippocratis, Galeni aliorumque ſcripta revolvere cœpi: nam quod Medici pro morbi curatione faciendum reſponderent, an & antiquorum teſtimoniis comprobaretur, perpendere volebam: ſiquidem ſaluti, animoque meo ſatisfacere videbar. Sic etiam, an Medicorum formulas

phar-

Digitized by Google

pharmacopolæ obſervârent, ac an & ipſi Medici, & pharmacopolæ, ea quæ ſyrupis pharmaciſque componendis neceſſaria ſunt, Plantas ſcilicet, Metallica, cæteraque, & compoſitionis modum, ratione, experientiaque comprobata agnoſcerent, quam cupiens ſcientiam habere, Auctores, qui de Plantis, Animalibus, Metalliciſque deſcripſiſſent hiſtorias, perlegere volui, atque in iis multa incerta, atque incognita recentioribus, tum ipſis antiquis perſpexi, quæ vel rei ignoratione, vel eorum mutila, depravataque hiſtoria, verborum, ſenſuumque difficultate, ab interpetribus, atque commentatoribus minus animadverſa fuerunt. Ea præſertim libuit iis maxime incumbenti, qua potui diligentia, atque ſtudio inveſtigare, atque exponere. Atque antequam ad difficiliorum interpretationem, atque cognitionem pervenire potuiſſem, minima quæque primum vel ipſa vulgaria ſcire me oportebat, non ſine aliquo labore: quantumque in his adipiſcendis inſudaverim, qui ſtudiis hiſce defeſſi ſunt, facile intelligere poterunt. Ab initio profecto Plantas, Animalia, cæteraque metallica, quæ in manus pervenerunt, perquirere, atque inveſtigare, ſuiſque hiſtoriis reſpondentia reponere, nemine quidem demonſtrante, vel docente, (familiares id non latet) ſtudio, lectione, iudicioque, ſumma ingenii mei induſtria, viſque fuit. Poſtquam autem aliquem horum numerum, & magnam fere partem, eorumque rei inſpectione, atque cum hiſtoriis collatione ſcientiam, adeptum me eſſe cognovi: an & alii eiusdem rei profeſſores eo etiam modo, quo ipſe ea cognoſcerent, denominarentque eadem ratione, ipſorum collocutione, certior fieri volui: atque ita me non inanem impendiſſe operam perſpexi. Sed hoc haud ſatis mihi eſſe viſum eſt: quamobrem maiora exquirere ſtatui, ut maiore hactenus diligentia me his ſtudiis incubuiſſe oſtenderem, atque ſi potuiſſem aliquid communi ſtudioſorum ſaltem utilitati excepiſſe viderer. Quod ut aſſequi poſſem, Dioſcoridis loquendi modum, verborum proprietatem, & quomodo iis uſus ſit, conſiderare cœpi, atque ut facilius poſſem, verborum ſingulorum, ſimilitudinum deſcriptionum, atque in illis verborum magis proprietatem ſignantium, item plantarum ſimilitudinum radice, fronde, caule, flore ſemine, vel toto habitu, ac denique cæterarum rerum, indicem fere confeci. Ac eo veluti regula quadam in plantarum inveſtiga-

Digitized by Google

tione uſus ſum, non ſine aliqua commoditate. Sed non pauca in eo conſideranda ſunt, quæ difficultatem afferre poſſent; verba nempe θάμνος, θαμνίον, & θαμνίσκιον, quibus herbas denominat, nullam cum fruticibus affinitatem, nec ſimilitudinem habentes: non enim lignoſæ, aut ſurculoſæ ſunt, nec fiunt ſenectute, ſed ſuccoſæ, teneræ, & ab radice folioſæ, quæ notæ ſunt herbarum non fruticum, etſi eædem alarum multitudine dividantur, quod forſan poterit cum fruticibus commune dici: Sæpe καρπὸν & σπέρμα confundit. Floris etiam ſimilitudinem, nunc in forma, nunc in colore, nulla addita differentia deſcribit. Foliorum etiam ſimilitudinem nunc in parte, nunc in toto, atque tam lobos, ſive lacinias, quam folia φύλλα appellat, totum cum parte confundens. Plantas denique flore, atque fructu carere, quæ vel ſero, vel confeſtim eos edunt, aſſerit, atque etiam illas, in quibus propter tenuitatem difficile cognoſcantur. In his autem animadvertendum eſt quod idem Dioſcorides in proœmio teſtatur, non omnes plantas ſe conſpexiſſe, nec erat quidem facile, ſed ex aliorum hiſtoria excepiſſe, atque ab incolarum locorum in quibus plantæ orirentur narratione plantas multas delineaſſe: non ideo mirandum ſi in aliquibus peccarit. Quae ut cognoſcerem diu verſatus ſum in iis, tum lectionem hiſtoriarum, tum inſpectionem rerum repetens. Quare multa in ſingulis plantarum deſcriptionibus a me obſervata conſpiciuntur, quibus plantæ delineatio, atque forma dilucidatur: quæ etiam per regulæ modum deſcribi potuiſſent; ſed hic ea repetere viderer. His ſic a me cognitis, faciliore reddita mihi Dioſcoridis delineatione, difficiliorum, incognitarumque plantarum novam ſententiam cæteris probabiliorem, ni fallor, afferre minus laboris fuit. Quibus ſingulis rationem, obſervationemque plantæ neceſſariam addidi, in qua, Dioſcoridis lectio quæ verior ſit, quæ plantæ neceſſariæ notæ, quomodo reſpondere debeant, conſpicuum erit omnibus. Plantarum etiam ab aliis deſcriptarum confutatio agnoſcetur, quam in fine cuiuslibet plantæ Hiſtoriæ appoſui, ut cognita planta a me propoſita, & cum Dioſcoridis hiſtoria collatione facta, magis reſpondentem cæteris plantis, atque veriorem facie viribuſque me deſcripſiſſe ex illis colligi poſſit. Atque veluti auri fabri faciunt, optimi auri ſigno in coticula prius facto, alterius poſtea, & diverſi auri probationem, vel improbationem collatio-

ne

Digitized by Google

ne excipiunt; Sic Dioſcoridis poſita delineatione, quæ auro optimo ſignatam Coticulam æmulatur, plantam cum illa contuli, quæ ſi forſan non optima videbitur ſingulis partibus, haud dubito quin cæteras ab aliis deſcriptas in fine deſcriptionis collatas longe ſuperet: id quidem efficere conatus ſum. Multis enim plantis ab aliis nomen inditum cognovi, quæ, forcipe foliis illarum laciniatis, & ſerratis, nondum ſimilitudinem aſſequi videbantur, nam vel magnitudine, vel parvitate etiam differebant, ſicuti & ſubſtantia, viribuſque. Multis etiam contra, quibus ampliora reddi folia oportebat, ut dignæ eo nomine cenſeri poſſent. Aliis flores, ſiliquaſque concinnare neceſſe erat, aliis totum plantæ habitum diverſum immutare: quamobrem quaslibet pro illis ſupponere melius erat. Quod non parum animum meum excitavit, ut pro illis magis reſpondentes, niſi genuinas poſſem, inquirerem, ac reponerem. Has æmulatione invidiaque ab imperitis improbatum iri aliqua ſaltem parte non ignoro. Quibus ut recto animo has improbaſſe videantur, plantas pro illis veriores, magiſque reſpondentes facie, & viribus afferre ſtudendum eſt. Atque tunc maiore gaudio afficiar; cum aliquem mei æmulatione ſtudiis vehementius incumbentem, communi utilitati veriora in lucem proferre cognovero. Non equidem ut aliorum refellerem plantas, ſed ut veriores oſtenderem, hæc κατὰ δύναμιν ſcripſi: nec plantas haſce ita affirmare audeo conſtanter, quod quibusdam meliores inveniri poſſe minime cenſeam. Quod ut ipſemet aſſequar etiam atque etiam, perquiro. Non enim pudebit ſi forte meliorem de ea re ſententiam, verioremque plantam invenero, erraſſe me antea, vel hoc non animadvertiſſe fateri: ἀνθρώπου γάρ ἐστι τὸ ἁμαρτάνειν. Atque mihi ſummis quidem laudibus dignus videtur eſſe, qui ſpreta nonnullorum hominum ſeſe mire iactantium opinione, δευτέρας φροντίδας, maxime probat. Nec etiam hæc ſtatuta ſunt, ſed iudicia rationibus confirmata, vel potius ſuſpicionibus, quibus ſemper certiora indicia ſupervenire poterunt, hiſque veriora agnoſcere poſſumus: atque ideo ſi quid poſt harum editionem aſſecutus fuero veritatis, aut certioris iudicii, quod non animadvertiſſem, tum etiam plantarum, non deſcriptarum, aliarumque rerum, in alteram editionem huic adnectendam prolaturum me polliceor, niſi novum Dioſcoridem brevi, verioreque commentatione, cum novarum pluriumque plantarum

Digitized by Google

additione, iam inceptum, ut amicorum ſatiſfaciam voluntati, perfecero, & edidero. Qui haud ſuam poterit conſequi perfectionem, niſi huius rei ſtudioſorum munere ac liberalitate plantas quasdam, metallicaque habuero: quorum non pauca Ferdinandus Imperatus huius rei ſtudioſiſſimus, qui recte φυτιοτομείας habendus eſt, mihi dono dedit: utor quidem eo valde familiariter, iſque re ſuum erga me amorem patefacit: ſæpius enim Muſæum, plantaſque vivas, quas innumeras ſumma diligentia alit, conſpiciendi copiam facit, ac earum ſemper multas liberaliter offert. Quamobrem etiam illi gratias agere debebunt, qui aliquid ex meis lucubrationibus exceperint, nam niſi prius plurium cognitionem plantarum aſſequutus eſſem, minime inveſtigare, atque eligere magis reſpondentem potuiſſem. Multas plantas mente, atque idea retineo, quas re ipſa videre nondum potui. Idcirco ſæpius non tantum quas ipſe alo plantas, & quarum icones ipſis plantis nova quadam arte a me excogitata effinxi, quarum non minimus eſt numerus, ſed & ſponte naſcentes, ſemper cum poſſum, conſpicere, conſiderareque conor, ut aliquarum ſeſe mihi obiiceret inveſtigatio. Non enim ſufficit ſativas videre plantas, niſi easdem quo oriuntur ſponte loco inſpexeris. Cultu quidem plantæ multæ degenerant, ſicuti & mala cultura: multæ etiam maxime gaudent cultu, aliæ vero marceſcunt, aliæ niſi ſolis continuis radiis illuſtratæ atque calefactæ ſint, non creſcunt, aliæ vero pauco vel nullo ſolis aſpectu perficiuntur. Sæpe etiam cultu, vel etiam negligentia plantæ transfigurantur, atque folia diverſa emittunt, atque mutatio etiam fit in ſapore, odore, forma, & magnitudine tam ipſarum plantarum, quam fructuum, foliorumque: folia quidem ſæpius, vel anguſtiora, vel latiora magis, minuſque laciniis diviſa fiunt ſecundum ſoli, cœli, & culturæ diverſitatem. Aliæ quidem gracile ſolum, macrumque amant, aliæ arenaceum, quædam ſabuloſum, aliæ vero pingue, aliæ limoſum, riguumque. Quibus de cauſis non modo vel degenerant, vel fiunt lætiores, ſed etiam ſterileſcere evenit: nam ſicuti plantæ humore ſoli diminuto fructus perficere nequeunt: ita etſi copioſum habeant alimentum, laſcivientes humoris abundantia, copioſos incipientes edere fructus, illos poſtea ad perfectionem maturitatis deducere nequeunt, atque ita exinanitæ pereunt. Quare & cultas, & ſylveſtres

opor-

oportet conſpicere, ut in ſylveſtribus conſideretur locus natalis, plantæ ſtatura, & habitus, in plantarum cognitione per quam neceſſarii: in cultis vero partes minimæ, & privatæ, quæ melius conſpici poſſunt: domi quidem cum illas habeas, ſæpius ad illas te conferre potes, atque primo ortu ad ſeminum uſque perfectionem inſpicere potes ipſas: quod non ita in ſponte naſcentibus evenit. Hoc non parum obſervavi, & quotidie fere idem facere oportet, atque non modo plantas ipſas conſiderare, ſed illarum hiſtorias, a Dioſcoride præſertim deſcriptas, in cuius textu præter aliorum ſcripta diligentius plantarum notæ deſcribuntur, perlegere non ſolum Latine, ſed & Græce viſum eſt: multa quidem difficillime, vel nunquam cognoviſſem, niſi Græca verba, & loquendi modum obſervaſſem. Atque hæc fuit ratio cur, Dioſcoridis Græcum textum, & Latinam ad verbum verſionem in plantarum deſcriptionibus ſingulis appoſuerim, multa quidem hac mea dignoſcentur verſione, quam ab aliis diverſam eſſe iudicabunt, & forſan immutatam atque depravatam. Cuius ſuſpicionis cauſam Latina ſi cum Græcis conferantur verba, ceſſare certum erit. Græca enim collationis commoditati inſerviunt. Reliquum eſt ut oſtendam Dioſcoridis Hiſtoriam depravatam, atque adulteratam a poſterioribus plantarum profeſſoribus, qui diverſas illas nomenclaturas appoſuerunt, quibus alii nominum communitate, & varietate decepti, multa diverſis nominibus inſcripta capita adiunxere, quibus plantæ deſcribuntur eædem, nomine tantum differentes: aliis remotis ante propriis viribus, alias contrarias ab aliis capitibus differentis plantæ exceptas repoſuere: multa etiam capita e loco in alterum tranſtulerunt, quæ aliorum etiam doctiorum virorum iudicio ſuſpecta ſunt: quapropter difficile quid de plantis illis ſit ſtatuendum aſſerere poſſumus: quod vero coniecturis aſſecutus ſum ſuis locis videre licebit. Has igitur excipe hilari animo meas lucubrationes, & quamprimum Deo favente quod pollicitus ſum expecta.

IA-

Digitized by Google

IANI PLANCI
PRAEFATIO
AD PHYTOBASANVM
FABI COLVMNAE.

SEmper mecum animo reputavi Rem valde gratam, utilemque eos facturos, qui Libros veteres, optimos, & raros, ut iterum edantur curant, quam ii, qui novos, vulgareis quidem, vel de Rebus iam aliunde notis edunt. Illi enim Studioſorum ſitim explent, utilitatique eorum conſulunt; Hi vero nullo commodo, ſed magnis expenſis ſtudioſos onerant, & vulgaribus, recoctis, ac pene inutilibus Libris Bibliothecas complent. Nunc vero profecto rem non tantum valde utilem, & gratam facturos arbitror, ſed utiliſſimam, & ſumme neceſſariam in tanta novorum Librorum Copia & Varietate. Quiſque enim; qui Herbulam quamdam invenerit, ut de aliis Scientiis ſileam, quae ei nova videatur, vel ab aliis non ſatis bene deſcripta, ſtatim de ea non Tractationem quamdam brevem cogitat, quae aliis Libris Botanicis apponi, vel inter Ephemeridas Eruditas inſeri poterat, ſed Librum novum, Voluminenque ingens congerit, in quo de omnibus Plantis generatim, vel de aliqua Regione ſpeciatim agatur,

in

in quo Libro nil profecto novi, atque expoliti invenias, ſed tantum Res iamdiu pervulgatas cum Herbula illa nova recoctas. Item quiſque qui Herbas quasdam viderit, quae cum Ratione illa Raii, vel Tournefortii, Linnaeive, quam Methodum vocant plane non conveniat, ſtatim Librum aliquem novum edit in quo omnia permiſcentur, ut Ratio illa ſua, ſeu Methodus ſuadeatur. Verum inter hos Botanicos Auctores rem omnium inutiliſſimam faciunt, qui non Herbula tantum nova, novaque Methodo contenti, ſed Genera innumera Plantarum Novarum inveniſſe animo ſibi fingunt, & de iis Libros longos, & moleſtos conſcribunt, quos tamen ſi acute perpendas in iis nihil novi, nihilque ſolidi reperias, ſed Res Veterum plane confuſas & everſas, ut Auctores illi ſuae Novitatis Libidini ſatisfacerent. Sic ab iſtis Novatoribus deſcribi paſſim videmus tritas Antiquorum Plantas pro novis, & novis nominibus, venalibus plerumque, & adſentatoriis appellari, quod hae Plantae vel Folia ampliora, anguſtiorave habeant, vel quod Spinis, Aculeiſve rarioribus denſioribuſve ſint donatae, vel denique quod Flores Petalis latioribus, anguſtioribuſve edant, Fructuſque, vel Radices paullo rotundiores, oblongioreſve geſtent. Quae omnia quiſque videt, vel vario cultu, varioque Terrarum, Caelique Indole oriri, & Varia Rerum Eventa eſſe, quae per quam facile mutantur invariata Rei natura. Attamen noſtris temporibus huiuſmodi Auctores Botanicos bene multos vidimus (quorum aliqui quamquam ita ineruditi eſſent, ut ne Litteras quidem noſcerent) hac novitatis prurigine ita tentari, ut Libros ſatis longos alieno ſtilo de his Herbis ficte no-

vis

Digitized by Google

vis ediderint, edendoſque reliquerint, ſi per alienam pecuniam liceat. Ego equidem ſemper faſſus ſum, & modo ingenue fateor Auctores iſtos hoc pacto neque exiſtimationi ſuae, neque Studioſorum Vtilitati conſuluiſſe; Quum per hos Libros Scientia Botanica difficilior & obſcurior evadat, & pene in immenſum excreſcat, ut ab ea omnes plane deterreantur. Melius itaque per hos factum fuiſſet, ſi Libri Veterum in quibus revera aliquid novi ſolidiqui reperitur, ut iterum ederentur curaſſent, ut fieri poterat in primis de Fabii Columnae Lyncei Libris, qui acute multa vidit in Re Herbaria, multaque reperit, & Litteris conſignavit, ut inter primos Botanicos merito adnumeretur. Attamen eius Libri admodum rari ſunt, & praeſertim is, quem primum edidit, qui Phytobaſanus appellatur, qui rarus etiam erat temporibus ſuis, ut teſtatur Typographus in Praefatione Ecphraſeus eiusdem ſecundae, qui affirmat eum Librum iamdudum eſſe diſtractum, & a multis tunc deſiderari. Verum noſtris temporibus ſeſquiſaeculo poſt ita rarus evaſerat, ut Boerhaavius in eo Libro, qui de addiſcenda Medicina ſcripſit, dixerit eum nonniſi Quadringentis HS. nummum emi, ut totidem re ipſa emtus fuit, & pluris Neapoli a Nicolao Gualterio M. E. Ducis Archiatro, & Amico noſtro, quo potiſſimum ſuadente is modo per nos editur. Edimus igitur modo Phytobaſanum pecunia noſtra, nullaque ſubſcriptione, quae doloſi fraudulentique plerumque ſolet in ſe continere. Hanc Editionem ſi Litteratis Viris, & Rei Herbariae Studioſis acceptam noverimus, ſequenti anno, & Ecphraſim utramque Eiusdem eadem forma dabimus. Nunc vero, ut Libri moles cum ſequentibus aliquo pacto

con-

Digitized by Google

congruat, & ut Liber acceptior Legentibus, etiam non Botanicis veniat, Vitam Auctoris, & Lynceorum Notitiam ſeu Commentarium eorum addidimus, quibus ipſe adſcriptus fuerat, in quo quidem Commentario multa ad Hiſtoriam Litterariam tum Botanicam, tum Phyſicam reperiuntur, ut cuique legenti apparebit. Herbas denique Phytobaſani, & Animalia noſtris Adnotationibus in calce cuiuſvis Capitis plerumque inluſtravimus, quibus vel Res ipſa a Fabio deſcripta magis expenditur, eiuſque ſententia, vel magis confirmatur, vel candide refellitur. Titulis Herbarum, quas Fabius iuxta Inſtitutum ſuum ſemper ad veteres referebat nos nomen a Tournefortio approbatum appoſuimus, ut quiſque Herbam quamlibet recepto magis nomine ſtatim dignoſcat, & appellare poſſit. Quae Fabius iubet, vel in Calce Phytobaſani, vel Ecphraſeωs ſecundae adiungere nos ſuo loco ut adiungerentur curavimus, ita & loca mendoſa corrigi iuſſimus; aliqua tamen intacta reliquimus, quae mendoſa videbantur, quae aliquo pacto defendi poſſunt, quum nos modo non Ariſtarchi, ſed Editoris ingenui, & fidelis munere fungamur. Quare ſi quis in ſimilia loca aliquando incidat, ea nobis non vertat vitio, ſed potius diligentiam, & fidem in Auctorem noſtrum vulgandum probet, & quiſque eum excuſet, & pro ſua ſententia interpretetur. Et quum rumor ad nos eſſet allatus Romae in Lanciſiana S. Spiritus Bibliotheca Phytobaſanum manu ipſiuſmet Auctoris auctum reperiri; item quum Linckius ſcribat in Indice Auctorum, quem Libro de ſtellis praefixit ſe Mediolani in Ambroſiana Bibliotheca Phytobaſanum vidiſſe Criticis Notis illuſtratum manu ad marginem exaratis; Per Amicos longe Doctiſſimos, & Humaniſ-

ſimos,

ſimos, per Leprottum nempe Romae Archiatrum Pontificium, & per Ioſephum Antonium Saxium Mediolani illius Bibliothecae Praefectum curavimus, ut Adnotationes illae ad nos exſcriberentur; quas poſſemus ad rem noſtram adhibere, ut nihil huic Editioni deeſſet. At quae Romae proſtant nil aliud eſſe cognovimus niſi ea quae Fabius ipſe in Calce Phytobaſani, & Ecphraſews ſecundae iubet adiungere, & quae nos, ut dixi, ſuo loco adiunximus. Mediolanenſes vero Notae, ut ex Saxio novi, qui ſpecimen ad nos miſit, nil aliud referunt, praeter varia aliorum Botanicorum nomina, quae ex Caſparo Bauhino, vel Tournefortio ex noſtris Titulis quiſque noſcere poterit. Curavimus praeterea, ut ad marginem numeri eſſent, qui Paginis Editionis Columnae ab Auctoribus citatae reſponderent. Aereas Tabulas ad Calcem reiecimus, quas adamuſſim cum iis Columnae convenire ſtuduimus, imo Litteras Graecas, quae paullo obſcuriores erant, quippe quae manu ipſiuſmet Fabii exaratae, curavimus ut per Scalptorem noſtrum nitidiores exprimerentur, ut perquam bene legi poſſent. Denique ſi quid praetermiſſum, vel minus recte a nobis dictum fuerit tum in Adnotationibus noſtris, tum in Praefationibus, quae ad Fabii Vitam, & ad Lynceorum Notitiam pertinent, moniti addemus, vel corrigemus in Editione quam Ecphraſewn huius Auctoris paramus. Nos enim, ut cum Tullio loquar, ita parati ſumus, ut vel refellere alios ſine pertinacia, vel refelli ſine iracundia patiamur.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON

PLAN-

PLANTARVM

ALIQVOT ANTIQVORVM

DELINEATIONIBVS MAGIS RESPONDENTIVM

HISTORIA

FABIO COLVMNA AVCTORE.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1841

BIBLIOTHECA J. RICHARD

ISOPYRVM DIOSCORIDIS TAB. I.

Aquilegia Sylveſtris C. B. P. 144.

ΙΣΟ'ΠΥΡΟΝ dictum eſt [1], ἀπὸ τοῦ πυρὸς, non πυροῦ: quia florem edit forma flammæ ſimilem: flos enim ita ſimul congeſtos apices habet, ut ignis flammas repræſentet: nam ex lata baſi in acutum deſinunt quinque illæ ſummæ partes contortæ, inque ſe ſe inflexæ, ita ut vento agitatam flammam demonſtrent: pyramidales quidem ſunt flores, unde ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ πυροειδὴς, ignis ſcilicet ſpeciem habens dicitur, indeque πυραμίδης, quia in modum flammæ in acutum, ex lato prodeuntes deſinunt. Capitula etiam pyramidalem habent formam, atque ignis flammas repræſentant, ita ut ab ipſorum etiam figura nominis etymon ſumi poſſit. Alii vero Phaſiolon vocant ob ſimilitudinem, nam ut Dioſcorides [2] ait: κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρει, *in extremo folium capreo-*

(1) *Nomen, & Etymon.* (2) *Lib.* 4.

Digitized by Google

lum producit: floris folium, *πέταλον* intelligendum; nam idem Dioſcorides in capite de Vnguento Roſaceo [1] ait: *Ῥόδων ἀβρόχων ἀριθμῷ χίλια πέταλα, Roſarum non madidarum numero mille folia.* *ἕλικα capreolum*, quem Plinius hîc *pampinum* vertit, ut etiam alibi; eritque ſenſus: Floris folium in ſummo, ſi poſitum ipſius conſideraveris, ſi verò partem, in ipſius extremo, producit *ἕλικα*, capreolum, capreoli quidem modo inflectitur: quod ex Plinii textu fit clarius, ait enim: *fo-*
2 *lium in pampino torquetur:* floris ſcilicet extremum in pampinum, capreoli ſcilicet, viticulæque modo tortuoſum deſinit. Similitudo autem inter Phaſiolon & Iſopyron erit, ut Iſopyri flores in pampinos inflexi, Phaſioli florum ex petiolis ſimul dependentium poſitum penè referant. Quod perbellè, & exactè exprimit planta a me propoſita, totamque Dioſcoridis hiſtoriam explere videtur, qui ait [2]: *Ἰσόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι φασιόλῳ, τῷ κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἕλικα φέρειν. ἔπεισι δὲ κεφαλαὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ καυλοῦ, λεπταί, σπερματίων πλήρεις, παραπλησίων μελανθίῳ τὴν γεῦσιν. τὸ δὲ φύλλον ἀνίσῳ.* Quæ ſic Latinè reddidi: *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, cum ſimile ſit Phaſiolo, eo quod in extremo folium capreolum producit. Inſunt autem capita in ſummo caulis tenuia, ſemunculis plena, Melanthio ſimilia guſtu: frons autem Aniſo ſimilis.* Differentiam verò frondis plantæ, & folii floris nemo, quod viderim, huc uſque tradidit, atque Ruellius vir doctiſſimus ut per quam Latinè Dioſcoridem vertiſſe videretur, neve ipſe ignoraſſe hoc dici poſſet, Plinii textum mutilum, vel perverſum pro verſione deſcripſit [3], qui ait, *Iſopyron, aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium, quod eſt Aniſo ſimile, in pampinos torquetur.* Cuius ſenſus erit, ut Dioſcoridis textui, ex quo tranſcriptus eſt locus hic conſentiat: *Iſopyron quod eſt Aniſo ſimile*, foliis intellige, *aliqui Phaſiolon vocant, quoniam folium*, ſcilicet floris, *in pampinos torquetur*; atque ita putarem eſſe legendum. Planta hæc radicem habet fibroſam, craſſiuſculam [4], pallidam, folia forma foliorum Aniſi, maiora verò, coloreque cæſia ex viridi, lævia, petiolo longo, tenui, purpureo, & hirſuto adnaſcentia: tripartita, ut terna folia habere videatur: ſed unumquodque folium, cum planta eſt bima, uno enim anno non perficitur, in terna cum petiolis dividuntur, quæ etiam propter profundiſſimas lacinias in terna videntur diviſa, non tribus petiolis, ſed uno ortu prodeuntia. Caulem edit hirſutum, ſubrubentem, rotundum, tenuem, ſtriatum, anguloſum, bipedalem, aliquando maiorem, in cuius ſummo, & ramorum, ex foliis illis hærentibus cauli abſque petiolis, in terna diviſis, ita ut trifolia videantur, tenues petioli Phaſeoli modo prodeunt;

(1) *Lib.* 1.
(2) *Deſcriptio.*
(3) *Lib.* 27. *c.* 11.
(4) *Forma.*

deunt; qui propter florum gravitatem ex illorum extremo dependen-
tium curvi, dum flores vigent, conſpiciuntur: qui, ex quinque Con-
ſolidæ regiæ dictæ floribus ſimul coniunctis, ſinguli compoſiti viden- 3
tur: dependentque ita, ut illorum capreoli, tenuiores ſcilicet partes
contortæ, ſuperiores ſint baſi: itaque flammarum ſpeciem quandam,
repræſentare videantur; non ſolum forma, cum quinque illæ partes
extremæ ſuperiores ſint viticulæ modo inflexæ; flammarumque ſimul
ſpeciem referant: ſed etiam colore qui ſunt rubri, nam alii vario co-
lore cernuntur, cærulei, albi, lutei, alii multiplices, ſed omnes ean-
dem habent formam; Phaſiolique florum poſitum, & ignis flammas ſi-
mulant: colore tantum, atque pluritate floſculorum differunt. Quibus
deficientibus, eriguntur paulatim in dies petioli, perficientes capitula
ſimilia illis Melanthii, at non ita extuberantia, anguſtiora vero, atque
tenuiora, ac veluti in plures partes diviſa, ſylveſtri Melanthio paria &
ſimilia, plena parvis ſeminibus nigris, anguloſis, Melanthii nigri vul-
garis forma, & colore, ſed lævibus, nitidiſque: ſapore, & guſtu ama-
riuſculo, atque aliquantulum acerbo, ut Galenus [1] vult, nigri Melan-
thii ſemina referentibus, ut ſi utriuſque plantæ ſemina guſtaveris, pau-
cam, vel nullam ſentias ſaporis differentiam, quodque ſemen, an idem
guſtaveris, niſi acrius Melanthium eſſet vix cognoſcas: neque acrimo-
nia in nigri Melanthii ſeminibus ſentitur, ut Dioſcorides ait, quanta
in Citrino, etſi adeſſe caliditatem, negare non poſſimus. Plinius vero
nolens de guſtu diſputare, ſcripſit, *Capitula ſunt in ſummo caule tenuia,
plena ſeminis Melanthii*: quod ad formam referri videtur. Sed hæc
planta utriuſque deſcriptiones tuetur, cum formam Melanthii, & gu-
ſtum referat; Dioſcoridis hiſtoriæ, & Plinii varietati ſatisfaciens, A-
prili [2] menſe floret, atque Maio perficitur: colitur hic a ſtudioſis, &
in hortis propter florum elegantiam. Campoclari, Aſpræ in Sabinis, &
aliis Montibus frigidis frequens locis auſtro averſis. In Germania [3],
Francia, & Anglia, collibus, montibus, & pratis naſci aſſeritur. Vi-
res huic tribuit Dioſcorides ſcilicet. [4] *Huius ſemen cum aqua mulſa po-
tum, dolores circa thoracem, & tuſſes ſedat. Convenit etiam ſanguinem
ſpuentibus, & hepaticis.* Quas vires, excepta vi ſiſtendi ſanguinis, Pli-
nius in ſua tranſcripſit. Galenus vero [5], *Iſopyrum aut Phaſiolum ſemen
habet amarum, & ſubacerbum. Extergit itaque, & incidit humores craſ-
ſos cum hoc ut corpora contrahat, & conſtringat. Quamobrem excreatio-
nibus pectoris conducit, & iecur expurgat. & ſanguinem ſpuentibus non eſt
adverſum: immo etiam iuvare creditur. Nam propter temperaturæ mixtio-*

A 2 *nem*

(1) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*
(2) *Tempus.*
(3) *Locus.*
(4) *Vires.*
(5) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*

nem contrariis etiam congruere videtur. Neoterici ſub Aquilegiæ, & Co-
4 lumbinæ appellatione, a corrupta forſan voce φασσηόλον, vel φαξίολον
has vires huic tribuere; ut obſtructis hepate, & veſica fellea regio
morbo utiliter dari poſſit ſeminis ʒ. 1. cum Croci obolo: quæ vires
ab illis Dioſcoridis non diſſentiunt: etiamque ad peſtiferam luem com-
mendant. Pena ſemen guſtu eſſe tantillum adſtringente, & temperatæ
ex calore ſiccitatis, ideoque ad faucium, pharyngis, & tracheæ incen-
dium, & ulcuſcula eo vulgus uti. Non eſt Iſopyron Dioſcoridis Me-
lanthii ſpecies illa, neque paluſtre Trifolium, cum neque ulla ſit in il-
la nota Dioſcoridis reſpondens: mirorque Dodonæum virum doctiſſi-
mum ita hallucinatum, ut Dioſcoridis textum totum hic pervertere,
& immutare voluerit, illius ſenſum, verbaque, atque Plinii verſionem
minimè percipiens: & ideo quæ non intellexit, abundare, ſuperflua-
que cenſuit. Neque Veſicaria Indica, Piſum cordatum, vel cor Indi-
cum dicta, a Pena, amici cuiusdam ſententia, Iſopyrum putata; cum
ſit repens, nec in illa rectè ſummum caulis dici poſſit, ut colligitur
ex cap. de Chameſycæ, in quo dicit Dioſcorides, non habere caulem,
ſed viticulos per terram ſtratos, neque flos in pampinos torquetur, ne-
que habet capitula tenuia, ſed magnas veſicas, non ſemunculis; ſed
magnis ſeminibus ternis in ſingulis veſicis, & aëre plenas: guſtu etiam
Auctoris iudicio diſſimili, Piſi ſcilicet: neque vires Dioſcoridi reſpon-
dentes, quis habere compertum habet, ſed omnes, an ſit Halicacabi ſpe-
cies, dubitant: atque ita a folliculi forma denominatur. Nec, ut i-
dem Pena ſcripſit, Phaſioli πέταλον, quod nonnulli etiam *folium* inter-
pretantur, habet, quod ipſe ignorans, Dodonæo obiicit, ut intellexiſ-
ſe videretur. Sed iam demonſtravi adhuc neminem non ignoraſſe.
Quare planta a me propoſita Dioſcoridis Iſopyrum habenda, cum ne-
que ſit quod adverſari poſſit, immo ſuam ipſius hiſtoriam dilucidat,
adhuc tenebris obvolutam, propter verborum, atque ſenſus difficulta-
tem, neque ab aliis, & nequidem ab interpretibus enodatam. In Bi-
bliotheca Sancti Ioannis Carbonariæ Neapoli Librorum copia refertiſ-
ſima, manuſcriptus adeſt Codex Græcis litteris maioribus, membra-
nacea pagina vetuſtiſſimus, Herbarum Hiſtoriis Dioſcorideis, & Iconi-
bus coloratis ornatus, in quo pro Iſopyro depingitur Planta Aniſi fo-
liis latis, caule alto, capitulis oblongis multis, brevibus petiolis inſi-
dentibus, velut denſis Corymbis, aut Umbellis abſque floribus, quae
magis noſtræ quam aliorum Iconibus, & ſententiis convenire videtur,
ſicuti annis præteritis non ſine gaudio obſervavimus non modo hanc,
ſed alias plantas cum illis quodammodo convenire.

IANI

Digitized by Google

Iani Planci Adnotatio I.

PRopter ambiguam Dioſcoridis de Iſopyro deſcriptionem, & fortaſſe propter depravatum eius in hoc loco Textum, Plantas varias, & omnino inter ſe diverſas attulerunt Rei Herbariae Scriptores, Dodonaeus enim, ut notat Fabius noſter, & Geſnerus Trifolium Aquaticum, quod a Caſtoreo in Aquis degente Fera Fibrinum appellant, pro Iſopyro Dioſcoridis habuit. Caeſalpinus vero pro Iſopyro Erviliae, ſeu Piſi genus, quod Ochrum Caſparus Bauhinus, & Tournefortius appellarunt, deſcripſit. Matthiolus more ſuo pro Iſopyro Plantam peculiarem ſibi finxit ex Melanthio, ſeu Nigella Anguſtifolia adpictis inferne Aniſi foliis, ut Dioſcoridis deſcriptioni melius eam accommodaret. Matthioli ſuppoſititium Iſopyron exceperunt Lugdunenſes, Durantes, & Tabernaemontanus, & in Libros ſuos tranſtulerunt.

AEGYPTIORVM MALINATHALLE THEOPHRASTI ANTHALIVM PLINIO TAB. II.

Cyperus rotundus eſculentus anguſtifolius C. B. P. 14. b.

INter edules radices, quas Ægyptus fert, Malinathalles[1] a Theo- 6
phraſto[2] connumerantur, ait n. de iis, quæ in aqua oriuntur ſupra locutus: Ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ ἐστὶν οὐ πόῤῥω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται μαλιναθάλλη[3]. στρογγύλον τῷ σχήματι· μέγεθος δὲ ἡλίκον μέσπιλον, ἀπύρηνον δὲ, ἄφλοιον· φύλλα δὲ ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ ὅμοια κυπείρῳ. *Locis autem arenoſis, haud procul a fluvio, naſcitur in terra, quod Malinathalle appellatur, figura rotundum, magnitudine Meſpili, ſine nucleo, ſine cortice: folia ut Cyperus mittit*. Ex quo textu Plinius[4] mutuatus, pro, Μαλιναθάλλη, Anthalium tranſcripſit: quod Græcè ἀνθάλιον ſcriberetur, ex ἀνὰ, & θαλέω, vel θάλλω, compoſitum[5] quod eſt regermino, parum diſtans a verbo μαλιναθάλλη, quod ex μάλα adverbium, & ἀναθάλλω conflatum eſt, ſignificatque valde regermino, quod etymon proprium eſt huius plantæ, quæ, radice unica [?]ata, ut altera Dioſcoridis Chondrilla ſe propagat, innumeraſque producit. Verba eius ſunt hæc. *Anthalium longius a flumine naſcitur Meſpili magnitudine, & rotunditate, ſine nucleo, ſine cortice, folio Cyperi*. Cui planta,

(1) *Nomen*.
(2) *Lib. 4. cap. 10.*
(3) *Deſcriptio*.
(4) *Lib. 21. c. 15.*
(5) *Etymon*.

ta, Traſi, appellata, ſive dulcis & eſculenti Cyperi, ſimilis admodum, eademque eſſe videtur. Habet enim ex tenuibus fibris dependentes globulos, [1] læves, rotundos, oblongos, ex aliqua parte magis extuberantes; extremum diviſum habentes uti Mali Punici fructus, Meſpili coronam æmulantes: ut in pictura viſitur, paucis lineis per obliquum circumductis, ac ſi pluribus partibus ſimul coniunctis, conſtarent, ſignatos: magnitudine, & forma ad fructum minoris Meſpili ex genere Setaneæ, accedentes: quem nos hîc, quia molles, & eſui aptos habet nucleos, Meſpilum exoſſem appellamus: cuius & colorem etiam exterior pars refert: quæ excoriari nequit, ideo ſine cortice dici poſſunt: cum propriè cortex ſit, quæ exui poteſt, inutilis, nihilque interiori parti, vel fructui obeſt: carnem intus continent ſolidam, albam, ſine
7 nucleo aliquo: ſapore dulci ferè Caſtaneæ: folia emittit Cyperi noſtratis vulgaris, at oblongiora; caulem, & flores [2] æſtate eidem ſimiles. Rara hîc planta, neque alibi, [3] niſi in ſtudioſorum penſilibus hortis culta viſitur, e Siciliæ extremis, arenoſiſque oris Auſtro expoſitis, ubi ſponte oritur, advecta. Cuius natales plantam confirmare videntur, cum a Theophraſto dicatur, *Locis autem arenoſis* &c. ad differentiam plantarum in limoſis, & paluſtribus locis naſcentium, de quibus antea dixerat, ideoque ſubiunxit: *haud procul a fluvio naſcitur in terra &c.* Plinius verò ad differentiam Colocaſiæ, & Perſonatæ, quas Nili ſui dotibus gaudere, ait: *Longius a flumine*, oriri tradidit. Ex quibus, & ſuperioribus colligitur, arenoſa, Auſtrinaque non ſicca nimis loca, Maſinathallen adamare: *Hæc incolæ*, ſequitur Theophraſtus, *legentes, in bryto hordeaceo decoquunt, dulcia admodum efficiuntur, hiſque pro bellariis utuntur*. Plinius [4] *mandunt igni paratum*, & alibi. *Anthalii, quod Aegyptii edunt, nullum alium reperi uſum*. Matthiolus vero in Veronenſium agro oriri aſſerit: atque ibi pueri plenos quaſillos vænum circumferunt, vocantque *Dolce Traſi*: crudas, coctaſque eſitant in bellariis. Harum cremor ut tradit Matthiolus [5] pectoris, & laterum vitia expurgat, quo fit ut tuſſientibus perutiles ſint. Tunduntur enim, maceranturque carnium iure, & inde per linteolum exprimitur cremor, quem etiam venereis potionibus miſcent recentiorum nonnulli. Idem cremor potus ad urinæ ardores valet, & ad dyſenteriam, nam humorum acrimoniam retundit, præſertim ex aqua potus, in qua candens ferrum extinctum fuerit. Sunt hæ radices ut experientia, & dulcedine coniici poteſt, in moderate calfacientium & humectantium genere. Sed flatus quodammodo gignunt. Sunt qui Theophraſti eſculentos Cyperos eſſe iu-

(1) *Forma*.
(2) *Tempus*.
(3) *Locus*.
(4) *Lib. 21. cap. 29.*
(5) *Vires*.
(6) *Lib. 6. de cauſis planta. c. 16.*

Digitized by Google

iudicent, quamobrem illius textum adducunt, in quo ſaporis, odoriſque gratia ſi in radicibus inſit plantarum, cur reliqua eorum minime reſpondeant, rationem reddit, & exempli gratia adducit, *Graminis, Cyperi, Betæ, Apii, Equapii, atque eorum quæ in paludibus, atque fluviis idonea cibo proveniunt*. Quo loco reſpondetur[1], Theophraſtum, nuſquam Cyperos differre radicibus, & ſapore tradidiſſe. Sed ſemper inter paluſtres, atque in aquis degentes plantas illos connumerat, atque odoratas radices habere ait: nec in ſequenti capite Cyperum inter o- 8
doratas recenſuiſſet, tam brevi intervallo abſque ulla differentiæ mentione, ſi de alio Cypero, dulci ſcilicet[1], atque radicibus inodoris, forma etiam differentibus in antecedenti capite verba feciſſet, pro quo Traſi planta hæc intelligi poſſet; cum e memoria tam cito, quod de priore Cypero in antecedenti capite ſcripſerat, excidere non potuiſſet. Quare hanc primo tuebar opinionem, ut ſcilicet textus in quo Cyperus, inter dulces radices connumeratur, ſit corruptus, & pro *κυπείρου*, per *ει*, diptonghum, Cyperi latine, *κυπίρου*, per *ι*, Gladioli ſcilicet ſit reponendum, ut idem Theodorus Gaza in reliquis locis non ſine errore vertit Cyperum; Cyperum, & Cypirum confundens; atque ſemper Gladiolum interpretans. Atque Plinii auctoritate motus Græcum textum emendandum eo loco putabam, ut *κυπίρου*, pro *κυπείρου*, haberet. In aliis de Cypero aromatico loqui videtur, Iunco ſcilicet triangulari dicto paluſtri, de quo Dioſcorides[2], & Plinius[3] cuius verba ſunt hæc: *Quidam etiamnum unum genus faciunt Iunci trianguli, Cyperon vocant. Multi non diſcernunt a Cypiro, vicinitate nominis. Nos diſtinguemus utrumque, Cypirus eſt Gladiolus, ut diximus radice bulboſa &c.* & inferius, *Cyperus Iuncus eſt, ut diximus anguloſus*[4]: & alibi: *Idem & Gladiolum alterum, quem Cypiron vocant, & ipſum paluſtrem*, & eodem capite ſuperius. *Bulborum generi quidam adnumerant & Cypiri, hoc eſt Gladioli radicem; Dulcis ea eſt, & quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderoſioremque ſimul ſubacta*. Ex quibus nullo pacto de Traſi planta, Theophraſtum eo loco intelligere colligitur: nam ſi *κυπείρου*, Cyperi ibi habeatur, cum ſit radicibus odoris, forma differentibus, atque paluſtris, limoſiſque magis gaudeat locis; Cyperus erit: atque de eo intelligendum eſt, non qui in lapilloſis locis, ſed qui in aquis degit, de quo ſemper loquitur Theophraſtus. qui propter maiorem humoris abundantiam ab aquis exceptam, dulciorem ſaporem reddit, aliquantulum aſtringentem, odoratum, cibo aptum atque ſuavem, recentem intellige: nam ſiccatus parum amarus, & odora-

(1) *Lib.* 1. *c.* 16. *Lib.* 4. *c.* 9. & *c.* 11. *de plan. li.* 6. *de cau. pl. c.* 17.
(2) *Lib.* 1. *c.* 4.
(3) *Lib.* 21. *c* 18.
(4) *Lib.* 21. *c.* 17.

Digitized by Google

ratior efficitur: in ſicco enim non eſt dulcedo, ut idem [1] Theophraſtus ait, & de eo intelligit [2] Dioſcorides in capite de Cypero, nam alibi de recente radice intelligens, illi Chryoſocomes radicem comparat, dicens eſſe dulcem, aliquantulum auſteram, ut eſt, his verbis, *γευσαμένῳ ὐκ ἀηδῆ, κυπείρῳ ἴσην οὖσαν, ἐν τῷ γλυκεῖ ὑπαύστηρον: guſtanti non iniu-*
9 *cundam, Cypero ſimilem exiſtentem ex dulci ſubauſteram*: & ſic Traſi non poterit eſſe, quæ nullam habet auſteritatem, atque arenoſis, & in Sicilia, & Aegypto, quibus locis frequentiſſima, & ſpontanea eſt, oritur: indeque ad nos & Veronam forſan etiam adſportata, ubi colitur pingui riguoque terreno, ut ait Pena; ſed hæc planta pingui agro ſata facilè corrumpitur, nam vermes radicem erodunt; in arenoſis vero, & glareoſis vermes haud procreantur, plantaque lætior evadit, ſed ſæpe locus irrigandus eſt, niſi ſit natura riguus. Quare cum ibi de Cypero Theophraſtus loqui videatur, non dubium eſt amplius, Traſi plantam non eſſe Theophraſti Cyperum, quæ Malinathallen eiusdem plene refert, forma, ſapore, natalibus, atque uſu, in bellariis ſcilicet ut Pena & omnes aiunt, etiamnum ubique expetitam. Quidam obiiciunt huic plantæ, magnitudinem non eſſe Meſpilo æqualem, atque de maiore intelligunt, quibus reſpondeo ſatis eſſe ad quamlibet Meſpilorum ſpeciem accedere, nam ex trium generum Meſpilorum Theophraſti ad minorem Setaneæ ſpeciem, quam nos ut dixi, Meſpilum exoſſem appellamus, accedit, & forſan tertio generi nobis incognito parem, aut maiorem, quod minus eſt: atque dici poteſt ut eſt in Aegypto maiores fieri radices propter loci opportunitatem, quare de hoc amplius non eſt diſſerendum. Quidam neſcientes etymon Anthalii, & Malinathalles, Malum Anthalium ſcribunt, putantque ita appellari, atque alii plantam quandam exoticam pro Malinathalle demonſtrant, fructu iuglandi nuci pari, quæ ſit ne recipienda ignari ſciunt.

CHON-

(1) *Lib.* 1. (2) *Lib.* 4.

Digitized by Google

CHONDRILLA PRIMA DIOSCORIDIS TAB. III.

Chondrilla Iuncea, viſcoſa, Arvenſis, quae prima Dioſcoridis C. B. P. 130.

CHondrilla dicta fuit, ἀπὸ τοῦ χόνδρος [1], quod eſt grumus, & ἴλλειν, quod continere ſignificat, quaſi continens grumos, quos Maſtichæ ſimiles eſſe ait Dioſcorides [2] his verbis: περὶ δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς διευρίσκεται κόμμι ὅμοιον μαστίχῃ. Plinius vero, [3] *habet proximam terræ Maſtichen tuberculo fabæ &c.* Planta hæc in [4] aggeribus viarum æſtate viſitur hic humi habens folia ſtrata, quæ vere erumpunt, primum Cichorio ſimilia, poſtea vero laciniosa magis 11 efficiuntur, atque Soncho, vel Denti Leonis dictæ plantæ accedunt, carnoſa, fractu, facilia, lactiſque plena: radicem longam: inveni illam trium pedum longitudinem æquantem, craſſitie verò minimum digitum: foris ſubflavam, intus albeſcentem lacte turgidam, quam ſi extirpes, non tantam poteris diligentiam adhibere, quin ſaltem plicetur, atque tunc per obliquum finditur multis locis, exitque lac viſcoſum, quod pauco exinde temporis intervallo, minuſve quarta horæ parte, ut gummi concreſcit. In radice ſemper invenies terræ glebulas ab eodem ipſius lacte concretas, dum magis vigebat planta, exudante: quod ita viſcoſum eſt, ut neque a digitis, dum recens eſt, aqua abluendo, removeatur. Huic plantæ cum caulis erumpit, folia, quæ humi ſternebantur, marceſcunt ferè in omnibus: quamobrem raro illa invenies habere, aut flaccida pauca: qui trium aliquando pedum altitudinem æquat, prope humum hirſutus, atque aſper eſt, reliquus totus lævis, rotundus, multis alis refertus lignoſis, flexilibus, ut una tantum planta, velut Geniſta, cui calore, & habitu quadantenus ſimilis videtur, ſcopam efformare poſſis: habet foliola ex intervallo alternatim parva, craſſa, abſque laciniis, vel raris Linariæ, vel Geniſtæ ſimilia, ex viridi etiam ad cæruleum vergentia, ex quibus ſingulis flores ut in Cichorio ſativo æſtate [5] exeunt luteo colore, parvi, in pappos cum ſemen ematuruerit evolantes: quod oblongum, fulvumque atque hirſutum eſt. Tota planta guſtu eſt amaro. Hanc primam Dioſcoridis Chondrillam ſtatuendam eſſe cenſui, cum ſuæ deſcriptioni congruere videatur: ait enim Dioſcorides: [6] Χονδρίλλη, ἣν δὲ καὶ τοῦτο κιχώριον καλοῦσιν ἢ σέριδα, τὰ μὲν φύλλα καὶ τὸν καυλὸν, καὶ τὰ ἄνθη ἔχει κιχορίῳ ὅμοια, ὅθεν καὶ εἶδος αὐτὸ τινὲς εἶπον σέριδος ἀργίας λεπτότερον

(1) *Nomen & Etymon*,
(2) *Lib.* 2.
(3) *Lib.* 22. *c.* 22.
(4) *Forma, Locus.*
(5) *Tempus.*
(6) *Deſcriptio.*

δὲ τὸ ὅλον, περὶ δὲ τοῖς κλωναρίοις αὐτοῖς εὑρίσκεται κόμμι ὅμοιον μαστίχῃ, μεγέθει κυαμιαῖα. *Chondrilla, quam aliqui Cichorion, aut Serin appellant, folia quidem, caulem, & flores Cichorio ſimiles habet, qua de cauſa quidam ſylveſtris Seridis ſpeciem eſſe dixerunt, ſed tenuiorem totam: at circa ramulos ipſos invenitur gummi ſimile Maſtichæ magnitudine Fabæ &c.* Quam eandem deſcribens Galenus ita inquit: *Lactucæ agreſti ſimile quodam olus eſt, quod Chondrillam nominant, & citius in caulem erumpit; amaritudinem habens manifeſtam, & quendam viſcoſum, & album*
12 *ſuccum &c.* Quibus notis congruere videtur hæc, nam tota viſcoſo, atque albo ſucco eſt referta, & ſi quamlibet partem flectas, radicem, folia, caulem, ramos, flores etiam, ex rima vi orta lacteus ſuccus exit, qui concreſcit paullo poſt Maſtiches duritie, & colore, ſed poſtea longo tempore nigreſcit: & quamvis Dioſcorides dicat, ſuccum concreſci, in imis ramulis vertit Marcellus Virgilius, Plinium ſequutus, qui ait, *proximam terræ Maſtichen*, Galenus tamen hoc non tradidit, ſed lacte quidem multo eſſe refertam, & viſcoſo; cum non ſemper hoc eveniat: evenire poteſt quidem vel humoris abundantia excreſcentis, & hoc in radice ſemper invenitur, vel aliqua vi exteriori, ut vento valido, aut alia, ab animalibus quadrupedibus ibi paſcentibus, orta, qua ramuli flexi fuere, atque ita, parte illa curvata, rima efficitur, indeque lac exoritur, quod poſtea concretum invenitur, ut pluries obſervavi, atque non ſolum in caule, ſed ramis, frondibuſque. In radice vero ſemper, atque in pluribus partibus, terramque adherentem invenies, atque novum lac exire videbis, ſi parum illam flectes; atque concreſcere, ut dixi Maſtichen referens: quod pleriſque amicis oſtendi, minime hoc credentibus, numquam id obſervarant, nam plantam hanc flocci faciebant. Nulla ex aliis Chondrillæ nomine ab aliis inſignita planta, hoc facere reperies: ſuccum quidem illæ lacteum habent, non tamen viſcoſum, nec facilè natura concreſcentem, immo nec longo tempore. Quare non amplius illas, ſed hanc Dioſcoridis primam Chondrillam eſſe dicas, atque vires a Dioſcoride huic tributas, ineſſe ſcias, ait enim: [1] *Invenitur autem circa ramulos ipſos gummi Maſtichæ ſimile, magnitudine Fabæ. Quod cum Myrrha tritum magnitudine Olivæ in linteo appoſitum, menſes ducit. Herba ipſa cum radice contuſa, admixto melle in paſtillos efformatur, qui diluti nitro addito, vitiligines exterunt. Gummi vero etiam pilos agglutinat. Sed & radix recens ad eadem facit, ſi in ipſam acus tingatur, & pilis admoveatur. Commodo eſt etiam ad viperas cum vino pota. Et ſuccus ipſius alvum ſiſtit, coctus cum vino & potus, aut per ſe ipſum.* Quæ Plinius ita exaravit. *Habet proximam terræ Maſtichen tuberculo Fabæ, quæ appoſita fœminarum menſes trahere dicitur. Tuſa*

(1) *Vires.*

ſa cum radicibus tota, dividitur in paſtillos, contra ſerpentes argumento probabili. Siquidem mures agreſtes ab his læſi, hanc eſſe dicuntur, Succus ex vino coctæ alvum ſiſtit. Eadem palpebrarum pilos inordinatiſſimos, 13 *pro gummi efficaciſſimè regit. Dorotheus ſtomacho & concoctionibus utilem carminibus ſuis pronuntiavit. Aliqui fœminis & oculis, generationique virorum contrariam putavere.* Galenus verò, *Chondrilla, & hanc quidam Serin nominant, eſt enim eiusdem fere cum illa facultatis, niſi quod guſtu amariuſcula eſt, ac proinde facultate ſiccantiore.* Hanc Lobellius vimineam viſcoſamque Chondrillam vocat, neque gummi modo globulos concretos animadvertit, ſaltem in radice: neque illum ſequentes, qui viſcum melle nigro admixto, & huius radice ad aviculas capiendas idoneum a pueris factitari, aſſerunt.

IANI PLANCI ADNOTATIO II.

Dioſcorides quum peculiares notas Chondrillae non addiderit, ſed more ſuo per aſſimilationem eam deſcripſerit, & Intubo, & Ambubeiae ſimilem fecerit; factum heinc eſt, ut Chondrilla ſua inter Plantas minus notas recenſeretur, & a Fabio noſtro φυτοβασάνῳ ſui trutina examinaretur. Matthiolus, ut aliqui ſuſpicantur, teſte Caſparo Bauhino ex Cichorio, ſeu Ambubeia, ut eſſet quaſi Ambubaiarum Collegii Patronus, peculiarem Plantam confinxit, & pro Chondrilla prima Dioſcoridis venditavit. Hanc exceperunt Durantes, & Lugdunenſes, aliique, quibus cordi eſt non Plantas in ſe ipſis, & in natura ſcrutari, ſed ex Libris exſcribere, & in volumina congerere, ut ad pompam excreſcant, ſtudioſorum inutilitate, ne dicam diſpendio, & confuſione.

CHONDRILLA ALTERA DIOSCORIDIS TAB. IV.

Dens Leonis Tuberoſa Radice Tournef. 468.

ET hæc ſanè Chondrilla dici poteſt [1], nam radices habet a quibus grumi pendent, *χόνδροι* Græcis dicti: atque hanc Dioſcorides, ut ſuperiorem, Chondrillam appellavit, tradiditque habere radicem rotundam, parvam, &c: his verbis: ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἔπακμον, κούφην στρογγύλην, &c. Plinius vero exactius hanc deſcribens [2] ita ait; *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa:* deſcripſitque confundens utriuſque plantæ deſcriptiones, primo ſecundam, ſecundo vero loco primam ibi, *Habet proximam &c.* Eſt igitur herba hæc in montibus ſaxoſis, lociſ-

(1) *Nomen Etymon.*

(2) *Lib. 22. c. 22.*

ciſque in quibus terra non excedit dodrantem altitudine [1], naſcens, ubi & Ciſtus, Agrioriganum, atque Calamintha oriuntur, longe a mari, ac etiam ab Auſtro tutis: radicem habet rotundam, parvam Fabæ magnitudine, ſuccoſam, parum lacteſcentem, albidam, quandoque ad purpureum vergentem, ſolidam, amaram, maior non excedit Avellanæ nucis formam, ſed oblongiorem, lævem atque cum effoditur nihil terræ retinet, ita ut pellucida, & quaſi margarita videatur: quæ maior, vetuſtiorque invenitur, tres, quatuorve concavitates diaphragmatibus diſtinctas habere cernitur, atque ideo etiam χονδρίλλη ἀπὸ τοῦ χόνδρου, quod pro chartilagine, ſive diaphgramate accipitur, unde hypochondrium dicitur quia ὑπὸ χόνδρου poſitum eſt: flaveſcit, contrahitur, rugoſaque efficitur: inveniuntur ſæpe plures a tenuibus fibris albis per terram repentibus dependentes, quod Plinius animadvertit, cum dicat, *radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa*. Nam & unus ex bulbulis illis perficit plantam, eandemque plures ſimul ex fibris dependentes. Ex quarum principio erumpunt, autumno folia Cichorii minora, oblonga circumroſa, ſive leniter ſinuata, quarum inferior pars ad cæruleum tendit, dorſum habentia rubens, carnoſa, lævia, fractu facilia, atque tunc ſtridentia, unde Herbarii hic, *Herba ſtridola*, appellant, & lac amarum emanantia: maius folium minus eſt dodrante: e medio foliorum caulis aſſurgit unicus, nudus, lævis, cavus; teres, rubens, lacte turgidus, pedalis, aliquando minor, vel etiam contra maior, ſecundum loci temporiſque temperiem; nam Plinius habet, *caulem minus pedalem*, in cuius ſummo unicus eſt flos luteus, Aprili [2] menſe prodiens, Cichorii, ſive Dentis Leonis dictæ: cuius baſis, & caulis prope illam, hirſutie nigra obſiti cernuntur: ſemen in pappos evolat maturum. Hanc alteram Dioſcoridis Chondrillam ſtatui cum ſuæ reſpondeat hiſtoriæ ab eodem traditæ, ſcilicet: Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος χονδρίλλης, φύλλον δὲ ἔχει περιβεβρωμένον, πρόμηκες, ἐπὶ γῆς ἐστρωμένον. καυλὸν δὲ ὀπῶ μεστόν. ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἔπακμον, κούφην, στρογγύλην, ὑπόξανθον, ὀπῶ μεστήν. [3] *Eſt & alterum genus Chondrillæ, folium habens circumroſum, oblongum, humi ſparſum: caulem ſucco madentem: radicem parvam, vegetem, levem, rotundam flaveſcentem, ſuccoſam.* Quam ita Plinius Lib. 22. c. 22. tranſcripſit, *Chondrillon, ſive Chondrille, folia habet Intubi circumroſis ſimilia, caulem minus pedalem, ſucco madentem amaro, radice Fabæ ſimili; aliquando numeroſa.* Quorum delineationem nulli aptare poſſumus, quæ bulboſas habeat radices, atque ex unico bulbulo ſato plantam ſeparatam efficere poſſit, quæ etiam plures globulos habere poſſit, ut vult Plinius. Folia, etſi non ſint ſtrata in terra, ut in Cynogloſſa, Plan-

(1) *Forma locus.*
(2) *Tempus.*
(3) *Deſcriptio.*

Digitized by Google

Plantagine, & ſimilibus, nulla alia habet, præter quam illa quæ ab radice prodeunr, proximaque ſunt terræ, quarum aliqua in terram convertuntur, quæ in terra iacere dicere poſſumus. Quare nihil mihi videtur poſſe obſtare, quominus Dioſcoridis genuina cenſenda ſit, præſertim cum ex Plinii textus ſupplemento clarior fiat, quem ſcimus ab ipſo mutuatum multa tranſcripſiſſe inſalutato hoſpite. Hanc Lobellius marinam Chondrillam appellat, ſed hic rarius in maritimis invenitur, & Perdicium Theophraſti, dubitatque an ſit Dioſcoridis Chondrilla; quare aliam deſcribit Aſphodeli radice, quam Matthiolus ignorans an 16
& nobis oriretur, Conſtantinopolitanum Cichorium appellavit; quæ radicibus conſtat multiplicibus in mucronem deſinentibus: Marcellum Virgilium virum doctiſſimum ſequutus, qui ἔπαχμον. non *vegetam*, ſed *in mucronem deſinentem*, vertit non animadvertens verbum ἔπαχμον, ἀπὸ τοῦ ἐπακμάζειν derivari, quod verbum, ἀπὸ τοῦ ἀκμάζω, & ἐπὶ conflatum eſt, quod, vigeo, & adoleſco, interpretatur; atque vegetam, vel adoleſcentem, eſſe interpretandum ut omnes verterunt: atque etiam textum vult depravare, ut non κούφην. *levem* ſcilicet; ſed κορυφὴν quod verbum non legitur in textu Græco aliquo, nec in Ruellii verſione quam multis locis impreſſam habeo, ſed κούφην, & pro eo *lævem*, ſcriptum invenitur: quamvis in Volumine de Plantarum natura aliter dicat, ſed ibi hiſtoriographus, non interpres eſt. Quod ipſi neque ſatisfaciens, in Plinium verba vertit, quem hallucinatum putat, non percipiens, neque cognoſcens quam lectionem, quamve plantam recipere debeat: in Matthioli demum incidit Cichorium Conſtantinopolitanum, in eum etiam inſurgens, ſed & pudere debuit ipſum etiam, qui illius ſcrutator ſit, & quæ ipſe ſcribit non conſiderat, plantarum ſimilium copia & lectionum convolutus: illud tandem deſcribit. Sed neque eſt, cum pluribus radicibus, non unica propagetur, exceditque longe formam & magnitudinem ut ex Dioſcoridis & Plinii textu liquet, neque aliquando, ſed ſemper contra Dioſcoridis & Plinii ſententiam ſit numeroſa, atque multiplex: non unica ut in planta a me propoſita, quæ has vires habebit ex Dioſcoride,[1] *Vim concoquendi habent folia & caulis. Succus vero pilos in palpebris agglutinat.* Myconius hanc ſtrumoſum Cichorium appellat, atque ad ſtrumas curandas multum conferre ſe experimento didiciſſe aſſerit, quinque aut ſex integræ cum melle ſumptæ radices multis continuis diebus mirum in modum proſunt. Eadem, ſtillatitia aqua earum, & decoctum præſtat, ſed inefficacius: item conditum ex iis cum melle paratum admodum iuvat. Herbarii hic fœmellis ad eliciendum lac uti ſonchum utilem vendunt; quæ

(1) *Vires*.

Digitized by Google

quæ illas parant ita; contundunt radices huius herbæ atque addito ſampſucho ovis intermiſcent, atque placentas ex his confectas edunt.

Iani Planci Adnotatio III.

CHondrilla haec altera, quam Dioſcoridi tribuit Columna, videtur Haemorrhoidalis Durantis. Hanc Dentem Leonis Tuberoſa radice appellavit Tournefortius, ut in Titulo appoſuimus, cui non repugnat vel Fabius, quum dicit florem ipſi luteum eſſe Cichorii, ſeu Dentis Leonis ſimilem, & ſemen pappis evolare, quod Denti Leonis proprium eſt, ut per multis aliis Herbis flore ſemifloſculoſo donatis.

18 ALISMA, SIVE DAMASSONIVM DIOSCORIDIS TAB. V.

Auricula Vrſi flore luteo I. B. 3. 499.

ALiſma, quæ Alcea dicitur, atque Damaſſonium [1], a vi propulſandi venena Leporis marini, & Ranæ rubetæ, opiique ut in Dioſcoride legitur, nomina ſunt. Lobellius vero Aliſmatis etymon eſſe ait a voce *ἀλισμὸς*, quod eſt maris alliſio, atque iactatio, convenireque Aliſmati, eo quod in aquis degat. Sed ſi verum hoc eſſet, Haliſma debebat ſcribere, nam ἁ, ſpiritu aſpero ſignatum eſt, ab Aliſmate alienum: atque verum eſſet, ſi planta ab ipſo propoſita Aliſma fuiſſet; ſed certè longè ſatis eſt, nihilque Dioſcoridis delineationi reſpondet quamvis verba illius etiam pervertere voluerit, ut ſuæ plantæ reſponderent: & adhuc etiam multa deſiderantur in illa planta, quæ aperte a Dioſcoride deſcribuntur, & demonſtrabo [2]: ait enim Ἄλισμα, *οἱ δὲ ἀλκέαν, οἱ δὲ δαμασώνιον καλοῦσι, φύλλα μὲν ἔχει ἀρνογλώσσῳ ὅμοια, στενώτερα δὲ καὶ ἐπὶ γῆν κλώμενα. καυλὸς δὲ λεπτὸς, ἁπλοῦς, ὑπὲρ πῆχυν ἔχον κεφάλια, θυρσοειδής. ἄνθη λεπτὰ, λευκὰ, ὕπωχρα. ῥίζαι ὡς μέλανος ἐλλεβόρου λεπταὶ, εὐώδεις, δριμεῖαι, ὑπολίπαροι; ὑδρηλὰ δὲ φιλεῖ χωρία* [3] *Aliſma, quam alii Alceam, alii Damaſſonium appellant, folia habet ſimilia Arnogloſſo, anguſtiora vero, atque in terram convexa; caulem tenuem, ſimplicem, thyrſi ſpecie, cubito altiorem capitula habentem: flores tenues, albos, ſubpallentes: radices ut nigri Ellebori tenues, bene olentes, acres, ſubpingues. Aquoſa amat loca.* Ex hoc Textu Plinius in ſuos libros ita repoſuit Aliſmatis Hiſtoriam. [4] *Aliſma, quam alii Damaſſonium, alii Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, niſi anguſtiora*

(1) *Nomen Etymon.*
(2) *Deſcriptio.*
(3) *Lib. 3.*
(4) *Lib. 25. c. 10.*

Digitized by Google

ra eſſent, & magis laciniosa, convexaque in terram, alias etiam venoſa ſi-
militer: caule ſimplici, tenui, cubitali, capite thyrſi: radicibus denſis, tenui-
bus ut veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Naſcitur in aquoſis. Al-
terum genus eiusdem in ſylvis, nigrius, maioribus foliis, &c. Quorum de-
lineationibus quantum reſpondeat planta a me propoſita ex hac deſcri-
ptione patebit.[1] Radicem habet in ſummo craſſam maiorem digitum
æquantem, foris ruſeſcentem, ex qua fibræ pallentes dependent cir-
cum plures, carnoſæ tenues, non diſſimiles Elleboro, odoratæ, atque
guſtu acres: folia emittit plura in gyrum in terram inclinantia, pallido
colore, lævia, carnoſa, forma Plantaginis latifoliæ anguſtiore, ſed ner-
vi parum conſpicui videntur in ſuperiore & latiore parte ſerrata mi- 19
nutis, parviſque dentibus: quarum quæ proximiora ſunt humo flacci-
da, atque languida ſunt: caulem emittit, non e centro foliorum, ſed
ex radicis latere, cubitalem atque maiorem, cum planta vetuſtior eſt,
ſupra quem radiatim foliola exeunt latiuſcula, quorum unicum triplo
maius eſt, ut in pictura viſitur, baſim conficientia florum, qui inter i-
pſa velut umbella, aut corymbi dependent, ex albo luteſcentes, pa-
rum odori, cavi, tenues, in quinque partes in ſummo diviſi, ac ſi quin-
que foliolis eſſent conſtructi floribus Primularum veris vulgo dictarum
non diſſimiles, calices ex quibus prodeunt, in imo habentes. Quibus
ſiccatis fructus remanent rotundi, duri, apicem habentes; cortice mol-
li in quinque etiam partes diviſa confecti, ut in Ocymoidum genere
viſitur: in quibus minutum ſemen, fuſcum, anguloſum, citrinæ Nigel-
læ ſimile continetur. Februario,[2] & Martio menſe floret, atque æſtate
fructus perficit. In montoſis oritur, rupibuſque[3], in quibus ex altiore
parte montis defluit humiditas, atque umbroſis locis frigidiſque gau-
det: in Palinuri rupibus humidis frequens. Hanc recentiores Vrſi auri-
culam appellant a forma, foliorum ſcilicet, quæ erumpunt, tunc enim,
auriculam imitantur: & Saniculam atque Paralyticam, propter inſi-
gnes facultates, quas obtinet, atque propter florum præcocitatem in-
ter Veris Primulas recenſent; quibus congener eſt: quas Phlomides, ſi-
ve Verbaſculos putarunt (ſed a Verbaſcis longe abſunt) quarum plu-
res ſpecies a plantarum collectoribus depinguntur, a loco in quo na-
ſcuntur nomine diſcretæ; nam aliæ, ut hæc montanis locis, aliæ ſylvis,
aliæ pratenſibus gaudent: at omnes quidem umbroſa humentiaque a-
mant loca. His Fuchſius vir doctiſſimus, ſub Verbaſculorum nomine,
aliud enim verius his inditum non erat, has vires[4] tribuit. *Radicis de-*
cocto veſicæ, renumque obſtructiones ſolvuntur. Quod etſi a Dioſcoride[5]
non

(1) *Forma*.
(2) *Tempus*.
(3) *Locus*.
(4) *Vires*.
(5) *Lib. 6. de ſimpl. med. facult.*

non memoretur, a Galeno tamen hæc de Aliſmate, ſive Damaſſonio proferuntur. *De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quod eius radix epota dyſenterias ſanet, & alvum ſiſtat, atque ædemata mitiget, ſed nos ea quidem experti non ſumus. Quod autem conſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat: id certe experti ſumus. Ex quo liquet quod abſterſoriam quandam facultatem obtinet.* Sequitur Fuchſius. *Ius herbæ propinatur & illinitur adverſus rupta, luxata, & liventia: quod vero hæc eadem poſſint, temperamentum eorumdem palam docet: parum enim adſtringunt, ſi guſtaveris, amara, & modice acria ſunt: ut hoc nomine, deſiccandi, & detergendi facultatem habere nemo dubitet. Et mulieres formæ ſtudentes ſucco e floribus illarum expreſſo faciem illinunt, quod maculas, rugaſque, & alia eiusdem vitia mirifice detergeant.* Ad enterocelas rhoraciſque vulnera commendantur ex Matthiolo. Plinius vero Lib. 25. c. 10. ex Dioſcoride tranſcripſit hæc tantum. *Vſus in radice utriuſque adverſus ranas, & lepores marinos drachmæ pondere in vini potu.* Quibus reſpondere videntur quæ de primulis congeneribus ſcribit Matthiolus: ait enim aquam ſtillatitiam ex florida planta exceptam utilem eſſe in potu, languoribus cordis, & totius corporis: nam, ut periclitatores aiunt, mirum in modum auxiliatur, roburque addit cordi. Flores impoſiti ſcorpionum, & venenoſarum aranearum ictibus ſubveniunt: atque folia, flores, radixve, aut tota planta impoſita, luem peſtiferam atque vulnera ſanat, Dioſcorides vero ait: *Radix drachmæ unius aut duarum pondere pota cum vino commoda eſt his qui leporem marinum vorarunt, & quos rana rubeta momordit, & qui opium hauſerunt. Torminibus, atque dyſenteriæ per ſe, aut cum pari modo ſeminis Dauci, potui datur. Convulſis, & ad uteri affectiones prodeſt. Herba ſiſtit alvum, menſtrua pellit, atque tumores illita mitigat.* Item Plinius de plantis ad ſtrumas utilibus verba faciens ait Lib. 26. cap. 5. *Damaſſonium quæ & Alcea vocatur, ſub ſolſtitio collecta imponitur ex aqua cœleſti, folium tritum, vel radix cum axungia tuſa, ita ut impoſita folio ſuo operiatur, Sic & ad omnes cervicis dolores, tumoreſque quacunque in parte.* Ex his quidem colligitur, & facie, viribuſque plantam a me propoſitam Dioſcoridis eſſe Aliſma, ſive Damaſſonium, omnibus reſpondentibus notis; quas longe abeſſe ab aliis Damaſſoniis ſive Aliſmatibus putatis, quiſque ex his iudicabit; radice quidem, foliiſve aut ſerraturis, caule, odore, atque ſapore, viribuſque minimè reſpondentibus quæque planta ab iisdem propoſita eget, quæ hic repetere prolixum foret. Eſt & alterum genus Aliſmatis a Plinio memoratum, de quo in ſequentibus dicam.

Digitized by Google

ALIſMATIS SIVE DAMASSONII GENVS ALTERVM PLINII TAB. VI. 22

Primula veris odorata, flore luteo ſimplici I. B. 3. 495.

IN deſcriptione Aliſmatis, ſive Damaſſonii ex Dioſcoride tranſcripta, Plinius addit hæc verba: *Alterum* [1] *genus eiusdem in ſylvis, nigrius, maioribus foliis*: & infra primam Aliſmatis deſcriptionem, hæc verba intermiſcet Lib. 25. c. 10. *alias etiam venoſa ſimiliter*. Ex quibus verbis innoteſcit, quas depictas affero plantas, & eiusdem generis, ſecundum eſſe Aliſmatis genus Plinii. Radicem enim omnes habent [2] Ellebori modo fibroſam, pinguem, tenuem, odoratam, & acrem, ex qua folia in gyrum humum operiunt parum ab ea elata, lactucaceis proxima, inferiore parte hirſuta, venoſa, ſive nervoſa multum, quamobrem criſpa viſuntur, per ambitum leniter ſinuata, colore viridiore, ſaturiore primo Aliſmate depicto, quare Plinius nigrum genus appellavit, & recte. Harum prima depicta non thyrſi ſpecie caulem, & ſupra eum capitula, ſed plures cauliculos nudos, atque hirſutos promit, in quorum ſummo ſinguli flores ex calice prodeuntes inſunt, ex albo lutei, odoratique, quibus ſiccis vaſcula remanent ſemina habentia parva, ſubrotunda, fuſca, quæ Maio perficiuntur. Secunda vero, caulem, atque flores, Aliſmatis primi generis modo emittit, etiam concolores. Omnes primo Vere florem [3] edunt, indeque Veris Primulas, recentiores appellarunt, alias vero ſylvaticas, omnibuſque easdem vires tribuere, eorumdem experimento comprobatas. Quod animadvertens Plinius dixit, *Alterum genus eiusdem in ſylvis nigrius, maioribus foliis* [4] *: Vſus in radice utriuſque adverſus ranas, & lepores marinos, drachmæ pondere in vini potu*. Quibus ſubſcribenda ſunt quæ ſupra in deſcriptione primi Aliſmatis generis repoſui: nam & recentiores, ſicut antiqui omnibus easdem vires tribuere. Harum alias congeneres in plantarum collectoribus ſub Primulæ, Saniculæ, Vrſi auriculæ, & Paralyticæ nomine videre poteris, quas omnes ſub Aliſmatis & Damaſſonii nomine comprehendes: atque alias montanas, quæ in montibus oriuntur, alias ſylvaticas, alias poſtremo pratenſes, non Primulas, ſed Aliſmatis nomine inſignitas plantas, appellabis.

IANI PLANCI ADNOTATIO IV.

PRopterea quod Aliſmatis ſecundum Columnam genera, ſeu Saniculas & Primulas Veris iuxta Tournefortium eas vulgo nominemus,

(1) *Deſcriptio.*
(2) *Forma.*
(3) *Tempus.*
(4) *Vires.*

mus, radices habeant, ut nigri Ellebori tenues, bene olenteis, acreis, & ſubpinguecis, ut ait Dioſcorides, Nonnulli Rhizotomi noſtrates eas imperitis Seplaſiariis pro Radice Contrayervae Peruvanae vendunt, praeſertim eas Primulae Veris huius odoratae luteo flore; Quem ſane dolum vitabunt Seplaſiarii ſi ſepoſita Avaritia, & Negligentia, conſiderabunt Radices Contrayervae verae obſcuriores eſſe, craſſioreſque & flagrantiores, & ſaporem denique acriorem habere, quam Radices illae Primulae Veris, in quibusquidem Terrae Odor ſemper ſupereſt, & ſapor non plane Aromaticus, ſed ſubauſterus.

23 ACINOS DIOSCORIDIS TAB. VII.

Ocimum Caryopbyllatum Monacborum I. B. 3. 260.

A'Κινος dicta fuit planta hæc ab, *ἀ*, litera, quæ nota eſt privativa, & verbum *κινέω*, quod ſignificat, mollio, moveo, incito, cieo [1]; unde *κινεῖ κοιλίαν καὶ ἔμμηνα*, dicitur apud Dioſcoridem, ciet alvum & menſes [2]: hæc autem, quia contrariam habet facultatem, ſcilicet quod menſes, & alvum pota ſiſtat Dioſcoridis ſententia, ideo *ἄκινος* dicitur, quia *ἀκινεῖ*, vel *ἵστησι κοιλίαν, καὶ ἔμμηνα πινομένη*, quam ita deſcripſit Dioſcorides [3], Lib. 3. Ἄκινος, ἢ ἄκονος, πόα ἐστὶ λεπτόκαρφος, στεφανωματική, παραπλησία ὠκίμῳ, δασυτέρα δὲ καὶ εὐώδης· παρ' ἐνίοις δὲ καὶ κηπεύεται. *Acinos, aut Aconos berba eſt tenuibus ſurculis, coronaria, admodum ſimilis ocimo; birſutior vero, atque bene olens, apud aliquos in bortis plantatur*. Plinius vero de variis oleribus verba faciens ſubiungit Lib. 21. cap. 15. *Acinos, quam Epipetron vocant, quæ nunquam floret*. Ex quo textu multi opinati ſunt eandem eſſe cum Epimetro Theophraſti a vocis ſimilitudine, quod abſque dubio eſt; rationem affero, quia Plinius illa, inter quæ de hoc Acino mentionem facit, ex Theophraſti capite octavo libri ſeptimi exaravit: atque ex rebus, de quibus ibi agit, ſi cum Theophraſti loco citato expendantur, perſpicuum erit: ubi eius verba hæc ſunt [4]: *ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. Aliqua vero omnino flore carent, ſicut Epimetron*. Quod etiam indicio fuit, ut etiam idem eſſet cum Epimedio Dioſcoridis, cum neque Epimedium florere dicat unquam; idemque eſſe Epimedium Dioſcoridis, & Epimetron Theophraſti, a vocis quadam, & hiſtoriæ ſimilitudine, atque Epimetron Plinii, qui & Acinos dici tradit; quo loco reponendum putarem, pro *Acinos*, *Erineos* po-

(1) *Nomen Etymon*.
(2) *Lib. 2. c. de Braſſica*.
(3) *Deſcriptio*.
(4) *Lib. 7. c. 8.*

Digitized by Google

potius: quod nomen in diverſis illis Epimedii Dioſcoridis nomenclaturis, invenitur: cum Plinii mos ſit, diverſa ex variis tranſcribere, atque hic Theophraſti caput 8. libri 7. alibi vero Dioſcoridis [1] Epimedium præ manibus habebat, immemor Epimetri iam deſcripti: non enim ſemper potuit ſuccifivis horis, nocturniſque hæc expendere, lucemque videre, atque nobis oſtendere. Quibus convolutus Pena: putavit ἄκυνος per υ, ſcribi oportere, quod ſterilem ſignat, atque infœcundam plantam: & in Matthiolum inſurgit, ut ſolet, trabem etiam ſuam mi- 24
nimè videns: ſed de his hactenus. Non eſt Acinos, quam Epipetron vocant, Acinos Dioſcoridis, nam idem Plinius de eo loquens Lib. 21. c. 27. ait, *Acinon, & coronarum cauſa, & ciborum Aegyptii ſerunt: eademque erat quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis ac foliis eſſet, & admodum odorata.* Ex quibus verbis clarè liquet Acinon cibo aptam eſſe, atque utilem, cum eo ſeratur: quod contra eſt in Epipetro, vel Epimedio: ſecundò Epimedion, vel Epipetron, aut Epimetron ab omnibus flore carere dicitur, quod contra eſſe in Acino Plinius his verbis demonſtrat, *Eademque erat quæ Ocimum, niſi hirſutior &c.* Sed Ocimum non caret flore, ergo & Acinon flores habere eſt neceſſe, cum nihil ab Ocimo differre debeat, niſi hirſutie tantum, qua etiam nota a Dioſcoride ab Ocimo diſtinguitur, cum ὀκίμῳ παραπλησία ſcribat, quæ verba & ſententiam hanc, & Plinii deſcriptionem confirmant, cum illa præpoſitio παρὰ addat πλησία, in compoſitione vero vel nomini vel verbo adiuncta, proprietatem illius adiuvat, tam ſi rectum, quam ſi iniquum ſignificet, ut in linguæ Græcæ obſervationibus licet videre: & ſic flores habere oportet ut Ocimum, cum ab eo hirſutie tantum differat. Quod argumentum ab aliis hucuſque non eſt animadverſum, atque mihi ſufficere videtur, ut flores Acinon habere, probare poſſit, præter illud quod alii dixere, quod coronaria cum ſit flores habere eſt veriſimile, ſed quidem non neceſſe [2]. Quare plantam hanc pro veriore Acino affero, quam quotannis olitores Verno tempore ſerunt, illamque *Vrthicella*, hic appellant, eo quod Vrticæ hirſutiem quodammodo referat; hirſuta quidem eſt, atque aſperiuſcula caule, & foliis Ocimo ſimilibus, tenuioribus, oblongioribuſque per ambitum ſerratis Mercurialis modo [3], flore æſtate etiam Ocimo ſimili, parvo, albo in inferiore lacinia purpuraſcente, ſicuti ſtamina, quæ luteum caput habent quatuor & quintum bifurcatum quinis laciniis reſpondentia purpuraſcente: diceres niſi aliud Ocimum agnoſceres, genuinum eſſe Dioſcoridis: folia enim habet Mercuriali ſimilia, quæ Ocimi folia habere ait Dioſcorides: cui nulla alia planta a Dioſcoride deſcripta fo-

 liis

(1) *Lib. 27. cap. 9.*
(2) *Forma.*
(3) *Tempus.*

liis Ocimo ſimilibus, ita Ocimo, foliis, atque poſitu, colore, lævita-
te, & caule eſt Mercuriale ſimilior; hæc autem ab illis differt tenuita-
te caulis, quod Dioſcorides requirit, illiuſque & foliorum hirſutie, quæ
Ocimo & Mercuriali deſunt. Odore eſt fragrantiſſima ad Caryophil-
26 los aromaticos accedente; & ſi tantum illam tangis, remittit odorem,
& ſi deinde manum naribus admovebis, iucundiſſimo odore nares fe-
rientur, guſtu Ocimo acriore cerebrum confortante, & magis exſic-
cante percipitur ore: ſemine in utriculis ſimili: perficitur Septembri,
& Octobri Menſe. Quare admodum eſt odorata, & boni odoris, atque
tam Ocimo ſimilis eſt facie, ut non dubium ſit Ocimi ſpeciem eſſe,
cum hirſutie tantum atque caulis tenuitate differat. Acini mentionem
Galenus omiſit: Paulus vero Dioſcoridi ſe ſubſcribens ita ait. *Acinos
Ocimo ſimilis, mediocriter adſtringendi vires habet* [1], quod clare ex gu-
ſtu mandendo percipies, *ideoque alvum & menſes pota ſiſtit: impoſita
vero panos, & eryſipelata curat*. In Plinii textu contrarias vires reperi,
ſed non dubito quin error ſit correctoris putantis calidas vires, ape-
rienteſque habere, atque ſicut Ocimum urinæ difficultati ſuccurrit
Dioſcoridis ſententia, ita & hanc Ocimi ſpeciem, & urinas, & menſes
ciere poſſe: ideoque *Ciet menſes, & urinas*, ſcripſit. Quod etſi proba-
ri poſſit, utraſque vires Acinon habere poſſe, ut ab aliquibus factum
eſt: tamen potius duobus textibus credendum cenſeo, quam uni con-
trarii rationem non reddenti. Non eſt Acinos Dioſcoridis, quæ a di-
verſis ponuntur, multum enim ab Acini hiſtoria abſunt, qua de cauſa
alter, alterius putatum Acinon refellit, ſuæ ſubridens opinioni: ſed
nulla Ocimi folia habere perſpicitur, neque cum Ocimo ſimilitudinem
illam refert, qua eadem dici poſſet, niſi hirſutior eſſet, ut Plinius ait
ex mente Dioſcoridis. Quare Plantarum auctor neſciens quam recipe-
ret, inodoram illam, aut potius fœtidam plantam, ubique viarum in-
feſtiſſimam, cum admodum odorata eſſe debeat, pro vero Acino ap-
pingere maluit, Lobellii, Penæque pœnam formidans: quam & ipſe-
met Clinopodium ſylveſtre appellat, quam ex Ocimis hirſutam plan-
tam, ab ipſo depictam Fuchſii medii Ocimi nomine conſiderare, an
Ocimum hirſutum eſſet, & Acini nomine dignum, ſed tantam iconum
multitudinem, nedum plantas conſiderare haud poterat. Ocimo ſimi-
lis Planta pro Acino depingitur in vetuſtiſſimo Sancti Ioannis Carbo-
nariæ Codice.

IANI PLANCI ADNOTATIO V.

HErbae huius Fabio noſtro primum Deſcriptionem debemus, quam modeſtia quadam non ſuo peculiari nomine, ſed Dioſcoridis vene-

(1) *Vires*.

Digitized by Google

neratione Acinon maluit appellare. Ἄκινος igitur Dioſcoridi & Columnae iuxta graeci vocabuli etymon dicitur Herba Alvum, & Menſeis ſiſtens. Verum in hoc uterque malus Phyſicus, licet uterque non malus Botanicus. Quae enim Aromatico ſapore, & acuto odore præditae ſunt Herbae ſiſtere quidem Alvum interdum poſſe video, aſt Menſeis ſimul ſiſtere poſſe non video; nimis enim ſanguinem rarefaciunt, & exagitant, quo fit ut oſcula venarum aperiantur, menſeſque cieantur. Ocimus haec Herba Tournefortio poſt Ioannem Bauhinum dicitur Dioſcoride & Columna non admodum repugnantibus, qui Ocimo vulgari, ſeu Baſilico Regali herbae ſimilem fecerunt. Tournefortius quod ὠκέως creſcat Ocimon dictum voluit; melius fortaſſe Ozimum appellaſſet quod bene oleat, quod Iohannes Bauhinus in Deſcriptione, Typographi tamen errore bis fecerat.

ALYSSVM DIOSCORIDIS TAB. VIII. 27

Veronica floſculis cauliculis adhaerentibus Mor. Hiſt. Oxon. Part. 2. 322.

Ἄλυσσον dicta fuit planta hæc, [1] ἀπὸ τῦ λυσσᾷν, quod eſt, rabire, & α, particula privativa, eo quod rabie privat, ut Dioſcorides de hac loquens, [2] ait δοκεῖ δὲ καὶ λύσσαν κυνὸς ἰᾶσθαι, & Plinius [3], *Nomen accepit, quod a cane commorſos rabiem ſentire non patitur*. [4] Herbula eſt parva ſurculoſa, radicem habens exiguam, albidam, tenuibus capillamentis diviſam, folia bina humi ſtrata, rotunda, parva admodum, carnoſa, hirſuta, atque aſperiuſcula, per ambitum parvis, rotundiſque inciſuris ſerrata: caulem edit aliquando unicum, [& non minus invenies unicaulem plantam, quam ramis præditam] rectum, rotundum, hirſutum ſine alis, virgellam referentem, pedem, vel ſeſquipedem altitudine vel longitudine æquantem: aliquando multas alas, ex ſingulis foliolis imis, atque etiam ex aliis ſuperioribus cauli abſque petiolo ex adverſo etiam hærentibus, maioribus illis, quæ humi ſternuntur, ex intervallo diſpoſitis, exorientes: quæ ſicut & caulis, e medio ad ſummum uſque, flores paulatim edunt cæruleos, parvos, Anagallidi aquaticæ pares, atque concolores, ſurculis, & foliis tunc alternatim diſpoſitis, minoribus, oblongioribus, minuſque inciſis, interceptos: quibus decidentibus, in illorum locum fructus hirſuti ſuccedunt foliacei compreſſi cordis prima facie quodammodo latiorem formam æmulantes, δισκοειδῆς, ut Thlaſpeos fructus, duplici mem-

(1) *Nomen Etymon*.
(2) *Lib.* 3.
(3) *Lib.* 24. *c.* 11.
(4) *Forma*.

Digitized by Google

membranula conſtructi, duplicis clypei ovalis, vel rotundi, alterius alteri hærentis iconem exprimentes: dupliciter ex utraque facie extuberant, ac ſi duorum clypeorum alter alterius lateri coniunctus eſſet: atque ita intelligendum eſt, non ut alii perperam, alterum alteri incumbentem clypeum conſiderarunt: nam ſi ita eſſet omnes plantæ hoc exprimerent, etiam quæ foliaceum ſemen habent; ſed Dioſcorides, ut dixi, plantam hanc ab aliis hoc ſecrevit, ut fructus eiuſdem, quælibet ſcilicet membranula, duplicis clypei, latere alterius alteri hærente, iconem repreſentarent; quam deſcriptionem hæc tantum planta & congeneres referunt. Hos quatuor foliola circumdant, ut
29 in Anagallide viſitur; intus ſemina parva, ovalia compreſſa, flaveſcentia continentes, quæ veluti dorſum in medio magis elevatum habent, ideo Dioſcorides, ὑπόπλατυ σπέρμα dixit, quibus perfectis folliculi aperiuntur, ſemenque decidit. Tota planta guſtu amaricat. [1] Aprili menſe florere incipit: Maio perficit fructus, [2] In editis locis & ſole illuſtratis, ſaxoſis non cultis, parietibus hic oritur, & etiam vallibus, pratenſibuſque, ſed non ita frequens [3]. Totam videtur explere Dioſcoridis hiſtoriam, qui ait. Ἄλυσσον φρυγάνιόν ἐστιν ὑπότραχυ, φύλλα ἔχον στρογγύλα: παρ' οἷς ὁ καρπὸς ὡς ἀσπιδίσκια, διάδιπλα, ἐν οἷς τὸ σπέρμα ὑπόπλατυ. φύεται ἐν ὀρεινοῖς καὶ τραχέσι τόποις. *Alyſſon virgultulum eſt*, in aliquibus legitur, *unicaule*, *ſubaſperum*, *folia habens rotunda*, *iuxta quæ fructus velut duplices clypeoli*. *in quibus ſemen ſubcompreſſum*: *oritur in montibus*, *& aſperis locis*. Diverſam ab hac plantam deſcripſit Plinius lib. 24. c. 11. his verbis poſt Erythrodani deſcriptionem ſubiungens: *Diſtat ab eo*, *qui Alyſſon vocatur foliis tantum*, *& ramis minoribus*. Ex quibus patet ſimilem feciſſe Rubiæ: & ſic alia planta diverſo eſt ab ea, quam Dioſcorides deſcripſit foliis rotundis, quæ non poteſt cum Rubia aliquam habere ſimilitudinem, cum plura folia caulem cingere deberent, ut Rubiæ ſimilis eſſet; ſed contra eſt, atque hoc confirmat diverſa illa nomenclatura Dioſcoridi appoſita, ἁπλόφυλλον, quod verbum, ſimplici folio plantam deſignat: ut ſcilicet ſimplex folium caulis lateri hæreat, non plura ſimul ex eadem parte, ut in Rubia, quæ utrinque ex oppoſito habet hærentia: quod nomen a Rubia longè alienum eſt, & planta a me propoſita referre videtur, præſertim ex medio ad ſummum, in quo clypeoli inſunt, a quibus ἀσπίδιον, nomen fuit huic impoſitum, ob eorum ſimilitudinem & frequentiam. Quare Plinius, vel aliam deſcripſit plantam, vel in tranſcribendo, Dioſcoridis textus caput antecedens proximum Alyſſo, Aparines ſcilicet,

(1) *Tempus*.
(2) *Locus*.
(3) *Deſcriptio*.

licet, alterum pro altero exaravit, cum Aparinen foliis tantum, & caule minoribus eſſe, atque in eo ab Erythrodano differre omnes ſciant. Neoterici vero diverſas pro Alyſſo Dioſcoridis depinxere plantas, quarum nec aliqua reſpondere videtur, cum vel foliis ſit longis, lævibus, vel etiam hirſutis, nec rotundis, non φρυγανώδης, nec folliculos caule, & foliis interceptos, ſed in ſpicam in ſummo diſpoſitos habeat, contra Dioſcoridis ſententiam, qui deſcripſit ut folliculi hærerent foliis, ibi *παρ' οἷς ὁ καρπός*, &c. ut etiam in aliis plantis quæ fructum caule, & foliis interceptum habent, ut Lithoſpermon, & Polygonon, & ſimiles. Nec alio modo habere poſſunt, ſi Dioſcoridis textui reſpondere debent, quod, alii quia ab ipſis depicta planta non referebat, non ſine errore pertranſierunt, aut non animadverterunt. Hanc pro Veronicæ ſpecie, ut ab aliis dicebatur, minore primum afferebam ab aliis non depictam, vel minus recte expreſſam ſi depinxerunt, aliis non diſſimilem, niſi quia foliis ſit rotundioribus per ambitum rotundis crenis diviſis, hirſutioribus craſſiſque & caule aliquando recto, vel ſupino: flore vero, fructibuſque non diſparibus, item ſapore viribuſque [1]. Quare alias Veronicas iam receptas humicaules, & ſupinas Alyſſi varietati adſcribendas putarem: Multis quidem viribus pollent, ut recentiorum experimento conſtat [2]. *Ad cruenta*, ſcilicet, *& vetera ulcera, & vulnera ſananda mirifice conferunt. Scabiei, & omnibus cutis vitiis medentur. Tumores diſcutiunt potiſſimum in cervice: contra tuſſim, & vitia pectoris, pulmoniſque datur ſtillatitia aqua potanda: Iocinoris, & lienis obſtructiones aperiunt, uterum, renes, & veſicam expurgant. Ad febres, contagioſoſque morbos, trium drachmarum pulvis ſiccarum, epota cum Theriacæ drachma ex vino commendantur, ſi vero ſtatim operiantur, ut ſudent ægri*. Dioſcorides vero ait, *Huius decoctum potum ſingultus qui ſine febre ſunt ſolvit. Idem facit retentum, aut naribus admotum. At cum melle tritum lentigines & maculas ſolares depurgat. Videtur & Canis rabiem ſanare, cum cibo contuſum & exhibitum. Sed & in domo appenſum ſalutare eſſe dicitur, tum hominibus, tum aliis animalibus, ne a faſcino lædantur. Quin & puniceo panniculo alligatum pecorum morbos abigit.* [3] Galenus vero ſcripſit, *Nuncupata eſt hæc herba Alyſſon, quod mirifice iuvet morſos a cane rabido. Sed & rabienti quoque data ſæpe in totum ſanavit: atque hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine efficit. Dictumque prius eſt talem facultatem ex ſola percipi experientia, & plane nulla conſtare methodo. Quod ſi quis ad multa experiatur, cognoſcet facultatem habere ſiccificam, & digerentem, cum hoc ut abſterſorium nonnihil etiam obtineat.*

Hac

(1) *Varietates.*
(2) *Vires.*
(3) *Lib. 6. de ſimpl. med. facult.*

Hac ratione vitiliginem & maculas faciei a ſole procreatus expurgat. Quæ vires ſi conferantur cum ſuperioribus a recentioribus deſcriptis, præter facultatem ſanandi rabiem, quam neſcierunt, eædem eſſe videbuntur, nam digerere, excutere, ſiccare, abſtergereque conſpicitur, atque Alexipharmacum eſſe. Ex quibus recte poterit cen-
31 ſeri plantam hanc Dioſcoridis Alyſſum facie, & viribus referre. Plutarchus [1] vero celebravit Alyſſum plantam, numeravitque inter eas quæ ſolo contactu, alituve, aut aſpectu prodeſſe homini poſſunt: non tamen contra rabidi canis maleficium, ſed contra ſingultum. Verba eius ſunt. *τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτάνην καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ, καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. Quin etiam herbam Alyſſon vocatam, alii in manus accipientes tantum, alii autem conſpicientes, a ſingultu liberantur, dicunt eandem ovillo & caprino pecori ſalutarem eſſe prope mandras plantatam.* Quare ἄλυζον dici oporteret, nam λύζειν, ſingultire ſignificat: indeque nomen λύγξ, & λυγμός, ſingultus vertitur, derivatur. Alyſſum depingitur in vetuſto Codice Sancti Ioannis, ut diximus, planta binis cauli haerentibus foliis, flore caeruleo, verum galericulato inter folia.

IANI PLANCI ADNOTATIO VI.

NOva item eſt haec Herba, & ante Columnam a nemine deſcripta, quam ipſe non peculiari ſuo nomine appellavit, ſed onere in ſe ſuſcepto, ut omnia ad Veteres referret, ad Alyſſum Dioſcoridis retulit. Verum Florum contemplatione, quod in Re Herbaria maximum eſt: Veronicae minoris eſſe ſpeciem ab aliis non depictam, vel minus recte expreſſam, ſi depinxerunt, acute ſuſpicatus eſt. Vt revera eodem Florum argumento ad Veronicas Moriſonus & Tournefortius Botanici ſapientiſſimi ſuperſtitione & veneratione in Dioſcoridem liberati retulere.

ALYS-

(1) *Sympoſ. lib. 3. q. 1.*

ALYSSON ANTONII COI. SIDERITIS HERACLEA DIOSCORIDIS

T A B. IX.

Marrubiaſtrum Sideritidis folio, cauliculis aculeatis flore candicante. Tournef. 190.

ALiam Alyſſi nomine plantam deſcribit Antonius Cous, ut Galenus refert, his verbis[1]. Ἄλυσσος δέ ἐστί βοτάνη τῷ πρασίῳ παρεμφέρουσα, τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαίρια, ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον: *Alyſſon Marrubio ſimilis herba, aſperior tamen, & magis ſpinoſa circa orbiculos*[2]*: flore ad cæruleum vergente.* Quem ſequutus Aëtius ita ſcripſit,[3] *Alyſſon, aiunt eſſe Sideritidem heracleam appellatum, quæ iuxta vias naſcitur ubique, purpureum florem habens, & folia craſſiora*, ita Latini codices habent, ſed ego puto pro, *folia craſſiora*, in græco textu eſſe ſcriptum, φύλλα παχύτερα, quo loco reponi debet, φύλλα τραχέα, *folia aſpera*, hirſuta ſcilicet, nam illud comparativum παχύτερα, non refertur ad ullum poſitivum, atque in textu Sideritidis Dioſcoridis τραχέα, etiam legitur, hoc animadvertit etiam Geſnerus. Quam deſcriptionem ſi cum Dioſcoridis delineatione Sideritidis heracleæ conferas, eandem eſſe cenſebis: in qua Dioſcorides diligentior videtur in foliorum deſcriptione; nam poſtquam Marrubio ſimilia eſſe dixit ut exactius illorum exprimeret formam, oblongiora eſſe dixit, minoraque ad Salviæ foliorum formam, aut Quercus accedentia, nam & Marrubio longiora data proportione ſunt, eius verba ſunt hæc.[4] Σιδηρῖτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν, πόα ἐστὶ φύλλα ἔχουσα ὅμοια πρασίῳ, ἐπιμηκέστερα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ δρυὸς, μικρότερα μέντοι καὶ τραχέα. καυλοὺς δὲ ἀνίησι τετραγώνους, σπιθαμιαίους, ἢ καὶ μείζονας, οὐκ ἀηδεῖς ἐν τῇ γεύσει, καὶ ποσῶς ὑποστύφοντας· ἐν οἷς ἐκ διαστημάτων σπόνδυλοι περιφερεῖς ὥσπερ πρασίου, καὶ ἐν αὐτοῖς σπέρμα μέλαν. φύεται δὲ ἐν ὑποπέτροις χωρίοις. *Sideritis, quam aliqui heracleam appellant; herba eſt folia habens ſimilia Marrubio, longiora vero ad Salviæ, aut Quercus folia accedentia, minora quidem & aſpera. Caules edit quadratos, pedales, & maiores non iniucundi guſtus, aliquantumque ſubſtringentis, in quibus ex intervallo verticuli ſunt rotundi, ut in Marrubio, in quibus ſemen nigrum. Oritur in ſubpetroſis locis.* Et ſic Antonius Cous cum dicat Alyſſon Marrubio eſſe ſimile, atque etiam Dioſcorides Sideritidem, Aëtius vero eſſe quam Sideritidem heracleam appellant: iidem eandem plantam diverſis verbis at-

32

D

(1) *Lib.* 2. *c.* 11. *de Antidotis*,
(2) *Deſcriptio*.
(3) *Tetrabibl.* 1. *ſer.* 1. *c. de Alyſſo*.
(4) *Lib.* 4.

atque nominibus deſcripſiſſe videntur: nam delineatio unius duabus reliquis reſpondere videtur, quamcumque aptare velis: non ſolum forma, ſed natali loco, & viribus. Quidam obiiciunt Aëtium per modum loquendi dixiſſe, Alyſſon eſſe appellatam Sideritidem heracleam, ſed certè ibi loco affirmantis eſt, verbum illud, aiunt; quod confirmo ex eiusdem Aëtii textu, ubi de remediis commorſos a rabido cane curantibus loquitur, ubi ait: [1] *Danda eſt quotidie Hiera non ad purgationem, ſed tamquam auxiliare medicamentum, nucis Avellanæ magnitudine, cum cyatho decocti Salviæ, aut herbæ Sideritidis, quam heracleam appellant. Quidam etiam ſola ipſa utuntur, & multum prodeſſe dicunt, & propterea etiam Alyſſum, eo quod rabiem eximat, ipſam nominant.* Quod confirmat Paulus Aegineta verbis fere iisdem: [2] *καθαίρειν δεῖ τὸν διὰ τῆς συκυωνίας διδόντα καθ' ἡμέραν τοῦ φαρμάκου μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας, ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσί τινες. Purgare expedit medicamento ex cucurbita ſylveſtri, ita ut quotidie id exhibeas cum decocto Salviæ, aut Sideritidis heracleæ quam aliqui Alyſſon vocant.* Ex quibus omnis dubitandi ratio infirma remanet: eademque eſt cenſenda Sideritis heraclea Dioſcoridis, & Alyſſon Antonii Coi, & ſequentium. Miror etiam Matthiolum dicere, ſe ignorare, de qua heraclea Sideritide Aëtius verba faciat, cum duæ dicantur heracleæ, prima ſcilicet, & tertia: neque animadvertit, Dioſcoridem, primam heracleam Sideritidem communi appellatione ita denominatam afferre: tertiam vero a Crateva tantum ita appellatam referre: atque primam in petroſis, & ſecus vias oriri, tertiam vero in vineis lociſque humi-
34 dis, umbroſiſque atque a prima differre foliis, & floribus, ut a Dioſcoride traditur, & infra dicam ſuo loco: primam vero foliis ad Marrubium, atque etiam floribus, totaque forma, ſed minore accedere, ut ex ſequenti hiſtoria, & icone patebit: eodemque tempore Dioſcoridis Sideritidem heracleam, & Antonii Coi Alyſſon ex Galeno habebis. [3] Planta hæc oritur hic circa latas vias vallium petroſas, aridas, ubi parum terræ ſupra petras ineſt. Autumno exit [4], atque Vere caulem edere incipit, duratque ad Aeſtatem: Radicem habet parvam, [5] lignoſam, fibris diviſam, ex qua folia emittit Marrubii forma, longiore tamen ut Dioſcorides ait ad Salviæ, proportione data, longitudinem accedentia, ſatis Chamædryo ſimilia, parum maiora quæ prima exoriuntur ante caulem: hirſutie aſpera, incana, atque per ambitum inciſa, ſed non tam profunde ut in Chamædryo: ſed Betonicæ modo, quam etiam Quercus folia habere ait Dioſcorides: caules plures exeunt,

qua-

(1) *Tetrabil. 2. ſer. 2. c. 24.*
(2) *Lib. 5. c. 23.*
(3) *Locus.*
(4) *Tempus.*
(5) *Forma.*

Digitized by Google

quadrati, pedales inveni ſponte; ſed cultu parum maiores efficiuntur, parum repentes, ac veluti lupini eriguntur, qui cum tribus digitis e terra eminent, flores habere conſpiciuntur ſingulis geniculis verticillatis, ut in Marrubio, ex albo ad purpurocæruleum vergentes: qui, caules geniculis circum hærentes ex intervallo ornant, ſiccatis vero & deciſis remanent infundibula quibus continebantur, in quinque acutas, duras, pungenteſque eminentes diviſuras deſinentia, ita ut niſi quis hoc animadvertat, ab aculeis illis feriri ſentiat, ſi decerpere tentaverit: folia geniculis hærentia minora, oblongioraque ſunt primis, ſemen intus continent verticuli, fuſcum, Iunioque menſe perficitur. Guſtu adſtringere ſentitur, non iniucundo palato, aliquid amaroris & odoris habens. Ex his igitur conſtat plantam hanc & Sideritidem Dioſcoridis, & Alyſſum referre Antonii Coi, cum natalibus, forma, viribuſque convenire videatur. Dioſcorides ſub Sideritidis nomine has vires huic tribuit. [1] *Illita folia ſuapte vi, vulnera ſine inflammationis periculo iungunt.*[2] Galenus vero, *Sideritis habet quidem etiam abſtergendi quandam facultatem, ſed plurima eius pars humida eſt, & mediocriter frigida: pauca vero ineſt adſtrictio: quare phlegmonem ſedat, & glutinat.* Quæ vires ſi rectè expendantur cum ſuperioribus alteri Alyſſo tributis, quas easdem Aëtius & Paulus huic tribuunt, ſimiles eſſe videbuntur, atque inter ſe ſecundùm magis & minus differre patebit. Modum vero u- 35
tendi hac ad Canis rabidi morſum ita Galenus ex mente Antonii Coi deſcribit.[3] *Alyſſon herbam contuſam, & cribratam repone. Huius cum opus fuerit, a cane rabido morſis cochlear exhibebis ex aquæ & mulſæ cyathis tribus, ſtatim a primo die uſque ad quadraginta: ſin minus, ſaltem primis ſeptem diebus. Hanc inter Caniculæ æſtus colligere oportet; exiccataque, & cribrata ſervanda eſt, ut expirare non poſſit.*[4] Aëtius vim purgantem habere tradit ab aliis minimè cognitam, ſi pulvis Alyſſi huius VI. ſcrup. pondere cum aceto, modico ſale, ex aqua potui inſperſa bibatur. Non eſt Alyſſon Galeni, Antonii Coi ſcilicet, planta illa Hiſpanica Marrubio ſimilis, ſi non eſt Sideritis heraclea, ut Paulus & Aëtius volunt: nec obſtat dicere Galenum diverſis locis de Alyſſo, & Sideritide verba facere, nam nihil obſtare videtur, cum hiſtoriam Alyſſi in lib. 2. de Antidotis, non ex mente ſua, ſed ab Antonio Coo deſcriptam afferat, atque eo loco relatoris vicem non ſcriptoris gerere videtur: ibi & aliorum veterum etiam, remedia, antidota, & ſimilia refert: & ſic non eſt dubitandum de hac mea ſententia, cum a duobus antiquis doctiſſimis medicis Paulo Aegineta, & Aetio comprobetur.

(1) *Vires*
(2) *Lib. 8. de ſimpl. med. facult.*
(3) *Lib. 2. de Antidot. c. 11.*
(4) *Tetrabibl. 1. ſer. 3. c. 31.*

Digitized by Google

Iani Planci Adnotatio VII.

MArrubiaſtrum Sideritidis folio Tournefortii, ut in titulo attuli, puto eſſe hanc herbam, quam Ioannes Bauhinus Sideritis genus ſpinoſis verticillis appellavit. Haec quoque primum deſcripta & depicta fuit a Fabio noſtro, quam ſolita veneratione in veteres ad Alyſſum Antonii Coi, & ad Sideritidem Heracleam Dioſcoridis retulit: Marrubio ſimilem fecerunt Antonius ille Cous Alyſſum ſuum, & Dioſcorides Sideritidem Heracleam ſuam, uti & Marrubio ſimilem facit Fabius noſter. Quare ſatis bene ex hoc ad Marrubiaſtrum retulit Tournefortius, quum peculiares notas habeat, quibus a Marrubio ipſo, Sideritide, & Galeopſi conſimilibus Plantis ſecernatur.

PYCNOCOMON DIOSCORIDIS TAB. X.

Scabioſa folio integro, glabro, flore caeruleo. Tourn. 466.

PYcnocomon dicta eſt planta hæc ἀπὸ τοῦ πυκνὸς, & κομῶν, [1] a comarum ſcilicet denſitate, plures enim comas edit; vel quia coma ipſa florum pluritate denſa apparet. Huius notas Dioſcorides ſic depinxit: [2] Πυκνόκομον φύλλα ἔχει ὅμοια εὐζώμῳ, τραχέα δὲ, καὶ παχέα, καὶ δριμύτερα. καυλὸν τετράγωνον. ἄνθος δὲ τῷ τοῦ ὠκίμου ἐμφερές. καρπὸν δὲ ὡς πράσου· ῥίζαν μέλαιναν, στρογγύλην, ὠχρὰν, ὡς μικρὸν μῆλον, γεῶδες ὄζουσαν, φύεται ἐν πετρώδεσι τόποις. [3] *Pycnocomon folia habet ſimilia Erucæ, aſpera vero, craſſa, & acriora: caulem quadratum: florem Ocimi flori ſimilem· fructum vero ut Porri: radicem nigram, rotundam pallidam, ut parvum malum terram olentem: invenitur in ſaxoſis locis.* Plinius ita habet: [4] *Solvit & Pycnocomon Erucæ foliis craſſioribus, & rarioribus: radice rotunda, lutei coloris, terram redolente, caule quadrangulo, modico, tenui, flore Ocimi.* [5] Quibus notis congruere
36 videtur planta a me propoſita, quæ radicem habet carnoſam, oblique geniculatam, veluti rotunda Ariſtolochia, extuberantem, luteam; in craſſas atque plures fibras oblique ſe circum dividentem vetuſtioris Phu a me deſcripti radici ſimilem, terram redolentem, guſtu amaro, atque acri linguam mordente: caulem emittit tenuem, purpuraſcentem,

(1) *Nomen Etymon.*
(2) *Lib. 4.*
(3) *Deſcriptio.*
(4) *Lib. 26. cap. 8.*
(5) *Forma.*

Digitized by Google

tem, ab radice ad ſummum uſque alis undique diviſum, ramiſque refertum, pedem, ſeſquipedem tres, quatuorve altum: foliis, ſingulis geniculis ex adverſo hærentibus ſuperna parte hirſutis, craſsis, duris, per ambitum diviſuris Erucæ ſylveſtri ſimilibus, inciſis: altius quam in pictura viſitur: verum antequam caulem edat Plantaginis mediæ magnitudine, nullis, vel raris ſerraturis diviſis, quod etiam in Eruca ſylveſtri obſervatur, non ſemper folia habente inciſa præſertim in imo, quæ Plantaginis anguſtifoliæ formam ræpræſentant: acri, amaroque guſtu: folia ita geniculis caulis, alarumque hærent, ut quatuor facies cauli aliſque tribuant, non diſſimilibus cauli Ocimi, Mercurialis, atque Ebuli, quod quadratum caulem in ſuo ſuperiore capite habere tradidit Dioſcorides, & tamen caulis non quatuor habet angulos, ſed folia geniculis ex oppoſito hærentia alternatim, illos cauli conſtituunt. In ſingulorum vero caulis, ramorumque ſummo, earumque alis, terna exeunt longo petiolo capita colore purpurocærulea non diſſimilia illis Trifolii Bituminoſi, vel Scabioſæ vulgo appellatæ, pluribus circundata floribus, ſed ſinguli flores Ocimi flores imitantur forma: quibus decidentibus fructus in illorum locum ſemina continentes oblonga remanent, eodem modo quo Scabioſæ vulgaris minoris, in capitibus parum oblongis:[1] quorum forma & ſimilitudine Dioſcorides ait fructum edere ut Porrum, caput ſcilicet edere ut Porrum, cuius ſummum caput comam idem Dioſcorides appellavit,[2] ibi: ἡ δὲ κόμη αὐτοῦ &c. & Pſyllii etiam ibi, ἄρχεται δ' αὐτοῦ ἡ κόμη ἀπὸ μέσου τοῦ καυλοῦ, κεφάλια δὲ δύο ἢ τρία ἐπ' ἄκρου συνεσταλμένα, &c. *Incipit ipſius coma a medio caule, capitula vero duo, vel tria in ſummo contracta*, & etiam aliis locis. Sed quia plura capitula habet, & ſic comas, Pycnocomon appellavit. Quod autem Pycnocomon capitula habeat, teſtis eſt mihi Plinius qui ait:[3] *Paſſim & in quacumque parte, ac maximo incommodo naſcuntur qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio ſunt Pycnocomi folia trita cum polenta, ſi nondum caput* 38
fecerint. Ex quibus iam clare liquet, Pycnocomon caput habere, atque ita vetuſtiores codices, quos habere teſtatur Marcellus Virgilius, καρπὸν ὡς πράσου, *Porri*, ſcilicet, non πρασίου, *Marrubii*, ut alii legunt, ſcriptum habent: a Dioſcoridis inſtituto abhorrens, qui Marrubio verticulos tribuit, & plantis illi ſimilibus.[4] Auguſto menſe incipit florere, Septembri vero ſemina perficit. Huius mihi Ferdinandus Imperatus ex fictilibus vaſis in quibus alebat plures, avulſæ copiam fecit. Sponte ortam non vidi, quam magis etiam laciniatam eſſe accepi, atque minorem, nam cultu caret. Fuchſius ait naſci locis incultis monta-

ta-

(1) *Lib. 2. c. de porro.*
(2) *Lib. 4. c. de Pſyllio.*
(3) *Lib. 26. c. 12.*
(4) *Tempus.*

tanis, ſaltibus [1], ac interdum pratis etiam, & dumetis, atque ſubnigras
habere radices: quam, cum antiquum nomen ignoraretur, recentiores
Diaboli morſum, vel *Succiſam* appellarunt; quia tuberoſum illud, a quo
fibræ deducuntur, quaſi præmorſum, corroſumque viſitur, ſed non o-
mnibus, niſi vetuſtioribus aliquando; quod cum in aliis plantis eve-
nire animadvertiſſet Pena, mavult, & rectè, ita dici ab urente vi, qua
bubones, & peſtilentes carbunculos mordicat, quibus magno levamen-
to admoventur folia, atque in hoc acriorem eſſe Erucæ foliis, cogno-
ſcitur expreſſe. [2] Fuchſius calidam, & ſiccam admodum eſſe teſtatur,
cum ſupra modum amara ſit, atque acris, quare ait: *Præſentaneo re-
medio ad maturandos, atque adeo ſanandos carbunculos adhibetur, ſi herba
viridis trita imponatur, aut vinum, in quo decocta fuerit, bibatur. Radix
per ſe eſtur, aut vinum eius decocti in vulvæ doloribus bibitur.* Hæc ma-
nuſcriptum herbarium habere teſtatur. Atque hodie, inquit, cum ha-
beat diſcutiendi facultatem, & incidendi, utuntur ad diſſolvendos ſan-
guinis grumos. Galenus ait: [3] *Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia di-
gerendi, attrahendique habent facultatem, utpote quæ & guſtu ſunt acria;
folia itaque tumores, & furunculos diſcutiunt: fructus valentior eſt: &
hæc quidem efficere poteſt mixtus alicui digerentium cataplaſmatum, cu-
iuſmodi eſt, quod ex farina hordeacea conficitur: palos, & alia id genus
infixa ad extimam cutem elicit. Porro radix ad ſupradicta quidem dete-
rior eſt, & infirmior, cæterum bilem flavam expurgat.* Quibus ſe ſub-
ſcribit Aegineta. [4] Dioſcorides vero addit aliqua, & ait: *Semen gravia
ſomnia & tumultuoſa facit, drachmæ pondere potum: tumores diſcutit illi-
tum cum polenta: Spicula adactoſque corpori aculeos extrahit. Folia illita*
39 *tubercula & furunculos diſcutiunt. Radix eius in aqua mulſa duum dra-
chmarum pondere, alvum ſolvit, & bilem extrahit.* Aliqui alias vires Sca-
bioſis tributas huic referunt, ſed Scabioſas, quas hic ſponte ortas ha-
bemus, non habere acrimoniam percepi, & ſi aliquantulum amarica-
re palato ſentiantur; præterea recentiores, & præſertim Pena, contra-
rias vires Scabioſis tribuēre, nam in capite de Scabioſa, & Diaboli mor-
ſu in Adverſariis, viribus iiſdem præditas eſſe illas ſcribit, ſed in Ob-
ſervationibus de Cyaneo vulgo dicta, Chondrillas Scabioſas, Cyaneoſ-
que eandem temperiem habere, nempe refrigerantem, & ſiccantem.
Quare hoc loco parvam illis fidem adhibendam eſſe cenſeo, atque non
parum differre Scabioſas ab hac planta, etſi capitulis ſimiles eſſe vide-
antur. Quidam obiiciunt huic plantæ, folia prima non eſſe Erucæ ſil-
veſtri ſimilia, ſed Plantagini, his ego; cum in aliis reſpondere videa-
tur, ita reſpondi: non omnes plantas Dioſcoridem, cum ſcripſit vidiſ-
ſe:

(1) *Locus.*
(2) *Vires.*
(3) *Lib. 8. de ſimp. med. fac.*
(4) *Lib. 7.*

Digitized by Google

ſe: ut idem in proemio teſtatur, ſed quæ ab aliis ſine contrarietate deſcripta invenerat, exaraſſe; quare vel idem, vel is a quo tranſcripſit, plantæ caulem, ſine primis foliis humi proximis (quæ facilè pluvia intercedente terram tangentia marceſcunt, ut in Glaſto ſylveſtri cuius folia prima plantaginea non vidit, ſed quæ caulem lactucæ modo cingunt, ideo foliis lactucæ ſimilibus eſſe ait, ſed certè ſativum Glaſtum a ſylveſtri nihil differre, niſi cultu non eſt dubitandum) floridum atque perfectum delineavit: idcirco parvi eſſe faciendum hoc iudicavi: ſciens Antiquiores in deſcribendis plantis non omnibus diligentiam adhibuiſſe, ut cuique exercitato conſtat: & ut dixi Erucæ ſylveſtris folia neque inciſa in imo eſſe & latiora, & Dioſcoridem non magnitudinem, ſed formam foliorum ſemper deſignare, niſi expreſſerit illam ut ſolet. Quare his non obſtantibus plantam hanc Pycnocomi nomen, formam, vireſque cum referat, habere ſtatui; adhuc incognitam, nec ab aliis animadverſam. Pena Pycnocomi nomine acanaceam plantam quandam deſcribit, nulla prorſus facie Pycnocomi, quam nec ipſe auſus eſt Pycnocomon eſſe aſſerere. Vim purgatricem recentiores in hac planta non cognoverunt ſub Succiſæ nomine. Diligens nunc, doctuſque medicus, qui non ut alii Carri ſemitam ſequatur; poterit huius plantæ radicis vim experiri, modo a Dioſcoride deſcripto.

IANI PLANCI ADNOTATIO VIII.

SI huic Herbae Pycnocomon Dioſcoridis nomen eſt, gratias Fabio habebit, quod Succiſae, & Diaboli Morſu nominibus ſane obſcuris, & invenuſtis eam liberarit, & graeco patrio nomine venuſto quidem & claro iterum eam ornarit. Verum ut valde dubito, quin Pycnocomi nomen ei conveniat, eo praeſertim quod folia Erucae ſimilia non habeat, ut habere dicit Pycnocomon ſuum Dioſcorides; Gratias potius habebimus diligentiſſimo Tournefortio, qui eam, ut in titulo notavi, ablegato rotundo hoc Fabii Columnae nomine, & obſcuro invenuſtoque aliorum ad Scabioſam ſapienter revocaverit.

SEM-

Digitized by Google

40 SEMPERVIVVM TERTIVM DIOSC. ET PLINII TAB. XI.

Sedum Echinatum vel Stellatum, flore albo I. *B.* 3. 680.

Idem flore luteo ibidem.

ETſi ſemper non vivat planta hæc, [1] cum tamen ἀειζωοειδὴς fit caule, foliis, floribuſque, atque viribus, Sempervivi nomen adepta eſt. Iisdem locis quibus congeneres aliæ plantæ, gaudet: petris ſcilicet humentibus; ſata vero ubique provenit [2]. Huius radix parva admodum, fibroſa, atque multis capillamentis tenuibus eſt prædita [3]: folia Portulaca ſunt latiora, maioris Sempervivi æmula, minora tamen, carnoſiora, & rotundiora, præſertim antequam caulem edat, quibus folia Ariſtolochiæ Clematitidis Dioſcorides comparat his verbis, φύλλοις ὑποστρογγύλοις ἀειζώου μικροῦ ἐοικόσι: *foliis ſubrotandis parvo ſupervivo ſimilibus*: ſucco magis referta, hirſuta, ſinus quatuor in latiorem partem habentia: caulem craſſum, rubentem Tithymali Characiæ modo atque ſuccoſum cingunt alternatim: aliquando multas radice tenus alas habentem ſupinas: quandoque unicum caulem rectum, in ſummo duabus, tribuſve alis diviſum, ubi folia paucioribus, binis tantum ſinibus eroſa conſpiciuntur: in alarum cavo interceptus Primus flos exit, poſteaque per alas diſpoſiti ab imo incipientes alii prodeunt paulatim albo colore, lacteove, ſtellam referentes quinque radiis conſtructam, in medio quorum totidem ſiliquæ ſtellatæ, eiusdem formæ, & magnitudinis ſuboriuntur: exiguis multiſque ſeminibus nigricantibus turgidæ, non ſecus ac ſecundum Sedum. Tota planta longitudine, altitudineve dodrantem ad ſummum æquat cultu: humilior eſt huius coma ſecundo Sempervivo vermiculatis foliis. [4] Maio menſe floret, Iulio, & Auguſto finitur. Sapore primum aquoſo in fine adſtringente ſine aliqua mordacitate. Huic ſimilem depictam edidi, ſed minorem; quam ſponte ortam vidi in pariete vetere ædis D. Antonii extra urbem, poſtea multis locis humentibus. Toto habitu ſuperiori eſt ſimilis foliis, variat non ſinuatis, magis ad Portulacæ folia accedentia, ſed minora, flores non albos, ſed luteos promit, eodemque tempore perficitur: guſtu etiam ſimili. Nec dubium eſt quin ſit eadem ſpecie & viribus;

(1) *Nomen Etymon.*
(2) *Locus.*
(3) *Forma.*
(4) *Tempus.*

Digitized by Google

bus; quibus ambæ easdem, quas reliqua duo genera Sempervivi habent vires, Dioſcoridis ſententia, referunt. [1] Atque tertii ab eodem deſcripti notas adimplere videntur: ait enim. Δοκεῖ δὲ εἶναι καὶ τρίτον εἶδος ἀειζώου, ὃ ἔνιοι ἀνδράχνην ἀγρίαν ἢ τηλέφιον ἐκάλεσαν, ῥομαῖοι δὲ ἰλλέκεβραν. ἔχει δὲ αὐτὴ παχύτερα τὰ φυλλάρια πρὸς τὰ τῆς ἀνδράχνης, καὶ δασέα. φύεται ἐν πέτραις. [2] *Videtur autem & tertium genus Sempervivi eſſe, quod aliqui Andrachen agriam, aut Telephion vocant: Romani autem Illecebram. Habet foliola craſſiora*, aliqui pro παχύτερα, πλατύτερα legunt & melius, ut etiam Plinius, nam comparativum πλατύτερα, *latiora* ſcilicet, refertur ad folia ſecundi Sedi, cuius folia craſſa ſunt, & rotunda, vermiculi modo, quibus craſſiora non poſſunt eſſe, ſed latiora certe, atque ideo ſimilia ſunt Portulacæ foliis, quare ita legendum eſt. *Habet foliola latiora, Portulacæ proxima, & hirſuta. Naſcitur in petris*. Ex quo textu Plinius ita tranſcripſit. [3] *Huic* [ſupra aliis ante duobus deſcriptis,] *ſimilis eſt, quam Græci Andrachnen agriam vocant Itali illecebram, puſillis latioribus foliis, breviori cacumine: naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa*. [4] *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere, &c.* Ex quibus colligitur eandem plantam eſſe, quæ ſupra a Dioſcoride eſt deſcripta: viribus tantum contrariis differre videtur. Quare videndum eſt cui textui ſit credendum, & quænam vires propriæ ſint huius plantæ. Et certe non ſolum ex ſapore plantæ huius, quæ integras notas Dioſcoridis, & Plinii in ſe continet, ſed ex aliorum coniecturis, vires has, Δύναμιν δὲ ἔχει, &c. Dioſcoridis textui inſertas, ſuppoſititias eſſe, eſt credendum. Plinium omnium primum Dioſcoridis textum in ſuos libros tranſcripſiſſe nemo dubitat, etſi ab ipſo nunquam memoretur; eoque tempore incorruptum habuiſſe exiſtimandum eſt. Quamobrem ſi duorum fideliter hiſtorias tranſcripſit, & tertii quoque Sempervivi hiſtoriam, notas vireſque ſimul incorrupte exaraſſe eſt credendum: nec ipſo ſuo marte illas vires deſcripſit, ſed ab Auctoribus fide dignioribus tranſcripſiſſe, non tantum has, ſed omnem hiſtoriam fatetur. Quod clare patet, nam Plinius deſcribit primum, ſecundum, & denique tertium Sedum, nec ſingulis, nec primo tantum adſcripſit vires, ut in Dioſcoride, ſed in fine deſcriptionis omnium trium concludit dicens, *Omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere*; atque vires privatim ſequenter deſcribit. Facilius igitur, veriuſque cenſendum eſt, eumdem qui diverſas illas plantarum nomenclaturas Dioſcoridi adſcripſit, & has appoſuiſſe vires Ga- 43
leni commentario deceptum, & nominis varietate, atque ſimilitudine. In Gloſſis enim Hippocratis Galenus tradit, Telephium ſpeciem eſſe her-

E

(1) *Lib.* 4.
(2) *Deſcriptio*.
(3) *Lib.* 25. *cap.* 13.
(4) *Vires*.

herbæ, quæ & Sempervivum ſylveſtre, & Portulaca ſylveſtris appel-
latur, a Romanis autem Illecebra. Quod Auctor qui Emblemata in
Dioſcoridem edidit Baſileæ impreſſa animadvertit, atque alii etiam
Commentatores confirmant, ſed de variis nomenclaturis loquuntur,
non de viribus falſo appoſitis, quod verius eſt: varia quidem illa no-
mina apud Plinium ſunt: vires verò minime. Verius igitur deceptus
eſt ab hiſtoria portulacæ ſilveſtris putans easdem vires habere Sem-
pervivum tertium, quia etiam Portulaca ſylveſtris appellaretur: in
quam decipulam incidit Marcellus Virgilius etiam, qui ea quæ de
Portulaca ſylveſtri erant, tertio ſempervivo adſcripſit: ita recte fa-
ctum exiſtimans: non enim animadvertit contrariam hiſtoriam a Pli-
nio deſcriptam, magis Sedo tertio congruere, verioremque eſſe.
Aliam igitur in medium afferam textuum conciliationem, & primo,
ut veritas agnoſcatur, demonſtrandum eſt, ſylveſtris Portulacæ hiſto-
riam ſuppoſititiam eſſe: & adducor, quia nec in Plinio de hac ſyl-
veſtri Portulaca, neque in Galeno, qui etiam in multis Dioſcoridem
eſt ſequutus, nec in Paulo aliquid memoriæ invenitur: atque ratio-
ni conſentaneum eſt, nullam eſſe inter ſativam, & ſylveſtrem, ſpon-
taneam ſcilicet Portulacam, differentiam: niſi magnitudine a cultu
proveniente, nihilque ſapore & viribus differre, ut iam omnes alii
doctiores animadvertére, qui ab ipſorum commentariis penitus caput
illud abſtulerunt. Sylveſtrem Portulacam eſſe cenſeo, quæ Peplis,
& Peplion dicitur: nam hæc verba Plinii mihi indicio fuerunt, de ſa-
tiva Portulaca loquentis. [1] *Eſt & Portulaca, quam Peplion vocant, non
multum ſativa efficacior; cuius memorabiles uſus traduntur, &c.* Por-
tulacæ ſcilicet ſativæ, cuius vires multas deſcribit; Sylveſtris vero
Peplii ſcilicet, nulla alia eſt in illo mentio. Et apud Galenum [2], *Peplion
frutex ſuccum habet velut Tithymali, & naſcitur plerumque circa mare;
radicem habens inutilem, quemadmodum & Peplos, &c.* Apud Dioſco-
ridem. [3] *Peplis, quam aliqui ſylveſtrem Portulacam vocant, Hippocrates
Peplion, in maritimis maxime naſcitur, late opaco frutice candidi ſucci
pleno, foliis ſativæ Portulacæ, rotundis; inferne rubentibus: ſemine ſub fo-
44 liis rotundo, ut in Peplo: igneo guſtu: radix tenuis, &c.* Ex quibus fa-
cile credendum eſt ſuppoſitorem illud Peplidis deſcriptionem, Portu-
lacæ ſylveſtris nomine inſignitam, ab alio aliquo Auctore deſcriptam,
putantem a Peplide differre, cum ignoraret easdem eſſe plantas, Dio-
ſcoridi adſcripſiſſe, cum deeſſet ibi ſylveſtris Portulacæ differentia.
Ita etiam contigit Marcello Virgilio, qui putans ſylveſtrem Portula-
cam, eandem eſſe cum tertio Sedo; ob idem nomen illis donatum,
il-

(1) *Lib.* 20. *cap.* 20.
(2) *Lib.* 8. *de ſimpl. med. fac.*
(3) *Lib.* 4.

Digitized by Google

illius hiſtoriam, atque vires capiti tertii Sempervivi repoſuit: nominum, & notarum plantæ ſimilitudine deceptus: ideoque inveniuntur eadem verba, easdem vires Portulacæ ſylveſtris, tertio Sempervivo tribuentia. Integra quidem verba illa in hoc tertio Sedo repoſita inveniuntur, quæ ſi quis eruditus, veritatis ſtudioſus conferre voluerit, eadem abſque immutatione inveniet. Alii putant ſylveſtrem Portulacam non eſſe reiiciendam, ſed vires tantum illi adſcriptas, tertio Sedo reponendas: a quo illapſas eſſe cenſent. Alii Telephium & Sedum tertium confundunt, eandem eſſe plantam iudicantes. Alii varias de hoc ſententias iuxta ipſorum mentes tradunt, mihi minime perſuadentes. Hæc igitur mea, rectiorque videtur ſententia: ut Peplis, Peplion dicta, eadem ſit, quæ Portulaca ſylveſtris Dioſcoridi ſuppoſita, viribus namque igneis ambæ ſunt præditæ, forma etiam eadem. Quare expungenda erit Portulaca hæc ſylveſtris igneis viribus, exulcerantibuſque Tithymali vires referens: & Peplis tantum remanebit, duplici nomine, ut iam a Dioſcoride deſcribitur, & a Plinio, qui nullam aliam habet ſylveſtrem Portulacam, niſi Peplion dictam: quæ in maritimis maxime naſcitur, & fervidis collibus arenoſiſque ut aliæ maritimæ plantæ multæ. Telephium etiam a tertio Sedo differre, nam & in Plinio utrumque habetur, & ut Dioſcorides ait. *Telephium folia habet cærulea, & binas alas in ſingulis foliorum geniculis, atque inter vites naſcitur, & culta loca.* Sedum vero eiusdem ſententia foliis eſt hirſutis, atque in ſaxis, & non alibi oritur. Sunt qui Sedum hoc, non folia hirſuta, ſed denſa, habere malunt, atque verbum, *δασέα*, *denſa* interpretantur, quod a Dioſcoridi inſtituto abhorret. Semper quidem verbo, *δασέα*, utitur, pro *hirſuta*, & pro denſa, *πυκνὰ*, quod patet in multis, & præſertim in capite de Aethiopide, ubi ambo ponit, ibi *ἔχει τὰ φύλλα δασέα δὲ λίαν, καὶ πυκνά*: *Habet* ſcilicet *folia hirſuta valde, & denſa*. Quamobrem poterit verbum illud 45
δασέα, *denſa* interpetrari, etſi, *denſa*, etiam per translationem interpretetur, cum iam videmus Dioſcoridem pro, *hirſuta*, accipere ad differentiam verbi, *λεῖα*, *lævia*, quæ inter ſe ſunt proprie oppoſita, & pro *denſa*, verbo *πυκνὰ*, ſemper uti. Neque obſtat caput Hyperici, & Britannicæ, nam ibi etiam Dioſcorides pro *hirſuta*, verbum hoc *δασέα* accipit, & iam non ſolum pericarpium invenitur hirſutum in Hyperico, ſed & tota planta tomentoſa: & ſi pro Britanica Biſtortam accipias, folia non videbis habere denſa, pauca enim habet, ſed piloſa ſaltem in averſa parte Quare expuncta primum ſylveſtri Portulaca, & deinde verbis illis Portulacae vires Sedo tribuentibus, tria Dioſcoridis Sempervıva coniunges, ut in Plinio, & verba illa poſt notas ſecundi Sedi, *τούτου τὰ φύλλα*, &c. in fine hiſtoriæ tertii Sem-

pervivi repones, atque ita in priſtinum reduces, τούτων τὰ φύλλα δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τοῖν προειρημένοιν. Atque hoc loco potius Plinio, quam Galeno credendum cenſeo, qui duo tantum Sempervivа deſcripſit, maius nempe, & minus: ideoque quidam putarunt tertium Sedum pro Telephio deſcripſiſſe, ſed certe Telephium per ſe planta eſt viribus, nedum forma a Sedo aliena, neque cum Sedo aliquid commune habet, præter appellationum varietatem. [1] Tertium Sedum viribus per omnia primo maiori ſimilibus eſſe, niſi quod ineſficacius, Auctor eſt Plinius, qui ut dixi refrigerantem, & adſtringentem vim tribuit tribus omnibus Sempervivis, atque ſemper ſimiles viribus plantas has fecit, coniunxitque his verbis, [2] *Aizoum omne, ſed e maiore ſuccus efficaciſſime*. Et alibi, [3] *omnium harum vis eadem, perfrigerare, & adſtringere. Medentur epiphoris folia impoſita, vel ſuccus inunctis. Purgat enim ulcera oculorum, expletque & ad cicatricem perducit: palpebras deglutinat. Eædem capitis doloribus medentur, ſucco vel folio temporibus illitis. Adverſantur phalangiorum ictibus, &c.* Plantæ quæ ab aliis pro tertio Sedo viribus acribus, cibis ineptæ contra Plinii ſententiam, depictæ ſunt, non hoc tertium Sedum, ſed ἀειζωοειδεῖς ſunt, non ut a me propoſitæ ἀειζωούσαι. Huius ſuccus illitus, aut linteola illo madida, ambuſtis impoſita, quam citius ad cicatricem illa perducit: nec ſinit quod pluries expertus ſum, ignis vim ulterius diffundi. Et quæ vermiculatis foliis eſt planta minima Plinii alterum, vel tertium Dactylum eſſe cenſerem: ait enim, [4] *Sunt qui & aculeatum gramen vocant: trium generum: cum in cacumine aculei ſunt plurimum quini, Dactylon vocant: hos convolutos naribus inſerunt, extrahuntque*
45 *que ſanguinis ciendi gratia. Altero quod eſt Aizoo ſimile ad paronychias, & pterygia unguium, & cum caro unguibus increvit, utuntur cum axungia, ideo Dactylon appellantes, quia digitis medeatur; Tertium genus Dactyli, ſed tenuis, naſcitur in parietinis, aut tegulis. Huic cauſtica vis; ſiſtit ulcera quæ ſerpunt.*

IANI PLANCI ADNOTATIO IX.

DVo Sedi genera hîc deſcribuntur, ut innui in titulo adnotantibus Ioanne Bauhino & Tournefortio; quorum libros neceſſe eſt Rei Herbariae ſtudioſus diurna verſet manu verſetque nocturna.

SO-

(1) *Vires*.
(2) *Lib. 26. c. 13.*
(3) *Lib. 25. c. 13.*
(4) *Lib. 24. c. ult.*

Digitized by Google

SOLANVM MANICVM DIOSCORIDIS TAB. XII.

Stramonium fructu ſpinoſo, oblongo, flore albo. Tournefor. 119.

STrychnon *μανικὸν*, appellatum eſt, [1] eo quod inſanire facit, ut Dioſcorides ait, qui ex Theophraſto mutuatus, ita nobis illud depinxit. [2] Στρύχνον μανικόν, ὃ ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν· τούτου τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥ τις καὶ παιδέρως καλεῖται. καυλοὺς δὲ ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ιβ΄. ὀργυιᾶς ἔχοντας ὕψος. τὴν κεφαλὴν ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ καὶ πλατυτέραν, &c. [3] *Solanum manicum, aliqui Perſion, alii Thryon appellavere. Huius folium ſimile eſt Erucæ folio, maius quidem, ad folia accedens Acanthi, qui Pæderos dicitur: caules producit ab radice ingentes, decem, aut duodecim, ulnæ altitudinem habentes: caput velut olivam incumbens, hirſutius quidem, velut Platani ſphæram, ſed maius, planiuſque, &c.* Hîc animadvertendum, caput hoc Dioſcoridis mutilum, ac depravatum eſſe: nam quæ ſequuntur alterius Solani Manici, quod noſtrates vulgo, *Belladonna* appellant, notæ ſunt: a cuius deſcriptione delenda ſunt, καρπὸν ἔχει βοτρυοειδῆ, ῥαγάδας ι΄, ἢ ιβ΄, ὁμοίας κισσοῦ κορύμβοις: *fructum racemoſum, acinos decem aut duodecim habet, hederæ corymbis ſimiles:* eritque ſenſus, atque deſcriptio hæc: *Florem habet nigrum, & poſt florem fructum rotundum, nigrum, mollem ut uva. Radix ſubeſt alba, craſſa, cava, cubitalis.* Quæ Græcè ita legi debent: Ἄνθος μέλαν, μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἔχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν ὥσπερ σταφυλή. ῥίζα δὲ ὕπεστι λευκή, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέως, &c. [4] Folia ex Plinio ſunt reponenda, ait enim de Strychnis loquens. *Tertio folia ſunt Ocimi, minime diligenter demonſtranda, remedia non venena tractantibus &c.* intelligendum vero folia Ocimi formam habere, ſed maiorem & multo. Sed ad plantam redeo, eritque forſan ab omnibus recipienda, cum neque ſit quicquam quod illi refragetur. [5] Eſt igitur tetri odoris Solanum referens, planta: radicem habens rectam, fibroſam, non multum 48
longam reſpectu caulis, qui procerus eſt hominis ſtaturam adæquans, rotundus, ramoſus, multiſque alis refertus, ſemper in binas, quæ ſingulæ in alias binas, ſe dividens alas: folia habet Solani ſomniferi & letha-

(1) *Nomen.*
(2) *Lib.* 4.
(3) *Deſcriptio.*
(4) *Lib.* 21. *cap.* 31.
(5) *Forma.*

Digitized by Google

thalis foliorum magnitudine, latiora, mollia, atque per ambitum laciniata, velut Artiplex ſylveſtre anguſtifolium, pes Anſerinus dictum, medias inter ſylveſtrem Erucam, & Acanthum Pæderota dictum, inciſuras ſive lacinias referens, ut vult Dioſcorides: alternatim per intervalla cauli, ramiſque pediculo longo hærentia: ex quorum alarum ſinibus, craſſi, breves, rectique petioli exeunt, Aeſtate habentes flores albos, calathi forma, vel nolæ, ut vulgare Strammonium, odoratos, quibus decidentibus exit pilula ovalis, tunc cum eſt parva, pilis mollibus, ut Platani, ſed cum eſt adulta, ſpinoſior, horridiorque ut Xanthii pilula: nec obſtat, ut aliqui dicunt, pilulam Platani eſſe molliorem, & non ita aſperam atque ſpinoſam: idem enim Dioſcorides Xanthii pilulæ aſperitatem, ſimilem fecit illi Platani, his verbis, *ἀκανθώδη ὡς πλατάνου σφαίρας: Spinoſas*, ſcilicet, *ut Platani pilulas:* ſed Xanthii pilulæ cum imperfectæ ſunt, ſimiles ſunt his a me deſcriptis, atque etiam cum ſunt perfectæ, & adultæ, ergo nihil obſtat. Huius plantæ pilulæ in quatuor partes, cum areſcunt, dividuntur in ſuperiore parte: quatuor quidem facies, totidemque angulos rotundos habent, ideo dixit Dioſcorides *πλατυτέραν*, ex quibus excidit ſemen, quo ſunt turgidæ, compreſſum ſimile ſemini nucis Metellæ officinarum, ſed hoc nigrum:[1] Aeſtatis fine floret, fructus perficit Autumno. Notandum eſt in Dioſcoridis textu dici, caules, numero plurali, quod emendandum eſt, atque in ſingulari numero caulem eſt reponendum, ut in Theophraſti codice legitur, ibi[2]: *ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον, τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀργυιᾶς, κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθίου, μείζω δὲ καὶ παχυτέραν, ἔοικε δὲ καὶ πλατάνου καρπῷ*, quæ latinè ita redduntur. *Folium habet Erucæ ſimile, verum maius: caulem vero ut ulnæ longitudo: caput velut Gethii, maius quidem & craſſius: atque Platani fructui ſimile*. Sic in vulgaribus textibus. Gaza vero, non habet, craſſius, ſed piloſius, legitque *δασυτέραν*, pro *παχυτέραν*: quod magis probabile, atque Plantæ reſpondens eſt: maius quidem & craſſius, idem ſignificare videntur. Dici etiam poteſt ſatis veritati reſpondens ut verba illa, *caules emittit ab radice proceros decem, aut duodecim ulnæ altitudine adoleſcentes*, referantur plantæ alteri, Solano ſcilicet ſomnifero, & lethali, nobis, *Belladonna*, & *maius* dicto, quod ex radice plures caules emittit eadem altitudine adoleſcentes, ut ex viva planta videre licet. Non enim Dioſcoridis textus tantum, ſed & Theophraſti etiam codex mutilus, atque depravatus eſt: cum nihil diſtinguat, atque confundere videatur deſcriptionem radicis, cum foliorum delineatione, atque ex his unam deſcribere plantam: quod contra eſt in Dioſcoride, qui in alterius Solani, florem nigrum, atque acinos ferentis hi-

49

(1) *Tempus*. (2) *Lib. 9. c. 12.*

hiſtoria radicem illam deſcribit: quæ convenit illi Solani, non autem plantæ a me propoſitæ, quæ minorem atque fibroſam habet: ſed neque plantas diſtinguit, neque duas deſcribere, ſed unam, atque unicum caput conficere videtur, atque vires ſcribit ac ſi unicam plantam narraſſet: ſed certe duas deſcripſiſſe cuique cognitum erit; non enim eadem planta fructus Platani ſimiles, atque ſpinis horridos promere poteſt, ac etiam acinos nigros, molles ut uva: quare vel Theophraſtum: & Dioſcoridem non deſcripſiſſe, quod non veriſimile eſt, dicendum erit, vel potius, eorum alterum: aut etiam utriuſque textum depravatum fuiſſe; atque qui primo textus tranſcripſerunt, omiſiſſe verba intermedia, atque poſtea commentatores, atque interpretes ignorantes plantas, quas deſcripſiſſe illos non eſt dubium, ita textus nobis reliquerunt corruptos: mirorque tot tantoſque doctiſſimos viros qui Dioſcoridis textum interpetrati ſunt, atque in eum commentarios edidere, ſaltem corruptum textum non animadvertiſſe: atque ſi neſciebant, quomodo illum reſtituerent, illum nobis corruptum, atque mutilum eſſe, notum facere debebant. Miror etiam Plinium, ex duobus manicis Solanis, unum deſcribere, nec duorum facere mentionem: ſed quod noſtri *Belladonna*, vocant Solanum Ocimi foliis relicto altero, quod in Theophr. & Dioſcor. Erucæ, folio invenitur, nolentem ſcribere deſcripſiſſe, ne cognitum foret: ait enim *Tertio folia ſunt Omici, minime diligenter demonſtranda, remedia, non venena tractanti; quippe inſaniam facit parvo quoque ſucco. Quamquam & Græci Auctores in iocum vertêre. Drachmæ enim pondere luſum pudoris.* Qui Emblemata in Dioſcoridem ſcripſit, quia in Theophraſto nihil de pudore habetur, *pudoris* verbum, in Plinii textu, iudicat ſupervacaneum: ſed hoc fuit, quia plantæ vires ignorabat, luſum autem pudoris, idem eſt, quod venereas res tractare, ideoque nos *Belladonna*. Quod Dioſcoridis imaginationes non iniucundas efficere, Theophraſtus, ut ludat, atque ſe pulcherrimum putet. honeſte deſcripſerunt. *Gigni dixerunt, ſpecies vanas, imagineſque conſpicuas obverſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere. Quicquid vero adiiciatur ponderi, repreſentari mortem.* Quas vires Solani huius, alteri Erucæ folio ad Acanthi accedenti, Theophraſtus, atque Dioſcorides tribuiſſe videntur. Sed ſi quæ Plinius ſcribit, cum Theophraſto, & Dioſcoride recte expendantur, non Erucæ folio, ſed Ocimi, Solano tributa, conſpicientur. Nam quæ Theophraſtus ſcribit, ex verbis, *ὁ δὲ μανικὸν, οἱ μὲν θρύορον καλοῦσιν. Quod vero Manicum, alii quidem Thryoron appellant*, uſque ad verba, *ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον. Habet vero folium*: & quæ ex Plinio tranſcripſi, atque ex Dioſcoride ex verbo, *florem habet ni-*

(1) *Lib. 9. c. 12.*

nigrum, *&c.* ad finem uſque eadem eſſe videbuntur. Quare ex his Solanum Ocimi folio, quod nos *Belladonna* dicimus, & illius vires deſcripſiſſe omnes apparebit, & Solani Erucæ folio vires, aut ſub eadem deſcriptione, vel non deſcripſiſſe, aut mancas eſſe eſt dicendum: illius quidem non radix, etſi ſoporifera ſit recentiorum experimento, ſed ſemen, manicas vires habet, alterius radicis viribus ad unguem reſpondentes, ut apud Plantarum collectorem videre poteris. Quare Plinium dicendum eſt, Solanum Ocimi folio tantum forſan deſcripſiſſe, quia ipſi notum erat, atque noſtro cœlo oriebatur, de altero vero Erucæ folio, ut ipſi incognito, & exotico noluiſſe, cum & quod deſcripſit, noluit deſcribere, ne verbum quidem facere. Gratias igitur Deo eſſe referendas cenſeo, cum noſtro ſeculo, antiquioribus incognita atque illorum mutilam depravatamque hiſtoriam, agnoſcamus veritatiſque certiores facti ſimus: atque duo Strychna manica habeamus certiore hiſtoria, delineata: præter alias plantas multas exoticas, a Theophraſto aliiſque memoratas, iam agnitas, & deſcriptas ab eodem plantarum collectore. Huius exoticæ plantae primus mihi copiam fecit Chriſtianæ fidei vere defenſoris Philippi II. Hiſpaniarum Regis Leonardus Antonius Reccus medicus peritiſsimus; cuius induſtria & labore deſcripta eſt quamplurimarum exoticarum plantarum Latina Hiſtoria, quæ impreſſa quamprimum in lucem progredietur
51 eiusdem Regis liberalitate, mandato, & ſumptu.[1] Hanc Chriſtophorus Coſta Daturam appellat; medicique legitimam nucem Methel Arabum eſſe cenſent, frigidam tertio exceſſu, ſecundique fine ſiccam conſtituunt. vires in radice & magis in ſemine plane manicas habere aſſerunt. Reliquas vires & modum utendi, apud eundem videre licebit.[2] Galenus vero de omnibus Solanis ſupra locutus ait. *Porro quod reliquum eſt, ex propoſitis Solanis, ad medicationes, quæ intro in corpus adhibentur, inutile eſt. Nam ſi quatuor eius drachmæ offerantur; mortem inferent: ſi pauciores, ſaltem inſaniam. Vna certe innoxie ſumitur, cæterum nec in ipſa utile quid obtinet. Verum ſi foris corpori emplaſtri modo illinatur, ulcera cacoethe, & nomode, ſive paſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex præfertur. deſiccans ſecundo ordine iam completo, & tertio incipiente refrigerans ſecundo incipiente.* Si quis vero Dioſcoridis textum in priſtinum reducere voluerit, ita meo iudicio ſcribere, atque legere poterit. Græce quidem ita leget. Στρύχνον μανικὸν ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν, τὸ μὲν καυλοὺς ἀνίησιν ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑπερφυεῖς δέκα ἢ ,ιβʹ, ὀργυᾶς ἔχοντας ὕψος ἄνθος μέλαν. μετὰ δὲ τοῦτο καρπὸν ἔχει στρογγύλον, μέλανα, μαλακὸν, ὥσπερ σταφυλή· ῥίζα δὲ ὕπεστι λευκὴ, παχεῖα, κοίλη ὡς πηχέος, φύεται ἐν ὀρεινοῖς χωρίοις, καὶ προ-

(1) *Lib. de Aromat. c. de Datura.* (2) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*

Digitized by Google

προσηνέμοις, καὶ πλατανῶσι. Δύναμιν δὲ ἔχει ἡ ῥίζα πινομένη μετ᾽ οἴνου < α᾽ πλῆθος, φαντασίας ἀποτελεῖν οὐκ ἀηδεῖς. δύο δὲ < ποθεῖσαι ἐξισάνουσιν ἄχει τριῶν ἡμερῶν. δ᾽ δὲ ποθεῖσαι καὶ ἀναιροῦσιν. Ἀντιφάρμακον δὲ ἐστὶν αὐτοῦ μελίκρατον πολὺ πινόμενον, καὶ ἐξεμούμενον. Τῷ δὲ ἑτέρῳ φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ, μεῖζον δὲ πρὸς τὰ τῆς ἀκάνθης, ἥ τις καὶ παίδερως καλεῖται καυλὸν δὲ ἀνίησιν ὥσπερ ὀργυιᾶς τὴν κεφαλὴν ἔχοντα ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίαν, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ, καὶ πλατυτέραν. τούτου δὲ ῥίζα καὶ σπέρμα μετ᾽ οἴνου πινόμενον δύναμιν ἔχει τὴν αὐτὴν τῷ προειρημένῳ. *Solanum manicum, aliqui Perſion, alii Thryon appellavere, alterum quidem caules ab radice ingentes emittit decem, aut duodecim ulnæ altitudinem habentes, florem nigrum, & poſt florem, fructum habet rotundum, nigrum, mollem ut uva. Radix ſubeſt, alba, craſſa, cava, cubitalis: gignitur in montibus, & vento expoſitis & Platanetis: Vim habet pota in vino radix drachmæ unius pondere, imaginationes efficiendi non iniucundas. Duæ vero potæ mentem ad tria uſque dies emovent. Quatuor vero drachmæ potæ interimunt. Antipharmacum huic eſt, aqua mulſa multa pota & vomita. Alterum vero, folium habet ſimile Erucæ, maius tamen, ad Acanthi, quem Pæderota vocant, accedens, caulem longitudine fere ulnæ: caput incumbens olivæ figura, ſed hirſutius, ut Platani pilula, maius vero, atque planius. Huius radix & ſemen in vino potum eandem, quam ſuperius, vim habet.* 52

IANI PLANCI ADNOTATIO X.

PLantam hanc, cuius plures ſunt ſpecies, quas vel Daturas, vel Solanum, vel Nuces Metellas, vel Stramonium fructu ſpinoſo appellant Rei Herbariae Scriptores, Stramonium primum Tournefortii eſſe arbitror, quod Fabius noſter pag. 48. in eius deſcriptione dicat flores habere albos, quae nota convenit Stramonio vulgari, & primo Tournefortii. Mirum tamen quomodo Fabius hanc plantam Solano Manico, ſeu Furioſo Dioſcoridis accommodet, quum hoc, ut toties ipſe ex Dioſcoridis textu inculcat, flores gerat nigros. Potius Dioſcoridis textui Stramonia aliqua erant accommodanda flore violaceo, quae recenſentur a Tournefortio, & ab aliis Rei Herbariae Scriptoribus. Violaceus enim color magis ad nigrum accedit, quam alius quicumque color, nedum albus qui nigro oppoſitus omnino videtur. Verum fortaſſe Violacea Stramonia Columnae tempore ignota erant, & quum ceteroquin aliae notae convenire ipſi viſae ſint Solano Furioſo, floris colorem neglexit Fabius, qui ſaepenumero variat invariata tamen Plantae natura.

Digitized by Google

CLYMENON DIOSCORIDIS TAB. XIII.

Caltha Vulgaris C. B. P. 275.

QVam Theophraſtus Climenon [1] plantam appellat, illam Dioſcorides Periclymenon: iidemque diverſis nominibus eandem deſcribunt, eidemque medicas virtutes tribuunt eaſdem. Plinius vero qui ex utroque exaravit, nulla habita differentia inter Clymenum Theophraſti, & Dioſcoridis [2], de Clymeno loquens, quas Dioſcorides Periclymeno notas tribuit, ipſe Clymeno adſcribit ex Theophraſto ſumptas, neque animadvertit Clymenum Theophraſti eſſe Periclymenum Dioſcoridis: plantaſque confundens in duas videtur ſpecies dividere, primam ita a Latinis forſan dictam, eique folia & ſemina Hederæ tribuit, quæ Dioſcorides Periclymeno: ſecundam ita a Græcis appellari, ait (nolens Dioſcoridem citare,) habereque folia plantagini ſimilia, &c. quæ eſt Dioſcoridis Clymenum. Oblitus poſtea eorum, quæ de Clymeno ſcripſerat, Periclymeni hiſtoriam fere ad verbum exaratam ex Dioſcoride, ſuo libro impingit, [3] neminem fore exiſtimans, qui hæc animadvertere poſſit, atque Dioſcoridis partes tueatur. Galenus vero & poſteriores Clymeni omiſerunt hiſtoriam, Periclymeni tantum mentionem fecere [4]. Dioſcorides vero Clymenum a Periclymeno ſeparat, atque illius hiſtoriam ſciunctam narrat, atque nomine, figura, viribuſque diverſam a Periclymeno facit, de qua loquens ita ait [5]. *Κλύμενον καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον, ὅμοιον τῷ τοῦ κυάμου, φύλλα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἀρνογλώσσου. θυλάκια δὲ ἔχει ἐπὶ τοῦ καυλοῦ εἰς ἄλληλα νεύοντα, ἐοικότα ἴριδι, καὶ πολύποδος πλεκτάναις. Clymenum caulem fert quadratum Fabæ ſimilem, folia ad Plantaginis folia accedentia: habet autem folliculos in caule ſibi invicem annuentes, eoſque ſimiles Iridi, & Polyporum cirris.* Cui deſcriptioni nullam præter hanc a me depictam convenire patebit [6]. Radice quidem hæc prædita eſt alba, parva, tenuibus fibris diviſa, ex qua folia erumpunt longa ſemipedem ad Plantaginis anguſtifoliæ
54 folia accedentia ſicuti Glaſti folia Dioſcoridis etiam ſententia, per ambitum ſinibus non profundis eroſa, inque illorum diviſura punctum nigrum viſitur: carnoſa, parum hirſuta, tactu viſcida, ſuccoſaque: caulem emittit, quadratum, hirſutum, quem folia in imo bina ex oppoſito cohærentia, poſtea vero propter humoris abundantiam, alternatim, & quolibet angulo cingunt, quinque enim angulos pro-

(1) *Nomen.*
(2) *Lib.* 25. *c.* 7.
(3) *Lib.* 27. *c.* 12.
(4) *Lib.* 4.
(5) *Deſcriptio.*
(6) *Forma.*

Digitized by Google

promit ut in Scrophularia maiore & minore viſitur: multis alis refertum: ex foliorum vero dorſo veluti limbus deſcendit per caulis angulum, ita ut Fabæ caulis angulum videatur repræſentare. Flores in ſummo alarum & caulis primo Vere ad Autumnum uſque ſemper promit luteos ſaturatos, non nihil odoratos, croci diluti colorem imitantes; magnitudine & forma Chryſanthemo Dioſcoridis laciniatis foliis ſimiles quodammodo. Quare etiam Calycanthemon, & Helyophyes appellatum invenitur in diverſis illis Nomenclaturis, quia florem Calycis modo habeat, & circummagatur, ut Heliotropium, quare ut Matthiolus refert, aliqui Heliotropium eſſe perperam putarunt. Differunt tamen parte interiore, quam non ſolidam & minutis floſculis refertam oculi orbem imitantibus, ſed foliolis, ſtaminibuſque plenam habent, aliquando ex viridi ad cæruleum vergentibus. Decidentibus florum foliis ſilique, ſive folliculi ſuboriuntur curvi C literam exprimentes, ſemen intus continentes oblongum, tenue eiuſdemque formæ, ſed triplo minus, fulveſcens, vel ad cinereum vergens: folliculi vero ita compoſiti conſpiciuntur in globulos, præſertim plantæ flore multiplici, & proliferæ, ut Lilii radicem æmulari videantur ſquamoſis partibus conflatam: nam ſinguli follicelli omnes in unum punctum, concurrere conantur, quare alii aliis interioribus incumbunt. Plantæ vero ſimplici flore folliculi aliter quidem conſtructi videntur, & compreſſam formam Cæpæ imitantur, nec ut ſuperiores ſimiles omnes, ſed triplici formæ differentia conſpiciuntur, verum ſinguli in dorſo continent idem ſemen: atque qui interiorem partem globuli occupant, ita in ſe inflexi ſunt, ut fere circulum compleant, ſuntque omnium minimi: alii vero ipſis incumbentes latiores atque maiores ſunt, & formam videntur imitari naviculæ: reliqui vero exteriores omnibus incumbentes, atque longiores, tenuiores ſunt ſecundis, nec ut primi contorti, ſed hemicyclum complent: qui ſiccati parum ab aliis recedunt, ut in pictura viſitur. Quare ſi quis recte conſiderabit, atque latos folliculos foliis Iridis floris ſe invicem tangentibus, a quibus, quia arcum varii coloris conficiunt, nomen accepit, ut Dioſcorides [1] refert his verbis, *ἄνθη δὲ ἐπὶ καυλῷ παράλληλα, ἐπικαμπῆ, ποικίλα*: atque longiores alios 55
folliculos exteriores ab illis parum recedentes, foliis aliis floris Iridis in terram recurvis, comparabit; perbelle Iridis florem forma ſcilicet, ſiliquas has imitari dicet. Dioſcorides vero tantum notat, ut ſint ad invicem annuentes, in ſe ſcilicet incurvati. Si vero ſingulos folliculos conſideraveris, ſingulorum dorſum tuberculis aſperum eſſe conſpicies, etſi exteriores folliculi longiores pauci, hirſutiores ſint, ſed qui inte-

(1) *Lib.* 1.

interiorem locum occupant, omnes tuberculis aſperum dorſum habent, quibus acetabula cirrorum Polypi imitari conantur, quare ſimilitudo refertur, ut curvi ſint Iridis floris modo, ſed ſimiles ſint cirris Polypi tuberculis ſcilicet aſperi ſint, ſimiles acetabulis cirrorum Polypi: *πλεκτάνας* Dioſcorides non ſimpliciter cirros intelligit, ſed acetabula, vel rectius acetabulis refertos cirros; atque hanc eſſe veram Dioſcoridis ſententiam, probatur, ex textu capitis Polypodii, in quo deſcribitur, Polypodium ideo ita dictum, quia ſimilem habet radicem cirris Polypi acetabulis refertis, ideoque *ἀπὸ πολύποδος ποδῶν*, *πολυπόδιον* dictum eſt: verba eius ſunt, *ῥίζα δ' ὕπεςι δασεῖα: πλεκτάνας ὥσπερ οἱ πολύπους ἔχουσα*, &c. quod confirmat Plinii textus, qui ait. *Radix in uſu piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cavernoſa, ceu Polyporum cirri, &c.* [1] Quod ſi quis radicem Polypodii conſpexerit, cognoſcet: habet enim tubercula plura, quibus acetabula pedum Polypi referre videtur. Hoc manifeſte ex Theophraſto liquet, qui de radicum diverſitate loquens, ait [2]: *ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι*, &c. Quod autem huius plantæ fructus, folliculi dicantur, & non ſemina, clare patet, nam *θύλαξ*, & *θυλάκιον*, capſula, vagina, & quodlibet concavum, præſertim oblongum quod aliquid contineat, vel continere poſſit, dicitur: quare, cum hi fructus diſrupti ſemen contineant minus multo, ſuam habens cutem, non erit dubitandum quin *θυλάκια* vere ſint: quod ſi nec alicui ſatisfaciat, exemplum alterum ex Dioſcoride illi adduco ſumptum, fructus ſcilicet Glaſti, parvarum linguarum effigie, quos idem Dioſcorides *θυλάκια* appellavit, & tamen nec ita craſſum folliculum, nec niſi unicum ſinguli habent ſemen. Planta hæc propter copioſos flores, atque vivacitatem, qua uſque ad Autumnum, & etiam Hyemem durat ſemper florem emit-
56 tens, *fior d' ogni meſe*, appellata a recentioribus fuit: quare nulli horto non inquilina, gaudetque cultu, in ſylvis vero non ita durat, nec ita fit læta, ſed tota gracilior, atque minor, cauliſque propter paucum humorem quadratus totus ſæpius viſitur. Fuchſius, & omnes poſt ipſum Caltham eſſe ſatis frivolo argumento putarunt; quo facilius, veriuſque demonſtratur, Caltham Poetarum eſſe Chryſanthemum Dioſcoridis, quod in diverſis illis nomenclaturis Chalcanthemon, Chalca propter aureum, vel æreum colorem ſic dicta, indeque corrupte Caltha, & Buphthalmon propter floris formam dicitur: atque hîc Olitores etiam Buphthalmi nomen retinent, frequens enim eſt in hortorum marginibus: atque probatur eodem illorum argumento, ab odoris ſcilicet gravitate, quæ in Chryſanthemo non tantum flore, ſed

(1) *Lib. 26. c. 8.* (2) *Lib. 9. c. 13.*

Digitized by Google

ſed in tota planta, a quolibet naſo carente ſentitur, & a florum colore, forma, & fulgore, & ortu circa ædificia frequentiſſimo, (quod non in hac planta Clymeno,) & foliorum forma ſciſſa, & lævore & uſu etiam ab iiſdem retento, ut ſcilicet teneri turiones olerum modo edantur, & in acetariis etiam recipiantur; quorum multa in ſic dicta Caltha deeſſe videntur, (corrumpant quantum velint Dioſcoridis textum iſti perverſores, Dioſcorideæ, & Plinianæ puræ lectionis invidi & imperiti:) quam Caltham eſſe cenſentes illi callidas vires recentiores tribuêre. Quas etſi experimentis comprobatas eſſe dicunt, neſcio an ſit illis credendum, cum plantæ ſapor contrarium demoſtret, nullum quidem calorem ineſſe perſpicitur palato, iidemque fateantur, calorem foliorum propter humiditatem ei coniunctam non ſe protinus exerere: ſed certe minus intervallo quovis. Item adſtrictione non carere ait Matthiolus, etſi calidam putent omnes, quia ut ait Fuchſius, dulcitudine modica cum amaritudine coniuncta participat: ſed certe, acerba ſapore eſt nihil ad amarum inclinans, ſed adſtringentem, & aqueo, frigidoque ſucco referta eſt. At dato & non conceſſo quod parum ſit amara (quod enim dulce putarunt, aquoſum eſt) non ideo calida erit, etſi ſapor amarus ex calido ſiccante, vel concoquente humorem procedat, nam cum plantæ omnes mixtam habeant qualitatem, quatuor enim elementis conſtant, non ex iis, vel ſapore tantum, ſed ſimul coniunctis eſt excipienda qualitas, nam plantæ omnes aqueo humore abundant, atque non ideo refrigerant; ſic etiam quæ amaræ ſunt, non omnes calefaciunt, nam etſi ſapor amarus excedat, quia 57
omnium maxime ſenſibilis ſit, minima enim quæque amatoris pars magnam molem inſipidam, vel dulcem conturbat, auſteram etiam & acerbam: non ideo ex amarore tantum qualitatis vis dependet, ſed ex maiore & ſuperabundanti elementaris mixtæ partis vi, quæ, & recte guſtata planta, & conſiderato ſapore ſimplici vel mixto, ſimul cum experientia, & effectu decernenda eſt. Quæ vero amara ſunt & calida, fere omnia acrimonia participant, vel multo odore aromatico & etiam gravi: ea vero in quibus neutrum percipitur palato, vel lingua, frigida, & ſicca, vel humida, magna ex parte ſunt; ac etiam ſi odorata ſint, ut Roſæ, Violæ, & ſimilia, non ex odore caliditas procedit, etſi odor ipſe per calidi excoctionem contingat: amarus enim ille ſapor ex terreo humore non concocto procedit, ut in omnibus fructibus immaturis, qui cum acerbo amarum habent mixtum. Quod contra eſt in iis quæ ex dulci propter nimium calorem, vel excoctionem amara evadunt. Vt autem concludam, Picrin quæ ab amarore ſic dicta eſt, & Opium amariſſimum, & ſimilia minime calefacere certum eſt, refrigerare vero & ſiccare non eſt dubium: ex terrea ſiccaque

par-

parte nec tenui amaror his procedit, non autem ex aërea, tenui, atque bene excocta, ut in acribus & aromaticis, quæ ſiccata diu odorem & ſaporem retinent, ac etiam cum ſiccantur, odor & ſapor magis fit ſenſibilis. Contra quidem in hac planta & ſimilibus, quorum folia ſiccata & ſaporem & odorem etiam, ſi habebant, amittunt: quod non ſemel expertus ſum. Aiunt poſtremo huius plantæ aquam floridæ plantæ ſtillatitiam oculorum ruborem atque inflammationem arcere; ſi oculis inſtilletur, vel lintea madida ſuperponatur: ego quidem ſcio plantas atque omnia quæ ſublimantur, non parvam amittere frigiditatis partem, propter humoris attenuationem a calido effectam contra rei naturam, atque terream partem in qua maxima eſt frigiditas, amiſſam: & contra ruborem atque inflammationem non calidis præſertim in principio, quod nec diſtinguunt, debere uti; ſed frigidis & repercutientibus. Pena addit, *ius & teneræ cimæ in ovorum luteo in placentam exceptæ, & manſæ, nimis fluentes menſes ſiſtere, cunctantes vero impellere eſſe compertum*. Certiſſimum ex ovorum comeſu
58 præſertim lutei eſt ſanguinem creari, quo facillime abundante, natura excaleſcens menſes educit, ut ſe deoneret. Quod autem ovorum lutea iuncta herba hac etiam ſiſtant menſes profluentes, hoc herbæ vi tribuendum eſt; ex quo ſi verum eſt, non calefacere, ſed potius refrigerare niſi urat dico, Dioſcoridi conſentiens qui ait, ποιεῖ δὲ χυλὸς πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν πινόμενος, καὶ κοιλιακοὺς, ῥόον ἐρυθρὸν ςύφον, καὶ ψύχων, *Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubras fluxiones adſtringens & refrigerans*, quod ſane ut dixi guſtu percipitur, niſi palatum ſit calloſum, & iam fœminarum experimento conſtat, & utuntur ad hæmorroidales fluxiones ſiſtendas. Quod autem regium morbum emendare poſſit, hoc ex floris colore & ſubſtantia (ſi phytognomicis eſt credendum) dependeret: ſed puto non ex vi propulſiva, ſed potius ex quadam coloris συμπαθείᾳ, cui nec ſemper credo: & ſic plantam hanc contrariis diverſiſque viribus præditam eſſe, diverſis partibus dicendum eſſet, ſi tamen verum. Huic periclitatores vulnera ſanandi vim tribuere, nec mirum propter humoris glutinoſi viſcoſitatem: tota enim planta tactu viſcida eſt. Dioſcorides vero Clymeno has vires tribuit, ſic ſcribens[1]. *Præſtantiſſimum montanum: exprimitur totum cum radice. Facit autem ſuccus ad ſanguinis reiectionem potus, & Cœliacos, & rubra profluvia adſtringens, & refrigerans*. Compeſcit autem & narium eruptiones. Quin etiam folia conciſa, vel folliculi recentibus vulneribus impoſiti, ea ad cicatricem uſque perducunt. [2]Plinius vero, *Folliculi Clymeni recentibus plagis imponuntur*. Alibi etſi Clymeni mentionem faciat, de Periclyme-

(1) *Vires*. (2) *Lib. 26. c. 14.*

meno eſt intelligendum. Non eſt Clymenum Dioſcoridis, quae a Matthiolo depingitur, cum ſit legumen, quod nos Cicerculam dicimus, ut alii etiam animadverterunt, habeatque capreolos; quos cum Periclymenum ſequeretur, quod ſe advolvit flexibilitate arboribus, non tacuiſſet Dioſcorides ad differentiam Periclymeni: ſed nec hoc eſſet obiiciendum ſi in aliis reſponderet: ſufficit iam non habere folliculos alios aliis incumbentes, ſimiles Iridi, & cirris Polyporum ut dixi, quibus notis, & Clymenum depictum a Dalechampio verticillatis floribus, & Scrophulariam, ſive ut dicunt, Betonicam aquaticam, Clymenum etiam putatam pericarpiis rotundis, ut Scrophulariæ, foliis Betonicæ ſimilibus, atque Sicilianam a Lobellio dictam aliaſque etiam plantas reiicere hoc modo poterimus, atque etiam omnem plantam, quæ folliculos non ad invicem habeat incumbentes, ut iam oſtendi, ſed in ſe- 59
obvolutos ut aliqui oſtendunt; quae nec aliis notis reſpondere videtur.

Iani Planci Adnotatio XI.

MVltus eſt Fabius noſter, ut probet Plantam hanc, quam communiter Botanici Caltham Poetarum volunt, & Seplaſiarii Calendulam appellant, Clymenon eſſe Dioſcoridis. Quod ut faciat magis id ex qualitatibus ipſi a Dioſcoride tributis, quam fortaſſe ex eius deſcriptione colligit; In quo ſane ab erroribus veteris Philoſophiae non eſt liber, praeſertim quando diſputat de calore rerum, & frigore, quae ex ſapore dignoſci contendit, ubi mirum eſt concludere Opium quamvis amariſſimum refrigerare tamen & ſiccare. Melius ſane dixiſſet calefacere, & liquare. Opio enim huiuſmodi ſunt facultates tam extrinſecus admoto, quam intrinſecus aſſumpto. Penetrat enim valide & adurit teſte Bateo & Freindio ſi partibus corporis externis admoveatur. Calefacit vero & liquat, ut ſudores multos eieat, & menſeis, ſi uberius intrinſecus ſumatur, quod ultimum praeſtare Caltham Matthiolus aſſerit. Arimini vulgo haec herba Blanchellia appellatur, eamque gerit in Stemmate gens nobilis illius Vrbis Blanchellia.

ASTRA-

Digitized by Google

ASTRAGALVS DIOSCORIDIS TAB. XIV.

Orobus ſylvaticus, purpureus, vernus C. B. P. 351.

SEminum forma [1] ἀστραγαλοειδὴς, plantæ huic nomen indidit Aſtragali: ἀστράγαλος quidem talum, & talorum luſum ſignificat, quorum formam & uſum huius plantæ ſemina referunt: tereti forma quidem ſunt, in ſuperna infernaque parte plana, vel acetabulorum modo concava: poſſet etiam ita appellari a tuberoſa carnoſave forma radicis compreſſa, & melius a multitudine fibrarum nodoſarum ad ſimilitudinem flagelli, [2] unde ἀστραγαλωτῆτις μάστιξ a Polluce dicitur. Huius radix colore foris eſt fuſco [3], intus pallido, multas nodoſas fibras, duras, longas, implicatas habens, in quorum medio, ſinibus, & extremo inveniuntur veluti bulbuli concreſcentes, quibus radix ſe propagat. Inveniuntur etiam aliquando [Maii menſis fine inveni] quædam carnoſa, craſſa, purpuraſcentia, ſuccoſa, dura, lævia, ut ὑπαστράγαλοι, dici poſſent, nihil aliud repræſentare videntur: attamen non ſe explicant, ſed ita abundant ſuperflue. Caules tres, quatuorve emittit tenues, quadratos Ciceri ſimiles, parum a terra ſe attollentes, inque ipſam inclinatos, ex quibus per intervalla, ut in Cicere poſita ſunt folia pedicellis hærentia, primo bina, deinde quaterna, bina ex oppoſito, poſtea quina, poſtremo terna ex oppoſito intercurſantia, forma ad Ruſci folia accedentia, maiora vero, duplo longiora, teneriora, & lævia ad novella Hederæ folia accedentia: pedicelli autem quibus inſunt, in imo ubi cauli hærent, ſinguli auriculas habent, ut in Cicere & ſimilibus leguminoſis viſitur: auriculas bina illa foliola pedicello, & caulis geniculo hærentia intelligo: in ſummo vero veluti aculeum, ſed mollem. Inter foliorum vero petiolos, & caulem, viticulæ exeunt dodrantem longæ in terram nutantes, ex quorum medio ad ſummum uſque viginti fere inſunt flores, primum coacervati, deinde Viciæ modo diſpoſiti, forma & colore eidem ſimiles: ſunt enim purpurei exterius, in medio cærulei, interius vero lutei, colore vario ornati, qui-
61 bus hiantibus, ex illorum vaſculis exeunt ſiliquæ tenues quatuor digitos longæ, primum virides, ſiccatæ vero rufeſcentes, ut etiam ſemen, in terram devexæ, ſeminibus refertæ, forma ut dixi ἀστραγαλοειδεῖ: floret Maio, [4] & Iunio Menſe perficitur. [5] In montibus, vallibus, locis umbroſis, & Sole illuſtratis ventoſis oritur, hic ubique. Radix du-

ra

(1) *Nomen & Etymon.*
(2) *Lib* 10.
(3) *Forma.*
(4) *Tempus.*
(5) *Locus.*

Digitized by Google

ra eſt, difficileque tundi vel rumpi poteſt etiam ſiccata : ſapore adſtringente, guſtu vero fatuo, odore terreo veluti fungi. Hæc planta præ cæteris Dioſcoridis delineationi reſpondere videtur, qui ait.[1] Ἀ-στράγαλος θαμνίσκος ἐστὶ μικρὸς ἐπὶ γῆς, φύλλοις καὶ κλωνίοις ὅμοιος ἐρεβίνθῳ. ἄνθη πορφυρᾶ, μικρά· ῥίζα δὲ ὕπεστι στρογγύλη ὥσπερ βάλανος εὐμεγέθης, παραφυάδας ἔχουσα στερεάς, μελαίνας, σκληροτέρας ὡς κέρατα ἀντιπεπλεγμένας ἀλλήλαις, γευσαμένῳ στυπτικάς. φύεται ἐν ἐνανέμοις καὶ συσκίοις καὶ χιονιζομένοις τόποις.[2] *Aſtragalus parvus frutex eſt a terra, foliis, & ramis Ciceri ſimilis: flores purpurei ſunt parvi. Radix autem ſubeſt rotunda, ut balanus prægrandis, adnata habens ſolida, nigra, dura, veluti cornua inter ſe implicata, guſtu adſtringentia. Naſcitur in locis vento expoſitis, umbroſis, & nivoſis.*[3] Plinius vero aliter habet. *Aſtragalus folia habet longa, inciſuris multis, obliqua circa radices; caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi: radices villoſas implicatas, rubras, præduras.* Eandem plantam videtur deſcripſiſſe; differentia eſt, quia folia habere dicit *inciſuris multis*, quod Dioſcorides non tacuiſſet, & ſicut dixit: Ἀστράγαλος ὅμοιος ἐρεβίνθῳ φύλλοις, καὶ κλωνίοις, dixiſſet, ut in aliis ſolet, cum foliorum formam & ſimilitudinem delineare vult, hoc modo: Ἀστράγαλος φύλλα ἔχει ὅμοια, καὶ κλωνία ἐρεβίνθῳ: ſed quia plantæ habitum ſimilem Ciceri fecit, non folia Ciceri ſimilia, iccirco ita deſcripſit: nam foliorum poſitum, non formam imitari debet. Quare cenſeo vel Plinium ipſum, vel a quo tranſcripſit, vel aliquem, qui Plinii textum recognovit, Dioſcoridis textui ſimilem reddere volentem, verba illa, *inciſuris multis*, addidiſſe, putantem ſimilitudinem eſſe in inciſuris foliorum Ciceris. Quæ verba abundare puto, & Hiſtoriam Aſtragali in Plinio ita legi debere: *Aſtragalus folia habet longa, obliqua circa radices; caules tres, aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi*[4], colore intellige, ſicuti idem de Eryngii flore, & Dioſcorides, in capite de Antirrhino, Ariſtolochia, Cnico & ſimilibus: *radices villoſas, implicatas, rubras, præduras.* Et ſic planta a me propoſita utrique delineationi reſpondere videtur non ſolum forma, ſed etiam viribus[5]: radices quidem ha- 62
bet ſtipticas, ut etiam Galenus vult, qui ait:[6] *Aſtragalus frutex eſt parvus radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè exiccantium. Nam ulcera vetera glutinat, & alvum fluxu tentatam ſiſtit, ſi quis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius fruticis proventus eſt in Pheneo Arcadiæ.* Dioſcorides vero inquit, *Siſtit radix in vino pota fluentem alvum. Vrinas eadem pellit. Facit ad vetuſta*

(1) *Deſcriptio.*
(2) *Lib.* 4.
(3) *Lib.* 26. *cap.* 8.
(4) *Lib.* 22. *c.* 9.
(5) *Vires.*
(6) *Lib.* 8. *de ſimpl. med. fac.*

Digitized by Google

ulcera ſicca inſperſa: & ſanguinem ſiſtit. Tunditur autem difficile propter ipſius duritiem. Plinius vero. [1] *Vis ei ad ſpiſſanda corpora. Alvum ſiſtit radix in vino pota, quo ſit ut moveat urinam repercuſſo liquore, ſicut pleraque quæ alvum ſiſtunt. Sanat & dyſentericos in vino rubro tuſa. Difficilè autem tunditur. Eadem gingivarum ſuppurationi utiliſſima eſt fotu. Colligitur exitu Autumni, cum folia amiſerit. Siccatur in umbra.* Non ſunt igitur Aſtragalus quæ ab aliis depinguntur, cum vel forma radicum, foliorumve poſitu ab hiſtoria abſint. Quæ enim radice Rhaphano ſimiles depinguntur, etſi in aliis reſponderent, adhuc radice, principali nota differunt. Quæ vero poſtremo radice balanos imitante deſcribitur, foliorum poſitu a Cicere longe diſtat, bina enim tantum habet, atque capreolos ſingulis petiolis, atque radices non ſunt villoſæ ſed tantum Cyperi modo inter ſe cohærent, de viribus non loquor. Quare ſi quæ alia, a me propoſita reſpondere videtur in omnibus; etſi etiam aliqui dicant, non habere radicem Rhaphani, quibus reſpondeo, ῥίζαν ῥαφάνου, non ϛρογγύλην, ſed μακρὰν eſſe, etſi nobis nota ſit ſpecies Rhaphani orbiculati, cuius ſemina a Ferdinando Imperato habuimus. Copioſam deinde Cirinolae in Hortis nomine *Rhaphanelli* colunt Olitores, quam ſpeciem Romani, ut Plinius refert, Syriacum appellabant, Rapi figura ſuaviſſimum, ac tenerrimum, hiemiſque patientem: quod ſi etiam ita velint, nihil remanebit contrarium. Sed certe potius legendum cenſeo, ut Pena & Lobellius animadverterunt, *βάλανος*, quam ῥάφανος, nam in aliis nomenclaturis Ficus terræ, & Glandula inter alias denominatur: Hanc montanam Galegam appellare videtur Plantarum Auctor, ſed minus recte eſt depicta.

IANI PLANCI ADNOTATIO XII.

HAnc quam Aſtragalum Fabius appellat Herbam Cluſius Orobum Pannonicum appellavit; verum quum Neapoli eam viderit primum Fabius, deinde Cirinolae in Apulia, & nos & Bononiae, & Arimini, & Senis paſſim eam viderimus, ut & in aliis locis permultis eam viderunt & alii. Heinc apparet quam malae ſint Herbarum a Locis appellationes, quod & acute notavit Tournefortius in Inſtitutionibus ſuis, quamquam & ipſe in denominandis Herbis hoc vitio non omnino caruerit. Si Pannonicus eſt Cluſio hic Orobus, quod in Pannonia ab ipſo ſit repertus; Cur Italicus mihi, & Germanicus, vel Gallicus alteri non erit, quod in iſtis quoque Regionibus a nobis fuerit repertus?

RA-

(1) *Lib. 26. c. 8.*

Digitized by Google

RADIX IDÆA DIOSCORIDIS. 63

EADEM QVÆ HYPOGLOSSON, LAVRVS ALEXANDRINA, LAVROTAXA, ET CHAMÆDAPHNE. TAB. XVI.

Ruſcus Anguſtifolius, fructu folio innaſcente. Tournef. 79.

RAdix Idæa, quia plurima in Ida monte naſceretur [1], vel quia ibi efficacior, primumve cognita, ita a loco denominata eſt. Plinius eandem, *Idæam herbam*, appellavit: [2] alter a tota ſubſtantia plantæ, primus vero a partis in re medica uſu. Ἰδαία ῥίζα ὀξυμυρσίνῃ τὰ φύλλα ἔοικε, παρ' αὐτὰ δὲ ὡς ἕλικες μικραὶ πεφύκασιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἄνθος. *Idæa radix, Ruſco ſimilis eſt foliis, in ipſis veluti capreoli parvi enaſcuntur, ex quibus & flos*, ita Dioſcorides ſcripſit. [4] Quæ ita Plinius tranſcripſit. [5] *Idææ herbæ folia ſunt, quæ Oxymyrſines: adhærent his veluti pampini in quibus flos*. Cuius plantæ natales, & delineationem cum ſæpe mente revolviſſem, difficile contingere poſſe, ut ante oculos planta Ruſco congener, vel ſimilis, mihi ſe ſe offerret, opinatus ſum: præſertim cum & tot viri indefeſſi innumerabilem fere plantarum numerum exhibuiſſent, non ſolum noſtro cœlo orientium, ſed & ab extremis orbis oris advectarum: in quibus nullam reperi, quæ Ruſco eſſet affinis, præter hanc quam depictam exhibeo. Quæ cum natalibus, forma, & viribus quadrare videatur, hoc nomine Idææ radicis inſigniri eam debere iudicavi. [6] Radicem quidem habet Ruſco ſimilem; maiorem vero: a qua plures turiones Aſparagi, vel Ruſci modo exeunt, cibo apti, qui poſtea in virgas diſtenduntur cubitales fere, vel cultu maiores, læves, virides, flexibiles, a medio ad ſummum uſque folia habentes forma acutæ Myrto, Ruſco ſcilicet ſimilia, [nulla quidem alia eſt Myrtus ſylveſtris apud Dioſcoridem, atque Plinium, præter hanc μυρσίνην ἀγρίαν, & ὀξυμυρσίνην, a Romanis eandem Ruſcum dictam, ut idem Dioſcorides ait [7] & Plinius etiam teſtatur a Caſtore, Oxymyrſinem Ruſcum appellari, inter quas nominis tantum varietas eſt, etſi Plantarum hiſtoriæ Auctor aliter ſomniet,] maiora vero & forma parum anguſtiore, ad Novella Ruſci

(1) *Nomen, & Etymon.*
(2) *Lib. 27. c. 2.*
(3) *Deſcriptio.*
(4) *Lib. 4.*
(5) *Lib. 27. c. 11.*
(6) *Forma.*
(7) *Lib. 23. c. 11.*

65 folia accedentia, viridiora, & molliora, nec ita pungentia, etſi acuta ſint; alternatim virgas circumdant, ſed quæ proximiora ſunt terræ, Rubiæ modo terna circum virgas hærent. In ipſis foliis viticulæ parvæ, ſeu petioli, [quos ἕλικες appellari alias docui, ab [1] Auctore plantarum perperam γλωττίδες putati, verborum proprietatem ſuæ opinionis improprietate extorquente, ut planta ab ipſo depicta Hypogloſſon videri potuiſſet, ut infra dicam) enaſcuntur tenues, breves, ſed Ruſco longiores, in quorum extremo Vere, vel Autumno etiam flos exit herbaceus, ſtellatus, ſex foliolis conſtructus, medium habens purpureum, non diſſimile Ruſci flori: fructum edere minime vidi, ſicuti & amici multi, qui plantam viginti annis coluere, nec umquam niſi florem edere animadverterunt. Quod ſolo, & cœlo imputandum eſt, alibi enim fructus perficere rubros Ciceris magnitudine, ut Ruſcus aſſeritur. Quare non mirum ſi florem tantum huius deſcriptionis Auctor edere tradidit, nam & forſan nec idem vidit, nec deſcripſit, ut in Dictamno, & Nardo montano, & ſimilibus quotannis fructus cum flore edentibus, obſervatur. Idem dicendum de ligula e folio exeunte, quam etiam alios non obſervaſſe demonſtrabo: quilibet etiam notam, quam magis illi propriam iudicavit, hiſtoriæ mandavit. Iccirco evenit, ut planta a diverſis ſcriptoribus delineata, diverſis notis, nominibus, ſicuti & viribus compræhenſa conſpiciatur, & tamen eadem deſcribi certo conſtat. Cognita igitur plantæ forma, vires ſunt denique conferendæ: & certe guſtu acerbam eſſe, atque ſubamaram percipitur, non ſine calefaciendi facultate: quibus mixtam qualitatem, ac vim habere conſpicitur. Recentiorum experimento conſtat. [2] *Vuularum, gutturis, tonſillarumque tumores, ac earundem ulcerationes, huius plantæ gargarizatu ſanari*. Marcellus ſcribit, *in Italia plantam hanc puerorum collo ſuſpendi ad uvam reprimendam, quo ad uvam prolapſum contrahendam uſu, Vuulariæ nomen vulgo eſt adepta*. Matthiolus, & ſequentes ſcribunt, *Puerorum hernias prolapſas contrahi experimento conſtare, ſi pulvis radicis huius cochlearis menſura cum maioris Symphyti decocto hauriatur, & faſcia hernia conſtringatur primis diebus, ne rurſus foras inteſtina prorumpant*. Ex quibus magnam conſtringendi, atque ſiccandi habere facultatem, ſicuti Dioſcorides habere ait, conſtat. *Huius radix*
66 *vehementer adſtringit, conveniens in his, quibus adſtrictione opus eſt. Bibitur etiam ad alvi fluxiones, & fluxum muliebrem, omnemque ſanguinis eruptionem ſiſtit*. Plinius vero habet. [3] *Ipſa alvum, menſeſque, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit, ſpiſſandi, cohibendique natura*. In quibus, *menſes*, pro *mulierum fluxu* tranſcripſit, ἔμμηνα, pro

(1) *In deſcription. Iſopyri*.
(2) *Vires*.
(3) *Lib. 27. c. 2.*

Digitized by Google

pro ῥοῦν γυναικεῖον. [1] Galenus ſic, *Idæa radix guſtu admodum acerba eſt; ac ſi opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum ſanguinis profluvia, alvi fluxus, dyſenterias, profluvium mulierum, & quæcunque eis ſunt generis, tum pota, tum foris impoſita curans.* His verbis videtur Galenus ſicut & in aliis multis, Idæam radicem non cognoviſſe; cum taceat vim calefaciendi, & frigefaciendi, quarum aliqua præditam eſſe hanc plantam neceſſe eſt; nec quo ordine, ſive exceſſu, ſcribat, ut in aliis ſolet, calefaciat, refrigeret, & an moderata ſit, vel contrariis conſtet facultatibus. Sed quæ a Dioſcoride dicuntur, tranſcribat verbis generis. Hanc noſtrates vulgo etiam *Biſlinguam* appellant, a ligulis foliis hærentibus nomine ſumpto: quam eamdem veteres, Dioſcorides, & qui ſequuti ſunt ipſum, Galenus, & Plinius, *Hypogloſſum* etiam appellarunt, quia ut Galenus[2] ait, *ita nominatum eſt, quia propagines parvarum linguarum ſub ſummis corymbis producit.* Pro qua Plantarum hiſtoriæ Auctor, non hanc Biſlinguam, & Vuulariam, ſed Polygonati, ſive *Sigilli Salomonis* vulgo dicti, plantam congenerem depinxit a Carolo Cluſio primum delineatam: atque in ea eſt opinione, ut Hypogloſſum ab Hippogloſſo differat, atque plantam illam verum eſſe Hypogloſſam affirmat: inque doctiores inſurgens, male illos Hypogloſſi, & Hippogloſſi etymon intelligere aſſerit. Atque talem ſubſtinens ſententiam, potius Dioſc. textum in maioribus emendare voluit, ſenſus, verbaque convertens, quam Plinii, vel Dioſcoridis textus unius, duarumve literarum immutatione corruptos dicere, vel potius veriuſque Dioſcoridis Hippogloſſum a Plinio Hypogloſſum appellatum. Nulla quidem alia inter illorum hiſtorias eſt differentia; nihilque ad plantæ cognitionem facit, ut ἵππο, vel ὑπὸ, dicatur: cum utrique nomini eadem planta aptari poſſit, eademque erit: ut ſcilicet Hippogloſſum, a foliorum magnitudine, magnam linguam referens dicatur. Hypogloſſum vero a ligulis foliis hærentibus, ὑπὸ, ſcilicet γλώττης. Neque in re alia nota eſt privata, qua poſſint differre inter ſe, ut ex Plinii textu liquet, ait enim *Hypogloſſa*[3] *folia habet figura ſylveſtris Myrti concava, ſpinoſa, acuta* interpretari poteſt verbum ἀκανθώδη hoc loco, nam idem Plinius de Alexandrina Lauro: quam Hypoglosſum dici refert, *folio acutiore, quam Myrti*, dixit; de his vide quae diximus in E'κφράσει prima pag. 165., & 166. *& in his ceu linguas, folio parvo exeunte de foliis.* Et Dioſcorides,[4] *& in ſummo* 67
ἐπ' ἄκρȣ non in ſummo caulis, quem non habet, ſed in ſummo comæ ſcilicet parte ſumma foliorum, quæ eſt ſupina, in qua foliolum, ſive ligula ex quo fructus, *veluti ligulas in foliis.* Cuius rei Galenus etymon

(1) *Lib. 7. de ſimp. med. fac.*
(2) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*
(3) *Lib. 27. c. 11.*
(4) *Lib. 4.*

mon affert, [1] *Hypogloſſum ita nominatum, quia propagines parvarum linguarum ſub ſummis corymbis producit*. Quibus etſi textus in aliquibus verbis varient, non ideo colligitur diverſas eſſe plantas: ſed ſcimus, alterum ab altero exaraſſe, eandemque plantam omnes deſignare voluiſſe. Et ſi credendum eſt, ut verum eſſe cenſeo, quod ratio demonſtrat, doctiſſimo cuidam medico Germano, qui in Dioſcoridem Emblemata ſcripſit, qui ait ſe textum habere Dioſcoridis vetuſtum, in quo ὑπόγλωσσον legitur, pro ἱππόγλωσσον: atque plantæ convenire nemo dubitat: & quamvis corrupte legatur in aliquibus ἱππόγλωσσον, pro ὑπόγλωσσον, non ideo diverſas plantas, ac deſcriptiones eſſe cenſendum eſt, præſertim cum tam clarum Galeni textum habeamus, in quo ut dixi, huius nominis ὑπόγλωσσον, etymon affert. Immo addo & hanc ſententiam, a qua non diſcedam, donec plantas videro diverſitatem teſtantes, nam quæ ab aliis depinguntur, fictitias eſſe, non dubito; non enim plantarum diligens affertur delineatio, nec locus, nec unde ſint advectæ refertur: præterea non omnes plantarum collectores illas habere icones, & quæ depinguntur ab aliis iconibus exceptæ ſunt: & quod fortius doctiores Scriptores nullam de illis habere rationem video. Quare etiam Hypogloſſum, Laurum Alexandrinam, Laurotaxam, & Chamædaphnen, eandem eſſe plantam cum ſuperiore cenſeo: nec niſi nominum diverſitatem habere, a Scriptoribus diverſis impoſitam, quam Dioſcorides, & qui ſequuti ſunt eum, non animadvertiſſe oſtendam. Foliorum forma, Lauro ſimilis, Lauri nomen plantæ huic indidit, non quod ex Lauri genere eſſet: & ut aliqua oſtenderetur differentia inter hanc, & Laurum, *Alexandrinam & Idæam Laurum*, a loco in quo naſceretur, appellarunt, ſicuti & *Radicem Idæam, vel herbam Idæam*, ut Plinius habet, atque alii quia humilis eſſet, *Chamædaphnen*, alii a fructus forma & colore *Laurotaxam*, ut a Plinio refertur: & quia fructum foliis interceptum habet, ἐπικαρπόφυλλον, & *Carpophyllon*: alii vero quia ligulam e medio folio exire animadverterunt, *Hypogloſſon*, & *Hypoglotton* appellarunt. Hoc demonſtratur, nam quæ Laurus Alexandrina dicitur, ab eodem Dioſcoride, & Plinio Hypoglotton, pro Hypogloſſon Attice: ex quibus ſynonyma eſſe clarè
68 colligitur. Sed & Chamædaphnen Laurum Alexandrinam appellari, idem Dioſcorides teſtatur in cap. de Chamædaphne: atque ita eſſe, non tantum nomina ſynonyma, ſed & plantæ delineatio demonſtrat: ſed inſuper virium poteſtas, ut inferius dicam. Lauri igitur Alexandrinæ deſcriptio, [ut ab antiquiore & veluti fonte, Theophraſto inquam, initium ducam, purius quidem plantas deſcripſiſſe nemo dubitat] hæc eſt. [2] *Illa quoque propria eſſe circa Idam feruntur, Laurus Ale-*

(1) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.* (2) *Lib. 3. c. 17.*

Digitized by Google

Alexandrina cognominata , & Ficus quædam , vitiſque . Lauri proprium, quod fructum ſuper folia gignit , quemadmodum Myrtus ſylveſtris : quippe ambæ fructum ſuper dorſum folii ferunt . Et alibi [1] *Fructiferaque nonnulla fructum foliis interceptum gerentia , ut Laurus Alexandrina , quæ fructum ſuper folio gignit .* Nota quidem privata plantæ huic videtur, ut ἐπιφυλλόκαρπος ſit quemadmodum Ruſcus: quibus aliam ſimilem plantam nec Theophraſtus deſcripſit, nec unquam vidiſſe ſcio aliquem. Quæ nota expreſſa diligenter videtur a Dioſcoride in capite Lauri Alexandrinæ, his verbis: καρπὸν ἐν μέσοις, foliis intellige, ἐρυθρὸν ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, *fructum in medio foliis, rubrum Ciceris magnitudine*, & in capite Chamædaphnes: καρπὸν περιφερῆ ἐρυθρόν, τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα *fructum rotundum rubrum, foliis innatum.* Quibus minime arridens obſervantior ſcriptor, cum Ruſco eſſent communia ; magis privatam notam, ſicuti nomenclaturam tribuit huic plantæ, & relicta deſcriptione fructus, foliolum, ligulam ſcilicet his verbis habere tradidit: καὶ ἐπ' ἄκρου ὥσπερ γλωσσίδα παρὰ τοῖς φύλλοις. Quæ Plinius vertit: [2] *Et in his ceu linguas, folio parvo exeunte de foliis.* Et idem de Laurotaxa loquens, ait: [3] *Excreſcente in medio folia parvulo, veluti lacinia folii.* Quam ligulam etſi in Ruſco conſideremus, illam non ligulam folii, ſed veluti folliculum floris eſſe cenſetur: atque ita nulli competere plantæ ligulam hanc adhuc eſt cognitum . Dioſcorides vero, [4] *Laurus Alexandrina, quam aliqui Idæam, &c. folia habet ſimilia Ruſco, maiora vero, molliora, & albidiora; fructum autem in mediis foliis rubrum, magnitudine Ciceris: ramos a terra pedales, vel maiores. Radicem admodum ſimilem Ruſco, maiorem, bene olentem, atque molliorem. Naſcitur in montanis locis.* Ex quo Plinius, [5] *Eſt & Chamædaphnæ ſylveſtris frutex, eſt & Alexandrina, quam aliqui Idæam, alii Hypoglotton, alii Daphnitin, alii Carpophyllon, alii Hypelaten vocant. Ramos ſpargit a radice dodrantales, topiarii ac coronarii operis, folio acutiore quam Myrti, molliore, candidiore, ac maiore, ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida* 69
& circa Heracleam Ponti, nec niſi in montoſis. His reſpondere videntur Chamædaphnes deſcriptiones. Dioſcorides vero ait: [6] *Chamædaphne, quam & aliqui Laurum Alexandrinam vocant, virgas producit cubitales, rectas, tenues, & læves. Et huius folia ſimilia Lauro, læviora multo & viridiora: fructum rotundum, rubrum foliis innatum.* Ex quibus Plinius. [7] *Chamædaphne unico ramulo eſt, cubitali fere, folio tenui Lauri ſimilitudine: ſemen rubens annexum foliis.* Ab his non differunt, quæ de Lauro-

(1) *Lib. 1. c 16.*
(2) *Lib. 27. c. 11.*
(3) *Lib. 15. c. ult.*
(4) *Lib. 4.*
(5) *Lib. 15. c. ult.*
(6) *Lib. 4.*
(7) *Lib. 24. c. 15.*

Digitized by Google

rotaxa, inquit Plinius:[1] *Accedit in topiario opere Taxa, excreſcente in medio, folio parvulo veluti lacinia folii.* Quæ eadem eſt cum eiusdem Hypogloſſo.[2] *Hypogloſſa folia habet ſylveſtris Myrti concava, ſpinoſa, & in his ceu linguas, folio parvo exeunte de foliis.* Quam Dioſcorides ita ante deſcripſerat.[3] *Hypogloſſon frutex parvus eſt Ruſco tenui foliis ſimilis: comam vero habet ſpinoſam, & in ſummo veluti ligulas in foliis.* Cuius etymon affert Galenus,[4] *Hypogloſſon inde adeo nuncupata eſt, quod ſummis corymbis velut ligulæ quædam exeunt.* Quibus omnibus delineationibus plantam, quam Hypogloſſon, ſive ut vulgo dicunt *Biſlinguam* reſpondere demonſtrabo. Planta igitur hæc, non ſolum oritur in Ida & Heraclea Ponti, ut ait Plinius, ſed ut refert Lobellius, in montoſis, ſaxoſiſque & aſperis incultis Genuæ, portus Lunæ, Savonæ, Niceæ, aliiſque Alpinis ſterilibus calidorum tractuum: radicem habet Ruſci modo, maiorem, bene olentem, albam, & molliorem, ut Dioſcorides ait in capite Lauri Alexandrinæ: a qua primum teneri ſtolones exeunt Ruſci & Aſparagorum modo, qui edi poſſunt, ut[5] Galenus ait in capite Chamædaphnes, acerbi quidem ſunt, & ſubamari non ingrati, qui poſtea in virgas diſtenduntur pedales, & cubitales, ideoque Chamædaphne dicitur: ſingulares, ſine ramis ideoque Plinius, ait, de Chamædaphne loquens *unico ramulo eſt*, tenues, læves, flexibiles, topiario & coronario operi aptas, ut idem Plinius ait de Lauro Alexandrina & Taxa loquens: in quibus foliis ſunt forma foliorum Ruſci novelli, cuius folia anguſtiora ſunt, ſed huius maiora ſunt, atque forma oblongiore, tam Ruſci, quam Myrti, Laurinis ſimilia: albidiora vero, & molliora ut parvi Ruſci folia, quibus Dioſcorides comparat, quæ molliora & albidiora, lævioraque ſunt Laurinis, ut idem Dioſcorides ait. Virgis hærent folia a medio ad ſummum terna primum, deinde ſingula alternatim:
70 quarum alia ligulas habent terram verſus, alia in cœlum ſuſpicientia, quarum cauſa, ὑπόγλωσσον dicta fuit: omnia vero acuta ſunt, ſed non ita ſpinoſa ut Ruſci: ex medio & dorſo folii, ut Theophraſtus, Dioſcorides, & Plinius dicunt, ſed etiam ex ligula, ut in Ruſco fere viſitur, flores exeunt Ruſci modo, quibus fructus ſuccedunt rotundi, rubri, magnitudine Ciceris, Ruſco ſimiles, ut omnes aiunt, ſinguli, vel bini, ſingulis foliis, petiolos habentes tenues, atque breves, ſed ſingulorum fructuum intellige: qui vero bini ſimul viſuntur fructus, horum ſinguli longiorem habent petiolum. Vere floret, fructus adhuc edere non vidi, ſero fructus edit: ſed illos habere dixi aliorum ſcriptorum ſententia, qui videre potuerunt. His igitur ſic cognitis, & de-

(1) *Lib. 15. c. ult.*
(2) *Lib. 27. c. 11.*
(3) *Lib. 4.*
(4) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*
(5) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*

Digitized by Google

deſcriptiones omnes ſibi ipſis, & plantam illis omnibus reſpondere oſtendi, quare formæ facta collatione, virium poteſtatem demonſtrandam ſuſcipio, ut ſcilicet mixtam habeat facultatem, atque præter ſiccandi & adſtringendi facultatem, calida ſit, acris amara ut guſtu percipitur, quare digerere, incidere, diſcutere, aperire, & mollire poterit. Galenus vero ait, [1] *Daphnes herbæ, quam, & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura evidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul eſt, & ſubamara, potaque tum urinas, tum menſes prolicit.* Et porro [2] *Chamædaphnæ germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis viribus Daphnæ Alexandrinæ &c.* De Hypogloſſo vero: *Cæterum radix & ſuccus fruticis emolliendi vim poſſident*, ſicuti Dioſcorides etiam ait: effectus vero harum facultatum eosdem eſſe illos conferendo demonſtrabo. Lauri Alexandrinæ hæ ſunt vires apud Dioſcoridem. *Vim habet radix pota ſex drachmarum pondere cum vino dulci, auxiliandi difficulter parientibus, & urinæ ſtillicidio. Ducit etiam ſanguinem.* Quæ ita Plinius. [3] *Laurus Alexandrina ſive Idæa partus celeres facit radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas pellit, menſeſque eodem modo pota.* Quibus ſimilia de Chamædaphne idem tradit: [4] *Menſes ſuccus eius, & urinam ciet potus partuſque difficiles in lana appoſitus:* quæ Dioſcorides: *Succus cum vino potus, menſes & urinas ducit. Idem facit & in peſſo appoſitus* Item [5] *Huius folia trita, emplaſtri modo impoſita capitis doloribus, & ſtomachi ardoribus auxiliantur.* Quæ Plinius: *Illinitur capitis doloribus recens, ardores refrigerat.* Quibus Hypogloſſæ vires reſpondent, *Videtur*, inquit Dioſcorides, *coma amuletum eſſe utile caput dolentibus.* Quæ Plinius: [6] *capitis dolorem corona ex his impoſita minuit, Præterea ad tormina cum vino bibitur*, & 71
Dioſcorides, *Eadem pota cum vino tormina ſedant.* His reſpondentes vires a recentioribus cognitæ ſunt. *Biſlingua epota difficulter parientes adiuvat, menſes ciet, calculos pellit*, Item Cordus ait, *radicem ſiccam etiam bubones in peſte maturare certiſſimis vulgi experimentis.* Item *Folia, radixque uvæ, gutturis ac tonſillarum tumores, ac earundem ulcerationes gargarizatu ſanant.* Scribit Marcellus: *in Italia plantam iſtam puerorum collo appendi ad uvam reprimendam, quo ad uvam prolapſam contrahendam uſu, Vuulariæ nomen eſt adepta*, ac etiam hernias contrahere protuberantes pulverem cum decocto Symphyti hauſtum Matthiolus ſcribit. Quibus non minus Hypogloſſi, quam Lauri Alexandrinæ & Chamædaphnes dictæ, vires referre cognitum eſt, mixtam namque facultatem habere perſpicitur effectu, atque guſtu, folia quidem acer-

H ba

(1) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*
(2) *Ibidem.*
(3) *Lib. 23. c. 8.*
(4) *Lib 24. c. 15.*
(5) *Lib 24. c. 15.*
(6) *Lib. 27. c. 11.*

Digitized by Google

ba multo eſſe, ſicuti & radix, atque acrimonia participare. Quare mea ſententia videtur non ſine ratione adducta. Valerius Cordus vir doctiſſimus animadvertit etiam, atque in ea eſt opinione, ut Hypogloſſum & Laurus Alexandrina eadem planta ſit, quam etſi plantarum Auctor reiicere conatus ſit, non tamen ſuum conſequutus eſt finem. Non eſt radix Idæa, quæ ab aliis ponitur, nullam enim habet cum Ruſco affinitatem. Non eſt Laurus Alexandrina quæ ab aliis præter Fuchſium depingitur: nam vel fictitia, vel non reſpondens eſt, nec Chamædaphne, cum non habeat fructum foliis innatum, ἐπιπεφυκότα ſcilicet, ut Dioſcorides ait.

Iani Planci Adnotatio XIII.

SI ſuperiori adnotatione vitio laborare diximus denominationes Herbarum a Locis, duplici laborabit vitio huius Plantae denominatio; nam & Radix Idaea Dioſcoridi, & Laurus Alexandrina Columnae dicitur. Si ſola haec Radix, & in ſolo Ida Monte naſceretur. Item ſi ſola haec Laurus, & ſola Alexandria proveniret ſatis bene alterutrum nomen ei conveniret; verum quum alterutrum fieri non poſſit ut ipſi conveniat, heinc fit, ut neutrum aptum ipſi videatur. Verum errores in denominationibus ferendi, utpote parvi momenti; Non enim longo uſu recepta nomina facile eſt cui vis immutare. Sed non ferendus gravis ille error Matthioli, qui ut primus videretur, qui hanc Plantam poſt Veteres deſcriberet, & oſtenderet, quamdam ſibi finxit, & more ſuo pro genuina Alexandriao Lauro venditavit, ut Fabius noſter acute animadvertit in prima ἐκφράσεως ſuae Parte, qui iterum eamdem hanc Plantam ibi deſcribit, & depingit, ſed ibi diſtinguit bene Laurum Alexandrinam, ſeu Chamaedaphnem a Radice Idaea, ut ipſi verum ſit vulgatum adagium δευτέραι φροντίδες κρείττω. Verum longe melius Tournefortius, qui utramque ad Ruſcos ablegavit, & latifolium unum, anguſtifolium alterum ſapienter nominavit, ut in praeſentis titulo innuimus.

SI-

SIDERITIS TERTIA DIOSCORIDIS TAB. XVI.

Sanicula Officinarum C. B. P. 319.

SIderitis, & hæc ideo dicta fuit [1], quoniam, ut Dioſcorides ait [2], ταύτης, δύναμις ἐπιτιθεμένης, κολλητικὴ ἐναίμων, καὶ νεοτρώτων: ferruminandi ſcilicet vim habet recentia, & cruenta vulnera, ferro facta, quod σίδηρος, dicitur, indeque σιδηρῖτις dicta. Planta hæc radicem habet fibroſam, nigram foris, intus albeſcentem [3], ex qua multa folia, decem, plus, minuſve exeunt rotundo ambitu, (ſed quinque partita, veluti Geranii columbini dicti, profundioribus laciniis. Coriandri folia, antequam caulem edat, ſatis forma, & lævore referentia, duriora vero, atque maiora duplo, quandoque 73
magis circumſerrata: ſuperne atrovirentia, inferne vero ex viridi albeſcentia, politioraque) ex ſingulis petiolis tenuibus dodrantem altis, vel minus, ex viridi albeſcentibus in ſummo; contra vero rubeſcentibus, e radice ſimul prodeuntibus, a qua etiam, & ex medio foliorum plures caules, aliquando unicus, præſertim ex novella planta, exit admodum Sideritidis ſecundæ, Pimpinellæ nobis vulgo dictæ, cauli ſimilis, levis, rotundus, ſtriatus, eodem colore purpuraſcente, quandoque parum folia ſuperans, cultu vero, & locis pinguioribus bipedalis; unica, vel duobus alis diviſus, ex foliis, quæ cauli hærent, exeuntibus: in quorum ſummo, & caulis veluti corymbi, quatuor exeunt pedicelli, unicus in medio exiſtens brevior: reliqui tres triangulum effigiant: ſinguli tres florum corymbos habentes: medius vero unicum, & maiorem. Flores parvi admodum ſunt, atque antequam pandantur villi, purpuraſcentes, poſtea vero albeſcentes, multis purpureis ſtaminibus duriuſculis, tactu etiam aſperis ornati: ex quorum mixtione puniceus color oculis redditur. Guſtu ſunt ex dulci, amari, aſtringentes; non diſſimiles Sideritidi ſecundæ Dioſcoridis. Hi vero amplius quid aromatis continere palato percipiuntur. Aprili & Maio menſe floret [4]: Iulio perficitur ſemen aſperum, atque hirſutum. Frequens hic eſt ſecus vallium, colliumque vias umbroſas ſupra tophos muſcoſos, & parum terræ habentes oriens [5]. Hæc ſatis videtur mea ſententia Dioſcoridis delineationi reſpondere, qui ait [6]. Ἔτι καὶ ἑτέρα εἶναι λέγεται σιδηρῖτις, ἣν καὶ αὐτὴν Κρατεύας ἡράκλειαν καλεῖ, φυομένην ἐν τοίχοις, καὶ ἀμπελῶσιν, ἔχουσα

(1) *Nomin & Etymon.*
(2) *Lib.* 4.
(3) *Forma.*
(4) *Tempus.*
(5) *Locus.*
(6) *Lib.* 4.

φύλλα πολλὰ ἀπὸ μιᾶς ῥίζης, ὅμοια κοριάνῳ περὶ καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, τρυφεροῖς, ὑπολεύκοις, ἐνερευθέσι, ἄνθη δὲ φοινικᾶ μικρὰ γευομένῳ πικρά, γλίσχρα.[1] *Præterea aliam Sideritidem eſſe tradunt, quam Cratevas heracleam vocat, in muris & vinetis naſcentem, foliis ab una radice multis, Coriandro ſimilibus, circa caules pedales, teneros, læves, ſubcandidos, atque rubicundos: flore puniceo, parvo: guſtanti amaro, & glutinoſo.* Quæ cum forma, & ſapore ſimilis videatur, viribus etiam reſpondere cenſeo. Sed certe huius vires non ſolum Sideritidi pares, ſed etiam maiores eſſe, illis a Dioſcoride idem tributis, recentiorum experimento conſtat, unde apud Gallos vulgatum eſt Adagium de plantæ huius viribus, aiunt enim. *Qui Saniculam habent*, (ſic eamdem appellant) *Chirurgo non egent*. Dioſcorides has vires Sideritidi tertiæ tribuit[2], *Et huius impoſitæ vis eſt, ut cruenta, & recentia vulnera glutinet*. Lobellius vero, *Internis & externis ulceribus, ſanguinis eruptionibus, dyſenteriis, ruptis, vulſiſque auxiliatur decocta, pota, atque impoſita*. Quare nomen illi antiquius reddendum duxi, cum forma ſatis, atque viribus tertiam Dioſcoridis Sideritidem præ aliis referat, eademque iudicanda ſit. Non eſt Sideritis tertia Robertianum Geranium, & ſi ad vulnera ab eodem ſit commendatum, in foliis enim caule, totaque planta hirſutie obducta eſt ſemper, contra Dioſcoridis ſententiam, qui ait, καυλίοις σπιθαμιαίοις, λείοις, τρυφεροῖς, &c. Præterea nullam Dioſcorides plantam Coriandri foliis hirſutam deſcribere vidi, non addita hirſutiei differentia: item Geranii folia multum ſunt inciſa, propius Anemonæ, quam Coriandro ſimilia, quamvis Anemone ſit Coriandri foliis, ſed Dioſcorides hoc animadvertit, dicens: φύλλα δὲ κοριοειδῆ λεπτοσχιδέστερα, &c. ut etiam in aliis, atque hic dixiſſet, cum profundis laciniis ſint admodum diviſa, & Geranio bulboſo primo Dioſcoridis ſimilia: quod Anemones folia habere tradit, non Coriandri: primo quidem Anemones deſcriptionem tradiderat, foliis multum inciſis, ut ſupra dixi. Nec etiam flores Geranii ſunt amari, nec glutinoſi, neque in illis quicquam ſimile ſapore & guſtu ineſſe percipitur, ut multis oſtendi. Præterea roſtrum Gruinum habet, quod Dioſcorides ſicut in ſecundo Geranio, ita & hic deſcripſiſſet; qua nota facilius nobis demonſtraſſet, cum illi ſit privata nota, & congeneribus. Non poſſumus plantam a Matthiolo depictam recipere, cum adhuc nec aliquis niſi depictam illam viderit, Ranunculi faciem habentem: omneſque cenſent, ex plantis commentitiis ad eum miſſis ab adulatoribus, illuſoribuſque amicis eſſe, quas nec ipſe fidelis addiſcens videre, atque conſiderare quæſivit.

74

Ia-

(1) *Deſcriptio.* (2) *Vires.*

Iani Planci Adnotatio XIV.

DVabus ſuperioribus Adnotationibus minus bonas vidimus herbarum denominationes a Locis, hic eodem vitio laborare dicimus nomina herbarum a viribus. Si enim a ferruminandis vulneribus ferro inflictis denominanda eſt aliqua herba, haec non una, neque duplex, triplexve erit Herba, ſed innumerae hoc nomine appellabuntur. Natura enim pluribus Herbis ut hominum generi conſuleret ferruminandi vulnera, ſanandique vim indidit. Quare Dioſcorides tria Sideritidis genera poſuit, ſed multo plura ponere potuiſſet, ſi ad hanc vim conſolidandi vulnera attendere voluiſſet. Verum ipſi ignoſcendum ſi accurate & diſtincte treis illas herbas, & non tantum per aſſimilationem, & per vireis deſcripſiſſet; Quo factum eſt, ut ſit plerumque in herbis ſuis, ut diſſideant inter ſe Rei Herbariae Scriptores, & herbas mirum in modum diverſas pro ſuis adducant. Sic pro prima ſua Sideritide Marrubii Aquatici genus adduxit Matthiolus, alii aliam. Pro ſecunda Vrticae genus adduxit Matthiolus, & Fabius noſter in prima Ecphraſi adduxit Pimpinellam, Herbas mirum quantum inter ſe diſtanteis. Pro Tertia Matthiolus, ne haeſitaret herbam ſuo more finxit, cui inferne folia Tanaceti adpoſuit, & ſuperne cauleis, fructuſque ignotos. Fabius noſter pro Tertia Dioſcoridis Sideritide Saniculam affert a ſanando dictam Herbam, & Diapenſiam nonnullis, Vmbelliferam quidem, & in ſylvis plerumque degentem. Quartam denique Sideritidem, ut abundaret attulit Matthiolus, ſed eodem penu ac tertia, & aliae quam plurimae.

TRAGIVM ALTERVM DIOSCORIDIS TAB. XVII. 75

Tragoſelinum minus. Tournef. 309.

TRagii nomen adepta eſt planta hæc, eo quod, ut idem Dioſcorides ait, [1] *προβάλλει κατὰ τὸ φθινόπωρον τὰ φύλλα τράγου ὀσμὴν, ὅθεν καὶ ὠνόμασται τράγιον. Emittunt Autumno foliæ birci odorem, unde & appellatum eſt Tragium*. Differt a primo Tragio, nam illud non hirci virus olet, ſed ita dictum fuit, quia Capræ ſagittis confoſſæ, illius pabulo ſpicula e vulnere excutiunt, notamque privatam habet, ut lacteum ſuccum gummi non diſſimilem habeat, & quod in Creta tantum oria-

(1) *Lib.* 4.

Digitized by Google

oriatur. Sed Theophraſtus de eodem loquens, alterum vero non cognovit, hæc ait. [1] *Habet vero lacrymam & Ixia, quæ in Creta naſcitur, & Tragacantha dicta. Hæc antea naſci tantum in Creta putabatur, nunc vero in Achaia etiam, Peloponneſi, aliiſque locis, & Aſiæ circa Mediam comperiri certum eſt*, & alibi [2], *Tragacantha large in Arcadia naſcitur, nec deterior Cretica exiſtimatur, ſed etiam viſu pulchrior*, & alibi [3], *Ergo quibusdam ſponte ſuccus conſiſtit, ſpiſſaturque lacrymæ modo, ut in Tragacantha appellata: hanc enim cedere opus nequaquam eſt*. Ex quibus ſuſpicio eſt eandem plantam eſſe Tragium & Tragacantham, quam Gaza, Hirciſpinam vertit de qua alias. Huic vero Plantæ notæ ſunt inquit Dioſcorides: [4] Τράγιον ἄλλο τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια σκολοπενδρίῳ, ῥίζαν δὲ λεπτὴν, λευκὴν, παραπλησίαν ῥαφάνῳ ἀγρίᾳ. *Tragium alterum folia habet ſimilia Scolopendrio, radicem tenuem, albam, perſimilem Rhaphano ſylveſtri*. Cui deſcriptioni plantam a me propoſitam reſpondere demonſtrabo: quæ Radicem habet Rhaphano ſylveſtri ſimilem [6] vel Paſtinacæ erraticæ, pede longam, minimum digitum craſſitie æquantem, albam, raris fibris diviſam: folia emittit per olis ex adverſo hærentia quaterna, & in extremo unicum, Sideritidis ſecundæ Dioſcoridis modo, Pimpinellæ vulgo nobis dictæ; (ob cuius ſimilitudinem, & hanc Pimpinellam hircinam vocant) rotundiora, atque magis & profunde diviſa: ſed ſi ſemine feras, primum bina emittit folia ſingulis petiolis hærentia, rotunda Coriandrinis ſimilia, deinde bina ſingulis petiolis, & poſtremo quaterna ſibi ipſis adverſantia, in quorum
77 extremo unicum ineſt. Caules emittit tenues admodum, pedem & ſeſquipedem altos, binis, terniſve geniculis interceptos, ex quibus folia admodum tenuia exeunt: in ſummo vero eorum umbellæ inſunt floribus refertæ albis, quibus ſuccedunt ſemina oblonga ſimilia Aniſo, ſed minora multum; colore ad viridem tendentia, atque hirſuta. [7] Floret Aeſtate, Autumni initio ſemina perfecta inveniuntur. [8] Oritur in montibus, ſaxis, & locis terrenis: in monte Divæ Mariæ Virginis appellato excelſo & frigido frequens. Folia confricata virus olent hirci, ſicut tota planta. Guſtu acri, atque τραγίζοντι, non ſolum Autumni tempore, ſed ſemper. Quare fieri potuit, ut Dioſcorides, vel is a quo tranſcripſit, plantam hanc Octobris menſe viderit, tunc enim hic ſine umbellis, & caule corrupto invenitur, nova erumpens folia, quo tempore magnam habere cum Scolopendrii foliis ſimilitudinem conſpicitur caule exiſtens vidua: atque ita eo tempore tantum folia naribus admovit,

(1) *Lib. 9. c. 1.*
(2) *Lib. 9. c. 15.*
(3) *Lib. 9. c. 8.*
(4) *Lib. 4.*
(5) *Deſcriptio.*
(6) *Forma.*
(7) *Tempus.*
(8) *Locus.*

Digitized by Google

vit, atque ignorans, an toto anno eundem remitteret odorem, tempus Autumni tantum, quo ipſe invenit, atque conſideravit, (ut in aliis multis, quæ ſine caule, & ſine flore deſcripſit) poſteris tradidit. Eo enim tempore propter humoris abundantiam folia magis virus olent, ſicuti in planta Androſemo verius putata, Sicilianæ dictæ ſimili, & congenere, obſervatur, cuius folia quæ iam ſiccari incipiunt, non hirci virus, ſed vini odorem remittere videntur. Obſtaret plantæ huic aliquorum ſententia forma foliorum, quam dicunt non eſſe Scolopendrii foliis ſimilem: quam ſententiam ita reiiciendam duxi. Aſplenum folio conſtat Polypodii diviſura, quod eſt Filici ſimile Dioſcoridis ſententia, ſed axioma eſt, quod ea quæ uni dato ſunt ſimilia, ad invicem ſimilia eſſe dicentur: ergo non ſine ratione & ſimilitudine neceſſaria, plantæ huius folia ſunt Aſpleni foliis ſimilia, cum Filici Polypodium ſit ſimile, atque idem Dioſcorides Filici Sideritidem ſecundam, & Trichomanes comparat: quod utrinque folia ex adverſo poſita Lentis ſimilitudine habere ait. In Sideritide ait φύλλα ὅμοια τοῖς τῆς πτέειδος, quia ſola diviſura ſimilia ſunt: In Trichomane, ϑριχομανὲς, &c. ὅμοιον πτέειδι, quia & foliorum ſubſtantia & diviſura Filici eſt ſimile: ut & δρυοπτεεὶς ὅμοια πτέειδι, non φύλλα ὅμοια σκολοπενδρείῳ, ut hic; quod tantum de foliorum diviſura eſt intelligendum, ut de Sideritide ſecunda dixi, quibus foliorum Filicis figuram repræſentat utrinque di- 78
geſtorum: longaque differentia eſt inter habere folia ſimilia Scolopendrio, Scolopendrii ſcilicet foliis, & ſimilem eſſe Scolopendrio; quod ultimum de ſubſtantia & forma totius plantæ intelligitur, ut dixi de Dryopteride, & Trichomane. Obſtare dicunt aliqui quod de Filice fœmina Dioſcorides ſcripſit, φύλλα πτέειδι ὅμοια, & tamen ſubſtantia & foliorum diviſura ſimilis eſt Filici mari: ad quod reſpondere pro me Dioſcoridem dico, & ſic. Filix fœmina quamvis mari ſimilis ſit ſubſtantia & diviſura foliorum: poſitum tamen foliorum valde diſſimilem habet, nam fœmina eſt ramoſa, & non uno petiolo conſtat, ut Filix mas, ſed pluribus alis; ideoque cum plantæ maxime ſimilitudine foliorum & diviſura dignoſcantur, maiori nota, qua facilius dignoſci poterat, deſcripſit: atque folia ſimilia Filici habere ait, cum plantæ habitu differret: ramorum ſcilicet multitudine. Præterea Rhaphano ſimilem radicem, nullam ex Filiceorum genere plantam habere adhuc compertum eſt, ſed obliquam, ut Polypodium; reliquos vero capillares. Nec de floribus eſt dubitandum, ut aliqui dicunt, qui a Dioſcoride tacentur, nam hoc fuit, quia eo tempore caule & floribus viduam plantam conſpexit, quod multis plantis evenit, quorum flores non deſcripſit, & tamen illos habere certo ſcimus: aliquibus penitus abſtulit; illaſque flore carere dixit: atque hic etiam oportebat ut flores

ne-

negarentur ſcribere: & hanc flore carere, ſi flores non emitteret. At potius credendum eſt plantam hanc a notiore nota deſcribere voluiſſe ut facilius cognoſci poſſet, a forma & diviſura foliorum, & ab hirci olentia. Quibus ſic cognitis, iam videtur planta a me propoſita dubiis ſoluta Tragii nomen aſſequi debere: cuius vires Dioſcorides ita expreſſit: [1] *Hæc radix* ſcilicet, *ſive cruda, ſive cocta edatur, dyſentericis opitulatur*. Quam vim recentiores, quia ad id non commendatur planta hæc, negant habere: tantum agnoſcunt, ad calculos frangendos aptam eſſe, & urinas eliciendas: atque ob id contrariam potius dyſentericis iudicant. Sed ſi conſideretur plantæ ſubſtantia & qualitas, guſtu percipietur acrimoniam quandam habere cum quadam odoris gravitate, & adſtrictione non carere: qua dyſenteriam prohibere poterit, præſertim ſi viſcerum imbecillitate proveniat, (multæ namque ſunt cauſæ)
79 corroborans iecur, & infirmas partes per urinam evacuans, & ſiccans divertenſque humorem adſtringere fluxionem, ut etiam in Aliſmate evenire cenſeo, quod acrem vim obtinet, atque Dioſcorides ad dyſenteriam facere Dauci pari parte admixta ait: cuius etiam vis eſt acris, atque præſertim urinam movens. Quam facultatem etſi recentiores non ſint experti, Galenus non denegat, atque propter adſtrictionem quam habere plantam ait, poſſe dyſenteriam & ſimiles fluxiones ſiſtere, ait enim de utroque agens: *Tragii folia, fructus, lacrymaque trahentis, & digerentis ſunt facultatis. Eſt vero tenuium partium, & facultate in principio tertii ordinis calida. Stipites, & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menſes movet, drachmæ pondere potum. Porro in Creta ſola naſcitur Tragion lentiſco ſimile. Cæterum alterum Tragium hoc minus, cuius folia Scolopendrio ſint ſimilia, viſitur quidem multis locis: ſed non parum habet facultatis adſtringentis: ut ad fluxionum affectus conveniat*. Et ſic vi calidæ facultatis poterit incidere, & abſtergere, calculos minuere, & urinas movere; ſiccantis & adſtringentis, Dyſenteriam & alias fluxiones, a contraria cauſa effectas emendare. Quorum exempla non pauca apud Dioſcoridem & Galenum extant, ut eadem calculos frangant & menſes moveant, eademque Dyſenteriam, & Diarrhæam ſiſtant propter adſtringentem facultatem, calidæ vi mixtam. Sed hæc medicis ſunt relinquenda. [2] Eſt & altera planta Tragium appellanda, quæ parum a prædicta facie diſſidet, ſicuti nec viribus. Folia quidem prima ab radice ſuperiori ſimilia in ſingulis petiolis rotunda, lævia Coriandrinis proxima, deinde lacinioſa efficiuntur, atque bina ſingulis petiolis conſpiciuntur, tertio quaterna, poſtremo ſena, ſed in omnibus unicum folium eſt in extremo rotundius, atque maius, Pimpinellæ dictæ modo ſed maiora: caulem emittit Fœniculi modo cavum læ-

(1) *Vires*. (2) *varietas*.

Digitized by Google

lævem, alis diviſum ſingulis geniculis, craſſiorem ſuperiore, umbellas & ſemen non diſſimile, quæ Aeſtate perficiuntur. Huius ſemina a Ferdinando Imperato, atque ſponte ortam ex inſula Capreis advectam habui. Radicem & ſemina ſi guſtaveris, acrimoniam, & odorem hirci, ut ſuperior habere cognoſces: folia vero minime τραγίζοντα obſervabis, nec aliquo tempore. Non eſt Tragium alterum Lunaria botrytis dicta, nam non niſi unicum folium habet, ſi Scolopendrio ſimilis eſſet, non radicem albam, ſed nigram, nec Rhaphani ſylveſtris magnitudinem æquantem, non eſui aptam, nec hircinum odorem remittit, 80
ut Pena etiam animadvertit. Nec planta illa exotica, in appendice Hiſtor. Plantar. depicta, quæ & Sucudus Avicennæ dicitur capitulis thymi modo: nullum quidem hirci odorem referunt habere.

IANI PLANCI ADNOTATIO XV.

SI a viribus non bene nominitantur Herbae, ita nec ab odore, quae vis eſt quaedam. Tragium hoc alterum dixit Dioſcorides, quod Tragum, ſeu Hircum oleat Herba; ita Tragium nominavit Virgultum aliud quod Hircorum ſanet vulnera. Verum ut plureis ſuperiori Adnotatione mederi vulneribus vidimus Herbas, ita plures ſunt quae Tragum, ſeu Hircum oleant, ut poſt hanc Androſaemi illud, ſeu Hyperici genus Siciliana dictum noſtro adnotante Columna, ſatis oſtendit.

EPIMEDIVM DIOSCORIDIS TAB. XVIII.

Oſmunda foliis lunatis Tournef. 547.

QVare Epimedium [1] appellata ſit planta hæc, ignorare fateor, niſi ἐπὶ μηδίᾳ, quia in Media frequens oriatur. [2] Apud Theophraſtum *Epimetron* legitur, & pro eo in Plinio [3] *Epipetron*, & alibi, ut in Dioſcoride *Epimedium*, in aliis nomenclaturis Erineos, & Thryon, [4] quia aquoſis gaudeat locis. [5] Dioſcorides vero Epimedium habet, atque ſic plantam delineavit. Ἐπιμήδιον καυλός ἐστιν οὐ μέγας, κισσῷ παραπλήσια φύλλα ἔχων, ὅσον ι ἢ ιβ΄. οὔτε δὲ καρπὸν οὔτε ἄνθη φέρει. ῥίζαι δὲ λεπταί, μέλαιναι, βαρύοσμοι, γευσαμένῳ μωραί.

(1) *Nomen.*
(2) *Lib. 7. cap. 8. de hiſt. plant.*
(3) *Lib. 21. c. 15.*
(4) *Lib. 27. c. 9.*
(5) *Lib. 4.*

Digitized by Google

ῥαὶ. φύεται ἐν τόποις ὑδρηλοῖς., [1] *Epimedium caulis eſt non magnus Hederæ folia ſimilia habens, fere decem, aut duodecim: non fructum, neque florem fert: radices ſubſunt, tenues, nigræ, graveolentes, guſtanti fatuæ; oritur in aquoſis locis*. Ex quo textu Plinius mutuatus fere ad verbum ita tranſcripſit [2] *Epimedium caulis eſt non magnus, Hederæ foliis denis, aut duodenis, nunquam florens: radice tenui, nigra ſubgravi odore: naſcitur in humidis*. [3] In Theophraſto vero de florum differentia diſſerente habentur hæc verba: ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνωθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον. *Aliqua vero omnino flore carentia ſunt, ſicut Epimetron*. Quæ etiam Plinius ita in ſua repoſuit, [4] ut in cap. de Acino dixi. *Acinos quam Epipetron vocant, quæ nunquam floret*. In Dioſcoride vero legitur nedum flore, ſed & fructu etiam carere, & forſan hic καρπὸν, *fructum*, pro ſemine uſurpaſſe Dioſcoridem, eſt cenſendum, ut in ſequentibus capitibus, Xiphio, Sparganio, Xyride, & aliis multis. Quam etiam ſententiam adiuvat hoc: non enim legitur, nec in Theophraſto, nec in Plinio, quod planta hæc fructu vel ſemine careat, ſed flore tantum, quare ſuſpecta, atque ab aliquo adiuncta hoc loco verba οὔτε καρπὸν cenſeo exiſtimanda: aut legi debere, & interpretari, *non ſemen,*
82 *neque florem fert:* atque etiam dici poſſet, ſuſpecta adhuc eſſe, nam quælibet planta prius florem, deinde fructum, & ſemen, perficere videtur: atque prius οὔτε ἄνθος, poſuiſſet, deinde οὔτε καρπὸν, ut in Dictamno, Phyllitide, & Adianto licet videre, & ſimilibus. Quod autem plantæ fructu, vel ſemine, & flore careant, intelligendum eſt, nobis non contingere forſan illos videre, vel quia inſenſibiles fere videantur, a nobis perſpicue non conſpici, ut in plantis capillaribus, & Filiceorum genere, atque etiam plantis aliis, quorum ſemina veluti atomi impalpabilia videantur, quorumque flores non conſpiciuntur. In aliquibus vero Orchidibus, Pirola, & ſimilibus flores conſpiciuntur: ſemen vero veluti pulvis eſt, quo carere aliquis dicere poſſet, nam ex illo ita tenuiſſimo ſemine, minime conſtat plantam oriri poſſe, experimento facto, plantæ quidem quæ radice ſe propagant, vel nunquam, aut raro, ſemen perficiunt, quo nec exeunt, præſertim ex ſupradictis; aliquæ vero contra. [5] His cognitis plantam deſcribam, quæ frequens eſt in Monte D. M. Virginis, vulgo *Monte Vergine* appellato, frigido & excelſo, locis humidis aquoſis, pratenſibus: Vere exit, Martio ſcilicet menſe invenitur ab radice tenui, ſubnigra, intus flaveſcente, repente atque fibris diviſa, folia edens rotunda Hederæ forma, lævia Soldanellæ marinæ ſimilia, minora vero, tertii Sedi a me deſcripti

pri-

(1) *Forma*.
(2) *Lib. 27. c. 9.*
(3) *Lib. 7. c. 8. de hiſt. plant.*
(4) *Lib. 21. c. 15.*
(5) *Deſcriptio*.

Digitized by Google

primis foliis fere æqualia, quæ etiam Hederæ ſimilia ſunt, ſed non ita craſſa, atque molliora, ſingulari cauliculo ex oppoſito alternatim hærentia, dena, aut duodena, vel aliquando etiam, magiſve: ſecundum loci annique temperiem: e medio vero caulis parum ſub primis foliis producitur petiolus tenuis in ſummo plures racemos utrinque petiolo hærentes, foliorum etiam numerum æquantes, acinos habentes congeſtos, paucos, virides, qui nec florem unquam edunt, nec ſemen intus habere conſpicitur, ſed pro eo, pallido colore pulvis tenuiſſimus, atque impalpabilis invenitur, qui an ſatus, ex eo planta exeat, incertum eſt, ſæpe quidem cum expertus ſim, nunquam exire aliquid cognovi. [1] Maio & Iunio cum botrybus racemoſa invenitur. Tota planta dodrantalis ad ſummum eſt. Radix gravem odorem terreum, putidumque remittit, guſtu inſipido aqueo. Recentiorum experimento [2] conſtat frigidam, & ſiccam eſſe temperamento: quare ad vulnera ferruminanda, ulcera cicatrice adducenda efficax eſt; luxataque coniungenda. Item ad album mulierum profluvium. Lobellius, ad enterocelas, & hernias magnæ commendationis, & utilitatis potam, & impoſitam eſſe ait: eximie quidem ferruminandi vim habere aſſerit. Dioſcorides vero: [3] *Huius folia conciſa cum oleo trita cataplaſma mammis exhibent, ut ne augeſcant. Et radix conceptionem impedit. Et folia trita quinque drachmarum pondere cum vino pota, poſt purgationem dies quinque ne concipiant, ſervant.* Plinius vero ait: [4] *Et huic ſpiſſandi, refrigerandique natura, fœminis cavenda, Folia in vino trita virginum mammas cobibent.* Galenus vero. [5] *Epimedii vis eſt moderate refrigeratoria, cum aquea humiditate: quare nullam habet inſignem qualitatem. Vberibus illitum ea recta ſervare poteſt. Aiunt vero ſi potu hauriatur, ſterilitatem parere.* Quibus non minus facie quam viribus reſpondere planta hæc videtur. Non eſt Epimedium Hepaticum trifolium appellatum, nam & flores eodem tempore, cum foliis, pulchros, atque conſpicuos edit: nec unico cauliculo folia hærent, ut Dioſcorides ait, qui ſcribit, ut caulis habeat folia decem, aut duodecim, καυλὸς ἐστιν &c. ἔχων φύλλα &c. non ut petioli ſinguli folia habeant diverſi a caule. Neque planta illa magna Aethiopici Seſelis dicti foliis vel Libanotidis, ut aiunt, nam & magna planta eſt, eodemque vitio prædita, quo ſuperior, nec decem, aut duodecim, unico cauliculo, ſed ſemper novem habet ſingulis petiolis; καυλὸς ἐστιν, inquit Dioſcorides, ſicuti in capite de Orobanche, & ſimilibus plantis, quæ caulem ſimplicem habent, etſi aliquando confundat ſcribendi modum. Huic 83

 con-

(1) *Tempus.*
(2) *Vires.*
(3) *Lib. 4.*
(4) *Lib. 27. cap. 9.*
(5) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*

Digitized by Google

congener videtur natalibus, magnitudine, natura, viribuſque planta illa Ophiogloſſon appellata, folio oblongo hederaceo, ligula oblonga, veluti connexis binis ex ordine botrybus compoſita, quæ nec florere conſpicitur, nec ſemen habere, ſed pulverem luteum, ut in ſupradicta inutilem: viribus etiam recentiorum experimento ſimilibus.

IANI PLANCI ADNOTATIO XVI.

SI Epimedio praeclarae illae vires ſunt, quas Dioſcorides tribuit, & Plinius, Galenuſque ex ipſo confirmant, debuerat accuratius Plantam hanc deſcribere, ne Rei Herbariae Scriptores, & Rhizotomi in Epimedio aſſignando haeſitarent, & inter ſe diſſentirent, ut diſſentiunt quidem: Nam diverſas omnino plantas pro Dioſcoridis Epimedio nobis oſtendunt. Genuinum enim illud Veterum Epimedium carius Amaſiae mulieres duplo emerent quam Vniones, & Auro Argentoque concluſas Gemmas, ſi per Epimedium ſolidiuſculae ipſis ſemper conſiſterent mammae, & conceptio prohiberetur. Verum ut falſas, ne dicam a Medico proponi indignas puto illas vireis; Ita falſas quoque credet quiſque qui ſapit vim illam Hydrargyrum denſandi, quam Chryſopoeae Magiſtri Epimedio huic Columnae tribuunt, quod Lunariam Botryoidem vulgo appellant.

85 SISER DIOSCORIDIS TAB. XIX.

Paſtinaca ſativa latifolia C. B. P. 155.

SIſer, a Græcis Σίσαρον, dicitur [1] Huius notas, quia vulgare, atque notum erit Dioſcorides tacuit: hæc de ipſo ſcripta reliquit. *Σίσαρον γνώριμον, οὗ ἡ ῥίζα ἑφθὴ, εὔστομος, εὐστόμαχος, οὐρητικὴ, ὀρέξεως προκλητική. Siſer notum eſt, cuius radix decocta ori grata eſt, & commoda ſtomacho, urinam ciet & appetentiam excitat.* Hoc Plinius, duplex eſſe ait, [2] *Siſer erraticum ſativo ſimile eſt, & effectu, ſtomachum excitat, faſtidium abſterget &c.* & alibi de Paſtinacis ſupra loquutus ſubiungit: *Inter medica dicendum Siſer, & ipſum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis a Germania: Gelduba appellatur caſtellum Rheno impoſitum, ubi generoſitas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis convenire. Ineſt longitudine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Nervus idem & Paſtinacæ maiori, duntaxat anniculæ. Siſeris ſatus menſibus Februario, Martio, Aprili, Auguſto, Septembri, Octobri, &c.* Idem paulo poſt. *Et hæc autem ſeritur, & ſiſer, & Pa-*

(1) *Nomen.* (2) *Lib. 20. c. 5.*

& Paſtinaca utroque tempore, Vere, & Autumno, magnis ſeminum intervallis, nullave minus quam ternorum pedum, quoniam ſpatioſe fruticat. Siſer autem transferre melius. Galenus vero de Siſere hæc tantum tradidit [1]. *Siſeris radix cocta ſtomacho grata eſt, & urinam movet; ſecundo ordine calfaciens, adiectam habens amaritudinem quandam, cum levi adſtrictione.* Columella vero de Hortorum cura agens ait. [2] *Paſtinaca, & Siſer, atque Inula convaleſcunt altè paſtinato, & ſtercorato loco, ſed quam rariſſime ponenda ſunt, ut maiora capiant incrementa. Inulam vero intervallo trium pedum ſeri convenit, quoniam vaſtos facit frutices, & radicibus, ut oculus Harundinis ſerpit: nec eſt alius cultus horum omnium, niſi ut ſarritionibus herbæ tollantur.* Ex quibus omnibus colligitur, plantam a me propoſitam Antiquorum Siſer eſſe abſque dubio ullo. Radicem namque Paſtinacæ ſativæ ſimilem forma & ſapore, verum amariore, atque odoratiore: omneſque Paſtinacæ generi adſcripſere, qui adhuc de plantis recentiores ſcripſere, atque Paſtinacam vulgarem, ſive domeſticam appellarunt. In hac radice nervus ineſt longitudine, qui eximitur, poſtquam elixata fuerit radix, non ſolum 86 dulcedinis cauſa, ſed quia tenerior eſt pars reliqua exterior, ciboque aptior, atque gratior; hoc & in Paſtinaca ſativa vulgari, & Rhaphano perſpicitur, præſertim cum radices ſunt bene adultæ, duriorem tunc continent nervum cibo ineptum. Hanc poſtremo pro Elaphoboſco depingunt, ab illius deſcriptione longe alienam: differt namque radicis forma, ſapore, atque ſemine Anetho diſſimili, foliaceo compreſſo. Quamobrem non erit verendum dicere non eſſe Elaphoboſcon, atque Siſeri per quam congruere, cum ſapore, forma, atque uſu Antiquorum monumenta etiamnum retineat. Seritur hæc ſemine, & poſtquam exierit, ut maior efficiatur radix transfertur alte prius refoſſo, atque ſtercorato agro, atque rarius ut cætera olera deponuntur. Dalechampius alios ſequutus, quia planta a ſe deſcripta plures habebat radices, putavit, atque ſcripſit, non ſemine, ſed radice ſeri: ſed hallucinatus eſt: quia ſequi voluit Matthioli ſcripta, quæ a Marcello Virgilio, qui verbis tantum Dioſcoridem commentatus eſt, ea tranſcripſit. Neque animadvertit verba illa Plinii: [3] *Oculis ex radice exciſis, ut Harundo ſeritur*, Inulæ ſatum, non Siſeris demonſtrare, de qua verba faciebat. Idemque poſtea, Inulam Siſer, & Paſtinacam eodem tempore magnis ſeminum intervallis ſeri; Siſer vero transferri melius. Quod hic quilibet Olitor facit, prius vero ſemine, Rhaphanos, Paſtinacas, Cæpas, Lactucas, Braſſicas, atque cætera olera ſerit, deinde opportuno tempore prius altero ſolo refoſſo & ſtercorato, ut melius convaleſcant, at-

(1) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*
(2) *Lib. 11. de re ruſt. cap. 3.*
(3) *Lib. 19. c. 5.*

Digitized by Google

atque grandiora fieri poſſint, radices transfert. Hoc aperte iubet Columella, ut ſupra dixi loco citato, & ita eius verba intelliguntur. Quibus ſic conceptis ad plantæ deſcriptionem redeo. [1] Radice firmatur longa, Paſtinacæ ſativæ ſimili, alba, aliquando in ſuperiore ſui parte purpuraſcente, quæ intus nervum, ut Paſtinaca, & ſimiles continet, ſed duriorem, atque lignoſum minime veſcendo aptum. Primo annò digiti craſſitudinem æquat, poſtea quidem fit grandior, atque excedit Paſtinacam: folia emittit ex ſemine nata primum bina, deinde terna, poſtea vero quaterna ex oppoſito, petiolo in imo rubenti hærentia, & unicum latius ſingulis petiolis in illorum extremo: ſuperius lævia, inferius aliquantulum hirſuta, per ambitum ſerrata, atque Lave-
87 ris modo cui admodum ſimilia ſunt, inſuper diviſa præſertim cum planta tres annos attigerit: caulem edit fœniculaceum hirſutum, rubeſcentem, geniculatum, atque ſingulis geniculis alis diviſum, ſecundo anno pedes altum quatuor, poſtea vero æquat, vel ſuperat hominis ſtaturam: in ſummo caulis & alarum, quas plures edit, inſunt umbellæ luteæ, & in his poſtea ſemen foliaceum duplex compreſſum, Angelicæ vulgo dictæ ſemini ſimile: [2] Auguſto menſe perficitur: [3] locos amat pratenſes. Huius radicis ſapor, eſt Paſtinaca amarior, atque odoratior, aromaticum quid amplius habens, gutu gratior, quapropter etiamnum a multis ſeritur, & præſertim in Gallia Ciſalpina, ut ab illius provinciæ incolis amicis accepi, in cibo avidiſſimè expetitur, atque ut palato gratior fiat, illam ita parare ſolent. Radicem adultam accipiunt lavantque, fibras parvas cultro excidunt, poſtea elixant, atque cum refrixerit per longum dividunt, nervumque eximunt, atque in fruſta diſſectam, patella oleo ferventi plena, farina prius obductam piſcium modo frigunt: eo evadere ſapore aiunt, ut nec piſces bene conditos ea menſa deguſtare comedentibus placeat amplius. Non igitur mirum ſi Tiberius princeps, ut a Plinio refertur, omnibus annis a Germania afferri iubebat, cum ſit ita palato, & ſtomacho grata, atque utilis. Huius facultates ita præter alios Plinius deſcripſit privatim, [4] *Siſer erraticum ſativo ſimile eſt & effectu, ſtomachum excitat, faſtidium abſterget.* [5] *Ex aceto Laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere, & mulſo, vel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea cordi convenire convaleſcentium, aut poſt multas vomitiones per quam utile. Heraclides contra argentum vivum dedit, & veneno ſubinde offenſanti, ægriſque ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho utile videri dixit, quoniam nemo tres Siſeres edendo con-*

(1) *Forma.*
(2) *Tempus.*
(3) *Locus.*
(4) *Vires.*
(5) *Lib.* 20. *c.* 5.

Digitized by Google

continuaret: eſſe tamen utile convaleſcentibus ad vinum tranſeuntibus. Sativi privatim ſuccus cum lacte Caprino potus ſiſtit alvum. Ex his igitur notum eſt plantam hanc Antiquorum uſum Siſeris, atque vires ab illis tributas retinere, quare alias plantas ab aliis deſcriptas minime Siſeris vires atque guſtum, & uſum referre iudicavi. Elaphoboſci potius hiſtoriam repræſentare planta illa radice Aſphodelo ſimili videtur, de qua dicam.

ELAPHOBOSCON DIOSCORIDIS TAB. XX. 88

Siſarum Germanorum C. B. P. 155.

QVoniam ut fertur, Cervi hoc pabulo adverſus ſerpentium ictus reſiſtunt, [1] Elaphoboſcon dicta fuit planta hæc, quaſi ἐλάφων βόσκη, ut Dioſcorides ait, [2] *ταύτην φασὶ τὴν πόαν τὰς ἐλάφους γευσθείσας, ἀντέχειν τοῖς τῶν ἑρπετῶν δήγμασι. hanc dicunt herbam cervas depaſtas reſiſtere reptilium morſibus*, & Plinius [3]. *Quippe fama eſt hoc pabulo Cervos reſiſtere ſerpentibus*, & alibi. [4] *Simplicius Cervæ monſtravere Elaphoboſcon, de qua diximus*. Hanc Dioſcorides his notis depinxit. [5] Ἐλαφόβοσκον καυλός ἐστι λιβανωτίδι ἢ μαράθρῳ ἐμφερὴς γεγονατωμένος. φύλλα διδάκτυλα τὸ πλάτος, ἱκανῶς ἐπιμήκη ὡς Τερεβίνθου, περικεκλασμένα, τραχέα ποσῶς. ἔχει δὲ παραφυάδας ἱκανὰς ὁ καυλὸς, σκιάδια ἐχούσας ὅμοια ἀνήθῳ, ἄνθη ὑπομήλινα, καὶ τὸ σπέρμα ἀνήθῳ ἐμφερές. ῥίζα ὡς τριδάκτυλος τὸ μῆκος, πάχος δακτύλου, λευκὴ, γλυκεῖα, ἐδώδιμος. καὶ ὁ καυλὸς δὲ λαχανεύεται ἀρτιφυὴς ὤν. *Elaphoboſcon caulis eſt Libanotidi, aut Fœniculo ſimilis, geniculatus, folia habens duum digitorum latitudine, ſatis oblonga ut Terebinthi, circumfracta, aſpera aliquantulum. Habet autem caulis propagines multas, habentes umbellas Anetho ſimiles, flores ſubmelinos, & ſemen ſimile Anetho, Radix eſt trium digitorum longitudine, craſſitie unius digiti, alba, dulcis, & eſui apta & caulis olerum modo editur, dum recens eſt*. Et Plinius [6]. *Elaphoboſcon ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine, ſemine corymbis dependentibus Silis effigie, ſed non amaris; foliis Oluſatri*. Quæ deſcriptio mutila videtur, cum nec flores, nec radicem deſcribat, & digiti craſſitudo videtur potius cauli, quam radici, de qua nihil dicit, tributa. Quare Dioſcoridis deſcriptionem hoc loco magis ſequendam eſſe cen-

(1) *Nomen, & Etymon.*
(2) *Lib. 5.*
(3) *Lib. 22. c. 22.*
(4) *Lib. 25. c. 8.*
(5) *Deſcriptio.*
(6) *Lib. 22. c. 22.*

Digitized by Google

cenſeo, cùm ſatis totam plantam ex ea delineatam habeamus: cui a me depicta planta ſatis reſpondere videtur: his enim partibus conſtat. Radices [1] habet albas, dulces, eſui aptas, aromaticas, ſapore nigræ Theophraſti paſtinacæ: digiti craſſitudine, longitudine vero tres, quatuorve digitos, vel minus, aliquando cultu, & vetuſtate magis æquantes: plures, ab uno ortu Aſphodeli modo dependentes, a quibus folia exeunt Laveri, vel Siſeri a me depicto ſimilia, ſed terna ex oppo-
90 ſito petiolo hærentia, atque unicum in extremo, ut in Terebintho, ſed per ambitum ſerrata dentibus acutis, tactu aſperis, (quare verbum illud τραχέα, non ad foliorum ſuperficiem, ſed circumferentiam, refertur, atque non *hirſuta*, ſed *aſpera*, interpretandum eſt hoc loco, ſicuti eiusdem Dioſcoridis eſt exemplum in cap. de Elleboro nigro, ubi folia aſpera eſſe dixit, per verbum τραχέα, quod nec eo loco *hirſuta* interpretari poteſt: nulla nigri Ellebori quidem folia hirſuta eſſe ſcimus, ſed ſerraturis acutis circum aſpera: præterea Dioſcorides folia hirſuta per verbum δασέα, deſcribit, quod proprium eſt, ut in cap. de Sempervivo tertio notavi) lata duobus digitis, atque tribus longa: caulem emittit rotundum fœniculaceum, geniculatum, & ex ſingulis geniculis alas, habentes in ſummo, ut caulis, umbellas palleſcentibus floribus, quibus ſingulis ſuccedunt bina ſemina non compreſſa, ſed aliquantulum extuberantia Anetho ſimilia. [2] Culta mihi floruit Aeſtatis fine, atque ſemina perfecit Autumno: guſtu & ſapore Paſtinacæ nigræ aromatico, ſed non amaro, ut Plinius notat. Sponte ortam non vidi, [3] ſed in agro Narbonenſi oriri tradit Lobellius. Hæc ſatis Dioſcoridis Elaphoboſcum referre videtur, etſi videatur obſtare, ut aliqui dicunt, Dioſcoridem nullam de multiplicibus radicibus mentionem feciſſe: ad quod reſpondetur, hoc eveniſſe, nam hæc planta, etſi multiplici ſit radice, non ſemper multas habet radices, cum ſemine difficulter exeat, atque radice ſeratur, una ex illis avulſa, ut omnes iam cognovere; quare non erit abſurdum dicere, Dioſcoridi forſan contigiſſe, plantam unica radice allatam videre: vel potius relatori fidem adhibuiſſe, qui radicem tribus digitis longam, & digito craſſam eſſe affirmavit, nihil diſtinguens de multiplicitate; & ſic Dioſcorides ignarus forſan multitudinis, vel tacitus, ita deſcripſit plantæ huius radicem: putans ſufficere ita radicem deſcribere, ut ſit unius digiti craſſitudine, & trium longitudine. Nulla enim adhuc viſa eſt radix, quæ talem habere poſſit formam, & magnitudinem, niſi ſit Aſphodeli, Pæoniæ fœminæ & ſimilium, ut Apii, Tithymali, ſcilicet Tuberoſi, cuius Radix tuberoſa eſt, & Pyri formam habet, atque Dioſco-

(1) *Forma.*
(2) *Tempus.*
(3) *Locus.*

Digitized by Google

ſcorides, & Theophraſtus ſimilem dixerunt eſſe radici Aſphodeli, cuius multiplex eſt radix; nec Apion unicam tantum radicem habere notarunt. Radix quidem non carnoſa vel bulboſa minime poterit digiti craſſitudinem aſſequi, niſi ſit pede longior, ut Rhaphani, & ſimilium. His reſponſum ſatis mihi videtur, cum in reliquis reſpondere videatur, & radicis hunc ſcrupulum ita defenſum eſſe, & ſublatum puto. Dulcis eſt plantæ huius radix abſque amarore aliquo, omnium 91
ſententia: quapropter, an Dioſcoridis Siſer ſit, iidem dubitant: nam Galenus, & Plinius [1] volunt Siſer amarore non vacare; atque cum in hac Planta recentiores non reperiſſent amaroris notam, loci, cœlique varietati, varietatem obiecerunt: ſed nec aliquis unquam huius radices amaras alibi deguſtavit. Reiicienda igitur eſt eorum de hoc ſententia, cum & in omnibus locis dulcis edulis, & guſtu ſuavis ſit. Iccirco, cum huius plantæ radix, tantum quia multiplex ſit, a Dioſcoridis hiſtoria differat: craſſitie vero, forma, & longitudine, colore, & ſapore illam referat, atque etiam foliis Terebintho per quam ſimilibus, caule, floribus, & ſemine, atque guſtu reſpondere videatur, non vereor pro Dioſcoridis Elaphoboſco afferre, ſatis ſuæ congruente delineationi. [2] De quo Galenus loquens ita inquit. *Elaphoboſcon facultatis eſt calidæ, & tenuium partium, ac proinde exiccatoriæ ſecundo maxime exceſſuum ordine.* [3] Dioſcorides vero hanc vim habere aſſerit. *Tradunt cervas huius herbæ pabulo reſiſtere ſerpentium morſibus. Vnde & ſemen eius commorſis a ſerpentibus datur cum vino bibendum.* [4] Plinius vero habet. *Et hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinam ciendam, lateris dolores ſedandos, rupta, convulſa ſananda, inflationes diſcutiendas, coli quoque tormenta. Contra ſerpentium omniumque aculeatorum ictus. Quippe fama eſt hoc pabulo cervos reſiſtere ſerpentibus. Fiſtulas quoque radix nitro addito illita ſanat. Siccanda autem in eos uſus prius eſt, ne ſucco ſuo madeat, qui contra ſerpentium ictus non facit eam deteriorem.* Hanc pro Siſaro omnes depinxere, atque verum eſſe affirmant, ſed in deſcriptione Siſeris iam oſtendi, omnes hallucinatos eſſe; cum ideo hanc Siſer eſſe putaverint, quia radice ferebatur, una ex illis avulſa, quod ex Marcelli Virgilii commentario excepere, non ſine omnium pudore, cum ex hoc cognoſcantur ad legendum parum ſolliciti, vel ad verba, & ſenſus conſiderandos inepti, atque nimis creduli. Non enim quia ſcripſit Marcellus Virgilius: *Seri hoc non ſemine, ſed bulbis, veteres dixerunt: qui ut in Lilio, Inula, & Aro ſit, a reliqua radice avulſi, ad novam ſobolem in hortis diſponuntur*, ideo non erat Plinii, atque Columellæ textus ab eodem citatus conſiderandus, atque ſen-

K

(1) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*
(2) *Vires.*
(3) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*
(4) *Lib. 22. c. 22.*

Digitized by Google

ſenſus veritas excipienda, quam, ut dixi in deſcriptione Siſeris patefeci: nec repetenda eſt hic amplius. Non eſſe Elaphoboſcon Dioſcoridis quæ ab aliis depingitur, ex his quiſque iudicabit, radicis quidem
93 ſapore, forma, longitudine, ſemine foliaceo Anetho diſſimili, totaque forma abeſſe cognoſcet.

IANI PLANCI ADNOTATIO XVII.

DVas has Vmbelliferas Plantas, quas Siſarum unam, & Elaphoboſcum alteram appellavit Columna, Olerum ſunt genus, quod Paſtinacam diceres, & alterutram Botanici Eruditi eam eſſe contendunt, quam Tiberius Caeſar quotannis a Germania afferri iubebat ut Palato & Stomacho ſuo indulgeret. Columna, ut apparet, ſtat pro prima. Verum Bauhini fratres, & Dodonaeus Germani pene, & cum ipſis Tournefortius pro altera ſtant, quam Elaphoboſcum Cervis perutilem herbam Columna noſter vocitavit.

PAPAVER HERACLEVM THEOPHRASTI, ET DIOSCORIDIS. TAB. XXI.

Cyanus Segetum C. B. P. 273.

PApaveris nomen huic plantæ inditum fuit, non quod eſſet ex genere Papaverum, [1] ſed quia inter ſegetes ſicuti Papaver rhoeas foliis non diſſimilibus exoritur, capitula etiam Papaveri ſimilia habens. Herculeum vero dictum ob virium præſtantiam in educendo vomitione humores comitialem efficientes morbum, quo Hercules depreſſus fertur: unde comitialis morbus Herculeus dictus eſt. ἀφρώδης a Dioſcoride dicitur, quia album ſit, & ſpumæ ſpeciem hirſutie referat. Spuma quidem cuiuslibet rei dicitur, quod rarum, album, leveque ſit, ut ſalis ſpuma, quæ veluti ſitus, aut lanugo quædam ſaxis hærens invenitur; quam Dioſcorides [2] ἄχνη, & ἐπίψηγμα appellavit: quæ verba lanuginem ſignificant: vel quod ſimile ſit forma & colore, ut Aphronitrum. Dici etiam poteſt ἀφρώδης ab effectu, ſpumoſum enim humorem, pituitam ſcilicet, in aqua mulſa potum, vomitu educit, ut Theophraſtus, & Dioſcorides aiunt, Galenuſque conſentit. Huius notas ſic Theophraſtus depinxit: [3] Ἑτέρα δὲ μήκων, ἡράκλεια καλεῖ-

(1) *Nomen & Etymon.*
(2) *Lib. 4. c. de ſpuma ſalis.*
(3) *Lib. 9. c. 13.*

Digitized by Google

λεῖται. τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθός, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι. ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον. τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. [1] *Aliud autem Papaver heracleum appellatur, quod folium habet ut Struthium, quo lintea dealbant: radicem vero albam per ſummam terram: fructum autem album.* Dioſcorides vero habet. [2] Μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δέ τινων ἡράκλεια κληθεῖσα, καυλὸν ἔχει σπιθαμιαῖον, καὶ τὰ φύλλα σφόδρα μικρὰ στρουθίῳ ἐοικότα, καὶ καρπὸν παρ' αὐτοῖς λευκόν, καὶ τὸ ὅλον δὲ βοτάνιον λευκόν ἐστι, καὶ ἀφρῶδες. ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἐπιπλέον. *Papaver ſpumeum, ab aliquibus herculeum appellatum eſt, caulem habet pedalem, & folia admodum parva, Struthio ſimilia, & fructum ab ipſis album, & tota herbula alba eſt, & ſpumea: radicem autem tenuem in ſumma terra.* Plinius autem ex Theophraſto excipiens ſcripſit. [3] *Alterum e ſylveſtribus genus, heraclion vocatur, ab aliis aphron, foliis (ſi procul intuearis) ſpeciem Paſ- 94 ſerum præſentantibus: radice in ſumma terræ cute, ſemine ſpumeo: ex hoc lina ſplendorem trahunt Aeſtate.* In qua deſcriptione iam omnes animadverterunt Plinium hallucinatum, herbam ignorantem, a vocis fuiſſe ſimilitudine: στρούθιον, vel στρουθός, *Struthium*, *Lanaria*, ſcilicet *herba*, cum στρούθιον, vel στρουθός, quæ verba Paſſerculum, & Paſſerem ſignificant: ideoque Paſſerum ſpeciem folia præſentare dixit. Sed veritas eſt ut folia Papaveris huius ſimilia ſint foliis Struthii, Lanariæ herbæ: qua lintea dealbantur. Sed hanc dealbandi vim Plinius non Struthio, ſed Papaveri tribuit, dicens: *Ex hoc lina ſplendorem trahunt Aeſtate:* ᾧ relativum non proximiori στρουθός, ſed Papaveri tribuens. Neſcio quidem, mirorque quomodo in hunc incidit errorem, nam ᾧ relativum, non feminini ſexus eſt, ut μήκων ἡράκλεια, ſed neutri, vel maſculini, στρούθιον, vel στρουθός, quod tamen minime animadvertens (emungebatur tunc candela) Papaveri perperam tribuit. Ex his denique niſi foliorum Struthii delineationem habeamus certam, nullam cum Struthii foliis habere ſimilitudinem herculei huius Papaveris folia aſſerere poterimus. Quare quoad fieri poterit Struthium primo depingam antiquorum, eiusdem ſcilicet Theophraſti, auctoritate, & delineatione, deinde plantam pro Papavere, Struthii foliis admodum minoribus, ut Dioſcorides notat. [4] Struthium igitur ut ab ipſius etymo incipiam, ideo appellatum cenſeo, quia ipſius folia ad modum pennarum avis Struthii appellati, vulgo *Struzzo*, utrinque laciniata ſunt: nam & aliæ plantæ a pennarum ſimilitudine appellatæ ſunt, ut Filix, quæ πτέρις dicitur, quia folia utrinque digeſta ſunt pennæ modo, [5] ut Dioſcorides ait in cap. de Filice: ita etiam folia Abietis, eſ-

(1) *Deſcriptio.*
(2) *Lib.* 4.
(3) *Lib.* 20. *cap.* 19.
(4) *Struthii etymon & delineatio.*
(5) *Lib.* 4.

ſe videntur, ut Theophraſtus ait [1], & etiam Sorborum: *Singula vero*, inquit, *conſtant ex obliquis pennæ modo partibus, ac ſi omne unum eſſet, habens lobos exciſos ad nervum uſque, verum differunt ſingula multitudine partium.* [2] *Decidunt vero non partes, ſed totum folium pennæ facie.* Quod etiam folia plantarum ſimilia dicantur pennis Struthii avis, idem Theophraſtus teſtis eſt; qui de arboribus Indiæ loquens ait. [3] *Alia cui folium ſpecie prælongum, ſimile pennis Struthiorum, quæ ſuper galeis imponuntur &c.* Item ſpinoſa vel aculeata folia habere debet, nam Theophraſtus [4] inter ἀκανθόφυλλα Struthium recenſet: atque Sonchum
95 & Struthium, & ſimilia, non eſſe acanacei generis notat, nam capitula non habent ſpinoſa, vel ſpinis circumdata, ut reliqua ſpinoſa foliata acanacea. Flores edere dicit idem Theophraſtus Aeſtate inodoros, atque pulchros: [5] *Floret & Iris Aeſtate, & Struthium dictum, flos aſpectu pulcher, ſed caret odore:* cuius flores in coronis addi antiquitus refert Athenæus. [6] Radicem teretem longamque habere debet Polemoniæ ſimilem Dioſcoridis ſententia, qui de Polemonia loquens ait, ῥίζα πυχυαία, ὑπόλευκος, ἐμφερὴς στρουθίῳ. *Radix cubitalis, ſubalba, ſimilis Struthio.* Sunt qui Struthium oleæ folia habere putent, atque Plinii auctoritate moventur, qui ait: [7] *At quæ vocatur Radicula, lavandis demum lanis ſuccum habet: mirum quantum conferens candori, mollitiæque, Naſcitur ſativa ubique ſed ſponte præcipua in Aſia, Syriaque. ſaxoſis, & aſperis locis. Trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo cibis indigenarum expetito, & tingenti, quicquid ſit, cum quo decoquatur, folio oleæ &c.* Sed hanc Plinii lanariam herbam Oleæ folio, non Struthium, cuius folia ἀκανθόφυλλα eſſe debent, ſed quam Dioſcorides παρακανθόφυλλον eſſe ſcribit, Hippophaës cenſerem. Pro Struthio vero ex Iaceis vulgo dictis & Stœbis falſo putatis aliquam vel illis ſimilem ſupponerem: ſpinoſa foliata quidem ſunt ut Sonchus, & capitula eidem ſimilia non acanacea habent: atque in aliquibus acrem tetrumque halitum cerebro moleſtum ineſſe percepi. Sed de his nihil nunc ſtatuo, nam dealbandi vim lanas in radice perquiro: atque nunc Iaceas, & Stœbas, foliorum, atque plantæ totius forma Struthii delineationem referentes ſufficit conſiderare: non ut Struthii vim referant, ſed Plantæ habitum, cui ſimile foliis admodum minoribus herculeum Papaver demonſtrandum ſuſcepi, ut Dioſcorides vult. [8] Planta hæc frequentiſſima eſt in agris [9], nec minus erratico Papavere infe-

ſta,

(1) *Lib.* 3. *c.* 10.
(2) *Lib.* 3. *c.* 11.
(3) *Lib.* 4. *c.* 5.
(4) *Lib.* 6. *c* 3.
(5) *Lib.* 6. *c.* 7.
(6) *Lib. ult. c.* 10.
(7) *Lib.* 19. *c.* 3.
(8) *Forma.*
(9) *Locus.*

Digitized by Google

ſta, quare inter hordea non cribrata etiam capitula inveniuntur: Agricolæ *fior campeſe* nuncupant. Radice firmatur parva, tenui, parum ſub terra deſcendente, atque multo minus Corniculato Papavere, cuius radicem per ſummam terram ferri tradunt Theophraſtus, & Dioſcorides alba parvis fibris diviſa: folia emittit primis erratici Papaveris foliis ſimilia, atque etiam Iacearum, & Stœbarum, quarum foliis etiam cum adoleverit ſimilia ſunt, ſed minora duplo, vel triplo, albidiora, atque molliora, lanuginoſa multum, quare incana perſpiciuntur: caulem emittit Veris fine, ab radice alis diviſum, in quibus & foliis præter naturalem aliorum foliorum hirſutiem, lanugo quædam 96
viſitur, quaſi rarum ſuperiectum ſit Bambacium, quo ſpumæ colorem, raritatemque referre videtur: nec alio modo ſpumam referre cenſeo plantam aliquam; nec ut aliqui putant exudare ſpumoſum liquorem, in humido quidem extrinſeci caloris ferveſcentia requiritur, ut ſpumeſcere poſſit, quod in plantis minimè poſſe accidere cenſeo, cum adhuc non obſervaverim. [1] Aeſtate vero in alarum ſummo ex ſingulis foliorum alis, ut in Chelidonio maiore, quod *παρ' ἕκαστον φύλλον* florem habere ait Dioſcorides, capitula ſunt alba, ſquamoſa, flores edentia varios, nam albo, purpureo, atque cæruleo colore conſpiciuntur: quod autem capitula huius plantæ ſint ſimilia Papaveris capitibus, idem Dioſcorides tradit in capite Centaurii maioris, his verbis [2] *ἐφ' ὧν κεφαλαὶ ὅμοιαι μήκωνι, in quibus capita ſimilia Papaveri*: hæc quidem Centaurio ſimilia ſunt. Semen habet Cnici parvum ex cinereo album, quare *ἀφρώδες* dicitur, talis quidem eſt ſpumæ color, nam aquæ opacitas per ipſius diaphanas partes perſpicitur: pappum habens, amarum, acre, quod perfectum per ſe decidit aperto capitulo. Huic Theophraſtus has vires tribuit [3] *Purgat per ſuperna radix huius utuntur ea aliqui ad comitiales in aqua mulſa*. Dioſcorides vero diligentius vires deſcribens, & modum, ait: [3] *Huius fructus*, non radix, *colligitur Aeſtate ubi plene maturuit, & ſiccatus decidit. Purgat per vomitus, ſi acetabuli menſura cum aqua mulſa ſumatur. Huiuſmodi purgatio privatim comitialibus commoda eſt*. Plinius quidem habet: *Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli menſura ſemen in vino albo: vomitiones enim facit*. Atque de ſemine Dioſcoridi conſentiens intelligit, nam Theophraſtus radici vim tribuit in aqua mulſa pota. Plinius ab utroque in hoc diſſentit, nam in vino albo potari ſcripſit: a quo deceptus Gaza, in verſione huius loci *μελικράτῳ, vino mulſo*, interpretatus eſt [4]. Sed error utriuſque videtur, nam in vomitionibus, non vino, ſed aqua mulſa uti debet, cum propriam hanc vomitiones ciendi vim aqua mul-

(1) *Tempus*.
(2) *Lib. 5.*
(3) *Vires*.
(4) *Lib. 5. c. de aqua mulſa.*

mulſa habeat teſte Dioſcoride. [1] Galenus vero hæc de planta hac
reliquit. *Papaver herculeum, vocatur & aphrodes, eo quod totum al-
bum, & ſpumeum ſit, exiſtens parvum. Semen habet pituitam expurgans.*
Recentiores hanc ſeminis vim ciendi vomitiones non cognoverunt ſub
Cyanei floris nomine a Plinio inter alios coronarios relato [2].
Qui an diverſus a ſpumeo Papavere, quod non cognovit, ſicuti
97 & an ipſius Cyanus ſit incertum eſt, ſed & utrumque eſſe poſſe cen-
ſeo, nam & Struthii flores, his non abſimiles coronarii etiam ſunt: ſi-
cut & huius flores, quorum venuſtate, & coloris differentia manipu-
li eleganter compoſiti conficiuntur Aeſtate, immixtis Roſarum, Au-
rantiorum, Caryophyllorumque floribus, ut & oculi coloris varieta-
te, & nares odore oblectentur, atque ideo in hortis ſeritur. Quare
ἀφρωδησία μήκων, Veneris ſcilicet Papaver appellari poteſt. Chon-
drillis, Intybiſque cum parum foliis ſimilis eſſet, natura ſimilem fe-
cerunt: atque eaſdem vires huic quas Serides habent tribuere, refri-
gerantem nempe, atque ſiccantem. Mihi vero ut ex ſapore perſpici-
tur acrimonia participare videtur, atque non parum differre ab illis.
Placentinum aiunt Syrupo e Cichorio Cyaneum immiſcuiſſe Cichorii
generi adſcribente, ſed certe ab eo diſtat ut iam omnes animadverte-
runt: atque ego non hanc plantam, ſed aliam ſpeciem cæruleum flo-
rem ſemper edentem, quam Dodonaeus Chondrillam cæruleam ap-
pellat, lacteſcentem Placentinum uſurpaſſe cenſeo: quam alii pro Se-
ſamoide parvo Dioſcoridis depingunt, illi longe flore, ſeminiſque co-
lore & ſapore, viribuſque diſſimilem. [3] Eſt & altera Cyanei etiam no-
mine maioris planta vulgo dicta, non in agris ſed montanis locis fre-
quens, foliis maioribus, latioribuſque, incanis, hirſutis, atque lanu-
gine illa ſuperabundanti etiam refertis, caule breviore, craſſiore lanu-
ginoſo: floribus purpureis, calyce non albo lævi, ſed ſquamis viridi-
bus per ora flavis laciniis diviſis; radice perenni, atque repente: ſe-
mine vero non differt. Ex his igitur conſtat plantas ab aliis pro ſpu-
meo Papavere depictas nullam cum Struthii foliis habere ſimilitudi-
nem ſicuti, nec ſuæ reſpondere delineationi. Planta hæc foliis flore
ſemine, & viribus non minus Seſamoïdem parum refert, cuius hiſto-
ria, & vires ſimiles fere ſunt. Nam Hieronymus Tragus vir doctiſſi-
mus in ſuo Herbario, ſub vulgari appellatione Baptiſculæ, Plantæ huic
purgatrices vires experimento adeſſe tradidit, ut Seminis dimidia Dra-
chma in pulverem redacti ſumta bilem per alvum detrahat, item &
flos, & ſemen decoctum cum Vino, & potum contra Araneorum, &
Scorpionum ictus auxiliatur. In Vetuſtiſſimo Herbario Membranaceo
San-

(1) *Lib. 7. de ſimpl. med. fac.*
(2) *Lib. 21. c. 9. & 11.*
(3) *Varietas.*

Sancti Ioannis Carbonariæ, ut diximus; Planta pro Spumeo Papavere depingitur ſimilis toto habitu, & Capitulis, ſed foliis minime inciſis.

IANI PLANCI ADNOTATIO XVIII.

PVdeat Veteres Botanicos, qui tanti Dioſcoridem ſuum, & Theophraſtum in deſcribendis Herbis faciebant, ut piaculum crederent ſi intra eorum Cancellos non continerentur, & ſi ab ipſis latum unguem diſcederent; Pudeat inquam, ſi videant Papaverem Herculeum, ita ab ipſis appellari Herbam, non quod Papaveris maximas vireis haberet, ſed quod paſſim in Campis inter agreſtia Papavera proveniret. Si haec eſt dignoſcendi herbas nota. Quot, quaeſo, Herbae Papaveris nomine inſigniri poterunt? Quare gratias habebimus, Dodonaeo, Cluſio, Bauhinis, ceteriſque ſummis Botanicis, qui repudiato ſervili illo ſtudio Dioſcoridis & Theophraſti in re Herbaria interpretandi, libros Primi ſcripſerunt doctos quidem & laborioſos, quibus hanc facultatem ex ipſa Natura, non ex mutilis & otioſis Graecorum verbis, mirifice amplificarunt. Verum gratias maiores habebimus Columnae, & Caeſalpino noſtris, qui primi facem tulerunt Tournefortio, ceteriſque, ut Plantas non a foliis, multo minus a loco natali, colore, ceteriſque extrinſecis notis, ſed a floribus, & fructibus diſtinguerentur, & in certas Claſſeis amandarentur, quo factum eſt ut facilior & expeditior Botanices ſcientia evaſerit, licet tot Plantarum millibus onuſta, quas Recentiorum Botanicorum induſtria ex univerſo pene Terrarum Orbe conquiſivit. Verum Columna noſter quando Phytobaſanon ſcripſerat nondum religione in Veteres erat ſpoliatus, neque Lyncei nomen adeptus, quare non a Natura, ſed ut Adoleſcens xxv. Annorum & Iuris Doctor ita Herbas ex Dioſcoridis & Teophraſti Libris, ut Leges ex Codice & ex Digeſtis interpretabatur.

PHYTEVMA DIOSCORIDIS TAB. XXII. 99

Scabioſa Capitulo globoſo maior. C. B. P. 270.

FAcilem, probabilemque putarunt commentatores aliqui, Plinium ſequuti, excuſationem eſſe, quia Phyteumatis uſus ad amatoria tantum utilis praeſcribitur, ſupervacaneum eſſe illius hiſtoriam deſcribere, vel veſtigare. Sed iis quidem difficilis fuit huius plan-

plantæ inveſtigatio, iccirco ne viderentur parum diligentes, occaſionem nacti, in ea quieſcunt. Huius quidem plantæ hiſtoria breviſſima eſt, ſed notas principes habet, quod ſi quis diligens, atque ſtudioſus Lanariam herbam invenerit, aut ex coniectura verborum ab antiquis relictorum idea conſideraverit, facile illam, a foraminum fructus nota quibus dividi traditur, inveniet. At iis confiſus ſignis plantam hanc deſcribere ſtudui.[1] Huius etymon etſi omnibus plantis commune videatur, quia φυτέυονται omnes; tamen φυτέυω, non tantum *plantare*, ſed *producere*, *generare*, & *parere* ſignificare traditur. Hæc cum ad amatoria maxime apta ſit, & ſic ad generationem, præ aliis[2] φύτευμα appellata eſt: φυτέυειν, non tantum πόας, & φυτὸν, ſed etiam παῖδας, dicitur: unde Ariſtophanes,[3]

Ἔπειτα παῖδας χρὴ φυτεύειν, καὶ τρέφειν.
Poſtea filios oportet plantare, & nutrire.

Et Diogenes, ut apud Laertium, liberis dans operam, *ſe hominem plantare* dicebat. Huius apud Dioſcoridem hæc eſt delineatio[4]. φύτευμα φύλλα ἔχει ὅμοια ϛρουθίῳ, μικρότερα δέ: καρπὸν πολὺν τετρημένον. ῥίζαν μικρὰν, λεπτὴν ἐπιπόλαιον. *Phyteuma folia habet ſimilia Struthio, minora vero: fructum copioſum perforatum: radicem parvam*, aliqui legunt, μακρὰν, *longam*, *tenuem*, *per ſummam terram*. Plinius vero uſum tantum deſcripſit, de quo poſtea. Huic delineationi reſpondere videtur planta a me depicta, quæ radicem habet longam tenuem parum ſub terram deſcendentem, oblique ſe propagantem, atque ſupra terram emicantem; ex qua folia exeunt parum hirſuta ex viridi albicantia, forma & diviſura Iaceis vel Stoebis vulgo dictis ſimilia,
100 verum prima folia latiora ſunt, rotundioribus ſinibus eroſa, minora vero. Poſtea caules edit cubitales, & bicubitales etiam, quibus per intervalla geniculis folia hærent ex oppoſito bina, tenuiora, magiſque pinnata, ex quibus alæ exeunt, in quorum, & caulis ſummo longis petiolis incumbentia extant capitula florum purpureorum, ad cæruleum vergentium, ſimilia Trifolio Bituminoſo, vel magis plantæ Pycnocomon a me dictæ,[5] quæ hic toto anno propter cæli amœnitatem ubique viarum per margines florida viſuntur, oculoſque recreant, ſed[6] Aeſtate magis: quibus deciſis ſuccedunt fructus plurimi circum compoſiti caput efformantes oblongum, ideoque Dioſcorides dixit καρπὸν πολὺν, *fructum copioſum*: fructus hi diligenti naturæ induſtria ſunt

(1) *Etymon*.
(2) *Nomen*.
(3) *In Veſpis*.
(4) *Deſcriptio*.
(5) *Locus*.
(6) *Tempus*.

Digitized by Google

ſunt formati, ſinguli enim in imo quo cohærent, ſunt acutiores, in
medio illorum craſſiores, e medio vero ad ſummum latiores fiunt,
atque cartilagine quadam tenui lineis ſignata conſtructi: quos ſi inver-
tes pilei formam, vel nolæ repræſentare videbis: latior enim pars
& cartilaginea, limbum; reliquum pyramidalem formam, quæ pars
tota circumfracta eſt per longum, in arcus, & pontes pervios, per
quam eleganti ſtructura: atque ſi illos expreſſe pervios videre volue-
ris, fructum aſpice plantæ maioris Hiſpanicæ ab Herbariis dictæ con-
generis, qui cum ſit maior, maiora habet foramina, ita ut acus per-
meet per ſingulos arcus: ſemen hoc plantæ Hiſpanicæ hirſutum in imo
eſt, hoc differens a noſtrate. Hanc ſi coniecturæ indulgendum eſt,
magis ſuæ reſpondere delineationi cenſeo: nec niſi lanaria herba certior
ſit, atque diverſis foliis, de hac diſceptandum eſt amplius. Vires[1] non
alias, quam ad amatoria utilem radicem eſſe, Dioſcorides deſcripſit.
Plinius, ac ratione dixit; [2] *Phyteuma, qualis ſit, deſcribere ſupervacuum
arbitror, cum ſit uſus eius tantum ad amatoria*. Sed certe ad aliud uti-
lem eſſe poſſe cenſeo: nam non quia uſus erat ad amatoria tantum,
vires alias quibus non utebantur, vel minime cognitas habebant, ha-
bere non poterit. Quare non mirum ſi recentiores alias huic vires, & non
ad amatoria, quorum uſus exolevit, cognovere ſub Scabioſæ nomine;
quia ad Scabiem ſanandam, atque ſiccandam utilem illitam putant:
an autem hoc vi calidi, vel frigidi, ſiccantis eveniat ignorare eos pe-
nitus mihi videtur: [3] nam Pena & Lobellius viri docti, nunc ſimilem
faciunt viribus plantæ Succiſæ, vel Diaboli morſus ab ipſis appel-
latæ, a me vero Pycnocomon, acribus, atque cordi inimicis, nunc
vero Cyaneis, Chondrillis, & Intybis[4], refrigerantibus, ſiccantibuſ- 101
que, ac cordi amicis. Sed vires hæ recentiorum plantis attributæ, ut
contra venena, & peſtiferos morbos, Theriaca admixta ſint utiles;
vel refrigerantes, atque conſtrigentes ſint, Plantagine, Equiſeto, & ſi-
milibus immixtis, minime animo meo ſatisfaciunt, nam quælibet plan-
ta niſi viribus ſit omnino contrariis, admixtis utilibus, efficere idem
dici poteſt. In hac planta etſi aliquid amaritudinis inſit, non tamen
acrem eſſe percipitur, quare non mirum ſi viribus ſiccantibus, &
adſtringentibus eſſe aliqui dixerunt, qui Stœben Dioſcoridis eſſe pu-
tarunt: atque Plantarum Auctor hiſtoriæ ait, *decoctum Scabioſæ mi-
rum in modum eſſe efficax contra ſcabiem hauſtum, ſicuti & ſuccus illi-
tus ſcabioſis corporibus*. Sed Scabioſis etſi extrinſecus calida, & ſicca,
utilia ſint, non calefacientes, & acres ſyrupos, ſed refrigerantes, at-
que ſiccantes exiberi ſcio: quod peritioribus atque huius facultatis

(1) *Vires*.
(2) *Lib*. 27. *c*. 12.
(3) *Adverſ. c. de Scabioſa, & Succiſa*.
(4) *Obſervat. cap. de Cyaneo*.

ſtudioſis viris decernendum relinquo. Dioſcorides hanc ad amatoria utilem eſſe ſcripſit, ſed modum omiſit, quare incognitus adhuc erit, præſertim cum potius magica, quam phyſica facultate hoc efficere poſſit, ſicuti in aliis, quæ appenſæ collo, vel domui, vel tactæ, vel ſimili modo utiles ad aliquid eſſe prædicantur. Non eſt Phyteuma quæ ab aliis Matthiolo, & Pena deſcribitur, nulla quidem illarum fructus habet copioſos, ſed paucos contra Dioſcoridis ſententiam, qui καρπὸν πολὺν habere ait, nec folia habeat Struthii herbæ, quæ foliis pinnatis, & ex genere ἀκανθοφύλλων, atque Sonchi capite eſſe cenſetur Auctore Theophraſto [r], de qua ſupra diximus.

IANI PLANCI ADNOTATIO XIX.

SVperiore adnotatione vidimus Columnam in Phytobaſano, ut & Veteres Botanicos plerumque Dioſcoridis Admiratores Interpretis munere in herbis tradendis functos fuiſſe; ſed ita ipſi Herbas ex mutilis Dioſcoridis verbis interpretari cogebantur, ut Harioli potius quam Interpretes viderentur. Plinius qui Dioſcoridem magis exſcribit, quam interpretatur, quum viderit Phyteuma ab ipſo tantum ad amatoria praedicari, ſupervacuum eſſe dixit, ut hanc herbam deſcriberet. Ita verecundiae ſimulatione inſcitiam ſuam hoc loco, ut in aliis plurimis, occultavit. Matthiolus vero quamquam verba Plinii heic ſuppreſſo nomine exſcribat, tamen pro Phyteumate Dioſcoridis Rapunculum apponit. Verum, ut ait Marcellus Vergilius Florentinus Interpres facundus, & eruditus Dioſcoridis: non adeo amoribus infenſi ſumus, ut utilem eis herbam negligere penitus cogitemus. Ita reipſa ſenſit Matthiolus ipſe, qui Rapunculum, ut diximus pro Phyteumate appoſuit; Ita ſenſit & Columna noſter, qui Scabioſae hoc genus Dioſcoridis Textui accommodavit; Ita ſenſerunt vulgo alii Rei Herbariae Scriptores, qui pro Phyteumate Dioſcoridis Reſedam Plinii Ariminenſem herbam plerumque deſcripſerunt.

ERI-

(r) *Lib. 6. c. 3. Lib. 7. c. 9.*

Digitized by Google

ERINUS NICANDRI ET DIOSCORIDIS TAB. XXIII.

Campanula flore minore albicante ramoſior. Moris. Hiſt. Oxon. P. 2. 456.

ERinon plantam hanc appellarunt Antiqui [1], quia lacteum ſuccum habet, atque emittit Caprifici modo, quæ ἐρινεὸς a Græcis dicitur. Quapropter Plinius poſt Caprifici deſcriptionem, ita hanc ſubſcripſit. [2] *Herba quoque quam Græci Erineon vocant, reddenda in hoc loco propter gentilitatem*. Et quia Ocimi folia antequam caulem edat habet, ut in Ocimoide obſervatur. Ocimoides, & quia 103
aquatica loca diligat, ὑδρηρὸν, dicta fuit. Dioſcorides his notis depinxit: [3] Ἔρινος φύεται παρὰ ποταμοῖς ϗ κρήναις. φύλλα ἔχει ὠκίμῳ ὅμοια. μικρότερα δὲ ϗ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν. κλωνία δὲ ε ἢ ϛ΄. σπιθαμιαῖα. ἄνθη λευκά. καρπὸν δὲ μέλανα, μικρὸν, στυφόν. ὀποῦ δὲ μεστός ἐστιν ὁ καυλὸς καὶ τὰ πέταλα. [4] *Erinus naſcitur apud fluvios, & fontes: folia habet Ocimo ſimilia, minora vero, & inciſa in extremis partibus: ramulos quinque aut ſex pedis altitudine: flores albos, fructum nigrum, parvum, & acerbum. Caulis & folia ſucco referta ſunt*. Plinius ita tranſcripſit. [5] *Palmum alta eſt, cauliculis quinis fere, Ocimi ſimilitudine, flos candidus, ſemen nigrum, parvum*. [6] His reſpondere videtur planta a me depicta, quæ non niſi locis aquoſis, fontium, fluviorum ripis [7], ac Vallibus, in Montium radicibus ubique hic frequentiſſima: radice conſtat carnoſa non magna, parvum Rhaphanum æquantem ad ſummum, candida, guſtu ſuavi ex dulci acerba, acetariis expetita; lacteſcente; in medio, vel imo parum extuberante, a quo folia exeunt primo Vere Ocimi foliis ſimilia, minora vero, medii Ocimi foliis æqualia, per ambitum ſerrata, ſuperne hirſuta parum, atque viridia, inferne vero lævia, atque polita, albidioraque; caules poſtea ab radice emittit plures, ſecundum loci, annique temperiem, pedales, vel maiores anguloſos, hirſutos: quos folia abſque petiolis alternatim circumdant, longiora admodum, anguſtioraque minuſque ſerrata, ita ut qui viderit plantam ſine caule, atque poſtea caule præditam, diverſam abſque dubio eſſe cenſeat; niſi domi cultam obſervaverit: folia quidem, quæ, antequam caules ederet, habebat terram tangentia, marcida eva-

(1) *Nomen, & Etymon.*
(2) *Lib.* 23. *c.* 7.
(3) *Lib.* 4.
(4) *Deſcriptio.*
(5) *Lib.* 23. *c.* 7.
(6) *Forma.*
(7) *Locus.*

evaneſcunt, nec in illa amplius inveniuntur. Ex foliorum aliis ramuli exeunt, in quibus ſicut in caulibus flores Maio exeunt petiolis parvis hærentes cavi, quinque diviſuris in extremo diſſecti, colore albicantes candidos flores & niveos obſervavimus in Valle, qua fluvius decurrit e montibus ſupra ædiculam D. Nicolai, Anverſæ Sulmonenſ. Dioceſis, & Zagarolæ in Vinea Franciſcanorum, & etiam purpuraſcentes, intus thyrſum habentes qui in tres curvas partes dividitur: quibus ſiccatis florum baſis extuberat, quæ hirſuta eſt, & in quinque viridia foliola definit, ſemen perficiens [1] Iunio, & Iulio fuſcum, minutum, compreſſum, guſtu acerbum, quod cum perfectum & ſiccatum eſt, per baſis foramina quæ tunc pervia ſunt decidit. Tota planta ex radice, ad florum calyces uſque lacte manat dulci diſrupta. His igitur videtur, natali loco, forma foliorum, lactis copia & ſapore, quæ notæ privatæ ſunt, ſuæ delineationi reſpondere. Huic Dioſcorides has
104 vires tribuit. [2] *Huius ſemen drachmarum duarum pondere, ad mellis Cyathos quatuor admixtum, ad oculorum fluxiones ſiſtendas illinitur. At ſuccus aurium dolorem ſedat, cum ſulphure vivo, & nitro inſtillatus*, Plinius habet, *tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: utcumque autem decerpta manat lacte multo, & dulci herba, per quam utilis aurium dolori, nitri exigui addito. Folia reſiſtunt venenis*. Galenus Erinon non habet, ſed Echinon herbam deſcribit, ita ut Erinon referre videatur. Aegineta vero habet Erinon, & Echinon ex Galeno tranſcriptam, ita ut diverſa ab Erino eſſe cenſeat. *Erinos*, inquit, *aquatica herba eſt, cuius ſeminis drachmæ duæ, cum mellis drachmis quatuor illitæ, oculorum fluxiones ſiſtunt, ſuccus ad aurium dolorem facit*. Nec ut Dioſcorides etiam, aliquid de vi propellendi venena tradit, quam Plinius addit, cum ait, *Folia reſiſtunt venenis*. Sed Nicander hanc vim in radice eſſe tradidit in Theriacis ſuis, his verſibus.

Ἠὲ σύγ᾽ ἠρύγγυιο καὶ ἀλθήεντος ἀκάνθου
Ῥίζαν λειήνειο, φέροις δ᾽ ἰσοῤῥεπὲς ἄχθος
Ἀμφοῖν καὶ [3] χλοάοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου.
Sive tu Eryngii, & ſalubris Acanthi
Radicem tere, ferres vero æquum pondus
Amborum, & virentis in montis pede Erini.

Scholiaſtes Nicandri Græcus hæc etiam de Erino refert. *Diocles in Rhizotomico ait eſſe ſimilem Ocimo: prodeſt adverſus venenoſas beſtias: naſcitur prope fluvios, & fontes, & loca aprica, & montium radices*. Ex quibus

(1) *Tempus.*
(2) *Vires.*
(3) *Alias* κλώθοντος *incumbentis.*

Digitized by Google

bus Nicandri & Dioclis verbis radicem reſiſtere venenis patet, atque hanc a me deſcriptam plantam radicem habere, quæ ſervari apta ſit Dioclis ſententia, quod in aliis Erinis ab aliis putatis minime perſpicitur. Non eſt Erinus, quæ a Mathiolo depingitur mutila planta ſine floribus, quam nemo niſi ab eodem depictam vidit, præter ipſum qui ſe manus lacte infeciſſe ea extirpata aſſerit. Sed certe folia ab ipſo depicta Dioſcoridis Erinum non referunt, verba quidem illius non percepit, nam *folia inciſa in ſuperiore parte*, foliorum ſcilicet intelligitur, non caulis ut perperam ficte depinxit. Dioſcoridis verba hæc ſunt, *καὶ ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν*, ut etiam in capite de Argemone obſervatur. Quare nec plantam illam Erinum, nec vera aſſerere eo loco cenſeo: non enim plures ſunt apud fluvios & fontes, montiumque radices orientes, quæ nobis aliiſque veſtigatoribus incognitæ ſint. Nec 105
eſt Erinus quæ a Pena & Lobellio refertur, nam nec iidem aſſeverant. Nec quam poſtremo Dalechampius[1] proponit, foliis minime inciſis, nec crenatis iuxta caulium faſtigia *ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν ἐπεσχισμένα*, inquit Dioſcorides, *in longum & anguſtum veluti fiſſis pene inſtar Pinaſtri;* ita idem vertit, an autem recte interpretatus ſit, & vera ſit ab ipſo depicta planta quilibet ex ſupradictis iudicabit.

IANI PLANCI ADNOTATIO XX.

MAtthiolus, ut vidimus in ſuperiore adnotatione Rapunculi genus pro Phyteumate Dioſcoridis appoſuit. Heic vero Columna Rapunculi eſculenti genus pro Erino Dioſcoridis apponit. Matthiolus vero, quum alius Rapunculus ei non ſuppeteret, ut pro Erino apponeret, mutilam quamdam Herbam appoſuit ſine flore, & fructu, quam nemo, ut Fabius noſter ait, vidit, niſi ab eo depictam.

HIPPOPHÆSTVM VEL HIPPOPHAES DIOSCORIDIS TAB. XXIV.

Carduus Stellatus, ſive Calcitrapa I. B. 3. 89.

VAria non ſolum eſt huius plantæ nomenclatio, ſed eiuſdem ſcriptura: in aliquibus enim legitur[2] *ἱππόφαιστον*, *ἱπποφυές*, *ἱπποφαές*, & *ὑπόφαιστον*, *Hippophæſtum*, & *Hippophaes*, in aliis *Hippope*, *Hippopæſtum*, & *Hyppophæſtum*, & *Hippophyes*. Ἱππόφαιστον dici poteſt *ἀπὸ τοῦ ἵππου*[3], & *φαῖστος*, *ἀπὸ τοῦ φαίνομαι*, *Hippophæſtum*,

(1) *Hiſt. lib. 9. c. 171.*
(2) *Nomen.*
(3) *Etymon.*

ſtum, ſcilicet, valde ſplendidum, ἵππο quidem, *valde* ſignificat & augumentum, ut ἱπποσέλινον, & ſimilia, a Dioſcoride uſitatam compoſitionem, atque valde ſplendidam ſpinam appellarem, quod capitulis plantæ huius convenire videtur, læves quidem atque ſplendidæ in orbem circa capitula diſpoſitæ ſunt ſpinæ, unde vulgo *Stellaria* vocitatur; atque *Calcitrapa* etiam, quia cum ſpinis ſit pungentibus, atque duris, hominibus cæteriſque animantibus ipſam pedibus terentibus infeſta eſt. Quamobrem Plinii [1] in textu in quo corrupte legitur Hippope ſcriptum fuiſſe cenſeo eo loco, pro Hippope Hippopæſton; quod nomen ex ἵππο, & παίω, quod eſt ferio, conflatum videtur, unde valde feriens ſpina dici poſſet: quidam ſcribunt Hypopæſtum, nam Hypophæſtum, in Pauli AEginetæ codice legitur, & etiam in Plinio, & adverbio illo ὑπὸ, ſub ferientem ſpinam dicere oporteret, vel ſublucidam. Quare *Stellariæ* nomen, a lævitate ſpinarum, & forma, Calcitrapæ vero ab effectu, vulgo remanſit plantæ huic, atque antiquo nomini ἱππόπαιστον, vel ὑπόπαιστον, & ἱππόφαιστον, vel ὑπόφαιστον ſatis congruens. Plinius [2] ne harum plantarum Hippophyeos & Hippopes etymon ignoraſſe videretur, divinans ait, *Debent accommodatæ eſſe equorum naturæ, neque ex alia cauſa nomen*
106 *accepiſſe*. Mihi vero Hippophyes tantum nomen reſpondere videtur, nam ἱπποφυὴς, equis genitum, ſignificare videtur: atque non ἵππο ſed ἵππος interpretatur: Hippope vero, quam alio loco idem Plinius Hypophæſtum appellat, minime reſpondet, cum ὑπὸ non ἵππο, hahabeat. Huius notæ hæ ſunt apud Dioſcoridem [3]. Ἱππόφαιστον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο Ἱπποφαὲς καλοῦσι φύεται ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, ἐν οἷς καὶ τὸ Ἱπποφαὲς, καὶ αὐτὸ γναφικῆς ἀκάνθης εἶδος ὕπαρχον. ἔστι δὲ χαμαιπετὲς, ἔχον μόνον φυλλάρια μικρὰ ἀκανθώδη, καὶ κεφάλια χαῦνα. οὔτε δὲ καυλὸν οὔτε ἄνθος φέρει. ῥίζαν δὲ παχεῖαν καὶ μαλακὴν [4]. *Hippophæſton, quidam & hoc Hippophaes appellant. Naſcitur in iiſdem locis quibus & Hippophaes, & ipſum fullonicæ ſpinæ ſpecies exiſtens. Eſt autem humile, ſolum habens folia parva ſpinoſa, capitulaque inania. Nec caulem, neque florem producit. Radicem habet craſſam, & mollem*. Plinius habet [5], *Eſt & altera Hippope, ſine caule ſine flore, foliis tantum minutis*. Et alibi de herbis quæ aliis innaſcuntur plantis loquens, ait [6]: *Quod vero in ſpina fullonia hypophæſton, calyculis inanibus, foliis parvis, radice alba, &c.* & alibi [7], *Hypophæſtum naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt æneæ*, (quidam legunt, *pilæ*,) *fulloniæ, ſine cauliculo, ſine flore, capitulis tantum ina-*

(1) *Lib.* 22. *c.* 12.
(2) *Lib.* 22. *c.* 12.
(3) *Lib.* 4.
(4) *Deſcriptio*.
(5) *Lib.* 22. *c.* 12.
(6) *Lib.* 16. *c. ult.*
(7) *Lib.* 27. *c.* 10.

Digitized by Google

manibus, & foliis parvis multis herbacei coloris, radiculas habens albas, molles, &c. Ex his poſtremis deſcriptionibus videtur Plinius dicere, quod Hypophæſtum ſit alia res ſpinæ fullonis innaſcens, quod in Dioſcoride & aliis non invenitur, quare cenſeo ipſum hallucinatum his locis, & putaſſe aliquid huic plantæ innaſci ſicut in Thymo, quod Epithymon vocatur, cuius altera ſpecies, Hippopheon dici aſſerit idem Plinius [1], ibi, *Item Epithymum qui eſt flos e Thymo, Satureiæ ſimili. Differentia; quod hic herbaceus eſt; alterius thymi albus: quidam Hippopheon vocant.* De hoc Hypophæſto nihil habet Theophraſtus, etſi alterum deſcribere videatur de *παρακανθοφύλλοις* loquens ibi [2] *οὐχ ὥσπερ φλεὼς καὶ ἱππόφεος ἀνάκανθα τοῖς φύλλοις*, in qua deſcriptione Marcellus Virgilius, & qui Emblemata ſcripſit, atque Dalechampius poſtremo errore decepti, verba ſequentia, quæ huic plantæ convenire videbantur coniunxere: nec animadverterunt, deſcriptionem illam Capparis delineationem atque naturam exprimere. Sed ad plantam redeo atque quam depinxi ex omnibus adhuc cognitis etiam exoticis, ſi quæ alia, reſpondere videtur Dioſcoridis delineationi. In arenoſis prope litora atque tenuibus ſolis, frequentiſſima hic eſt, Autumni fine exit ex radice digitum vel magis craſſa [3], molli, ſuccoſa nervum habente ut aliæ radices [4], duriuſculum, colore albeſcente longa pedem 108
Rhaphano ſimili, ex qua folia in orbem humi ſtrata emergunt, colore viridia, hirſuta parum mollia reſpectu aliarum ſpinoſarum, parva admodum & laciniata profunde; per extremos ſinus veluti Sonchus aculeos habentia quibus *ἀκανθώδη* eſſe dici poſſunt, ſed in Plinio nihil de ſpinis in foliis habetur, atque in Dioſcoridis textu inter verba *μικρὰ*, & *ἀκανθώδη*, comma eſt ſignatum, quare Marcellus Virgilius, *folia tantum parva, capitulaque ſpinoſa habens*, interpretatus eſt. Sed cum ſit *γναφικὴ* ſpina, cuius uſus in vellicandis veſtibus ſit, quod verbi *γνάπτω* eſt proprium, unde *γνάφοι* dicuntur inſtrumenta quo lanæ carminantur: ut Suidas habet *ὄργανον ἐν κύκλῳ κέντρα ἔχον* &c. Interpres vero Ariſtoph. in Pluto, *κνάφος* vel *γνάφος ἀκανθῶδές τι, ᾧ ξύουσι τὰ ἱμάτια*: capitula etiam *ἀκανθώδη* eſſe videntur, quæ hunc uſum facile præbere poſſunt, cum ſint in gyrum aculeata, atque veſtibus hærentia: unde Echinion, Lappaginem, vel minorem Lappulam aliqui appellarunt, quæ etſi Hippophai ſint ſupra ſcripta, huic tamen conveniunt; nam Hippophaes acinos habet molles, nec aculeatos, & confuſæ ſunt in principio capitis huius nomenclaturæ, in qua duæ plantæ deſcribuntur. In medio vero foliorum umbilico

No-

(1) *Lib. 26. c. 8.*
(2) *Lib. 6. c. 5.*
(3) *Locus.*
(4) *Forma.*

Digitized by Google

Novembri menſe inveniuntur in omnibus unicum,[1] vel plura veluti capitula, ſine caule, ſed inter folia hærentia, colore ex luteo albeſcentia, quæ nihil aliud ſunt, niſi ſpinæ, foliolorum modo exorientes, ac veluti folia noſtratis Aloës compoſita conſpiciuntur, alternatim aliæ inter alias exeuntes: nihil intus continentia, quare ideo χαῦνα, appellata ſunt, & planta χαμαιπετὴς, quam Plinius ſine caule, ſine flore, capitibus tantum inanibus eſſe ait. Nec eſt mirandum plantam hanc ita ab Antiquis mutilam deſcriptam fuiſſe, ſine caule, humilem & ſine flore, capitulis inanibus: nam hoc etſi iis vitio verti poſſit, cum plantas multas ſero caulem, vel florem edentes, ac etiam præcoces ſine caule atque flore deſcripſerint: tamen non ab re videtur factum; ſæpius enim, cum longo tempore caule & flore viduæ ſint, ſine illis inveniuntur; quare nota illis magis præcipua, atque congruenti, deſcriptæ videri poſſunt. Ex eo tempore ita humilis, capituloque inani, ad Aeſtatis initium uſque durat: atque exinde caulem incipit edere cubitalem hirſutum, ſed ſiccatus lævis efficitur: multis alis diviſus, ſin-
109 gulisque alarum finibus folia hærent tenuiora, inter quæ capitula exeunt ſpinis diviſa uti priora, ex viridi in purpureum luteum albicantemque colorem deſinentia, poſtea in ventrem ſive corpus extuberantia, quæ Aeſtate flores promunt purpuraſcentes Cyanoides ſed minutis πετάλοις refertos: quibus exactis ſemina perficiuntur pappo involuta Cnici modo, ſed minora admodum compreſſa, colore cinereo: guſtu amaro. Radicis ſapor, & odor ingratus, acris. Huic plantæ Dioſcorides has vires tribuit.[2] *Ex huius foliis, radice, & capite, expreſſum ſuccum*[3] *ſiccato, & pondus trium obolorum, cum aqua mulſa cui velis exhibeto. Per hunc enim purgatio, aquam & pituitam ducit. Privatim vero convenit Orthopnœam, comitialem morbum, & nervorum affectionem patientibus hæc purgatio.* Plinius.[4] *Succus earum exprimitur Aeſtate ad ſolvendam alvum, tribus obolis, maxime in comitialibus morbis, & tremulis hydropicis. Contra vertigines, Orthopnœas, paralyſeis incipientes.* Huius ſicut ſuperioris non meminit Galenus: Paulus Ægineta, quæ a Dioſcoride deſcribuntur, ad verbum fere tranſcripſit; nec amplius aliquid refert. Recentiores vero etſi plantæ huius ſucci collectione ut a Dioſcoride traditur non utantur, cum non ſit in uſu: ad alvum ſolvendam, decocto tamen radicis, atque ſemine contuſo plebeii utuntur ait Pena ad calculum exterendum, urinaſque ciendas, cui tanta vis, ut etiam anaſtomoſi facta venarum emulgentium, aut ureterum, cruentum lotium proliciat. Non eſt Hippophæſtum quod Planta-

(1) *Tempus.*
(2) *Vires.*
(3) χυλίσας, ξήρανε non ὀπιζομένη, *ut in Hippophaë.*
(4) *Lib. 27. c. 10.*

Digitized by Google

tarum Auctor depingit, nam & ipſemet illud affirmare noluit, cum ab hiſtoria ſua ſatis diſcrepet. Hanc Dalechampius pro Theophraſti Myacantha affert ratione motus, quia ſpinas iuxta folia habet, atque ideo ſit ex παρακανθοφύλλων genere, inter quæ Myacantha a Theophraſto [1] numeratur, abſque aliqua plantæ nota alia; ſed Myacantha auctoribus Dioſcoride, Plinio, & aliis ex genere Aſparagorum eſt, quare ſi coniecturæ indulgendum eſt, potius Aſparagi ſpeciem Corrudam tertiam a Carolo Cluſio depictam pro Myacantha afferrem [2], quæ, *cubitales,* inquit, *habet virgas, ramoſas, candidas lignoſas & priori ſimiles, firmis, canditantibus & deorſum ſpectantibus ſpinis alternatim, & ſecundum virgarum ramorumque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut ſena folia ſimul & ex eodem capite prodeunt, prioris ſpeciei foliis longiora, mollioraque, quæ commanducata ſubdulcia, & aliquantulum gummoſa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum ſinu longo tenuique pediculo dependet ex viridi palleſcens: deinde fructus propemodum rotundus, qui tricoccus* 110 *videtur (tametſi unicum granum in ſe contineat, raro bina, foris nigrum, intus candidum firmum, uti in ſuperioribus,) initio virens, per maturitatem rubeſcens, & carnoſus, ſive ſuccum & pulpam continens lentam & viſcidam: radice firmatur multiplici, veluti alii ſylveſtres Aſparagi, longa, craſſa, intus alba, foris flaveſcente. Fert aliquot thyrſos, qui aliorum Aſparagorum modo manduntur crudi, & cocti cum oleo, aceto, & ſale. Nuſquam abundantius, quam ſupra Olyſſiponem ſalebroſis locis iuxta vias non procul a Tago obſervavi: naſcitur tamen & aliis Luſitaniæ locis, & tota fere Bætica, Octobri fructu maturo inveni, & raros etiam hinc inde ſparſos flores.*

Iani Planci Adnotatio XXI.

QVam rotundis vocibus Columna Hippophaeſtum, & Hippophaën vocitavit, duplices ſane Dioſcoridi Herbas, unicam vero Columnae, ut ex eius Pictura apparet, Carduum Stellatum reliqui Rei Herbariae Scriptores appellarunt, & Calcitrapam nonnulli, vel *Caccatreppola*, ut Matthiolus vulgo appellant, quod quaſi, ut ait Caeſalpinus Cacotribulus ſit, ideſt infeſtus hominibus Tribulus. Capitula enim eius ſtellata, & ſpinis acutis, & rigidis valde infeſta ſunt venatoribus, niſi ἀκνήμιδες eant, ſeu bene ocreati, ut Graeci ad Ilium milites. Folia habet Papaveris erratici, ut ait Caſparus Bauhinus, ſed melius dixiſſet Erucae, cui per quam ſimilia ſunt folia Reſedae cuiuſdam, ut Moriſonus notavit, quae Reſeda vulgatiſſima Arimini eſt, propterea inter Reſedas primo loco cenſeo reponendam, utpote quae paſ-

M ſim

(1) *Lib. 6. c. 4.* (2) *Lib. 2. hiſt. rarior. ſtirpium cap. 83.*

Digitized by Google

ſim per Ariminenſe ſolum vagetur, reliquae vero Reſedae ibi ſint rarae, & fere ignotae. Reſeda igitur Calcitrapae folio erit Pliniana Ariminenſis Herba.

APOCYNVM DIOSCORIDIS TAB. XXV.

Aſclepias albo flore C. B. P. 303.

PLantarum pleræque nomen ab inventore acceperunt, eoque deinceps nomine appellatæ fuerunt: aliæ a loco, in quo naſcuntur, plurimæ vero a vi vel effectu, inter quæ eſt hæc connumeranda: quæ quia canes interimit, nomen a canibus habet: [1] ἀπὸ τῦ κυνὸς, ἀπόκυνον dicta: cui vi reſpondent etiam nomina alia, *κύναγχον*, *κυνόμορον*, *κυνοκτόνον*, & *κυνοκράμβη*. addiderunt etiam a vi necandi Pantheras, *παρδαλιαγχές*. Hanc vero, ut ab hominibus caveatur, quia venenoſa ſit, atque ne pro Aſclepiade, a ſimilitudine decepti accipiant, Dioſcorides ut alia quædam venenoſa diligenter deſcripſit: atque notam illi privatam ab Aſclepiade alienam adſcripſit, luteum ſcilicet ſuccum, quo turgere aſſerit: eius verba ſunt hæc: [2] *Ἀπόκυνον, οἱ δὲ κύναγχον, οἱ δὲ παρδαλιαγχὲς, οἱ δὲ κυνόμορον, οἱ δὲ κυνοκράμβην καλοῦσι, ἔρνος ἐστὶ ῥάβδους ἔχων μακρὰς, λυγώδεις, δυσραύστους, φύλλα κισσῷ ὅμοια, μαλακώτερα δὲ καὶ ὀξύτερα κατ᾽ ἄκρον, βαρύοσμα, ὑπόγλισχρα ὀποῦ μεστὰ μηλίνου καρπὸς δὲ ὡσεὶ λοβὸς κυάμων περὶ δακτύλου τὸ μῆκος, θυλακώδης, ἐφ᾽ ὧν σπερμάτια σκληρὰ, σμικρὰ, μέλανα. Apocynum ſive Cynocrambe frutex eſt virgas habens longas, flexibiles*, in aliquibus legitur *δυσώδεις*, *ſcilicet graveolentes, frangenti contumaces: folia Hederæ ſimilia, molliora vero & acutiora in ſummo, graveolentia, ſubviſcoſa, ſucco referta melino. Fructum ut ſiliquam Fabarum digiti fere longitudine, folliculi ſpecie, in quibus ſemina, (Marcelli textus habet λευκὰ, alba ſcilicet,) dura parva, & nigra*. Plinius vero habet: [3] *Frutex eſt folio Hederæ,*
112 *molliore tamen, & minus longis viticulis, ſemine acuto, diviſo, lanuginoſo, gravi odore*. Nec aliquid de ſucco luteo refert, non mirum quidem eſt, nam aliis rebus gravioribus incumbere oportebat. Sic & Dalechampius atque Lobellius nullo facultatis facto periculo, quia planta hæc ſimilis erat Aſclepiadi, niſi quod ſuccum luteum, & flores haberet fuſcos, Aſclepiadem eſſe ſcripſerunt. Cur potius cum ſimilis ſit etiam facie Apocynis aliis, & forſan eadem cum Apocyno non repente, floribus tantum colore diverſis habeatque luteum ſuccum, non Apo-

(1) *Nomen*.
(2) *Deſcriptio*.
(3) *Lib. 24. c. 11.*

Digitized by Google

pocynum eſt denominanda? Infœlix quidem eſt hominum natura, alie-
nis erroribus ſuppoſita, quibus vitam cum morte commutari accidit.
Huius quidem forma hæc eſt. [1] Radice nititur fibroſa Aſclepiadi non
diſſimili, viticulis flexilibus, lævibus, longis, quælibet fulcra, aut a-
lia ipſi propinqua ſcandit non minus quam alterum Apocynum, qua-
tuor cubita vel magis longitudine æquans extenditur, folia habet he-
deracea, mollia, viridia, lævia Aſclepiadi ſimilia nonnihil in ſummo a-
cuminata: flores Apocyno repenti vulgari ſimiles, ſed colore pullo, pa-
rum in purpureum vergente, quamobrem nigrum florem habere dici-
tur. Siliquas, & ſemina pappoſa uti aliud vulgare apocynum compreſ-
ſa & nigra Auguſto menſe perficit. Succo turget luteo, ingrato uti to-
ta planta. [2] Hanc naſci in collibus Monſpellienſis agri Frontignanæ vi-
cinis, tradit Lobellius, ſub nigræ Aſclepiadis nomine, quod an recte
impoſitum ſit iam demonſtravi. Hanc vires Dioſcorides has habere
tradit. [3] Huius folia cum adipe ſubacta, in panes efformata, & obiecta,
occidunt *canes, lupos, vulpes, pantheras. Statim enim coxendices ipſorum
reſolvunt*. In Plinio vero legitur. *Sic & pleureticos, & omnes lateris do-
lores, Apocyni ſemen ex aqua. Frutex &c. Canes & omnes quadrupedes
necat in cibo datum*. Ex his videtur, homini ſalutare, quadrupedibus
venenum eſſe, Galenus vero contradicere videtur, ait enim [4] *Apocy-
num, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quando-
quidem canes celerrime interimit, ſicut Lycoctonum Lupos. Eſt autem ho-
minibus venenum: herba multum graviter olens: proinde omnino calida eſt
non inſtrenue, non tamen proportione deſiccat. Itaque illita admodum di-
gerentis eſt facultatis*. Aliqui non abs re Plinium interpretantur, ut A-
pocyni ſemen ex aqua intelligatur impoſitum, non intro ſumptum nam 113
digerendi cum habeat facultatem, poterit lateris dolores ſanare, & ſi
omnes dicat: ſed certe intro ſumptum Plinius intelligere videtur, cum
ad ſuperiorum ſimilitudinem dicat, *Sic, &*, &c. Hoc tamen pericli-
tatoribus eſt relinquendum. Obſervandum denique eſt, quod Emble-
matum Scriptor, & Auctor Plantarum illum ſequutus tradiderunt non
quidem meo iudicio recte: legunt enim textum Dioſcoridis hoc mo-
do: *Huius folia* cum farina in panes coacta. Græce vero ταύτης τὰ φύλ-
λα σὺν στέατι ἀρτοποιηθέντα. Plantarum vero Auctor corrigit etiam
ſequutus latinam interpretationem ſuperiorem, & pro στέατι; σταιτὶ,
legendum ſtatuit, quibus reſpondendum eſt, textuum perver-
ſores & malos interpretes eſſe. Textum vero Dioſcoridis ſemper
& multos quos habeo variis locis editos, habere σὺν στέατι,
adipe ſcilicet, στέαρ, στέατος, Adeps interpretatur: non autem σταιτί,

 ab

(1) *Forma*.
(2) *Locus*.
(3) *Vires*.
(4) *Lib. 6. de ſimpl. med. fac.*

ab σαίς σαιτὸς, quod farinam ſignificat, aqua ſubactam. Item canes folia Apocyni graveolentia farina mixta non tam facile niſi fame pereant, edere velle eſt cenſendum; Adipe vero allecti facile etſi cibum non appetant, folia ipſo commixta decepti a pinguedine comedent; non enim nec farina, nec adeps interimunt, quæ alias alunt canes, ſed folia Apocyni: quæ ut canis avide ac multa devoret, aliqua re cani grata, & ſic adipe commiſcenda, & in globulos placentaſque panis modo conformanda ſunt. Hæc recta mea ſententia videntur.

PHV DIOSCORIDIS TAB. XXVI.

Valeriana Sylveſtris maior C. B. P. 164.

NOn potuit Dioſcorides, proprioribus notis omnibus, atque privatim, a radice ad flores uſque, plantam Phu deſcribere: atque ſi in omnibus [Deo optimo maximo placuiſſet] aliarum plantarum deſcriptionibus ita accurate illarum hiſtoriam tradidiſſet; profecto nec planta foret ulla, quæ nobis nota non fuiſſet. Huius deſcriptionem tam claram, atque plantam hanc celebrem, cuius radix in Theriacæ compoſitione non minima doſi commiſceri debet, neſcio quomodo tantorum virorum adhuc nemo animadverterit: immo quod

115 peius, omnes unica voce Valerianam maiorem dictam ab iiſdem, pro Dioſcoridis Phu uſurpant, non ſolum putantes congruere deſcriptioni Dioſcoridis, atque genuinam eſſe, ſed illius textum in aliquibus poſtremo iuxta Valerianæ dictæ formam emendare volunt, impendio moroſiores, qui illam negant eſſe Dioſcoridis Phu, iudicantes atque minorem Valerianam ſic dictam, ſive ſylveſtrem refellentes; quam, etſi foliis Dioſcoridis Phu quadret, dicunt, non tamen radice, & reliquis, non ſine gravi errore. Hoc autem imputandum negligentiæ collationis textus Dioſcoridis, cum planta ab ipſis propoſita: vel dicendum, verba Dioſcoridis, nedum ſenſum hoc loco eos non intellexiſſe, ut ex ſequentibus apparebit. Ait enim Dioſcorides:(1) Φοῦ, οἱ δὲ, καὶ τοῦτο ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι, γεννᾶται μὲν ἐν πόντῳ, φύλλα δὲ ἐλαφοβόσκῳ ἢ ἱπποσελίνῳ παραπλήσια ἔχει. καυλὸν πηχυαῖον, ἢ μείζω, λεῖον, ξυφερὸν, ὑπόπορφυρον, μεσόκοιλον, διειλημμένον γόνασιν, ἄνθη πρὸς τὰ τοῦ ναρκίσσου, μικρότερα δὲ, καὶ ξυφερώτερα, καὶ ἐν τῷ ὑπολεύκῳ διαπόρφυρα, ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρῳ, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος, πλάγια δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ ᾤχεῖνος ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα, ὑπόξανθα, εὐώδη, ναρδίζοντα τῇ ὀσμῇ, μετά τινος βάρους βρομώ.

(1) *Lib.* 1. *Nomen.* *Deſcriptio.*

*μώδους. Phu, quod & ipſum aliqui ſylveſtrem Nardum appellant: naſci-
tur in Ponto. Folia quidem habet Elaphoboſco, aut Hippoſelino ſimilia:
caulem cubitalem, aut maiorem, lævem, tenerum, purpuraſcentem, ca-
vum, geniculis diſtinctum; flores ad Narciſſi flores accedentes, minores ta-
men, & teneriores, ex albicante purpureos. Radix vero ſuperius craſſitie
eſt circa parvum digitum, habet quidem obliquas fibras, velut Iuncus, aut
niger Elleborus, ad invicem complicatas, ſubflavas, bene olentes, Nardum
cum odoris gravitate quadam referentes.* Cui deſcriptioni quantum re-
ſpondeat planta Valeriana minor, ſive ſylveſtris dicta, a me propoſi-
ta ab omnibus reiecta, quantumque ab eisdem recepta abſit, ex ſequen-
tibus patebit. [1] Habet quidem hæc folia, ut etiam Dioſcoridis deli-
neationi reſpondeat hiſtoria, Hippoſelino, ſed poſitu Elaphoboſco ſi-
milia, plura tamen utrinque pinnatim, ex oppoſito longo petiolo hæ-
rentia, ut in Sio aquatico, per ambitum magis laciniosa, ſed aliquan-
do paucis, vel nullis inciſuris diviſa, humi inclinata: caulem cubita-
lem, aut etiam maiorem, qui annis, & cultu ad hominis proceritatem
aſſurgit, rotundum, ſed aliquando in imo tantum hirſutum, poſtea to-
tum lævem, ſtriatum, cavum, tenerum, purpuraſcentem, ut etiam
foliorum petioli circa radices: geniculis diſtinctum, in quibus ſingu- 116
lis bini foliorum ordines, ex adverſo, & etiam aliquando terni, ut in
foliis Lyſimachiæ luteæ viſitur, illum cingunt: in ſummo vero flores plu-
rimos habet, velut umbellatim confertos, ut Nardum montanum ra-
dice bulboſa, & Valeriana maior dicta, parvos admodum, oblongos,
cavos, in quinque foliola deſinentes, atque exeuntes ex ſingulis vaſcu-
lis ovalibus, forma ampullæ oleariæ fictilis compreſſæ: quibus, floribus
deciſis, labia intumeſcunt, quæ denique in lanuginem ſolvuntur, in
gyrum apertam; & vaſcula illa, quæ eadem ſemina ſunt, ſiccata de-
cidunt, atque lanugine illa ex labiis procedente, ut alia pappoſa ſe-
mina evolant. Florum color ex albo purpuraſcit: forma vero Narciſ-
ſi flores imitari videntur: nam & Narciſſi flores habent in ipſorum i-
mo illud extuberans, ubi continetur ſemen, & deinde tenuiores in
quinque aut ſex foliola deſinunt: nec amplius in florum Narciſſi col-
latione eſt aliud requirendum, nam Dioſcorides, non poſitum florum,
ſed illorum formam ſimilem Narciſſi floribus eſſe tradidit: teneriores
ſunt, & minores admodum, atque hoc loco omnes conſentiunt, & ve-
ritas eſt, ut corrigi debeat Textus Dioſcoridis corruptus, & pro, *μεί-
ζω, μικρότερα*, legendum ſit, niſi potius *νάρδῳ* pro *ναρκίσσῳ*, Nardo
pro Narciſſo ſit reponendum. Radicem habet in ſuperiore ſui parte,
ex qua ſcilicet caulis erumpit, craſſam inſtar digiti parvi, quam plu-
res carnoſæ fibræ, idem principium habentes, ut Iuncus, & niger El-
le-

(1) *Forma.*

Digitized by Google

leborus, quibus Dioſcorides comparat (Ellebori quidem utriuſque radices, ut idem Dioſcorides deſcripſit, a quodam parvo capitulo Cepæ ſimili pendentes conſpiciuntur, atque radices eſſe non fibras dixit, ibi ῥίζαι, &c. *οἱονεὶ ἀπό τινος κεφαλίου κρομμυώδους ἠρτημέναι.*) aliæ, ſuper aliis ordine diſpoſitæ, ternae, quaternæve, oblique nitentes, circundant: ſed quæ aliis incumbentes viſuntur, in quinque, pluresve partes radicis orbem dividunt, ut ſtellam pene diviſura repræſentent. Parum ſub terra & lateraliter ſemper nitentes inveniuntur, atque oblique repentes ſe quotannis propagant; & radix novella, vetuſtiori complicatur, ut etiam in Elleboro obſervatur: quare ſi verba illa Græce, *ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρω, περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος· πλάγια δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ σχοῖνος, ἢ μέλας ἐλλέβορος, ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένα*, &c. conſiderentur, nihil aliud, nullamque alterius plantæ radicem deſcribere videbuntur. Colore ſubpallidas, ſiccas vero magis flavas,
117 odoratas, Nardum, ſed hircina quadam gravitate admixta, referentes, unde Phu nomen eſt adepta: nam quiſque odoris graveolentiam abhorrens ſtatim *Phu*, ſonitum natura exprimit. Nec poteſt intelligi, ut radicis pars ſuperior aliquo pacto ſit obliqua Ruſci modo, cuius radice Phu adulterari habetur in Dioſcoride; nam reſpondetur, ſi Ruſco fuiſſet ſimilis in totum, non Iunco, & Elleboro ſimilem Dioſcorides feciſſet, quibus ex uno principio veluti capite, fibræ obliquæ producuntur, ſed Ruſci modo obliquam, & geniculatam, (dum vetuſtior eſt, Ruſci radix) dixiſſet: item non ſuperior radicis pars in Phu eſt obliqua, ſed tantum fibræ oblique per terram feruntur, atque tota radix ſimilior eſt Iunci, & Ellebori radici, ut iam dixi, & facilius adulterari poteſt radix Phu, Ruſci novella radice, cum forma minus a radice Phu diſtet, differt quidem quia fibræ Ruſci difficillime poſſunt frangi, & minus in pulverem reduci, quod contra eſt in Phu radice, quæ facillime & frangitur, atque tunditur. Quantum vero Ruſci radix (vetuſtiſſima eſſe oportet, ut Valerianæ maioris dictæ radice æmulari poſſit) colore, nam albo, non flavo eſt, geniculis, atque multitudine oculorum, quibus non in rectum producitur, ut dicta Valeriana, ſed ſpicati operis obliquam lineam repræſentans, differat ab illorum Valeriana maiore, quiſque, radicis plantæ utriuſque conſpectione, cognoſcere poterit: non dico a Dioſcoridis deſcriptione abhorret: qui cum deſignare voluit radicem obliquam geniculatam, & ſummo cæſpite nitentem, ut Acori radicem, atque Aſari, & ſimilium, radicem obliquam dixit, non fibras, ῥίζαν πλαγίαν, non ἐπιρρίζια πλάγια, ſcripſit: quæ alias ῥίζας appellavit. Quare reiicienda eſt illorum ſententia, qui putarunt ſummam radicem Phu debere oblique ſpargi,

Pli-

Digitized by Google

Plinii forſan textu moti, qui ait,[1] *radice obliqua, villoſaque, & imitante avium pedes*: & dicunt radicis partem ſuperiorem obliquam eſſe debere, quibus reſpondeo villos ἐπιῤῥίζια, non ῥίζαν, Dioſcoridis ſententiam oblique ſpargi debere: & ſic ſi, & pars ſuperior radicis obliqua ſit, & fibræ, nullum poſſe e terra alimentum trahere; cum utræque partes ſupra terram ferantur, nam & Valerianæ maioris dictæ pars obliqua, & ſuperior, ſemper ſupra terram emicat, & ſi obruatur, ſtatim marceſcit. Neque poterunt aliquam cum avium pedibus ſimilitudinem afferre. Quare Plinius, quia nunc brevius plantæ Phu deſcriptionem reliquit, ex Dioſcoride, ex quo tranſcripſiſſe cenſetur, iiſdem eſt 118
interpretandus: ut ſcilicet intelligatur tota radix obliqua, quæ eadem villis eſt diviſa: villos quidem Plinius non ſolum hoc loco, ſed in Aſtragali deſcriptione, cui villoſam dixit eſſe radicem, & alibi, craſſas fibras intelligit. Nullam quidem habet radicem potiorem, ſed omnes fibræ ſunt radices quas Dioſcorides verbo ἐπιῤῥίζια, recte expreſſit, atque πλάγια, eſſe dixit, ſicuti in planta a me propoſita viſitur, non autem aliam radicis partem obliquam intellexit; ex quo percipitur omnes illas fibras eſſe radices, nec magis præcipua illarum una alteri erit, ſed omnes illæ ſimul radicem conficere, ut in Elleboro, & aliis conſimilibus, ideoque ἐπιῤῥίζια denominavit. Hoc autem cognoſcitur, nam ſi quam velis ex illis radiculis demas, nihil detrimenti plantæ afferes, immo ſi unicam relinques, non ideo planta evaneſcet, ſed repullulabit: hoc amplius addo, quod pluries obſervavi in hac planta, unica ex illis radiculis ſata, paucis poſt diebus folia emergere, atque deinde ſe in latum propagare, atque ἐπιῤῥίζια reponere, ſemper enim oblique feruntur oculos emittentes, quotannis ita ſe propagantes; vivaces quidem ſunt admodum. Huius vero plantæ novella radix perbelle avium pedes exprimere videtur, [etſi Plantarum Auctor Plinium emendare voluerit, ut quod ille latine, *avium pedes*, expreſſit, ſit verſio græci textus, τὰς τῶν ὀρνίθων πόδας, corrupti; quem corrigendum iudicat, atque pro, ὀρνίθων πόδας, μελαμπόδιον, reponendum, latine vero *Melampodion*, quod nomen eſt Ellebori, Melampodii nomine appellati, quia primus Melampus paſtor, illius vim purgatricem invenerit, qua filias Prœti inſanientes ad priſtinam reſtituit ſanitatem, ut idem Dioſcorides narrat: [2] & ſic Elleboro ſimilis erit meam ſententiam adiuvans:] nam quatuor, vel quinque fibras habere invenies carnoſas, obliquas natura, quæ expanſis digitis, pedes avium repræſentant, quod ſi quis veritatis ſtudioſus videre voluerit, vere cognoſcet in plantæ a me propoſitæ radice novella, atque etiam in vetuſtiore, ſed in illa plures inveniet eodem ordine fibras compoſitas: quod

in

(1) *Lib. 12. c. 12.*

(2) *Lib. 4. c. de Ellebor. nigro.*

in radice Valerianæ ab ipſis receptæ, nullo modo nec artificioſe extorta inveniet, nec Dioſcoridis textu qualicumque verſione perſuaderi poterit. Quare ſublato radicis argumento, quo iam omnes halluci-
119 nati ſunt, ſi recte conſiderentur reliquæ partes Valerianæ ab ipſis receptæ, multo minus Dioſcoridis textui reſpondere videbuntur: & iam radicis cum textu collatione facta, & reiecta, ad folia venio, quæ nullam cum Oluſatro, & Elaphoboſco ſimilitudinem habent Nardum montanum ad unguem, & Eryngii folia, atque totum plantæ habitum referunt: quam ſi Dioſcorides deſcribere voluiſſet ſimilem foliis Nardo montano, non Elaphoboſco dixiſſet, atque radice tantum non bulboſa differre, ſed obliqua & geniculata: prima namque folia oblonga ſunt Plantaginis forma non laciniata: quæ vero cauli hærent profundis Erucæ aut Scabioſæ vulgo dictæ laciniis, atque Eryngio non diſſimilibus, ſunt diviſa, ut in Nardo montano viſitur. Non n. a principio ante caulis eruptionem quem ſero & poſt annum immo biennium edit, ex adverſo pinnatim petiolo hærent folia, ut in Elaphoboſco, & Sio aquatico, quod ſimile foliis eſt Hippoſelino Dioſcoridis iudicio: forma vero Hippoſelino accedentia, ut in planta, a me propoſita, quæ a principio in lobos diviſa ſunt per ambitum ſerratos ut Hippoſelini folia & Elaphoboſci: mirorque quibus oculis quave mente hæc viderint, nobiſque tradiderint: caulem neque aliquando mihi, amiciſque contigit, rubeſcentem videre, multis plantis conſpectis, illum quidem ſemper colore cinereo Braſſicæ, & Nardo montano ſimilem, permanentem. Quod contra eſt in caule plantæ a me propoſitæ, qui ſemper, & ad flores uſque ex viridi purpuraſcit, flores item non ut planta a me deſcripta purpuraſcunt, ſed vel dilutius, vel nihil. Quare Valerianam illam maiorem appellatam vulgo, Nardi montani ſpeciem non bulboſam, & forſan eandem cum Hirculo, radice Celtico Nardo ſimili potius iudicarem: quod ſi quis novellam illius plantam, quæ cum ſit parva ſine caule eſt, conſideret: non diſſentiet ſimilem eſſe Celtico Nardo, ſed minorem, neque ita amaram, neque ut Nardum Celticum verum odorem remittentem, ſed hircinum quid, ut etiam ſylveſtris hæc Valeriana redolentem: colore magis pallido: quæ ſatis reſpondere videtur hiſtoriæ a Dioſcoride traditæ, ait enim: [1] *Adulteratur autem ſimul evulſa*, aliqui legunt, *impoſita cum ipſa, herba ſimili; quam propter odoris viroſi olentiam, Hircum appellant. Facilis tamen eſt cognitio. Eſt enim ſine caule herba, & candidior, & minus oblonga folia habet, neque radicem amaram, aut aroma redolentem, quemadmodum verum Celticum Nardum, habet.* [2] Plinius *cum Gallico Nardo ſemper naſcitur herba, quæ Hirculus vocatur, a gravitate odoris, & ſimilitudine, qua maxime adul-*

(1) *Lib. 1. c. de Nardo Celtico.* (2) *Lib. 12. c. 12.*

Digitized by Google

dulteratur. Diſtat quod ſine cauliculo eſt, & quod minoribus foliis, quodque radices, neque amaræ, neque odoratæ. Non enim amarorem, neque odorem habere poterit tam parva planta atque imperfecta, uti maior, & perfecta planta. Quibus ſic expoſitis planta a me propoſita, Phu verum, atque genuinum Dioſcoridis eſt poſthac appellandum, atque in medicamentis utendum, altera ab aliis primum eo nomine inſignita falſo, aliis uſibus reponenda, cum iam non illam, ſed quam propoſui Dioſcoridis delineationi magis reſpondere contra omnium ſententiam demonſtraverim. (1) Floret Maio menſe, atque Iulio perficitur. In montibus, (2) collibuſque non aridis, ſed aliquantum umbroſis, atque etiam uliginoſis & pratenſibus hic frequens. Huius plantæ radicis odor, atque ſapor longe ſuperat Valerianam maiorem ſic dictam: atque ut ait Dioſcorides. (3) *Vim habet calefaciendi, & ciendi urinas, arida pota: ſed & decoctum ipſius idem efficere poteſt. Facit etiam ad lateris dolorem, & menſes ducit, & antidotis miſcetur.* Galenus vero, (4) *Phu, aromatica quodammodo eſt huius herbæ radix, Nardo viribus ſimilis: ſed tamen ad pleraque infirmior, urinas movet plus quam Indica, aut Syriaca Nardus, perinde ut Gallica.* Recentiores vero ſub nomine Valerianæ ſylveſtris has vires tribuunt. *Ruptis, vulſis, ex alto devolutis opem fert. Decoquuntur folia ad aphthas, & oris ulcera. Antidotis item inſeritur.* Præter has vires plantæ huic tributas, addo & hanc proprietatem, iamdiu in multis, atque memetipſo expertam, ut pulveris radicis plantæ huius ſponte ortæ, extirpatæ antequam caulem edat, cochlearii dimidium cum vino, aqua, lacte, aut alio quovis decenti ſucco, & ægroti commoditate, & ætate, ſemel ſumptum, aut bis, Epilepſia correptos liberet. Hanc exhibendam pueris, & præſertim infantibus, hoc morbo facile laborant, quibus lacte propinandum pulverem iuſſi, amicis dono dedi: qui deinde, Divino prius numine fautore glorificato, pulvere huius plantæ illis reſtitutam ſanitatem affirmarunt. Hoc & aliis adultis nonnullis.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXII.

VAleriana ſylveſtri maiore, quam ob odoris gravitatem Phu dixerunt Veteres Graeci Rei Herbariae Scriptores, quod inconditam hanc vocem ore & naſo averſantes emittant, qui eius Radicem olfaciunt, merito Fabius noſter Phytobaſanon ſuum claudit. Hac enim Herbaria Trutina, ſeu Torturam dicas (id enim eſt Φυτοβασάνου Nominis etymon) eo pervenit Fabius, quo ab initio in expendendis

N Plan-

(1) *Tempus.*
(2) *Locus.*
(3) *Vires.*
(4) *Lib. 8. de ſimpl. med. fac.*

Digitized by Google

Plantis Antiquorum optaverat, ut eae nempe optime dignoſcerentur, Remediaque certa ab iisdemmet Veteribus propoſita pararentur. Factum eſt igitur in ſe ipſo per hanc Plantam utrumque; Nam & Herba vulgata eſt, & ex ipſa Remedium nobiliſſimum paratum, quo Comitialis Morbus Sacer ſane, Magnus ſcilicet, & Herculeus vocatus depelleretur, tum a ſe ipſo, tum ab aliis permultis. Marchantius in Actis Academiae Pariſienſis anni 1706. teſtatum reliquit a Fabio noſtro Plantam hanc hoc loco edoctus, ut tres Adoleſcentes Comitiali Morbo per eam omnino ſint ſanati, & aliis quampluribus Morbus lenitus, rariorque & minus incommodus factus. Apud ipſum igitur loco citato modus varius videatur, quo Herba colligitur, Aegriſque exhibetur. Ceterum non omino hac Herba tantum Epilepſia convaluiſſe Fabium noſtrum arbitror, ſed variatione ſimul Aetatis, & Locorum, ceterarumque rerum, quas memorat Hippocrates in Aphoriſmis ſuis. Et inſuper Remedio illo Divino, quod in Praefatione huius Libri unice memorat, & heic iterum repetit, praecipue factum eſſe opinor, ut in Iuventute ſanaretur. Dico in Iuventute; nam ſenex factus par eſt ut credamus iterum in Comitialem Morbum incidiſſe, quum, ut in eius Vita vidimus, Scientiarum omnium ita oblitus fuerit, ut Ἀναλφάβητος prorſus videretur. Propter hanc Plantam Diſceptationem magnam habuit cum F. Evangeliſta Quatramio Theologo & Herbario Ferrarienſi, qui in Tractatu de Theriaca contra Fabium ſcripſerat, cui ipſe reſpondit Epiſtola bene longa, quæ in Ecphraſi eius prima a Pag. 210. uſque ad 220. legitur.

PI-

Digitized by Google

PISCIVM ALIQVOT
PLANTARVMQVE NOVARVM
HISTORIA
FABIO COLVMNA AVCTORE.

AD LECTOREM.

A Superiore plantarum hiſtoria, hanc Piſcium aliquot, plantarumque novarum hiſtoriam ſeiungere volui, ut ſi forte inter edendum, alias antiquorum delineationibus reſpondentes plantas addere libuerit, ſuis locis non confuſe reponere poſſem. Quæ vero poſt horum editionem conſequutus fuero, niſi Dioſcoridis commentarium, ut dixi, perfecero, in alteram editionem expecta.

Φραγκίσκου τοῦ Οὐερρίνεζίου ἐκ Κοινωνίας Ἰησοῦ Ἐπίγραμμα
εἰς Φάβιον τὸν Κολύμναν.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE · LYON · 1893

Γῆν ποτε, καὶ πόντον, καὶ ἠέρα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς
Ἣν κατὰ τὴν τέχνην ἡ φύσις εἰργάσατο.
Εἶτα ποθοῦσα λίαν μορφὴν καὶ εἰκόνα πλάττειν
Τὴν ἰδίην, τεχνικῶς ἔπλασε τὸν Φάβιον.
Οὗτος νῦν πλάττει, φύσις ἄλλη, πᾶν πετεινόν,
Πᾶν ὅ, τι πόντος ἔχει, πᾶν ὅ τι γαῖα φέρει.

Φράγκισκος ὁ Μαῦρος εἰς Ῥινόβατον.

Ῥινόβατ᾽ οὐκ ἐλάχιστον ὀφείλεις μητέρι τῇ σῇ,
  Ὅττι σε θαλπωρῇ γείνατο καὶ χάριτι.
Ἀλλὰ σοφῷ πλεῖστον Φαβίῳ, ὅς πολλὰ μογήσας
  Ἐς τόδε σ᾽ ἄγνωστον πᾶσιν ἔδειξε βροτοῖς.
Αἰεὶ καὶ Φοῖβος τούτῳ καὶ δεξιὸς εἴη
  Ζεύς, ὄφελος δώσει γὰρ μέγα θυμοσόφοις.
Ἐξ ὄνυχος δύναται γιγνώσκειν ὧδε λέοντα
  Παιδευτός. κεφαλὴ χαῖρε σὺ θαυμασίων.

DE RHINOBATO, SIVE SQVATINORAIA TAB. XXVII. 3

EX duobus nominibus, Ῥίνη ſcilicet, & Βάτος, compoſitum eſt no-
men Rhinobatus, quod Gaza Latinè Squatinoraia interpretatus
eſt, nam ex Squatina & Raia oriri creditur, ut Ariſtoteles aſ-
ſerit: eius verba ſunt hæc, [1] *Τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰχθύων, παρὰ τὰς συγ-
γενείας οὐδὲν ὤπται συνδυαζόμενον. Ῥίνη δὲ μόνη δοκεῖ τοῦτο ποιεῖν καὶ
Βάτος. ἔστι γάρ τις ἰχθὺς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος. ἔχει τὴν μὲν κεφαλὴν,
καὶ τὰ ἔμπροσθεν Βάτου, τὰ δὲ ὄπισθεν Ῥίνης, ὡς γινόμενος ἐξ ἀμφοτέ-
ρων τῶν ἰχθύων. Alios ſane quidem piſces præter cognatos, coire nemo vi-
dit. Squatina vero ſola, & Raia id facere videntur, eſt utique piſcis qui-
dam, qui Rhinobatus dicitur; habet enim caput, & anteriora Raiæ, poſterio-
ra vero Squatinæ, ut qui ex utroque ortum ducit.* Quem textum Plinius
fere ad verbum tranſcripſit, ait enim. [2] *Piſcium diverſa genera non
coëunt præter Squatinam & Raiam, ex quibus naſcitur priori parte Raiæ
ſimilis, & nomen ex utroque compoſitum apud Græcos trahit.* Neque apud
alios Auctores aliquid de eo inveni, præterquam apud eundem Ariſto-
telem, ubi de diverſorum generum coniunctionibus verba faciens ſic
ait [3] *Ἐπὶ δὲ τῶν θαλαττίων οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται· δοκοῦσι δὲ μάλι-
στα οἱ Ῥινόβατοι καλούμενοι γίνεσθαι ἐκ Ῥίνης, καὶ Βάτου συνδυαζομένων.
In marinis nihil dignum memoratu viſum eſt, videntur vero maximè qui
Rhinobati dicuntur gigni ex Squatina & Raia coniunctis.* Ex his autem
colligo, Ariſtotelem potius affirmare Squatinæ & Raiæ coniunctionem,
quam de illis incerta tradere; & neſcio quomodo vir tantæ doctrinæ
Rondeletius, propterea quod neque ſibi, maxima adhibita diligentia,
neque piſcatoribus unquam contigit piſcem hunc videre, exiſtimet ne-
que Ariſtotelem, neque Plinium vidiſſe, atque hunc piſcem eſſe planè
commentitium, & re ipſa non exiſtere. Qua de cauſa conatur extor-
quere verba Ariſtotelis, dicens, *Squatinam itaque cum Raia coire vide-
ri ait, quo quidem loquendi genere, & ſimilibus, ut ferunt, aiunt, cre-
ditur, utuntur Herodotus Theophr. & Dioſcorides, cum rem aliquam pro
incerta habere ſignificant.* Ad primum reſpondeo, Ariſtotelem facile
vidiſſe Rhinobatum, cum ipſius notas tradat, dicens, *ἔστι γάρ τις ἰχ-
θὺς ὃς καλεῖται Ῥινόβατος, ἔχει γὰρ τὴν μὲν κεφαλὴν, &c.* itemque Plinium.
ex quibus naſcitur priori parte Raiæ ſimilis &c. In quibus verbis nihil 4
eſt quod verti in dubium poſſit. Ad ſecundum dico, non modo Ari-
ſtotelem, ſed alios Auctores Græcos, quorum exempla latè patent,
ſemper in rebus certis, verbo *δοκῶ*, uti, atque Dioſcoridem, ut in plu-
ri-

(1) *Lib. 6. c. 11. de hiſt. anim.*
(2) *Lib. 9. cap. 51.*
(3) *Lib. 2. de gen. anim. cap. 5.*

Digitized by Google

ribus capitibus, ſic praeſertim in cap. de Dorycnio, in antecedenti periodo per verbum δοκεῖ, res certas ſignificare, quodque ipſe verum exiſtimat, & ſubinde ſequenti, incertas per φασί, quibus ambobus uti non erat opus, ſi eadem ſignificare voluiſſet, præſertim in tam brevibus periodis, eſſetque idem modus loquendi; quod confirmo ex interpretatione Ruellii viri doctiſſimi, qui cum tantam in Græcis habere vim hoc verbum, δοκεῖ, videret, *conſtat*, ibi illud eſt interpretatus: quare differt Græca ratio verbi, δοκεῖ, a Latina, *ferunt, aiunt; & ſimilium*, cum hæc incertas, illud vero certas præſeferat. Accedat huc etiam alter textus Ariſtotelis ſecundo loco citatus, ubi poſt verbum, δοκοῦσι, ponit adverbium, μάλιστα, quod vertitur, *maxime, ſuper omnia; & maiorem in modum*, quibus, cum aliquid certum eſt dicendum, utuntur omnes, ipſeque Ariſtoteles tali ſcribendi modo non uſus quidem fuiſſet, ſi de hoc piſce aliter ſenſiſſet, remque pro incerta habuiſſet; & cum ipſe non viderit piſcium coniunctionem, quam idem peragi abſolvique ocyſſime tradit, [1] & raro verum oviparorum coitum cerni; difficileque eſſet diverſorum piſcium coniunctionem, quæ raro, ut ipſemet teſtatur, [2] accidit, conſpicere, ideo dixit, [3] *οὐδὲν ἀξιόλογον ἑώραται*, & quia credebat natura poſſe fieri, *δοκοῦσι δὲ μάλιστα*, &c. quod ipſe, *creduntur*, eſt interpretatus: ſed quidem, *credere* ſignificat, rem non viſam pro certa habere, quod accidit, cum fidem noſtram alicui adhibemus veritatem dicenti, nobis ita certum eſſe aliqua ratione putantibus. Sed ad Rhinobatum redeo, difficileque erit ad concluſionem hanc Rondeletii doctiorum animos inducere: *Si ideo coëunt Squatina & Raia, quia piſcis ſit qui Rhinobatus nominetur, utrique ſimilis*, quam rationem infirmam iudicans, atque illam ad impoſſibile trahens, παραλογιζόμενος concludit, *& Hippocentauros, & Tragelaphos eſſe poſſe dicemus, ſi Centaurus cum Equa; & Hircus cum Cerva commiſceantur*. Quod argumentum quam ſit abſurdum iudicent doctiores: aliud enim eſſet, ſi Hippocentaurus inveniretur, ex Centauro,
5 & Equa natum eſſe, dicere, aliud contra, nam tunc argumentum procedit, eſtque probabile, cum ab aliqua re exiſtenti eſt ductum. Quam ſuam concluſionem Galeni teſtimonio confirmat dicens, [4] *fieri ſecundum naturam non poteſt, ut tantopere diſſidentia corpora commiſceantur*, &, *Neque ſi diverſæ animantium formæ, non tamen uſque adeo diſſimiles coëant, id animal gignunt, quod una parte huic, altera illi ſimile ſit, ſed quod uni tantum procreantium ſimile ſit, vel tertium quoddam: ut cum Aſinus Equam iniit, Mulus aut Mula neutri per omnia ſimile animal gignitur. Si Lupus cum Cane, vel Vulpe congrediatur, Canis, vel Vulpes* al-

(1) *Lib. 1. de gen. anim. cap. 6.*
(2) *Lib. 5. de hiſt. anim. cap. 5.*
(3) *Lib. 2. de gen. anim. cap. 5.*
(4) *Lib. 3. de uſu part. c. 1.*

Digitized by Google

alteri tantum ſimilis. Ad quæ reſpondeo, Ariſtotelem, non ut ipſe, tam diſſidentia corpora, & commentitia coniungi poſſe, dixiſſe, Centaurum ſcilicet cum Equa, ſed Raiam cum Squatina, quæ inter ſe aliquam *συμπάθειαν*, ſimilitudinemque habere videntur, cum ſint ex eodem genere Cartilagineorum, atque præter os, & anguſtiorem corporis habitum, quibus a Raia diſtat Squatina, alis, & poſt illas appendicibus duabus, & pinnulis duabus in cauda, utraque ſit donata: nec longitudine ita differunt inter ſe, quo minus Raia cum Squatina fœmina poſſit coniungi, ſupinarum partium attritu, cum utraque, ac reliquum genus Cartilagineum oviparum, ita coëant, ut idem Ariſtoteles ait, natant enim eodem modo, ut idem tradit, [1] *οἱ δὲ Βάτοι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἀντὶ πτερυγίων τῷ ἐσχάτῳ πλάτει νέουσι*. *Raiæ & ſimiles pro pinnis extrema ſui corporis latitudine natant*. Accedant quæ de Galeno citat, [2] *ſcilicet Mulus, aut Mula neutri genitori per omnia ſimile animal gignitur*. Non igitur excludit, ut in aliqua parte corporis, morum & naturæ, poſſit eſſe utrique ſimile, ut de Mulo aliiſque animalibus ex differentibus ſpecie natis dici poteſt, quod cuilibet in perquirendis contemplandiſque rebus naturalibus exercitato perſpicuum eſt: immo addo id quod mirum, quodque incredibile putarem ſi ab aliis audiſſem, ſed quia, tantæ auctoritatis, fidei, & doctrinæ Caterina Pellegrina avia mihique cariſſima narravit, certum eſſe mihi perſuadeo: ait enim ſuo vivente patre Hieronymo Abellarum, aliorumque oppidorum, civitatumque Regulo, eo in oppido anno ſalutis CIↃ. IↃ. XXVIII. repertum eſſe, eique allatum monſtruoſum animal ex Scropha natum, cuius caput per omnia humano capiti erat ſimile, reliquum vero corpus genitrici: cumque an ſubulcus cum illa commixtus eſſet, in dubium verteretur, eum iuſſiſſe notionem ea de re apud iudicem haberi. Itaque ad iudicem delatus ſubulcus, remque cum illa 6
θηριωδῶς habuiſſe confeſſus eſt, delictique reus eſt factus. Quod divino iudicio factum puto, ne, qui tantum, execrabileque facinus patravit, impune abiret: teſtes ibi etiamnum ſuperſtites ſunt. Accedat denique locus Plinii ante citatus, in quo nec verbum quidem ullum eſt dubium, quod extorqueri poſſit, & in ambiguum reduci, ait enim *Piſcium diverſa genera non coëunt præter Squatinam, & Raiam*, & quæ ſequuntur. Qui videtur, aut verba Ariſtotelis ſecundum illius mentem interpretatus, vel coniunctionem piſcium conſpexiſſe, & pro certa tradidiſſe. Vtcunque igitur res ſe habeat, iam ſatis perſpicuum eſt, Ariſtotelem, Pliniumque Rhinobatum piſcem his notis delineaſſe, caput ſcilicet habentem, & anteriora Raiæ, poſteriora vero Squatinæ: quæ omnia piſci a me propoſito ineſſe videntur, ut ex ſequenti deſcriptio-

(1) *Lib. 5. cap. 5. de hiſt. anim.* (2) *Lib. 4. de part. anim. c. 13.*

Digitized by Google

ptione patebit, & ut ordine proſequar, ab illius nomine incipiam. Piſcis hic, quem Rhinobatum antiquorum eſſe duco, a noſtris piſcatoribus vulgo dicitur *Cetola*, quod Citharam ſignificat, eſt enim inſtrumentum hoc muſicum aereis fidibus tenſum, quod pennæ fruſto pulſatur, ipſis, & plebis fæci notum, & uſitatum, quare facile illis fuit, ob illius ſimilitudinem, nomen huic piſci imponere: iidemque pro manubrio, caudam fingunt, pro teſtudine, reliquum corpus, & pro regula in pontis modum conſtructa, qua chordæ ab inſtrumento elevantur, rimam oris: hæc deſcripſi ne ii, quibus inſtrumentum hoc eſt incognitum, fraudari viderentur. Eſt igitur cartilagineus, noſtro mari frequens, magnitudine, ut a piſcatoribus accepi, quatuor pedes non ſuperans, pondere vero duodecim libras ad ſummum æquans, colore ſubflavo, in ſupina parte albo, cute eſt aſpera velut arenulis minutis conſperſa Squatinæ cuti ſimili, quam, ſi manum deorſum duces, lævem iudicabis, ſed ſi a cauda ad caput, aſperitatem ſenties; figura, primo intuitu Raiam refert, multum ὀξυρύγχῳ βάτῳ ſimili, ſed anguſtiore, nam roſtrum in longum protenditur, & alas habet anguſtiores cæteris Raiis: corpus cordis figuram fere ſimulat, eſtque tertia pars totius longitudinis: caret illis duabus appendicibus carnoſis, inter alas, & appendices cartilagineas, ſitis, quibus Raiæ ſunt præditæ, genitalia vero habet mas inter caudam & appendices cartilagineas, ut etiam Raiæ fœmina quidem caret illis, ſed tantum habet duas cartilagineas
7 appendices in modum pinnarum, ut Squatina, quæ ab oſſeo nervo ſupra anum poſito originem ducunt, & inde cauda procedit longa duabus reliquis partibus, lata, & carnoſa, caudam repræſentans Squatinæ, inferiore parte plana, cuius latera tenui limbo cartilagineo definiuntur, in qua ſunt duæ pinnæ caudam in tres partes, ut in Squatina dividentes, quæ in unicam pinnam deſinit: oculos habet membranula illa pupillam operiente ut in Raiis, ſed ut Squatinis, & poſt illos foramina duo, poſt quæ procedit dorſum aſperius uſque ad caudæ extremitatem tendens, in quo ſimiliter ſunt aculei ſimplici ordine digeſti, ut in cauda Squatinæ, ac etiam alii ſunt in oſſeo diaphragmate poſt branchias, caput a ventre ſeparante; iuxta quod binæ lineæ utrinque ad latera dorſi poſitæ oriuntur, quarum duæ lateribus caudæ propinquiores in ipſarum ortu ſunt curvæ caudam a reliquo corpore ſecernentes, omnes vero cum cauda terminantur. In ſupina parte duo ſunt foramina oblonga, ab illis Raiarum diſſidentia, pro naribus ſita, iiſque ſubeſt os, ſquamis oſſeis pro dentibus munitum, branchiæ ſubſunt utrinque quinæ, quarum duæ inferiores inſunt oſſeo diaphragmati, linea quadam curva & ſinuata ſignato, ventrem a capite ſeparante: in ventre continentur inteſtina omnia Raiarum inteſtinis ſimilia, o-

va

Digitized by Google

va diſtant a Raiarum ovis, ſed ſimilia ſunt illis Squatinæ illaque gerit utero ab hyemali ſolſtitio. Quo tempore pariat, quibus moribus & natura mas & fœmina ſint præditi, adhuc obſervare nequivi: cum Raiis vendi ſolet fere ſemper. Quare cum capite & parte anteriore ſit Raiæ ſimilis, cauda vero & cute Squatinæ, recte mihi videtur poſſe dici Rhinobatus Ariſtotelis & Plinii: an autem ex Raiæ & Squatinæ coniunctione ortus ſit, adhuc incompertum habeo, ſatis mihi videtur nunc poſſe Rhinobatus appellari, a ſimilitudine Ῥίνης, & Βάτου.

Iani Planci Adnotatio XXIII.

COlumna noſter Primus Squatinoraiam poſt Ariſtotelem & Plinium deſcripſit, & hos Auctores a Rondeletii cenſura vindicavit. Excuſandus tamen Rondeletius ſi hunc Piſcem negaverit, quia, ut ait, omnium generum Piſcium diligenter perquirenti, numquam contigit ipſi huiuſmodi Piſcem vidiſſe, & eadem Senes Piſcatores ipſi affirmarunt. Nos quoque in Hadriatico Mari numquam Piſcem hunc vidimus, quem *Cetolam*, ſeu Citharam Piſcatores Neapolitani teſte Columna noſtro appellant, & quem iure ipſe pro Ῥινοβάτῳ, ſeu Squatinoraia Ariſtotelis & Plinii habuit.

PASTINACA MARINA DIOSCORIDIS TAB. XXVIII. 8

PLures Paſtinacæ marinæ ſpecies iam a ſimilitudine ipſarum apud recentiores memorantur, atque depinguntur, quas videre licebit apud Geſnerum naturalium rerum ſtudioſiſſimum, atque illarum collectorem, prolixius eſſet illas iterum tranſcribere, hanc ab aliis minime animadverſam deſcribam, [cuius caudam radio munitam tantum, ſine reliquo corpore depictam inter alias idem Geſnerus exhibuit]: eo quod Dioſcoridis delineationi reſpondere videatur: cuius nec ſenſus, ſicuti nec verba percepiſſe alios cognovi: eius verba ſunt hæc, Τρυγόνος θαλασσίας τὸ κέντρον, ὃ δὴ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς πέφυκεν ἀνεστραμμένον ταῖς φολίσιν, ὀδόντα πονοῦντα πραΰνει· τρύπτει γὰρ καὶ ἀποβάλλει. Quæ ſic latine reddidi. *Paſtinacæ marinæ aculeus, qui ab radice ipſius enaſcitur reflexus ſquamis: dentem dolentem mitigat: frangit quidem illum, atque eiicit*. Huius deſcriptionis quam breviſſimæ verba, neminem perpendiſſe atque cum piſce contuliſſe præter Rondeletium virum doctiſſimum animadverti; quae etiam multum interpretans, cum φολίσιν, verbi proprietatem minime piſci depicto convenire perſpiceret: in hanc deſcendit ſententiam ſe prius

excuſans, ut vel Dioſcoridis locus ſit inemendatus, vel improprio vocabulo uſus ſit. Quod verbum, in Piſcis huius cauda delineatione interpretari, & in ea oſtendere conabor. Piſcis hic a noſtris piſcatoribus *Muchio* appellatur vulgo; eſt cartilagineus, planus, lævis, colore cinereo ad flavum tendente, ſed parvus eſt magis flavus, inferius vero albeſcente, cuius corpus veluti quadratum efformare videtur, binos enim angulos alarum extremitates, binoſque alios roſtrum, & caudæ principium complent. In ſuperiore parte caput viſitur Raiæ modo infra roſtrum parvis ſquamis aſperum, oculos & poſt illos foramina ut in aliis: e regione utrinque non multum diſtantes lepides ſunt binæ, atque duæ aliæ in capite inter oculos & diaphragma branchiarum, in inferiore vero foramina duo ſuper eos, quod oſſeis ſquamis munitum eſt, poſt ipſum utrinque quinæ branchiæ, quæ a reli-
10 quo ventris, oſſeo diaphragmate dividuntur; ad caudæ initium & ani latera duæ ſunt pinnæ vice cartilagines, atque in maribus appendices illæ carnoſæ genitalium. Caudam vero longam habet ſeſquicorporis longitudinem æquantem prope initium craſſam, & quadratam, in extremo rotundam, & multo tenuiorem inferius limbum habentem, quo dirigit curſum: ſupra vero aculeum oſſeum durum utrinque ſerratum dentibus caudæ radicem reſpicientibus, dodrantem longum vidi, latum in imo ſeſquiunciam, in extremo acutiorem, ab initio caudæ abſentem tertia totius caudæ parte: quam etſi alii recentiores ſquamis carentem depinxerint (parvi piſcis iconem) maiores quidem atque grandiores minime viderunt, ſicuti & Plinius [1] qui radium quincuncialem, veluti maximum deſcribit. Sed & quæ non excedit decem libras, parem habet, quid de ea quæ ducentas excedit, dicendum, quæ pugionem ferreum æquantem, ut dixi aculeum habet? Hæc autem caudam habet ſquamis oſſeis aſperam utrinque, patellis noſtratibus ſimilibus, ſed aculeatis in ſummo, quas proprio vocabulo Græci λεπάδες vocant in aquatilibus, ideoque λεπάδες dictæ ſunt, quia ad modum λεπίδων a cute excreſcentium extuberant: unde morbi genus quem porriginem Latini appellant ſic dictum eſt, nam velut plures patellæ ſaxo hærentes, ita porri cuti extuberantes conſpiciuntur, ſicuti etiam exanthemata, in quorum modum erumpentem ſcabiem Ficum arborem habere teſtatur Theophraſtus [2]. Quam in Ficu quadam paucis ab hinc diebus eruptam animadverti. Φολίδες vero proprie ſquamæ ſunt reptantium animalium, ſed confunduntur, nam φολίδες aiunt eſſe ſerpentium λεπίδες, & Hippocrates [3] φολίδα τοῦ χαλκοῦ, ſquamam æris, dixit, quam Dioſcorides λεπι-

(1) *Lib.* 9. *c.* 48.
(2) *Lib.* 5. *c.* 13.
(3) *Lib. de riſu.*

λεπίδα τοῦ χαλκοῦ appellavit, quibus communiter ſquamas omnes cuiuſvis generis *λεπὶς*, & *φολὶς* verba ſignificare perſpicitur. Dioſcorides vero etſi *φολίσιν* verbum ſcripſit, quo ſerpentium ſquamas denotatur, hoc tamen loco data opera, poteſt dici, uti eo verbo voluiſſe; cauda quidem huius piſcis veluti ſerpens ſquamoſus videtur; & ſic ſquamas illas ſive *φολίδας* dictas reſpici a dentibus reflexis aculei, ut Dioſcorides [1] ait, (non retroverſis ſquamis, ut perperam Hippolytus Salvianus interpretatus eſt, pro dentibus reflexis) cognitum eſt. Atque hanc eſſe veram interpretationem non eſt dubitandum.
Non igitur Rondeletius amplius in explicando verbum *φολίσιν* commorari debet, ſed forum piſcatorium adeat, vel Piſcatores, a quibus, ſi piſcem videre noluerit, audire poterit huius piſcis deſcriptionem & naturam. De quo Plinius loquens ait [2], *Sed nullum uſquam execrabilius quam radius ſuper caudam eminens Trygonis, quam noſtri Paſtinacam appellant, quincunciali magnitudine: arbores infixus necat: arma ut telum perforat vi ferri, & veneni malo.* Et alibi [3], *nihil eſt unquam venenatius, quam in mari Paſtinaca, utpote cum radio eius arbores necari dixerimus.* Aelianus vero [4], *Paſtinaca aculeum (cuius ante mentionem feci) mortiferum habet, ut vel celeriter non modo homines, ſed etiam animalia perdere queat, quod quidem ipſum, ut non admirabilitatem facit, certe id ſtupendam admirationem habet: quod ſi ad maximam arborem, & vegetam, & ſumme virentem aculeum admoveas, & defigas, non multo poſt amittit folia, quæ poſtquam defluxerunt, totus truncus ſimilis eſt arboribus, ſolis ardoribus exiccatis æſtate, cum maxima eſt ſiccitas.* His ſimilia alibi [5] etiam, ſicuti Nicander in Theriaca ſua, & Oppianus. Piſcatores non niſi cauda exempta Paſtinacam hanc & congeneres in forum vendendi cauſa afferunt, vetitum eſt enim, nec niſi amicis, & qui venenum effugere ſciant, multis etiam obſequiis præſtitis cum cauda domi ſecreto afferunt. Huius veneni ſigna tradidit Dioſcorides [6]. Remedio ſunt multa, quæ collegit Salvianus, ſed præſertim *ipſa Paſtinaca divulſa & vulneri impoſita ſui ictus medela eſt;* inter alia quæ idem Dioſcorides ſcribit [7]: & Plinius [8]: *Paſtinaca contra ſuum ictum remedio eſt, cinere ſuo ex aceto illito, vel alterius.* Et alia multa; ſed eadem Paſtinaca non modo contra ſuum venenum antipharmacum eſt, ſed & aliis affectibus ſuccurrit, ut ſcilicet, dentium dolorem mitiget, atque illos frangendo evocet. Modus autem utendi, a Pli-

O 2

(1) *Lib.*. 5.
(2) *Lib.* 9. *c.* 48.
(3) *Lib.* 32. *c.* 2.
(4) *Lib.* 13. *c.* 6.
(5) *Lib.* 13. *c.* 5. *& lib.* 13. *c.* 1. *lib.* 2.
(6) *Lib.* 6.
(7) *Lib.* 8. *c.* 6.
(8) *Lib.* 32. *c.* 5.

Digitized by Google

Plinio [1] deſcribitur hoc modo *Paſtinacæ quoque radio ſcarificare gingivas, in dolore utiliſſimum. Conteritur is, & cum Elleboro albo illitus, dentes ſine vexatione extrahit.* Celſus vero [2], ait, *aculeus torretur deinde conteritur, reſinaque excipitur, qua dente circundato, hunc ſolvit.* Addit Plinius [3] etiam Strumas curare, his verbis. *Eadem vis & Paſtinacæ radio, & Lepore marino impoſito ita ut celeriter removeantur*, & alibi [4]. *Partus adiuvare, & faciles facere Paſtinacæ radius adalligatus umbilico exiſtimatur, ſi viventi ablatus ſit, ipſaque in mare demiſſa.* Et alibi [5]: *Pruritum ſcabiemque non hominum modo, ſed & quadrupedum efficaciſſime ſedat iecur Paſtinacæ decoctum in oleo.*

IANI PLANCI ADNOTATIO XXIV.

Singulare eſt genus Paſtinacae, quod heic deſcribit Fabius. Duo alia genera vel tria deſcripſit in Libro cui titulum fecit Aquatilium & Terreſtrium; ſed haec Paſtinaca peculiare habet, quod eius Cauda ſit aculeata, ſeu lepadibus, ut ipſe ait aſpera, ut aſperae ſunt plerumque Raiarum caudae. In Hadriatico Mari duae Paſtinacae genera paſſim reperiuntur, quae viliori pretio ſunt quam Raiae. Prima amplior, & ſuperne viridis, quae Arimini *Mantellina* vel *Buccio* dicitur cauda laevi donata, & duplici Aculeo; Altera minor, ſuperne nigra, & inferne albiſſima, quae *Nottolo* dicitur, cuius facies eſt eadem ac illa dimidiata a Fabio noſtro loco citato depicta; huius Cauda longiſſima eſt, & flexilis inſtar Iunci viridis, & nigra, ad cuius initia unicus eſt Aculeus. Ceterum quae de Veneno narrant horum Aculeorum, hoc ego Venenum non credo, ſed tantum Vulnus inflictum ab his aculeis exquiſitos dolores excitare opinor, quod Aculei inſtar Serrae ſint dentati, & dentes, ut Ariſtae in poſteriora converſi, quare ſi Aculei eximantur a Vulnere, Carnes lacerantur, velut a plurimis contortis Sagittarum ſpiculis. Narravit mihi Alexander Rotignus Vrbinas Clericus Regularis Theatinus, qui xx. annos in India commoratus eſt Malaios Sumatrae Populos his aculeis tamquam ſagittis uti, quos intra Tubos ligneos includunt, & Oris flatu in Hoſteis explodunt. Item verum non credo Paſtinacae Aculeo Dentium ingentem Dolorem ſedari, eoſque eximi, & facillime ab eodemmet Aculeo frangi, ut Veteres tradiderunt, & Matthiolus cum aliquibus Recentioribus confirmarunt. Maior enim Machina ad haec praeſtanda requiritur, ut quiſque videt, vel leviter in ſana Philoſophia initiatus.

STEL-

(1) *Lib.* 32. *c.* 7.
(2) *Lib.* 6. *c.* 9.
(3) *Lib.* 32. *c.* 8.
(4) *Lib. eod. c.* 10.
(5) *Lib.* 32. *c.* 10.

Digitized by Google

STELLA MARINA ALTERA ΔΕΚΑΔΑΣΥΑΚΤΙΝΟΕΙΔΗΣ 13
TAB. XXIX.

Δίκαμηνος *Crocea* Zaſſarana *Neapolitanorum Linck. p.* 53. *Claſ. II. de Stellis Crinitis* §. 94. *Columm. Aquatil. & Terreſtrium*. V.

Huic accedit *Roſacea Luidii Tab.* 37. *n.* 66.

NOva & perelegans eſt huius Stellæ forma, ab aliis omnibus differens, nec adhuc deſcripta: noſtro litori frequens, ita ut nec ulla retrahantur retia, quin ipſis implicata, & ſimul cum piſcibus in foro etiam non inveniatur. Hæc admodum fragilis eſt, ut viva ne ab rete excipiatur potius frangi patitur, ita illi ſe implexa cirris continet. Non vis ulla in extrahenda Stella eſt adhibenda, cum radii ſint geniculati, atque genicula coniungens cartilago ſit admodum tenuis, qua de re facillime genicula diſſolvuntur; nec quamvis radii omnes ſint diſrupti emoritur, niſi longo poſt intervallo. Huius color ſubrubens eſt, forma vero ab aliis ſtellis diſſidere videtur. Hæc enim parum admodum corpus habet: radios quinque; ſed ſinguli in binos dividuntur, ita ut decem prima facie videantur: ſemipedem longos nec maiores hucuſque vidi: Stellæ diameter pedem æquat. Radii vero omnes geniculis parvis conſtant, atque ſingula genicula formam trianguli habent, lineæ quidem ſecantes nunc in dextram, nunc in ſiniſtram partem coniunguntur, ſpirarum modo, quae alternatim angulos oppoſitos conficiunt. E ſingulorum vero triangulorum baſi, cirri etiam, ut baſes quoque, utrinque alternatim producuntur, ſimili modo geniculati, minimi digiti longitudine ac cannabini fili craſſitie, quibus maxime implicatur, graditur, atque apprehendit: Horum ſuperiores parum longitudine ſicuti & craſſitie alios inferiores ad extremum uſque ſuperant. E centro vero ipſius alii tenues cirri fili etiam craſſitie, & eodem modo geniculati, maioris digiti longitudine exeunt, quorum ſuperiores inferioribus minores ſunt, atque contrario modo, quo radii maiores, curvantur, quibus eſcam apprehendere, atque in os adducere cenſeo, in quorum umbilico viſitur ineſſe, ex adverſa parte corpus conſpicitur rotundum, læve, molle, cuius interiora propter tenuitatem conſiderare nequivi: ipſum vero facillime diſiungitur a Stella: lævis eſt tota; ſed aſpera tactu vi- 14
detur propter geniculorum & cirrorum multitudinem: cruſta integitur

gitur duriuſcula, ita ut oſſeis geniculis, ſed non admodum duris compoſita videatur. An ſplendeat, ut aliæ noctu, cum vivam domi habere non potuiſſem, experiri non potui. Vide quæ de hac Stella diximus in prima parte minus cognitarum ſtirpium in obſervationibus Aquatilium & Terreſtrium pag. v.

CONCHAS VVLGO ANATIFERAS, NON ESSE FRVCTVS TERRESTRES, NEQVE EX IIS ANATES ORIRI: SED BALANI MARINÆ SPECIEM. TAB. XXX.

DVm Conchas haſce, ex quibus Anates oriri falſo aſſeritur, minime vidiſſem; atque apud Lobellium, Penam, quique eos ſequuti ſunt, conſpicerem in maris rupibus arborem eſſe, quæ fructus hos Amygdalæ pares forma, atque magnitudine ederet: mentem ſæpenumero cogitatio huius rei perturbabat meam: neque credere poteram, etſi aliquando animum ad credendum inclinabam, ratione hac commotus: quia ſcripta hæc erant a doctiſſimis duobus medicis, atque demum ab aliis recepta: at quidem iterum reiiciebatur a ſenſu hæc imaginatio fortiore argumento, quia arbor fructus edens depicta exhibebatur, atque ab iiſdem medicis, iidem fructus Concharum nomine donati erant, quas e navis annoſæ carina avulſas habere teſtantur: quæ quidem inter ſe contraria, atque impoſſibilia cenſentur. Arboris fructus terreſtris, minime Concha maris eſſe poteſt, atque ſi foret, navium carinis hærere haud poſſet. Qua ſententia impulſus, Conchas has videre animo flagrare cœpi. Nec multis quidem exinde præteritis diebus, noſtrum in litus (hyems tunc erat) ingens maris æſtus vi ſonituque ruere cœpit, qui decem fere diebus continuus fuit: in quibus, quia etiam pluvia vias abnegabat, magis etiam ſtudiis animus adducebatur, piſcium Hiſtorias a doctiſſimo viro Rondeletio editas, cum aliorum deſcriptione conferebam; inciditque eo tempore, teſtaceorum genere pervolventem, Balanos ab eodem deſcriptas, atque depictas conſiderare, quarum forma, & cum his conchis ſimilitudine memoria concharum harum excitata eſt. Atque ſciens quia legiſſem ab alluvione maris pro-
15 iici conchas facile evenire poſſe famulo iuſſi, ut noſtris litoris partem luſtraret, & quæ inveniret a maris æſtu proiecta, adduceret. Fortuna accidit inter alia multa, Algæ ſcilicet hærentem Eſcharam, Alcyonii ſpeciem, Stellam cuius iconem exhibui, Pennam, Conchaſque varias, & has Harundinum ſurculis, atque radicibus, petris, pumicibuſque hærentes attuliſſe, non ſine animi mei gaudio: quarum forma

hæc

Digitized by Google

hæc eſt. Concha lævis eſt, Amygdalæ fructui forma, & magnitudine
fere par, magis vero compreſſa in acutiore parte: colore ex albo ad
cinereum vergente: quinque partibus conſtructa, nam quæ valvulæ
vice ſunt, ſingulæ circa extremam, atque anguſtiorem partem, per o-
bliquum veluti diviſæ conſpiciuntur, partes vero illæ coniunguntur car-
tilagine, atque in poſteriore conchæ parte in acutum deſinunt: qua-
tuor hæ partes a quinta anguſtiore, quæ dorſum conchæ eſt, coniun-
guntur etiam cartilagine, ne ab ea parte aperiri queant; dorſi quidem
hæc pars a fundo latior procedit, atque circa extremum conchæ in te-
nuiorem terminatur: curva eſt, atque rugoſa additamentis, quibus ſer-
ratum circa imum conſpicitur quinque aut ſex dentibus dorſum. Pars
qua hæret latior atque magis extuberans eſt, quamobrem valvularum
fundum apertum conſpiceretur, niſi fundi loco pars quædam carnoſa
fuſca veluti corium, tota rugoſa in imo ubi hæret tenuior, & ad fun-
di latitudinem ſe dilatans in concha fundum efficeret: quæ plane rugo-
ſum Amygdalæ fructus petiolum illum continentem refert: qua de cau-
ſa, quia in ſurculis arborum etiam eleganter compoſitæ, & hærentes
viſuntur, arboris fructus eſſe opinati ſunt. Concha quidem eſt mari-
na, ex maris ſpumoſo cœno orta, ut aliæ teſtaceæ omnes, ſaxis, lignis
quibuſcumque, pumicibus humorem illum magis retinentibus, adhæ-
rens. Animal intus continent ex concha minime exiens, coniunctum
quidem eſt in fundo, indeque forſan humorem, cum ab ipſis aqua re-
cederet, pro alimento ſugere videtur: carnoſum corpus in imo eſt, os
an habeat & quomodo, quo carere non puto, haud potui recte con-
ſpicere: verum pedes ſive cirros ex fuſco flaveſcentes inſectos, quam-
plures habet (1). Britannici, ut Rondeletius aſſerit, appellant *Pouſſepiez*,
& alii *Pollicipedes* quorum ſuperiores aliis longiores, curvi conſpiciun-
tur, geniculati interna parte hirſuti, per longum diviſam pennam æ-
mulantes, & caudam curvam Galli, quamobrem opinati ſunt illi pen- 16
nas eſſe, atque caudam, & aviculæ creſcentis rudimenta, extra con-
cham emiſſa. Sed mihi potius cirros, & brachia animalis eſſe viden-
tur, quæ conchæ natura tribuit, ut eſcam venari, & intro reponere
poſſet: fruſtra quidem, niſi ad vitam conſervandam apta forent, illi
adnata eſſent. At neſcio quomodo credere potuerunt marinas conchas
fructus eſſe terreſtris arboris, quod nec ab incolentibus montium ca-
cumina, qui nec mare unquam vidiſſent, nedum conchas marinas,
credendum eſſet: & quidem ſi oſtenderentur illis, nomine arboris fru-
ctus; in promptu, fieri ſecundum naturam haud poſſe, ut arbor ter-
reſtris tales fructus ea cortice obductos, qui carnem & animal for-
matum intus continerent, edat, reſponderent: ſemper enim idem in-
tus

(1) *Lib. 1. de teſtaceis c. 29.*

tus animal continetur. Quibus aſſentire dico, numquam certe (quam
parvulas eaſdem conchulas vix Milii ſemen æquantes habeo, omneſque
formatum completumque, ſed parvulum animal habent) ſine anima-
li conſpiciuntur, atque ſemper eodem. Quare non ex verme primum
ut non pauca marina animalia gigni aſſerit Ariſtoteles, oriuntur: ſed
a principio humor ille lentus in animal cogitur, atque terreſtrior hu-
moris pars circum denſatur, efformaturque in conchæ modum, &
tempore intercedente longo ſimul cum animali incrementum capit: atque
adulto animali, excedente ex illo ſpumoſo mucoſoque humore vi qua-
dam ſeminali prædito, aut etiam eodem primo cœnoſo humore inter-
cedente, circa ipſum aliæ parvæ conchulæ Muſculorum modo gignun-
tur. Ex his igitur teſtaceum animal eſſe certum erit, nec arboris fru-
ctus, ut ab aliis depingitur: hæ quidem conchæ in ſicco deiectæ bre-
vi emoriuntur, propter humidi diminutionem, in mari vero (ſponte
oriuntur) putreſcere minime poſſunt, atque ſi ex putredine harum
aliquid oriretur, marinum eſſe etiam oporteret dato & non conceſſo.
Quamobrem remota principali, per conſequens reiicitur eorum con-
cluſio ſequens, ex putredine illarum ſcilicet in mari proiectarum aves
exoriri, volatilium generationem, ex piſcium putredine, mari tribuen-
tium: quod quantum a veritate abſit, & an fieri poſſit iiſdem iudican-
dum relinquo. At concludendum quidem eſt, falſam eſſe eorum aſſer-
tionem, qui ex his conchis Anates oriri aiunt: putarunt forſan in Sco-
tia tantum & Britannia locis nobis longinquis oriri, quare fabulas no-
18 bis obtrudere facile credendas, opinati ſunt: ſed & nobis & vicinis
locis Prochytæ inſula præſertim, frequentes ſunt: atque magnitudine
inſigni adoleſcentes non ſolum ramis, petris, carinis adhærentes, ſed
& ſolutæ quæ natant, quarum Icon & hiſtoria a Ferdinando Imperato
ſimul cum aliis admirabilibus, noviſque rebus edetur. Has doctiſſi-
mus Rondeletius veritatis ſtudioſus in Normannia, & Brittannia ſua
oriri aſſerit, nec generari ex his tradit, ſed pro Balani ſpecie exhibet
atque deſcribit homines, & mulieres alia faſtidientes cibaria hoc edu-
lii genere delectari, atque elixatas in aqua, diſruptaſque internam
carnem ex aceto edere. Cui aſſentio & concham hanc Balanum eſ-
ſe, etſi alterum genus Balani figura magis ad Glandes accedente de-
ſcribat: nam quamvis illud ſuperiorem, & dimidiam tantum Glan-
dis partem repræſentet, hoc tamen etſi non Quercus glandem, ſed
Amygdalæ fructum referat, Balanum tamen etiam eſſe cenſeo. Βά-
λανος enim non ſolum Quercus fructus, ſed Caſtanearum, Fagorum,
reliquarumque arborum genericum nomen eſt, ut alii animadvertê-
re, ſicut & Glans apud Latinos, non ſolum Glandem, ſed quemlibet
fructum ſignificat, unde Vlpianus ad Edictum ſcribens ait, *Glandis*

nomine omnes fructus continentur [1]. Quapropter ſi quis conferre voluerit ſimilitudinem ſecundæ Balani cum Glandibus Quercus, videbit nec totam Glandem nec Glandium poſitum ita referre, ſicut ſi primi generis cum Amygdalæ fructibus comparentur ſurculo hærentes conchæ. Quæ utræque Balani nomine ſunt appellandæ, idem enim animal intus continent, iiſdemque locis inveniuntur hærentes, nec niſi conchæ forma inter ſe diſſident. Conchæ autem differentia oritur ex materia ſcilicet limo: prima enim, quæ lignis in mare proiectis pętris, & pumicibus hæret, in arenoſis degit, ubi aqua purior, ideoque & limus purior, atque tenuior, ſubtiliore terra permixtus exiſtit, quare concha generatur ſolida, lævis & ſubtilis. Secunda vero in ſcopulis limoſis ubi cœnum eſt terreſtrius, atque minus purum, hæret; ideo craſſiore teſta integitur, atque rudiore, ut oſtrea, ſpondylus, & ſimiles: quem ortum tradit Ariſtoteles his verbis [2], *Oſtreis qua cœnum, ibi origo conſiſtit. Conchæ, Chamæ, Vngues, Pectines, locis arenoſis ortus initia capiunt.* Et paulo inferius, *Teſtacea denique omnia ſponte naturæ in limo diverſa, pro differentia limi oriuntur: nam in cœnoſo Oſtreæ, in arenoſo Conchæ*, & reliqua, quæ modo enu- 19
meravi. Secundum addidi Balani genus, ut & qui non viderint in Rondeletio, cognitum ex hac pictura habeant. Sed quia poſt noſtram hanc editionem vidimus, quæ fuerunt in volumine de Avibus dicta a doctiſſimo Aldovrando Bononienſi facere non potuimus, ne veritatis ſtudioſiſſimi, & doctiſſimi Caroli Cluſii verba in Auctario Exoticorum ab ipſo editorum fol. 368. ad hanc veritatem facientia reponeremus. Eius verba ſunt *Klaiks*, ſive *Claikgees* Scotis, *Bernacles* Anglis, *Rodgees* Hietlandis, Avis eſt per Autumnum, Hyememque duntaxat conſpicua, forma Anati vicina. Huius natalia cum ignorarentur factum eſt, ut Vulgus primum eius Protoplaſma, ſive rudimentum cenſuerit eſſe teſtas quaſdam albicantes adnatas truncis, ſive fragmentis ligneis, quae maris fluctibus in arenam, littuſve propelli hinc ſolent, ubi ligna alias non creſcunt, & formam Aviculæ iſtius quodammodo æmulantur. Vivam tamen & omnibus modis abſolutam Avem ex Maſſa illa teſtacea evaſiſſe, aut prodiiſſe, nemo eſt inventus, qui ſe vidiſſe aſſerere fuerit auſus. Hactenus Hoierus. Aviculæ porro non ſunt, quas in Orcadum arboribus mari vicinis naſci vulgo putant, & *Bernacles*, ſive *Rodgeas* appellant, ſed Aves Anate fera non minores, ut ego aliquoties vidi, imo ipſarum Carnem etiam guſtavi. Meras autem fabulas eſſe quæcumque de earum natalibus hactenus fuere tradita a Batavis, qui ante paucos annos ad novam Zemblam navigarunt, & fretum Naſſovicum, vulgo *Weygaz*, appellatum ſuperarunt, eſt de-

P pre-

(1) *Lib.* 71. (2) *Lib.* 5. *de gen. anim. c.* 15.

prehenſum. Eas etenim Aves in aliquot ſcopulis incubantes, ſuis ovis obſervarunt, quarum nonnullas, & multa illarum Ova in Navim retulerunt, quibus famem propulſarunt. Hæc Cluſius.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXV.

ACute heic contra vulgarem opinionem ſentit Fabius noſter, qui Conchas Anatiferas vulgo dictas ex iis Anates non oriri contendit, & Balani Marinae ſpeciem eſſe affirmat. Sic & nos ęo in Libro, quem de Conchis minus notis inſcripſimus, quum cirros Balani Compreſſi viderimus ſimileis eſſe cirris harum Concharum eodem loco utrumque Teſtaceum deſcripſimus. Notamus heic a doctiſſimo, ſuaviſſimoque Amico noſtro Nicolao Gualterio, qui nuper egregium, & permagnificum de Teſtaceis Muſei ſui edidit Indicem cum adpoſitis aere inciſis figuris has Conchas non Anatiferas, neque Bivalvas, ſed Cancellarias, merito appellari; Quas enim deſcribit heic Fabius noſter, quinque partibus teſtaceis conſtant, & pediculo longiori, rugoſo, nigro, & cartilagineo ad Ligna, ut obſervavimus, haerenti.

Sunt ex his Cancelliferis aliae, quae tredecim Teſtulis conſtant, quaeque plerumque ad Myriophyllum Pelagium Cluſii, & Zannichelli adhaerent, cirroſque gerunt ut ſuperiores, & Balani, quemadmodum Eques Nobiliſsimus Ioſephus Zinannius Ravennas, & ego multis abheinc annis Ravennae, & Arimini in Littore Hadriatici obſervavimus.

Quoniam Balanorum heic incidit ſermo notamus Balanos illos compreſſos a nobis loco citato deſcriptos, praeter cirros quibus cum ſuperioribus Conchis conveniunt, Parte poſtica Corio Teſtudinum Marinarum dorſo haerere, quo Corio detracto ſinus quidam in Teſta conſpiciuntur Labyrinthi in modum excavati, velut in Agarico illo, quem Tournefortius daedaleis ſinibus excavatum vocat. Verum Operae noſtrae, & Gualterii aere non exſculpſerunt hos daedaleos, ſeu tortuoſos & in ſe recurrenteis ſinus, ſed radiatim eos effinxerunt.

OCY-

Digitized by Google

OCYMOIDES LYCHNITIS REPTANTE RADICE TAB. XXXI.

Myoſotis incana repens. Tournef. 244.

MEdia eſt planta hæc inter Ocymoidem, & Lychnidem corona-
riam [1]: Ocymoidi vero, quia foliis ſit parvis ab radice ſta-
tim binis ſingulis geniculis hærentibus; at Lychnidi, quia in-
cana, piloſa, atque carnoſa folia habeat, non minus quam Lychnidis
folia ad ellychnia formanda apta, ſimilis videtur [2]. Sponte ac frequens
oritur in Monte D. M. Virginis appellato locis humentibus petroſis.
Radice tenui admodum firmatur parum ſub terra deſcendente atque
circum reptante, ex qua plures fruticant viticuli rotundi incani hir-
ſuti, bina folia ſingulis geniculis hærentia habentes, quæ in imo mi-
nora ſunt, deinde maiora in medio viticulo, quod contra evenit in
plantis, ab radice ſtatim foliatis, ante caulis eruptionem, ut in Theo-
phraſto legitur, hirſuta, carnoſa, incana Lychnidi ſimilia, ſed ma-
gnitudine & forma Ocymoidi, Polemoniæ Belgis dictæ. Cuius etiam,
ſicuti & aliarum congenerum ritu flores edit Aprili atque Maio menſe
candidos [3], quinque foliolis conſtructos, ſtamina intus quinque lutea
habentes, atque ſingula folia in ſummo quo latiora ſunt, dividuntur
uti folliculi Thlaſpi: Iunio ſemina in oblongis pericarpiis mollibus,
cartilagineiſque perficit, fulva, anguloſa, hirſutaque. Pericarpii vero
non veſica uti in ſuperiore Ocymoide, obducti ſunt, ſed tantum ba-
ſim quinque foliolis conſtructam, ut in planta, Gallinæ morſus ap-
pellata. Huius radix vivax admodum eſt, ideoque multum fruticat,
atque perennat, terramque ipſius coma operit. Sapor plantæ dulcis
eſt [4], quare non inepte Herbariorum, Fœmellarumque vulgus ad eli-
ciendum lac copioſum utitur, atque plantam ſicuti cætera olera iu-
ſculis admixtis intus ovis diſruptis decoquunt, non ſine piperis,
atque amaraci modico, vel ut alii ſolent in placentam efformant, cu-
ius eſu magnam lactis copiam provenire experimento ſe habere aſſe-
runt, atque hodie utuntur. Ex his igitur, calidam atque humidam, 22
nec adeo terrenæ ſubſtantiæ participem eſſe cenſeri poteſt. Hanc
Herbarii hic, *Herba lattaria* [5] vulgo appellant a lactis eliciendi facul-
tate ipſis nota.

(1) *Forma*.
(2) *Locus*.
(3) *Tempus*.
(4) *Vires*.
(5) *Nomen*.

Digitized by Google

TRAGOPOGON LACINIATIS FOLIIS TAB. XXXII.

Scorzonera laciniatis foliis. Tournef. 477.

NOn minus quam Senecio Latinis, ἠριγέρων Græcis, quia Vere flores capillorum modo caneſcant dictum fuit ut a Dioſcoride, & Plinio refertur. Tragopogon [1], ut Theophraſtus ait [2], hæc appellata fuit, quia barba de ſummo vertice cana pendet prolixa. Non ut, falſo meo iudicio, in Dioſcoride legitur [3], ἐπὶ δὲ τοῦ καυλοῦ κάλυξ μέγας. καὶ ἐξ ἄκρου καρπὸς μέλας. ἀφ' οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔσχεν. *Sed in caule calyx magnus, & in ſummo fructus niger ex quo nomen habet.* Non enim a fructu nigro, quem non habet, ſed a prolixo, ac extra calicem excedente pappo, ſive barba anguſta, Hirco ſimili Τραγοπώγων appellata fuit, ut exacte deſcripſit Theophraſtus [4], οἱ δὲ μυρία ἄλλα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν, τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια πλὴν μακρότερα: τὸν καυλὸν δὲ βραχύν, ἐφ' οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐξ ἄκρου μέγαν τὸν παγητὸν πόλιον alias πώγωνα: ἀφ' οὗ καλεῖται Τραγοπώγων [5]. *Quidam autem inter millia alia nominant, hanc, quæ quidem radicem habet longam, & dulcem: folia Croco ſimilia, multum longiora; caulem autem brevem, ſuper quem calicem magnum, & ex vertice magnam barbam canam, unde dicitur Tragopogon.* Quare in Dioſcoride ex his potius legendum iudicaremus καρπός, quam μέγας, *fructum magnum* non *nigrum*, prolixum ſcilicet, ut Theophraſtus habet, & viva Planta. Hæc Tragopogi varietas eſt [7]. Radicem habet longam teretem foris nigram, intus albam, lacteſcentem ſicuti tota planta, dulcem, eſui aptam, ex qua folia plura, ut in aliis exeunt viridia levia ſuperne, ſed averſa parte aſpera, tribus, aut quatuor laciniis diviſa, ut vulgaris Coronopi *herba ſtella* dicti, ſed pedem longa, anguſta ut Croci folia. Caulem emittit poſt annum, ex ſemine nata, aſperum, cavum, pedalem, & bipedalem, alis diviſum: in quibus, & caulis ſummo calyces ſunt, ut in aliis, ſed ſtriati, in quibus flores lutei mane aperiuntur, deinde poſt horam Sole ſuperveniente clauduntur, nec amplius aperiuntur, ſed ſemina ut in aliis congeneribus perficiuntur: quæ poſtea aperto calyce in ſphæram concinnata, naſſam referentia, quæ Græcis παγὴ dicitur,
23 in pappos vento ſpirante evolant [8]. Maio menſe floret, Iunioque perfici-

(1) *Nomen.*
(2) *Lib. 4. c. de Senecione.*
(3) *Lib. 25. c. ult.*
(4) *Lib. 7. c. 7.*
(5) *Lib. 2. c. de Tragopogo.*
(6) *Lib. 7. c. 7.*
(7) *Forma.*
(8) *Tempus.*

Digitized by Google

citur, ſemen a vulgari differt, magnitudine, nam minus eſt, nec aſperum, ſed ſtriatum leve in imo craſſius, candidius lineis depictum, reliquum cinereum Pappo admodum molle. In Apulia frequens, indeque advectam habui. Sed & Aequicolorum Montibus, & aliis frigidis frequens, & ſemine ſata prima folia ſine laciniis anguſta, & longa profert.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXVI.

QVod Tragopogon laciniatis foliis vocavit Fabius noſter, & poſt eum Bauhini Fratres, Tournefortius ad Scorzoneram amandavit. Tragopogon enim & Scorzonera ſolo Calyce differunt, quod huic quidem ſquamoſus, illi vero multifidus ſit, at nequaquam ſquamoſus. An Scorzonera virtutem illam alexipharmacam, ſeu Venenis, & exitialibus Morbis reſiſtendi habeat, quam huic Herbae Hiſpani tribuerunt merito dubitant Recentiores. Nulla enim ipſi ineſt manifeſta qualitas, quae vim hanc inſignem oſtendat, imo inſipida, & lacteo craſſoque inſtructa ſucco cernitur, ut inutilis plane ad rem tantam videatur.

ABSINTHIVM MONTANVM ABROTONI FOEMINÆ FLORE TAB. XXXIII.

Chamaemelum Alpinum Abrotoni folio. Tournef. 494.

IN excelſo monte D. M. Virginis appellato [1] nova & elegans, raraque Abſinthii [2] huius ſpecies exoritur, atque non niſi rimis, ſaxorum ſterilibus, ex quibus fruticat, exit. E [3] radice lignoſa, parva, nigra, fibroſa, folia incana, lanuginoſa, tenuia emittit inciſuris profundis diviſa, media inter marinum Abſinthium, & Abrotonum marem, in orbem diſpoſita: Vere caules edit plures ſupinos paucis in imo foliis hærentibus, Aeſtate flores ſingulos [4], ſingulis caulibus in ſummo habentes Abrotoni fœminæ modo, ſed ſimiles Chamæmelo potius, foliolis quidem albis lutei umbones circundantur. Sapore & guſtu, atque odore Abſinthium vulgare Ponticum refert planta hæc, iccirco potius Abſinthii nomen indidi, quam Abrotoni fœmi-

(1) *Locus.* (3) *Forma.*
(2) *Nomen.* (4) *Tempus.*

Digitized by Google

minæ cui ſimilior videretur; præſertim flore, qui longe ab Abſinthii floribus abeſt: ſed quia non δενδροειδὴς ut Abrotonon fœmina ſit, ut Dioſcorides ait [1], ſed ἐπιγειόφυλλος, & χαμαίκαυλος, atque etiam ſapore magis amaro, adſtringentique ſit, Abſinthio per quam ſimili, ut idem indicanda ſit: etſi effigie, cum florida eſt hæc planta ab Abſinthio differat. A ſapore, odore, & ſic a facultate, malui Abſinthium appellare, quam a ſimilitudine, quæ ſæpe fallit, Abrotoni fœminæ varietati adſcribere: magis enim acerbitatis, quam Abrotonon habet, & ſic minus tenuium partium quam illa eſt, & ſic minori etiam extenuandi facultate prædita eſt, etſi non minus, ſed potius magis exiccatoriam vim contineat.

25 TRACHELIVM TRAGOPOGI FOLIO MONTANVM TAB. XXXIV.

Campanula Apina Tragopogi folio. C. B. P. 94.

NOn e florum forma, natali loco, annique tantum tempore quo floret, ſed & a lactis copia, ſubſtantia foliorum, & ſapore totius plantæ, Tracheliorum [2] varietati, ſic a recentioribus quia tracheæ, locisque vicinis medeatur, appellatarum, reddenda eſt hæc nova planta, in D. M. Virginis Monte ſic vulgo dicto [3], exoriens [4]. Radicem quidem habet craſſiuſculam albidam lacteſcentem, & ex ea plures propagines habentes folia anguſta longa, duriuſcula, Croci aut, Tagopogi forma, & magnitudine: Veris fine caules pedales edentes ſubrubentes, atque hirſutos, quibus folia alternatim, raraque hærent, in quorum ſummo ſex aut ſeptem ſimul flores purpurei nolæ forma, trachelii vulgaris modo, ex baſibus ſingulis quinque foliolis viridibus conſtructis, exeunt [5]: fructus atque ſemina Trachelio etiam ſimilia Aeſtate perficit. Radix perennis eſt, atque dulcis eſui apta ſicuti vulgare Trachelium, & Rapuntium.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXVII.

CVras poſteriores meliores eſſe, ut fert Græcum Adagium cernitur ex hoc loco in Fabio noſtro. Ipſe enim, qui poſtea in Ecphraſi Plantarum, ut in Praefatione & in Superioribus Notis vidimus tanti fecerat in Herbis dignoſcendis Flores, ut Facem praetuliſſe Tour-

(1) *Lib. 3. c. 2. de Abrotono.*
(2) *Nomen.*
(3) *Locus.*
(4) *Forma.*
(5) *Tempus.*

Digitized by Google

Tournefortio videatur, ipſo Tournefortio non repugnante. Heic tamen non e Florum forma hanc Herbam nominari vult, ſed a Lactis copia, Foliorum craſſitie, & ſapore totius Plantae, quae inutiles profecto ſunt notae, ut Plantas dignoſcamus.

SINAPI ALTERVM AGRESTE NOSTRAS TAB. XXXV.

Cardamine Hirſuta, Chelidonii folio purpuraſcente. Tournef. 225.

IN valle ſupra ædem D. Mariæ Vitæ [1], inter Rubos, Cynocraben, Leonis dentes, & Ranuncula, oritur quædam nova, & elegans planta, nec alibi oriri ſcio, nec herbarii hanc ſe vidiſſe aiunt. Radice firmatur parva. tenui, fibroſa parum ſub terram deſcendente, albida, ex qua folia exeunt Chelidonii maioris inciſura [2], diſtant quod nec ſuccum luteum edunt, nec cæſia, ſed viridia ſunt, aſpera hirſutie obſita, atque extremum folium non retuſum, ut Chelidonium, ſed acutum habent, atque minora ſunt: Caulis anguloſus eſt atque alis multis dividitur: flores edit purpureos umbellatos fere, quatuor foliolis conſtructos Chelidonio pares; ſiliquas poſtea alternatim, frequenterque hærentes, rectas, quarum extremæ partes cælum verſus tendunt, quibus ſpica confici videtur ſiliquarum duorum digitorum, ſummum longitudine ad Sio aquatico pares, quæ cum exiccari incipiunt, flaveſcunt, atque vento flante, vel aliquo illas tangente, diſrumpuntur ab imo, atque intortis utrinque valvulis ſemina iaculantur flava Sii, vel Cardaminæ modo, parva, guſtu acri: ſicuti etiam folia: floret [3] Martio, & Aprili menſe perficitur: niſi diligens ſit cultor, huius ſemina non colliget. 28

IANI PLANCI ADNOTATIO XXVIII.

PLantam hanc, quam prius detexit Columna, & Sinapi alterum nominavit, Tournefortius ad Cardaminem juxta methodum ſuam amandavit; Parum tamen diſtant extrinſecus Cardamine & Sinapi; Conſtat enim utraque flore Cruciformi, quod & in hac notavit Fabius

(1) *Locus.*
(2) *Forma.*
(3) *Tempus,*

bius noſter, qui dicit flores edere purpureos umbellatos fere, & quatuor foliolis conſtructos; Praeterea Cardaminae Valvae Siliquarum per maturitatem helicis in modum revolvuntur, & ſemen excutiunt, quod utrumque adnotavit in hac Fabius. Addit denique Tournefortius, ut Sinapi diſtinguat, in ipſo ſaporem acrem & fervidum ineſſe, ut bene a reliquis flore Cruciformi Plantis ſecernatur.

ALSINES FACIE PLANTA NOVA TAB. XXXVI.

An Cynocrambe Dioſcoridis C. B. P. 122. & Prodomi 59.

ALſine [1], ita dicta eſt, quia umbroſa loca, & lucos amet, ut idem Dioſcorides ait [2]. & aliquibus Myoſota dicitur, quia folia habeat Muſculorum aures imitantia; in capite de Myoſotide Dioſcorides ait [3], *Sunt qui Alſinen Myoſotida vocitant, ſed alia eſt Alſine:* ut idem ait [4], Ἀλσίνη, οἱ δὲ μυὸς ὦτα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν φύλλα ὅμοια μυὸς ὠτίοις, ἀλσίνη δὲ, διὰ τὸ σκιεροὺς καὶ ἀλσώδεις φιλεῖν τόπους: πόα ἐστὶν ὁμοία ἑλξίνῃ, ταπεινοτέρα δὲ καὶ μακροφυλλοτέρα καὶ οὐ δασεῖα. διατριφθεῖσά τε, συκίων ὄζει [5]. *Alſine, aliqui Myoſota appellant, eo quod folia habeat ſimilia muris auriculis: Alſinen vero quia umbroſa loca, & lucos amet. Herba eſt ſimilis Helxinæ humilior vero, & minoribus foliis, & minime hirſuta: & contrita Cucumeris odorem refert.* Plinius habet [6]: *Alſine, quam quidam Myoſoton appellant, naſcitur in lucis, unde & Alſine dicta eſt: incipit a media Hyeme: areſcit Aeſtate media: cum prorepit muſculorum aures imitatur foliis:* [*ſed aliam docebimus, quæ iuſtius Myoſotis vocetur.*] *Hæc eadem erat quæ Helxine, niſi minor minuſque hirſuta eſſet: naſcitur in hortis, & maxime in parietibus: cum teritur odorem Cucumeris reddit.* Quorum delineationibus nulla alia ab aliis depicta ita facie reſpondere videtur, potius Myoſotam, quam Alſinem referre videtur: quæ vero a me eſt depicta, lævitate & magnitudine tantum differre videtur: reliquum Helxines habitum refert [7]. Radicem quidem habet tenuem, albam, fibroſam, ex qua plures dodrantales viticuli rotundi, atque læves, parum rubeſcentes, carnoſi, ſucco referti, atque in terra ſtrati exeunt, niſi a pariete depen-

(1) *Nomen, & Etymon.*
(2) *Lib. 4.*
(3) *Lib. 2.*
(4) *Lib. 4.*
(5) *Deſcriptio*
(6) *Lib. 27. c. 4.*
(7) *Forma.*

Digitized by Google

pendeant: folia geniculis ex intervallo frequentia primum bina, po-
ſtea alternatim utrinque digeſta habent Helxines forma, & poſitu,
Parietariæ ſcilicet, (humilior namque hæc eſt Parietaria, quod non
poteſt intelligi, ſi de Ciſſampelo putares, nam repens eſt Dioſcoride
teſte:) minora vero, & rotundiora parum, ſatis muris auriculis ſimi- 29
lia, carnoſa, minus hirſuta, Oxalidis rotundifoliæ folia exprimen-
tia, nam quadam veluti aſpergine eodem modo obſita ſunt, ut etiam
in Atriplice viſitur: ex quibus & geniculis bina alia foliola exeunt,
ut etiam in Parietaria conſpiciuntur, quæ etiam muſculorum auricu-
las imitantur, iuxta quæ flores bini, aut terni enaſcuntur, muſcoſi,
ex herbaceo albidi, duobus foliolis contortis ex adverſo conſtantes,
multis intus ſtaminibus tenuibus: quibus decidentibus totidem fru-
ctus ſuccedunt rotundi, duri, primum virides, poſtea ex nigro cine-
rei, Octobri menſe exit [1], Vere floret, atque Aeſtate finitur. Herba
trita Cucumeris odorem plane refert, ſi quæ alia ſit quæ talem odo-
rem referat. Guſtu inſipido aqueo ſunt folia, in ſemine vero ali-
quid ineſt tenuium partium, quo extergi lingua large manſo perci-
pitur, non autem calorem imprimit. Ex quibus colligitur, extergere,
adſtringere, atque humectare poſſe, ſicut Helxine, ut ait Dioſcorides:
quam Alſines viribus iisdem pollere ait: atque Galenus Helxinen ex-
tergendi, adſtringendi, cum humiditate ſubfrigida vires habere aſſe-
rit. Sed in cap. de Alſine [2]; Alſinem Helxines vires habere, & aqueæ
eſſentiæ eſſe dicit, atque frigefacientem & humectantem tantum vim
habere, abſque adſtrictione: quæ vires potius contrariæ, quam ſimiles
eſſe videntur Helxinæ; nam extergendi vim habet & adſtringendi ma-
iorem; minorem vero humectando refrigerandi. Hoc tamen doctio-
ribus, atque periclitatoribus relinquo. Loca videtur amare eadem
quæ Helxine, atque ex Inſula Capreis [3] ubi frequens ſponte oritur,
advectam habui. Vide quæ in prima Parte minus cognitarum di-
ximus capite de Cynocrambe in fine.

Iani Planci Adnotatio XXIX.

Bis deſcripſit hanc Herbam Fabius, de qua, ni fallor, ſiluit Tournefortius, heic & in prima ἐκφράσει, ubi eam Cynocrambem appellavit, nomen quod aſſumſit & Caſparus Bauhinus, eamque & in in ſuo Matthiolo, & in Pinace, & in Prodromo demum deſcripſit, atque figuras appoſuit, ut haberemus Plantam, quae proxime ad Caninam Crambem Dioſcoridis accederet.

(1) *Tempus.*
(2) *Lib. 6. de ſimp. med. facult.*
(3) *Locus.*

ERINI, SIVE RAPVNCVLI MINIMVM GENVS TAB. XXXVII.

Campanula minor annua, ſoliis inciſis Moris. Hiſt. Oxon. Part. II. 458.

NOva hæc eſt plantula atque pulchella ex D. Mariæ Virginis Monte advecta quæ radicem habet parvam admodum fibris diviſam teneram, atque Rapunculo ſive Erino a me depicto ſimilem ſapore, lacteſcentemque. Folia emittit parva admodum, digiti longitudine, parum hirſuta, oblonga, latioraque in ſummo, & per extremum ſerrata raris diviſuris, nam quæ proximiora ſunt radici octo dentes circum habere videntur, ſuperiora vero minus, atque
32 floribus hærentia binos, caulem emittit ab radice ex ſingulis foliolis alis diviſum, ita ut fruticoſa videatur; anguloſum hirſutum, tenuem, floſculos edit Aprili menſe, & Maio, inter folia, ex calyce parum hirſuto lato in quinque folia deſinente, ut in Rapuntio, & Campanula pyramidali dicta viſitur, exeuntes oblongos cavos ſimiles Tracheliorum floripurpureos, intus apicem vel thyrſulum luteum in ſummo triplici diviſura intortum ut in congeneribus continentes. Semen perficit Iunio, & Iulio, minutum admodum, fuſcum. Tota planta lacteo ſucco turget dulci, uti Rapuntium, ita ut gratus ſit ſapor palato.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXX.

ITerum ad Erinum Dioſcoridis & Nicandri Herbulam hanc revocat Fabius, ad Campanulas cum Moriſone & Tournefortio, vel ad Rapunculos cum reliquis Botanicis eodem Fabio non repugnante revocandam. Affines enim ſunt genere Rapunculi, & Campanulae, ut a Botanicis plerumque confundantur, niſi Toumefortii Trutina expendantur. Alios Erinos in prima & in Secunda ἐκφράσει expoſuit, quos promiſcue ſub Erini, & Rapuntii nomine appellavit, ut Deo dante videbimus.

PHY-

Digitized by Google

PHYTEVMA MINVS, SCABIOSA PARVA FLORIBVS OCIMI LACINIATIS ATQVE ODORIS TAB. XXXVII.

Scabioſa minor, capitulo odoro globoſo C. B. P. 271.

PVlcherrima atque grata oculis, atque naribus eſt ſcabioſa hæc [1], quæ lignoſam longamque radicem habet, ex qua folia exeunt diverſa, nam in imo vel ſunt ſylveſtri Erucæ, paria, vel Coronopo ſimilia, minora vero atque hirſuta, in caule vero ſimilia laciniis Scabioſæ vulgari minori, ſicuti & flores, qui purpurei ex albo colore ſunt. nec ut in aliis, ex cæruleo purpurei, in capitulis rotundioribus, atque ſinguli flores Ocimi flores imitantur, nam galericulati ſunt, & per ora laciniati, admodum ſimiles exotico Ocimo, foliis purpureis maculis infectis, fimbriatiſque atque etiam, quod in aliis Scabioſis non obſervatur bene odorati ſunt: floret Aeſtate [2], atque etiam Hyeme propter cœli amœnitatem. In montibus [3] oritur Amalfæ oræ.

IANI PLANCI ADNOTATIO XXXI.

SI Phyteuma iuxta Dioſcoridem tota Amatoria eſt Herba Veneri Cupidinique litaſſe in fine Libri Fabium dicemus, qui gratam oculis & ſuavi odore Herbam amoribus omnino aptam, ut credebat, deſcripſit, quique tantum abfuit ab inerudita illa Plinii verecundia, ut non ſemel Phyteuma inveſtigaſſe contentus. Iterum Plantam Oculis, & Naribus gratam, totamque Veneres ſpirantem in fine Libri Coronidis loco appoſuerit. Dolendum tamen eſt hanc Herbam, ut & ſuperiorem, quam pro Phyteumate deſcripſit ſuaviſſimo deſiderio eius viribus ſuis non reſpondere, ut per ipſam profecto miſere torpeſcerent Amantes, ni fortaſſe Scabioſae genuino altero harum Plantarum nomine, veluti prurigine quadam excitentur.

F I N I S.

Q 2

(1) *Forma*.
(2) *Tempus*.
(3) *Locus*.

INDEX

EORVM QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

In quo ſciat Lector numerum communem priorem Partem; Romanum Antiquum alteram partem deſignare. Numerus quicumque, cui littera *b* adpoſita eſt Adnotationes vel Praefationes Planci deſignabit.

A

ABies. 94.
Abrotonum foemina, XXIII.
Abrotonum mas. *ibid.*
Abſinthium marinum. ibid.
Abſinthium montanum Abrotoni foeminae facie & eius hiſtoria. ibid.
Abſinthium Ponticum. ibid.
Academia Lyncea Neapoli ſuppreſſa. XXV. *b.*
Acanthus. 51.
Acanthus Paederos. 46. 48.
Achillinus Claudius. XXI. *b.*
Acini uſus. 24.
Acinos Dioſcoridis unde nomen ducat. 23.
quae ſit & eius hiſtoria. ibid. & 24. 26.
Acori radix. 117.
Adiantum. 82.
Adimarius Alexander Lynceus. XXV. *b.*
Aetii locus emendatur. 32.
Aethiopides Herba. XXXIV. *b.*
Agrioriganum. 13.
Alcea. 18.
Aldinus Tobias notatus. X. *b.*
Aliſma Dioſcoridis unde dictum. 18.
eius hiſtoria. ibid. 19. 20.
Aloes. 108.
Alphabetum Lynceorum. XXVI. *b.*
Alſine. XXVIII. XXIX.
Alto devolutis. 120.
Alvum ſiſtentia. 12. 20. 23. 26. 62. 66. 87.
Alvum ſolventia. 39. 109.
Alyſſon Dioſcoridis unde dicatur. 27.
quod, & eius Hiſt. ibid. 29. 30. 31.
Alyſſon alterum Antonii Coi quod & eius Hiſt. 31. 32. 34. 35.
Ἄλυζον. 31.
Amarum in Plantis non ſemper calefacere. 56. & 57.
AmbraGryſea anMetallophyton. XVI. *b*
Ambubeia. 11. *b.*
Ambuſtis igni medentia. 45.
Anagallis Aquatica. 27.

An-

Digitized by Google

Andriae Virginis Fanum. 111. *b*.
Androſaemum. 77.
Anemone. 74.
Anethum. 88. 90.
Angelica. 87.
Aniſum. 2. 77.
Anthalii uſus. 7.
Anthalium 6. *Vnde dictum*. ibid.
Antidotis quae inſerantur. 120.
Aparine. 29.
Aphronitrum. 93.
Aphthas quae curent. 120.
Ἀπλόφυλλον. 29.
Apocynum Dioſcoridis unde dictum. 110.
quod ſit & eius Hiſt. ibid. 112. 113.
Apocynum repens. 112.
Appetentiam excitantia. 85.
Aquaeſpartae Aedes. xx. *b*.
Aquam ducentia. 109.
Aquilegia. 3.
Aquilegia ſylveſtris. 1. *b*.
Arbores necantia. xi.
Ariſtolochia Clematitis. 40.
Ariſtolochia Rotunda. 36.
Arnogloſſum. 18.
Artemiſia Frangipana Mater Fabij. 1. *b*.
Arum. 91.
Aſari radix. 117.
Aſclepias. 110. 112.
Aſclepias albo flore. 90. *b*.
Aſclepias nigra. 112.
Aſinus. v.
Aſparagus. 63. 69. 109. 116.
Aſphodelus. 16. 87. 88. 90.
Aſplenum. 77.
Aſſimilatione Dioſc. deſcribit Plantas. 11. 61. *b*.
Aſtragalus Dioſc. unde dicatur. 59.
qui ſit & eius Hiſt. ibid. 61. 62.
Aſtragalus. 118.
Atriplex ſilveſt. 48. xxix.
Attrahentia. 38.
Aurantium. 97.
Auricula Vrſi. 19. 22.
Aurium dolores ſedantia. 104.

B

BΑ'λανος *quid*. xviii. 62.
Balanus compreſſus. 114. *b*.
Balaena gulam habet anguſtiſſimam. xxxix. *b*.
Barberinus Franciſcus Card. Lynceus. xl. *b*.
Bateus laudatus. 47. *b*.
Βάτος ὀξύρυγχος. vi.
Battaglinus Franciſcus. xl. *b*.
Bellarminus Cardinalis. xxxvi. *b*.
Belemnites. xxxii. *b*.
Belladonna. 46. 49. 50.
Betonica. 34. 48.
Betonica aquatica. ibid.
Bilem flavam educentia. 38. 39.
Biſlingua unde dicatur. 66. 69.
Biſtorta. 45.
Blanchellia Herba & Gens. 47. *b*.
Boerhaavius. iv. l. *b*.
Braſſica. 86.
Breynius laudatus. xxxii. *b*.
Britannica. 45.
Bubones Peſtilentes maturantia. 71.
Buphthalmon. 56.

C

CAccatreppola. 89. *b*.
Cacotribulus. 89. *b*.
Caepa. 54. 86. 116.
Caeſalpinus Andreas laudatus. 19. *b*. xix. *b*.
Caeſarinus Virginius Lynceus. xxi. xxxv. *b*.
Caeſia Pallas. xiiii. *b*.
Caeſia Planta. viii. *b*.
Caeſii Federici editio Operis. xvi. xxvii. *b*.

Mors

Digitized by Google

Mors. xxv. *b*.
Munificentia. xxi. *b*.
Oppida. xii. *b*.
Caeſius Angelus Arimini Epiſc. xiv. *b*.
Calamintha. 13. *b*.
Calcitrapa. 85. 89. *b*.
unde dicta. 105.
Calculum exterentia. 71. 109.
Calculum frangentia. 19. 78. 79.
Caltha. 56.
Caltha vulgaris. 42. *b*.
Campanula Alpina Tragopogi folio. 118. *b*.
Campanula flore minore. 83. *b*.
Campanula minor annua. 122. *b*.
Campanula Pyramidalis. xxxii.
Cancellariae, ſeu Cancelliferae Teſtae. 114. *b*.
Canes occidentia. 112.
Canis. v.
Capitis doloribus medentia. 45. 70.
Capparis. 106.
Caprificus. 101.
Capuccius Io. Bapt. Lynceus. xli. *b*.
Carbunculos ſanantia. 38.
Carchariae Canis. xxxix. *b*.
Cardamine. xxviii.
Cardamine Hirſuta. 119. *b*.
Cardanus Hieronym. laudatus. xxviii. *b*.
Carduus ſtellatus. 85. 89. *b*.
Καρπὸς *quid*. 80.
Caryophyllus. 97.
Catachyſmus. xxxii. *b*.
Centaurium maius. 96.
Centaurus. iv. v.
Cerva. iv.
Cetola. vi.
Chamaedaphne quae & unde dicatur. 67. 68. *eius Hiſt*. 69.
Chamaedryon. 34.
Chamaemelum. xxiii.
Chamaemelum Alpinum Abrotoni folio. 117. *b*.
Chelidonium maius. 96. xxiv.
Chondrilla. 6. 39. 97. 101.
Chondrilla iuncea arvenſis. 9. *b*.
Chondrilla prima Dioſcor. unde dicta. 9.
quae, & eius Hiſt. ibid. 15. 16.
Chondrilla caerulea. 97.
Chryſanthemum. 54. 56.
Chryſocomes radix. 8.
Ciampolus Io. Lynceus. xxxvi. *b*.
Ciaracandaous Arbor. xxxii. *b*.
Cicer. 59. 61. 62. 65. 68. 70.
Cicercula. 58.
Cichorium. 11. 15. 97.
Cichorium Conſtantinopolitanum. 16.
Cichorium ſtrumoſum Myconii. 16.
Cinthius Clemens Lynceus. xxxvi. xxxvii. *b*.
Ciſſampelos. xxviii.
Ciſtus. 13.
Clinopodium ſylveſtre. 26.
Cluſius Carolus laudatus. ix. *b*.
Clymenum Dioſcoridis quod & eius Hiſt. 52. 54. 55. 56. 57. 58.
Cnicus. 96.
Coeliacis utilia. 58.
Coitus Piſcium raro conſpicitur. iv.
Coitus Piſcium ocyſſime fit. ibid.
Coli tormenta diſcutientia. 91.
Colius Angelus Senenſis Lynceus. xix. xl. *b*.
Colocaſia. 7.
Columbina, unde dicta. 3. 4.
Columbinorum Academia. xiii. xxxxviii. *b*.
Columna Artemiſia Vxor Fed. Caeſii. xxvii.
Columna Fabius. I. V. D. ii. *b*. 79. *b*.
Lynceus creatus. v. xxix.
Proprinceps Lynceae Academ. xvi. *b*
Tournefortio facem praetulit. v. *b*.
Κόμη *quid ſignificet*. 36.
Comitialibus utilia. 96. 109.
Commentatorum Dioſc. error. 43. 91. 115.
Conchas vulgo Anatiferas non eſſe fructus terreſtres, neque ex iis A-
na-

Digitized by Google

nates oriri, ſed Balani marinae ſpeciem. XIV. XV. XVI. XVIII.
Concoquendi vim habentia. 16.
Conſolida Regia. 2.
Contrayerva quomodo dignoſcatur. 18. b.
Convulſis utilia. 74.
Cordi utilia. 20. 87.
Coriandrum. 71. 73. 74. 75. 79.
Cor Indicum. 4.
Coronopus. XX. XXXI.
Corruda tertia Cluſii. 109.
Cortex quid. 6.
Crocus. XX.
Cucumis. XXXIV.
Cuniculi Epilepſia laborant. XXXVIII.
Cutis vitia ſanantia. 30.
Cyaneus. 30. 96. 97. 100.
Κύναγχον. 110.
Κυνοκράμβη. 110.
Cynocrambe. 110. XXIV.
Cynogloſſa. 15.
Cynomorion. 110.
Cyperus. 6. 7. 8. 62.
Cyperus a Cypiro quo differat. 8.
Cyperus rotundus eſculentus. 5. b.
Cypirus quid. 8.

D

DActylus Plini. 45. unde dicatur. 46.
Dalechampius notatur. 86. 105. 106.
Damaſſonium, vide Aliſma. 18.
Damaſſonium alterum Plinii. 22.
Δασύς quid ſignificet. 44. 45. 90.
Datus Carolus. XXXIX. b.
Datura quid. 51.
Demiſianus Lynceus. XXXVIII. b.
Dens Leonis. 11. 15. XXV.
Dens Leonis tuberoſa Radice. 11. 14. b.
Dentes evocantia. XI.
Dentium dolores minuentia. XI.
Diaboli Morſus. 38. 39. 100.
Dictamnum. 82.
Dioſcoridis Caput reſtitutum. 51.
Dioſcoridis Commentatorum & Interpretum incuria. 43. 49. 91. 115.
Dioſcoridis Commentator notatur. 49. 106. 113.
Dioſcoridis incuria & Aſſeclarum. 67.
Dioſcoridis Interpretes Harioli. 82. b.
Dioſcoridis locus corruptus reſtituitur. 41. 45. 113. 116.
Dioſcoridis locus emendatur. 46. 48.
Dioſcoridis Textus inluſtratus. 38. 41. 62.
Diotallevius Franciſcus Lynceus. XL. b.
Dodonaeus laudatus. X. b.
 notatur. 4.
Dorycnium. XLI. b.
Dryopteris. 77. 78.
Durantes Caſtor ſupinus. 5. 11. b.
Dyſenteriae quid proſit. 7. 20. 62. 66. 72.

E

EBulum. 36.
Echinion. 108.
Echinon herba. 104.
Ecphraſis I. Columnae. IV. b.
Ecphraſis II. Columnae. VII. b.
Elaphoboſcum Dioſcoridis. 88. 90. 91. 115. 119.
Ἕλιξ quid ſignificet. 1. 65.
Elleborus. 18. 22. niger 90. 115. 116. 117.
Enterocelis quid proſit. 20. 82. 83.
Epilepticis quid utile. 120. 89. b.
Epimedium Dioſc. 80. 82. 83.
Epimedium. 23. 24.
Epimetrum. 23. 24. 80.
Epipetron. 23. 24. 80.
Epiphoris quid medeatur. 45.
Equa. IV. V.
Equiſetum. 101.
Erhrhartus laudatus. XXXII. b.

Eri-

Erineos. 23. 80.
Ἐϱινὸς: 101.
Erinus Nicandri, & Dioſc. 101. 103. 104.
Eruca: 35. 46. 48. 50. 51.
Sylveſtris. 36. 39. 48.
Erviliae genus. 5. b.
Eryngium. 61. 119.
Eryſipelata curantia. 26.
Erythrodanum. 29.

F

F*Aba*. 52. 54. 100.
Faber Io: Lynceus. XVIII. XXXIII. XXXIII. *b*.
Fabius Columna Valerianam in ſe experitur ad Comitialem morbum depellendum. 97. 98. *b*.
Farneſius Odoardus Cardinalis. V. *b*.
Faſcino adverſantia. 30.
Favoritus Auguſtin. infenſus Lynceis. XXXIII. XXXVI. *b*.
Febri adverſantia. 30.
Ficus. X.
Filix. 77. 78. 82. 94. *foemina* 78.
Fior campeſe. 95.
Fior d'ogni meſe. 55.
Floris contemplatio in Re Herbaria. 24. *b*.
Fluxum Muliebrem ſiſtentia. 58. 66.
Foeniculum. 79. 88.
Fogelius Martinus. XI. *b*.
Φολὶς *quid*. X.
Freindius Io: laudatus. 47. *b*.
Furunculos diſcutientia. 38.

G

G*Alega montana*. 62.
Galilaei Frater. XXXVIII. *b*.
Galilaeus Galilaeus Lynceus. XXX. *b*.
Gallinae morſus. XIX.
Gaza notatur. 96.
Geniſta. 11.
Geranium Bulboſum. 74.
Columbinum. 71. 74. *Robertianum*. ibid.
Gingivarum ſuppurationi utilia. 62.
Gladiolus. 8.
Glans quid. XVIII.
Glaſtum. 39. 52. 55. *Sylveſtre*. 39.
Gloſſopetrae. VI. *b*.
Γνάφει, *quid*. 108.
Gothifredus Alexand. S. I. XXXVI. *b*.
Gregorius Regienſis Cappuccinus. IX. *b*.
Grumos ſanguinis diſſolventia. 38.
Gualdus Eq. Franc. Arimin. Lynceus. XL. *b*.
Gualterius Nicolaus laudatus. 114. *b*. L. *b*.
Guelferbytana Bibliotheca. XII. *b*.
Guiduccius Marius Lynceus. XXX. *b*.

H

H*Aemorrhoidalis Durantis*. 14. *b*.
Haemorrhoidas ſanantia. 58.
Halicacabum. 4.
Hammonis Cornua. XXXII. *b*.
Harundo. 85.
Heckius Io: Lynceus. XL. *b*.
Hedera. 52. 59. 80. 85. 110. 112.
Heliotropium. 54.
Helxine Ciſſampelos. XXVII. XXVIII.
Herba Lattaria. XX.
Herba Stella. XX.
Herba Stridola. 55.
Herbarum Denominationes a Locis malae. 50. *b*.
Item a Viribus. 61. *b*.
Item ab Odore. 65. *b*.
Item a Societate. 79. *b*.
Herculeus morbus. 93.
Hernias ſanantia. 65. 71. 83.
Hiera. 32.
Hieronymus Columna Pater Fabii. I. *b*.
Hip-

Digitized by Google

Hippocentaurus . IV.
Hippogloſſon . 66. 67.
Hippolytus Salvianus notatur . x.
Hippophaeſtum , Hippophaës Dioſcoridis unde dictum , & eius Hiſt. 105. 108. 109.
Hippope . 105.
Hippoſelinon . 105. 115. 119.
Hirculus . 119. 120.
Hircus . IV. XX.
Hirudines in Stagnis latitant . XXXVIII. *b.*
Hyacinthus . 61.
Hyacinthus Sanneſius . VI. *b.*
Hyathim Vrbs Sinarum . XVII. *b.*
Hydropicis utilia . 109.
Hypericum 45. *Tomentoſum* . ibid.
Hypocondrii nomen . 13.
Hypogloſſum unde dicatur , & eius Hiſtoria . 65. 66. 67. 68. 69.

I

I*Acea* . 95. 99.
Iecur quid expurget . 3. 4.
Igni ambuſtis medentia . 45.
Illecebra quae ſit . 41. 43.
Imperatus Ferd. laudatus . IX. *b.*
Inflammationes ſedantia . 34.
Inſaniam facientia . 49. 50. 51.
Intybum . 97. 102.
Inula . 85. 86. 91.
Iocineri obſtructiones aperientia . 30.
Iris . 52. 55. 58. 94.
Iſopyrum Dioſc. & eius Hiſt. 1. 2. 3. 4.
Iuncus . 115. 116. 117.
Ixia . 75.

L

L*Ac elicientia* . 16. XIX.
Lactaria Herba . XX.
Lactuca . 86. *Agreſtis* . 11.
Lamia immanis . XXXIX. *b.*
Lanaria Herba , vide Struthium . 39.
Lanciſius Io: Maria . XXVII. *b.*
Lappago . 108.
Lappula minor . 108.
Laterum doloribus quid proſit , 7. 112. 120.
Laver . 88.
Laurotaxu . 67. 69.
Laurus . 67.
Laurus Alexandrina . 67. 68.
Lens . 77.
Lentigines depurgantia . 30.
Λίπαδες *quid* . x.
Leprottus Ant. Archiat. Pontific. laudatus . XII. *b.*
Libatonis . 88.
Lienis Obſtructiones aperientia . 30.
Lignum Foſſile . XVI. *b.* XXXII. *b.*
Linguae Lapideae Melitenſes . VI. *b.*
Lilium . 54. 91.
Linaria . 11.
Λιθοδένδρον . XXXII. *b.*
Lithoſpermon . 30.
Lobellius notatur . 15. 16. 18.
Lugdunenſis Hiſtoria ſupina . 5. 11. *b.*
Lunaria botrytis . 79.
Lupi Vertebrae mobiles . XXXIV. *b.*
Lupos necantia . 112.
Lupus cum Cane , & Vulpe coit . V.
Luxata coniungentia . 82.
Lychnis . XIX.
Lynceae Academiae Inſtitutio . XII. *b.*
  Anuli . XIII. *b.*
  Leges . XIV. *b.*
  Numiſmata . XIII. *b.*
  Soluta Neapoli . XVI. *b.*
Lynceorum Pietas . XVIII. *b.*
Lyncurius Lapis . XXXII. *b.*
Lyron . 18.
Lyſimachia lutea . 116.

M

MAculas detergentia. 20.
Maior Io: Daniel Medicus ſcripſit Adnotation. in Librum de Purp. Col. VI. b.
Malinathalle Theoph. Hiſt.. 6. 7. 8. 9.
Malpighius laudatus. XXIII. b.
Mammas cohibentia. 83.
Mancinus Iulius Lynceus. XIX. XL. b.
Marcantius Laudat Valerianam Sylveſtrem in Epilepſia. 98. b.
Marrubiaſtrum Sideritidis folio. 25. 28 b.
Marcellus Virgilius Interpres facundus 82. b.
notatur a Columna. 16. 43. 44. 86. 106.
Marrubium. 31 32. 34. 35. 38.
Martinus Chriſtophorus laudatus. XXXII. b.
Martius Columna Zagarolae Princeps. IV. b.
Maſcardus Lynceorum Typographus. XXVIII. b.
Mataluccius Franciſcus. XXV. b.
Matthioli impoſtura in Chondrilla. 11. b.
in Erino. 85. b.
in Iſopyro. 5. b.
in Lauro Alexandrina. 58. b.
in Sideritide. 61. b.
Matthiolum carpit Columna. IX. X. b.
Matthiolum ridet Faber. XXXIV. b.
Matthiolus notatur. 16. 32. 58. 86. 104.
Matthiolus Verba Plinii exſcribit. 82. b.
Medicei Proceres favent Litteris. XIV. b.
Melampodium. 118.
Melampus Paſtor. 118.
Melanthium. 3. 4. 19.
Menſes ducentia. 12, 20. 70. 71. 79. 120.
Menſes ſiſtentia. 23. 26.
Mercurialis. 24. 36.
Mergi in Aquis degunt. XXXVIII. b.
Meſpilus. 6. 9.
Metallophyton quid. XVI. b.
Microſcopii Inventor. XXII. XXVII. b.
Molitor Theophilus Lynceus. XIII. XXXVIII. b.
Monſtroſum Animal. V.
Morſus Gallinae. XIX.
Muſchio. VIII.
Mulus. V.
Myoſota. XXVII.
Myoſotis Icana repens. 115. b.
Myriophyllum Pelagium. 114. b.
Myrtus ſylveſtris. 68.

N

NArciſſus. 115. 116.
Nardum Celticum. 119. 120.
Nardum Montanum. 116. 119.
Nardum ſylveſtre. 115.
Nigella anguſtifolia depravata a Matthiolo. 5. b.
Nux Metella. 48. 51.

O

OChrus. 5. b.
Ocimoides Lychnitis. XIX.
Ocimoides. 19. 101.
Ocimum. 23. 24. 26. 35. 36. 46. 49. 50. 101. 103. 104. exoticum. XXXI.
Ocimum Caryophyllatum. 18. b.
Oculorum Epiphoris medentia. 104.
Oculorum fluxiones cohibentia. 104.
Oculorum Vlceribus utilia. 45.
Oliva Io: Petrus. XXXIX. b.
Oluſaſtrum. 88. 119.
Ophiogloſſum 83.
Opium non refrigerat, ſed penetrat & adurit. 47. b. XXXIII. b.

Or-

Orchis . 82.
Oris ulcera . 120.
Orlandina Gens Nob. Senenſis . xxiv. b.
Orobanche . 83.
Orobus ſylvaticus . 48. b.
Orthoceratites . xxxii. b.
Orthopnoeas curantia . 109.
Oſmunda foliis lunatis . 65. b.
Oxalis . xxviii.
Oxymyrſine . 63.
Ozimus . 21. b.

P

PAeonia foemina . 90.
Pandolphinus Philippus Lynceus . xli. b
Pannos curantia . 26.
Pantheras necantia . 112.
Papaver Heracleum Theoph. & Dioſcoridis & eius Hiſt. 93. 94. 95. 96. 97.
Papaver Rhoeas . 93.
Papaver Spumeum . 93.
Paralyſeis curantia . 109.
Paralytica . 19. 22.
Παρδαλιαγχὲς. 110.
Parietaria . xxvii. xxviii.
Paronychias ſanantia . 46.
Partus adiuvantia . xi. 70. 71.
Paſtinaca domeſtica ſive vulgaris . 85.
Erratica . 75.
Nigra Theophr. 88. 90.
Paſtinaca ſativa . 86. 87.
Paſtinaca Marina Dioſc. viii. x. xi.
Paſtinacae ictibus medentia . xi.
Pectori quid proſit . 7.
Pena notatur . 4. 23. 39.
Peplis ſeu Peplion . 43. 44.
Perdicium . 15.
Perellius Thomas laudatus . viii. b.
Periclymenum . 52. 58.
Perſius, ſeu Pertius Ant. Lynceus . xxxviii. b.
Perſonata . 7.
Pes Anſerinus . 48.
Peſti adverſantia . 30.
Peſtiferis morbis adverſantia . 30.
Petali nomine primus uſus Columnae . vi. b.
Πέταλον quid . 1. 4.
Petilius M. Ant. xvii. b.
Phaſiolon . 1. 2. 3.
Phu . 36.
Phu Dioſcoridis . 113. 115. 116. 117. 119. 120.
Phyllitis . 82.
Phyteuma Dioſcoridis . 99. 100. 101.
Phyteuma minus floribus odoratis . xxxii.
Φυτεύω quid .
Phytobaſani etymon . iii. b. 97. b.
Phytoſophicae Tabulae . xvii. xx. b.
Pilos agglutinantia . 12. 16.
Piſces Cartilaginei ovipari . v.
Plinius Verecundiae ſimulatione inſcitiam ſuam occultat . 82. b.
Polemonia . 19. 95.
Polygonatum . 66.
Polygonon . 30.
Polypodium . 77. 78.
Polyporum Cirri . 52. 58.
Pompeius Columna Cardinalis . i. b.
Porius Ioſephus Nerius Lynceus . xli. b.
Porrum . 35. 36. 38.
Porta Io: Baptiſta Lynceus . vii. ix. xv. b. xxviii. b.
Porta Phileſius Lynceus . xli. b.
Portulaca . 40. 41. 43. 44.
Poterius Petrus . xxi. b.
Pouſſepiez . xv.
Primula Veris . 19. 22.
Primula Veris odorata . 17. b.
Profluvium album muliebre ſiſtentia . 82.
Pterygia ſanantia . 46.
Puteus Caſſianus Lynceus . xxxix. b.
Pycnocomon Dioſcoridis. 35. 36. 38. 39.
Pycnocomon . 100.
Πυκνὸς quid . 44. 45.

Digitized by Google

Q

QUadrupedes necantia. 112.
Quitramius Herbarius Ferrarienſis ſcripſit in Valerianam Col. 1. IX. b. 98. b.
Quercus. 31. 32.

R

RAbiem ſanantia. 30. 32. 35.
Radix Idaea Dioſcoridis. 63. 65. 67. 69. 71.
Raia. III. V. VI. VII. VIII.
Ranunculum. XXIV.
Rapunculi & Campanulae affines. 122. b.
Rapuntium vulgare XXIV. & XXVIII. XXXII.
Recchus Nardus Antonius. VII. XVII. b.
Redius laudatus. XXIII. b.
Renes expurgantia. 19. 30.
Reſeda Ariminen. Herba. 82. 89. 90. b.
Rhaphanus. 62. 75. 78. 79. 86. 90. 103. 108.
Rhinobatus Ariſt. & Plinii. III. IV. V. VI. VII.
Riquius Iuſtus Lynceus. XXXIX. b.
Rondeletius notatur. III. b.
Roſa. 97.
Rubia. 29. 65.
Rubus. XXIV.
Ruellius notatur. 1.
Rugas delentia. 20.
Ruptis & luxatis quid proſit. 26. 74. 120.
Ruſcus Anguſtifolius. 51. b.
Ruſcus ſive Myrtus Sylveſtris. 59. 63. 65. 68. 117.

S

SAlone Bobus ferendis clara. XXXI. b.
Salvia. 31. 32. 34.
Salviata Iſabella Uxor Fed. Caeſii. XXXIII. b.
Salviatus Philippus Lynceus. XLI. b.
Sambuca Lyncea. II. b. VII. b. XXIX. b.
Sanguinem ſiſtentia. 3. 58. 62. 66. 74.
Sanguinis grumos diſſolventia. 38.
Sanicula. 19. 22.
Saniculae adagium. 73.
Sanicula Officinarum. 59. b.
Sanneſius Iacobus Cardinalis. VI. b.
Saxius Ioſephus Ant. laudatus. III. b.
Scabioſa. 36. 39. 100. 101.
Scabioſa Capitulo globoſo maior. 79. b.
Eadem minor odora. 123. b.
Scabioſa folio integro glabro. 28. b.
Nova floribus odoris. XXXII.
Schedae Fogelianae. XII. XV. b.
Scioppius Gaſparus laudatus. XXXVI. b.
Scloppetus Pneumaticus. XXII. b.
Scolopendrium. 75. 78. 79.
Scorzonerae Vires dubiae. 117. b.
Scorzonera laciniatis foliis. 116. b.
Scrofa. V.
Scrophularia. 54. 58.
Sedum Echinatum vel Stellatum. 32. b.
Severinus M. Aurel. Lynceus. XLI. b.
Siciliana Herba. 65. b.
Sinapi agreſte Col. XXIV.
Sinapis & Cordamines differentia. 120. b.
Siſarum Germanorum. 71. 74. b.
Sium. XXVIII.
Solanum manicum Dioſc. 46. 48. 49. 50. 51.
Solanum ſomniferum & lethale. 49.
Soldanella marina. 82.

Somnia & imagines repraeſentantia. 38. 51.
Sonchus. *II*. 95. 101. 108.
Sorbus. 94.
Spanganium. 80.
Spuma quid ſignificet. 93.
Squatina & Raia ſimul coëunt. *III*.
Stella Marina δικαδακτυλοειδὴς. XIII.
Stellaria unde dicta. 105.
Stelliola Nicolaus Lynceus. XLI. *b*.
Stellutus Franciſcus Lynceus. VIII. XXV. *b*. XXXI. XXXII. *b*.
Stellutus Io: Baptiſta. XXV. XXXIII. *b*.
Sterilitatem facientia. 83.
Stoebe. 95. 99. 101.
Stomacho utilia. 13. 70. 85.
Stomachum excitantia. 87.
Stoſchius Philippus Baro laudatus. XII. XXVIII. *b*.
Strammonium. 48.
Strumas curantia. 16. 20.
Struthium lanaria herba. 93. 95. 99. 101.
Στρούθιον *quid*. 94.
Στρουθὸς *quid*. 94.
Struthium Avis. 94.
Struzzo. *ibid*.
Strychnon manicon. 46.
Succiſa. 38. 100.
Sucudus Avicennae. 80.

T

Tabernaemontanus ſupinus. 5. *b*.
Teleſcopii Inventor. XXII. *b*.
Telephium. 41. 43. 45.
Terebinthus. 88. 91.
Tergifoetae Plantae. XXII. *b*.
Terrentius Io: Lynceus. XVII. XXIII. *b*.
Thlaſpi. 19. 27.
Thoracis dolorem quid ſedet. 3.
Thryon. 46. 51. 80.
Θύλαξ, & Θυλάκιον *quid*. 55.
Tithymalus Characia. 40.
Tithymalus Tuberoſus. 90.
Theophraſti locus illuſtratur. 49.
Torminibus adverſantia. 20. 71.
Τραχεία *quid*. 90.
Trachelium montanum Tragopogi folio, & eius Hiſtoria. XXV.
Trachelum. XXIV. XXXII.
Tragacantha. 75.
Tragelaphos. IV.
Tragium primum Dioſcoridis. 75.
Tragii varietas, & Hiſt. 79.
Tragopogon laciniatis foliis. XXII.
Tragopogon. XXIV.
Tragoſelinum minus. 61. *b*.
Trahentia. 79.
Traſi. 6. 8. 9.
Trichomanes. 77. 78.
Trifolium Aquaticum ſeu Fibrinum. 5. *b*.
Trifolium Bituminoſum. 36. 100.
Paluſtre. 4.
Tumores diſcutientia. 30. 38.
Mitigantia. 20.

V

Valeriana maior. 115. 119.
Valeriana maior ſylveſtris. 92. *b*.
Sanat Epilepſiam. *II*. *b*. 98. *b*.
Valeriana minor ſylveſtris. 115.
Valerius Lucas Lynceus. XXX. *b*.
Velſerus M. Lynceus. XXXVII. *b*.
Venenis adverſantia. 18. 20. 22. 45. 87.
Venerem cientia. 87.
Verbaſcum. 19.
Veronica. 30.
Veronica floſculis cauliculis adhaerentibus Moriſ. Hiſt. Ox. 21. *b*.
Vertigines ſanantia. 109.
Veſicae utilia. 19. 30.
Veſicaria Indica. 4.
Veſlingius Lynceus. XLI. *b*.

Vi-

Digitized by Google

Vitia. 59.
Vincentius Vincentii Vrbinas. XXII. *b*.
Viperae morſui adverſantia. 12.
Vitiligines exterentia. 12.
Vlcera glutinantia. 30. 62. 74. 82.
Vlcera ſerpentia curantia. 46. 51.
Vlmus M. Ant. Bononienſ. laudatus. XIX. *b*.
Vomitiones moventia. 96.
Vrinae ardores quid mitiget. 7.
Vrinae ſtillicidio utilia. 70.
Vrinas cientia. 62. 78. 85. 91. 109. 120.
Vrſi Auricula. 19. 22.
Vrticbella quae. 24.
Vterum expurgantia. 30.
Vulnera ſanantia. 20. 30. 34. 58. 82.
Vulpes quae occidant. 112.
Vulſis utilia. 20. 120.
Vulvae dolores ſedantia. 38.
Vuulae Tumores ſanantia. 65.
  Vlcera. 71.
  Prolapſum. 71.
Vuularia. 65. 66. 71.

W

Wiatherius Io: Baptiſta Lynceus. XXVII. *b*. XL. *b*.
VVoodvvardus laudatus. XVII. XXXII. *b*.

X

Xanthium. 48.
Xiphium. 80.
Ξυλοσίδηρος. XXXII. *b*.
Xyris. 80.

Z

Zibethicum Animal. VI. *b*.
Zimmermannius Tetricus Livonienſis laudatus. XI. *b*.
Zinannius Ioſephus laudatus. 114. *b*.

ERRATA CORRIGE.

ERRATA			CORRIGE
IX.	l. 18.	viciſſima	viciſſim
XII.	l. 9.	Albor	Arbor
XXIX.	l. 24.	poſtat	proſtat
XXXIV.	l. 4.	ſuis	ſui

Digitized by Google

IANI PLANCI

APPENDIX AD VITAM

FABI COLVMNAE.

IN Libro Ioannis Baptiſtae Donii Patricii Florentini Florentiae anno CIↃIↃCXLVIII. edito, cui Titulus de Praeſtantia Muſicae Veteris poſt editum hoc volumen haec de Fabio Columna reperi, quibus apparet quo tempore, & ubi contigerit eius mors, & me non male in eius vita ſcripſiſſe, quando ad octoginta annos eum vixiſſe dixerim, & circa dimidium elapſi ſaeculi diem ſupremum obiiſſe. At Donium ipſum audiamus. „ Verum ne noſtram hanc videar aetatem animoſius inceſſere, „ quid Burgheſianis temporibus pene contigerit audite. Fabius Columna Vir Nobilis, Rerumque Naturalium diligentiſſimus, Neapoli nuper diem ſuum obiit. Is immatura pravaque ambitione „ inſtinctus Librum quemdam ad Theoreticam Muſicam ſpectantem, *Sambucae Lynceae* titulo iuvenis adhuc effudit; quo neſcio (parcant mihi quaeſo eius manes) an quidpiam ineptius, „ atque *ἀμουσότερον* iamdudum prodierit. „ Et quaedam alia addit acriter Donius, quibus, quamquam ab initio dixerit neminem animoſius inceſſere videri velle, tamen ita animoſe quam qui maxime, & Fabium ipſum perſtringit (id iure an iniuria Muſici viderint) & ſplendidiſſimae Burgheſiorum Genti inique non parcit, propterea me univerſa eius verba referre puduit.

AD LYNCEORVM NOTITIAM.

ITem poſt editam hanc Notitiam legi in Vita Alexandri Taſſoni Mutinenſis, quam nuper auctam edidit Vir Praeſtantiſſimus Ludovicus Antonius Muratorius in qua pag. XIII. ait ipſum Taſſonum cum Lynceis ſe ſe exercuiſſe, & eorum Academiae fuiſſe adſcriptum, coniectura ductus, ut ibidem innuit, & Litteris ad me modo humaniſſime datis Vir doctiſſimus confirmat, quod Erythraeus in Taſſoni Elogio aſſerat eum Barptolomaeo Caeſio Cardinali uſum familiariſſime, quem Muratorius Fratrem Federici noſtri dicit. Verum pace tanti Viri, coniectura ipſe admodum infirma, meo quidem iudicio, nititur, praeſertim quum nemo eum ut Lynceum antea memoraverit, & Taſſonus ipſe numquam in ſuis editis Libris pro Lynceo ſe inſcripſerit.

AP-

Digitized by Google

APPENDIX AD ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟΝ.

I. QVum Fabius noſter in Phytobaſano ſuo, & aliis in Libris praeter Plantas minus notas, Conchas quoque & Piſceis rariores addiderit, placet & mihi in hac Appendice Stellam marinam, & Conchulas quasdam, rariores quidem addere, quas Tab. xxxviii. incidi curavi. Primo igitur loco addo & colloco Stellam Marinam Indicam, quam mihi dicavit, & inſcripſit Amicus meus dum viveret ſuaviſſimus Nicolaus Gualterius olim Io: Gaſtonis Magni Etruriae Ducis Archiater, Epiſtola ſua humaniſſima hoc anno Lucae edita. Stella haec, ut dixi Indica eſt & Goâ Gualterio adtulit P. *del Roſſo* Florentinus e Societate Ieſu. Haec peculiaris habet, quod ſit πεντεκαιδεκακτὶς Radiis ſcilicet quindecim conſtans, quo radiorum numero nemo hucuſque Marinam Stellam vidit, ne Linckius quidem, qui Librum peramplum in folio, ut vocant, cum figuris nitidiſſimis de Marinis Stellis conſcripſit. Habet praeterea & hoc peculiare haec Stella quod ſit Echinata, quod ſane ei cum permultis eſt commune, ſed Aculei in hac ſunt articulati, ut in Fig. B. & C. videre eſt, ubi in ſecunda figura Aculeus oculo lente vitrea inſtructus fuit obſervatus, quod Aculeorum genus ne in Echinis quidem ullis, aut in Echinata Stella alia viſum non fuerat antea; Denique Aculei iſti amethyſtino colore ſunt donati.

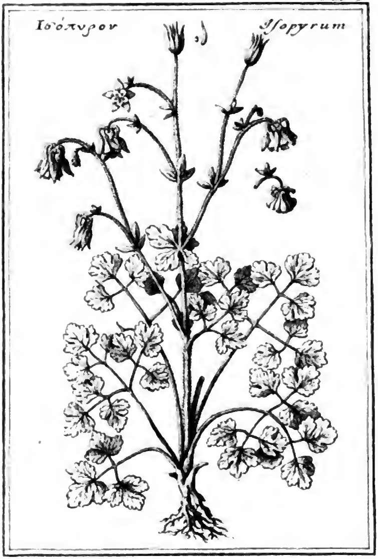
II. Addo & Cornu Hammonis peculiare nativum, quod anno elapſo in Liburni littore reperi, quod *Semilituus* adpellari non omnino inepte poterit, quum Appendicem quamdam rectam habeat, ut in Figura ſub Littera D. cernere eſt. Albiſſimi coloris eſt haec Teſta, ut & reliquae duae, quas infra deſcribo.

III. Cornu Hammonis depreſſum in eodem Littore repertum, quod umbilicatum eſt umbilico ſcilicet concavo, ut Figura ſub littera E. expreſſa oſtendit.

IV. Denique addo Vmbilicum parvulum marinum eodem loco repertum, qui lapidem numiſmaticum refert. Quare apparet qui eos lapides in montibus repertos pro Vmbilicis Marinis, ſeu pro Operculis habuerunt, non male omnino ſenſiſſe. Is minimus eſt, & Lente Vitrea auctus, ut & duo Hammonia ſupra deſcripta. Teſtulam hanc exprimi curavimus ſub littera F. Tria igitur peculiaria minima corpora in Liburnenſi ſedimento anno elapſo reperi, at Hammonia, Nautilia, Orthoceratia, & reliqua mira minima Teſtacea, quae in Littore Ariminenſi reperiuntur, ibi reperire non potui. Reperi tantum ingentem vim Teſtulae illius minimae, quam in meo Libro de Conchis minus notis, Vermiculum arcte in ſe contortum, & extrinſecus Conchulam Veneream referentem adpellavi.

Digitized by Google

Tab. I

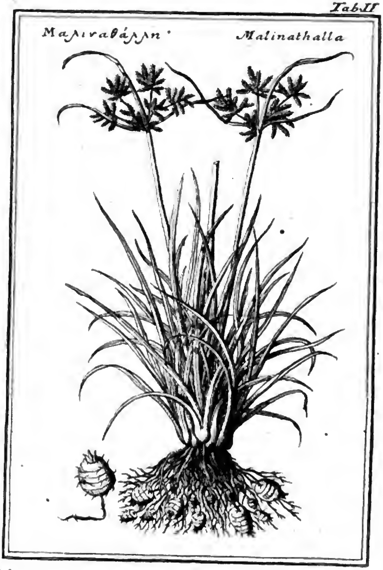
Aquilegia vulgaris. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. II

Cyperus esculentus. Lin.

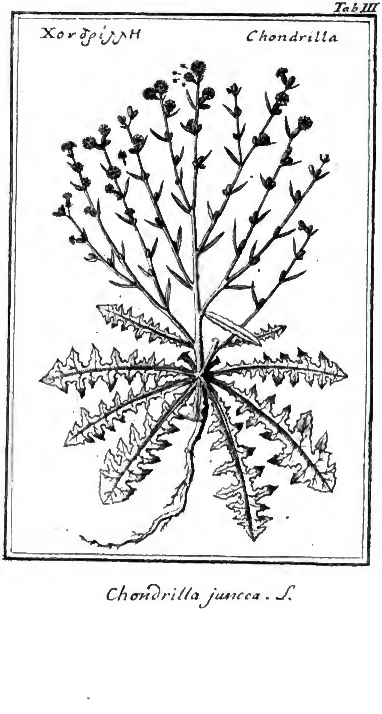
1802

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON
1954

Digitized by Google

Tab. III

Chondrilla juncea. L.

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON

Digitized by Google

Tab. IV

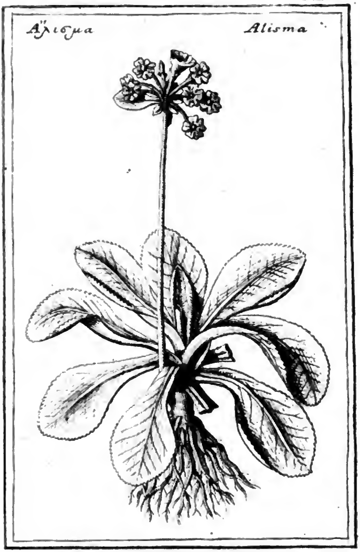

Leontodon bulbosum. Lin.
Prenanthes bulbosa W. [illegible].

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON

Digitized by Google

Tab V.

Primula auricula. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. VI

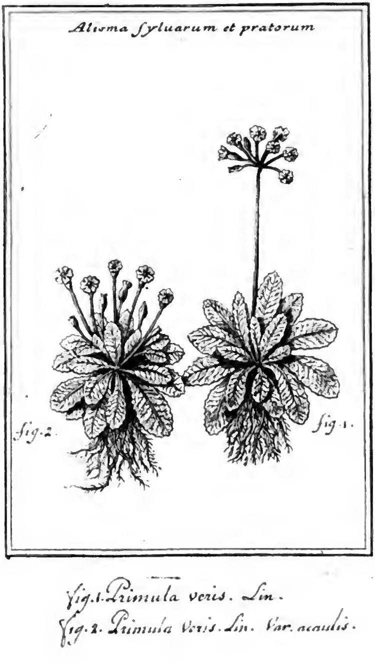

Fig. 1. Primula veris. Lin.
Fig. 2. Primula Veris. Lin. Var. acaulis.

Digitized by Google

DE LA VILLE LYON

Digitized by Google

Tab. VII

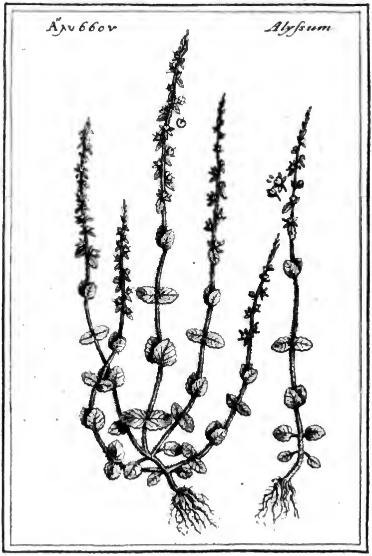

Ocymum monachorum. Lin. Mant. 85.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON

Digitized by Google

Tab. VIII

Veronica arvenſis. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON

Digitized by Google

Tab. IX.

Sideritis romana. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON
1954

Digitized by Google

Tab. X

Scabioſa Succiſa. Lin.

Digitized by Google

DE LA VILLE
LYON
Digitized by Google

Tab. XI.

Sedum Stellatum. Lin.

360

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XII

Στρυχνὸν μανικόν. Solanum Manicum

Datura Stramonium. Lin

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XIII

Calendula officinalis. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE · LYON · 1891

Digitized by Google

Tab. XIV

Orobus vernus. Lin.

Digitized by Google

Tab. XV

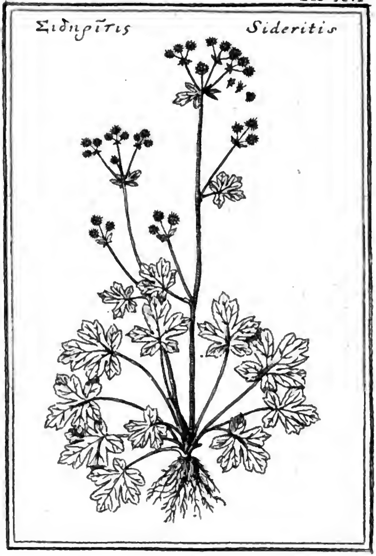

Ruscus hypoglossum. Lin. 1867-

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XVI

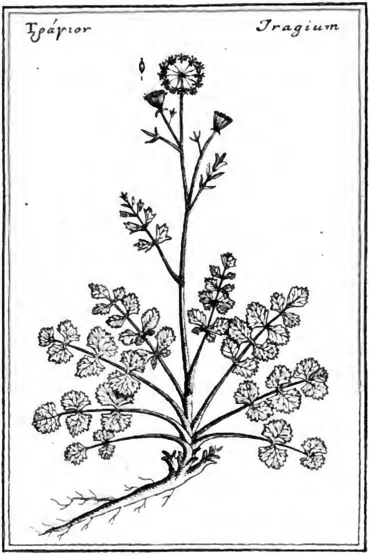
Sanicula europæa. Lin. 3550

Digitized by Google

BIBLI...QUE DE LA VILLE
LYON
1884

Digitized by Google

Tab. XVII

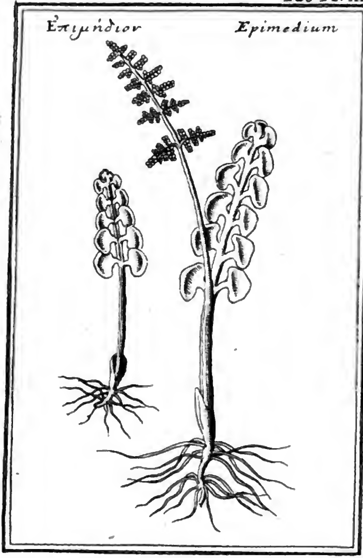
Pimpinella Saxifraga. Lin. 3411

„ Tragium [illegible], ex DC [illegible] 4. p. 121.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XVIII

Osmunda Lunaria. Lin.

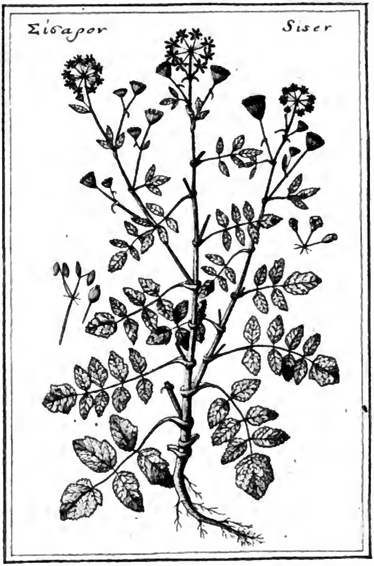
Botrychium Lunaria 14[illegible]

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XIX

Pastinaca Sativa . β. Lin . 3525

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XX

Sium Sisarum. Lin. 3450

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON

Digitized by Google

Tab. XXI

Μήκων Ἡράκλεια. *Papaver Heracleum*

Centaurea cyanus. Lin.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1955

Digitized by Google

Tab XXII

Scabiosa columbaria. Lin.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1891

Digitized by Google

Tab. XXIII

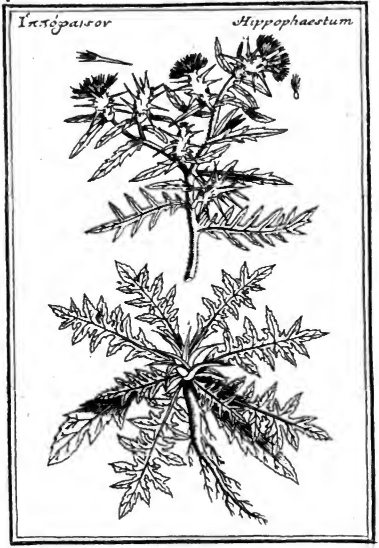
Campanula rapunculus. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXIV

Centaurea calcitrapa. Lin

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON

Digitized by Google

Tab. XXV

Asclepias nigra. Willd. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXVI.

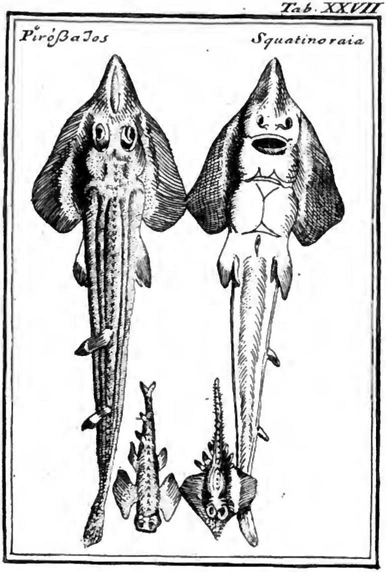
Valeriana officinalis. Lin. 3315-

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXVIII

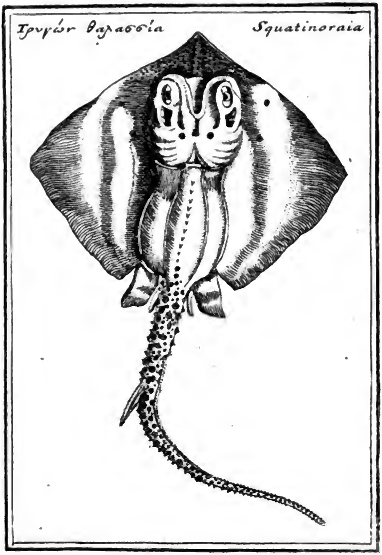

Raja. Rhinobatos. Lin. Syst. Nat. pag. 397.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab: XXVIII

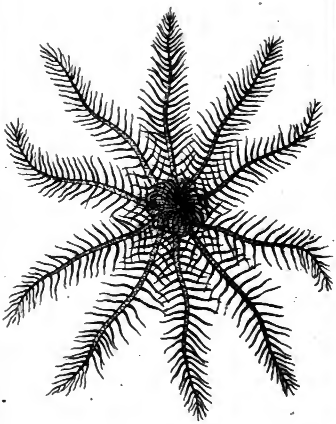
Raja pastinaca. Lin. Syst. Nat. pag. 396. Var. β.
Varietas, cujus figuram exhibet Willughbi Tab. D 5. f. 3.,
et de quâ mentionem [redacted] facit Linneus, in fine pagina.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XXIX

Stella δεκαδασυακτινοειδὴς

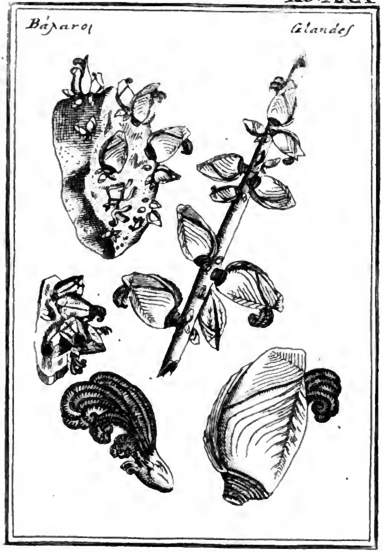
Asterias pectinata. Lin. Syst. Nat. 1101.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA
1894

Digitized by Google

Tab. XXX

Lepas anatifera. Lin. Syſt. Nat. 1109.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXXI

Cerastium repens. Lin.

Digitized by Google

Tab XXXII

Scorzonera laciniata. Lin.

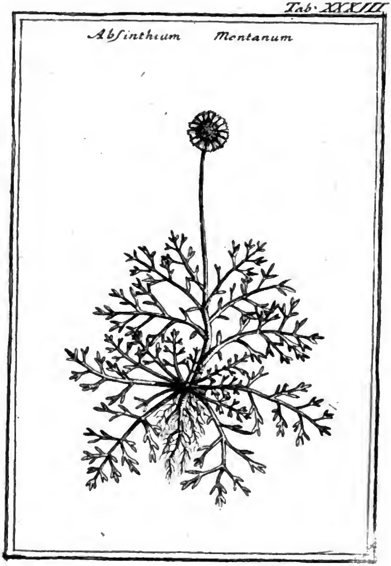
Podospermum Laciniatum 2984

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXXIII

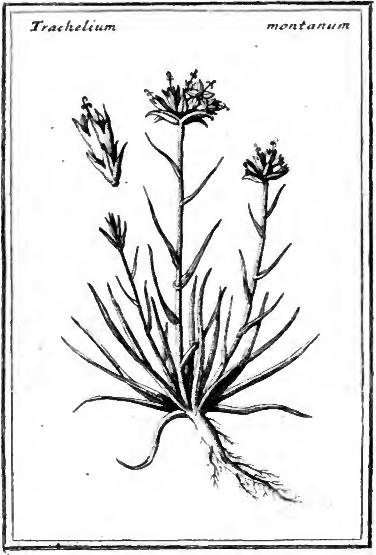

Anthemis montana. Lin. 3263.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab. XXXIV

Campanula graminifolia. Lin.

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1894

Digitized by Google

Tab. XXXV

Cardamine Chelidonia Lin.

Digitized by Goog

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab XXXVI

Theligonum cynocrambe. Lin. 22 8/1 -

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Tab. XXXVII

1. Campanula Erinus. Lin. 2. Scabiosa palæstina. Reich.

Digitized by Google

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

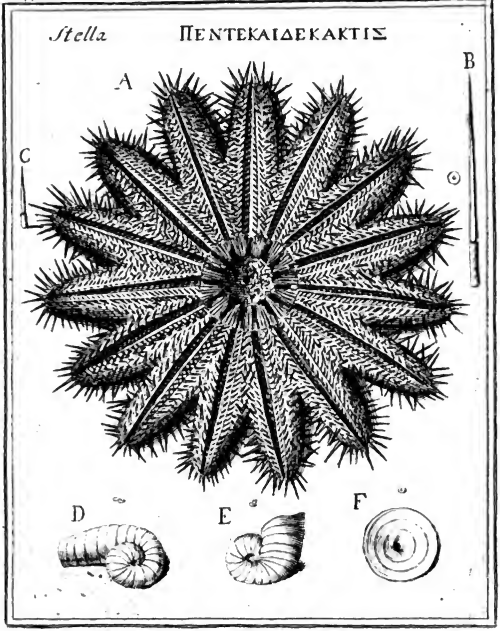

fig. A. *asterias papposa? L. Syst. Nat.* 1098.
D. *Nautilus Semilituus. L. Syst. Nat.* 1163.
E. *Nautilus umbilicatus. L. Syst. Nat.* 1163.

Digitized by Google

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1894

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google